

Bækur.is

Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn

Titill

Landsyfirréttardómar og hæstaréttardómar í íslenskum málum.

Bindi

7. b. 1853-1857

Ár

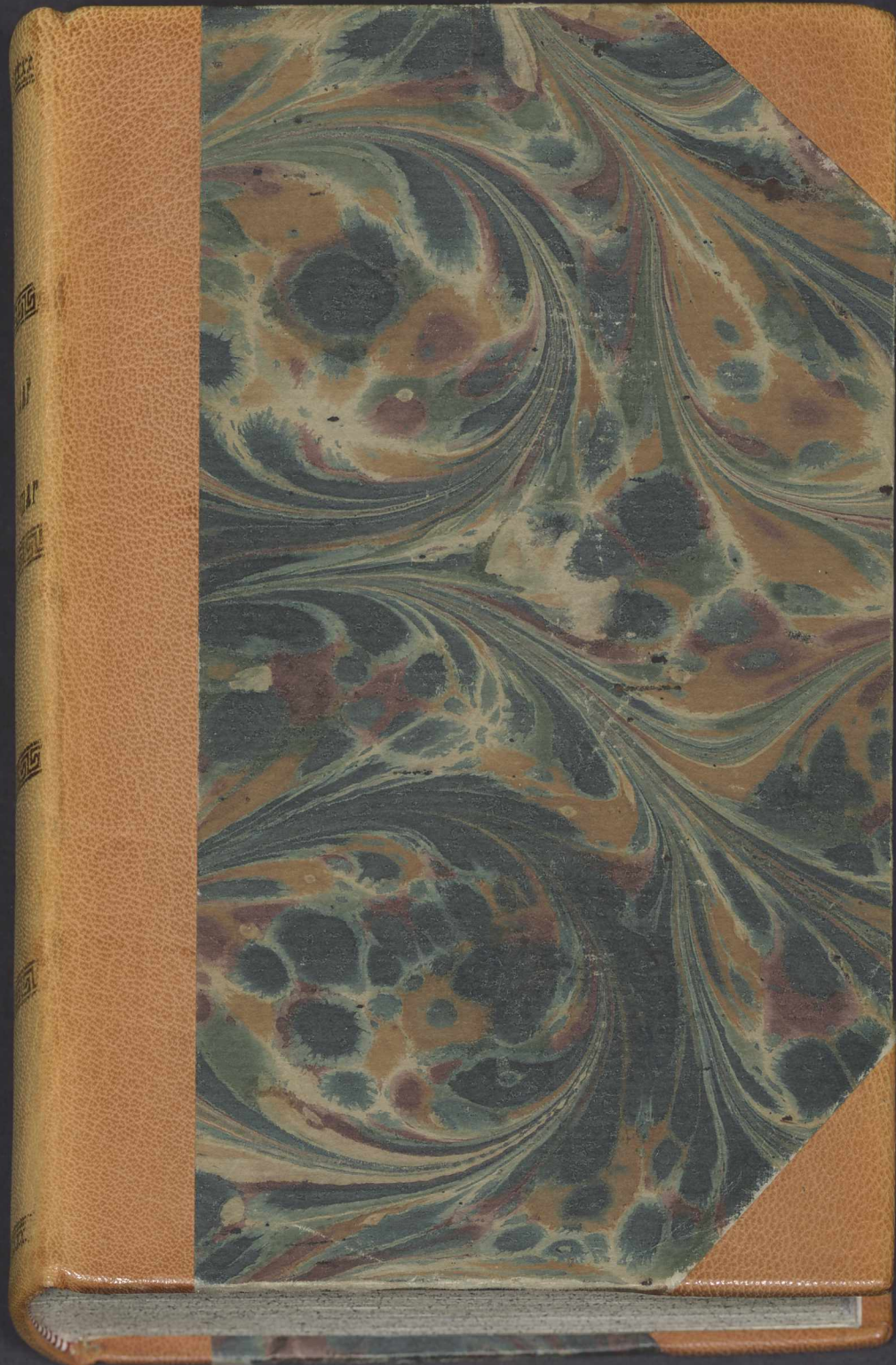
1916

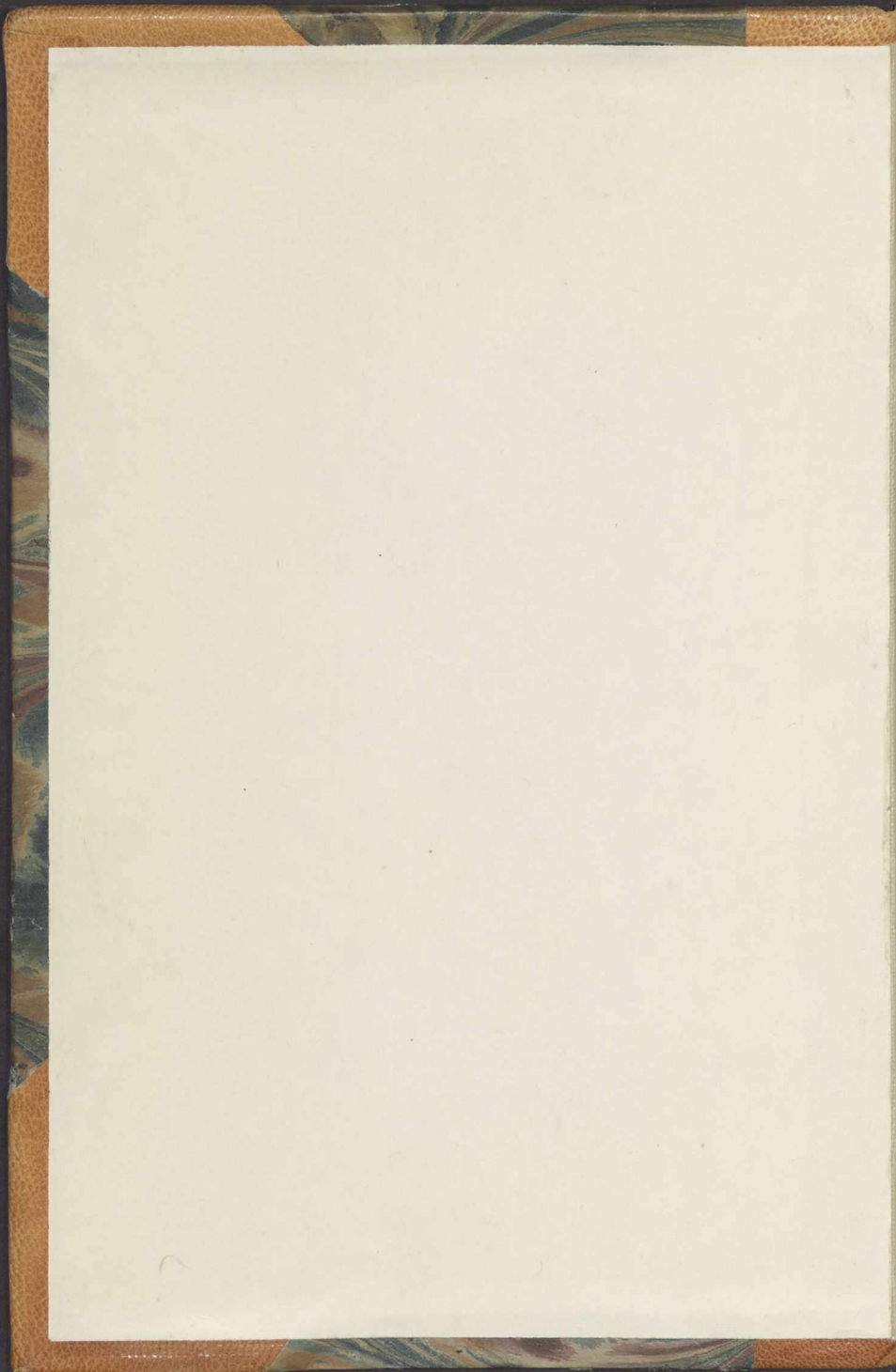
Höfundur

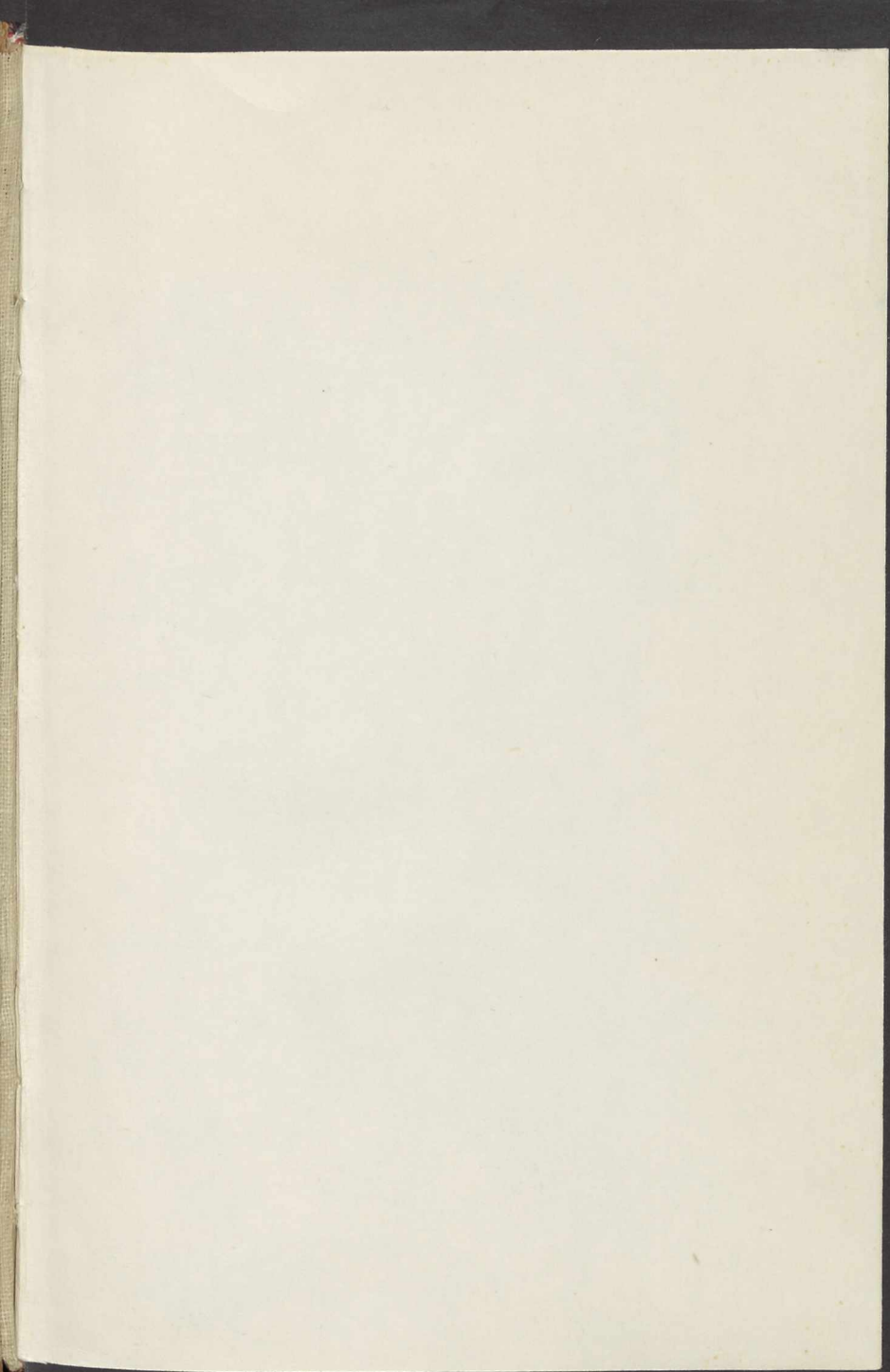
Klemens Jónsson 1862 - 1930

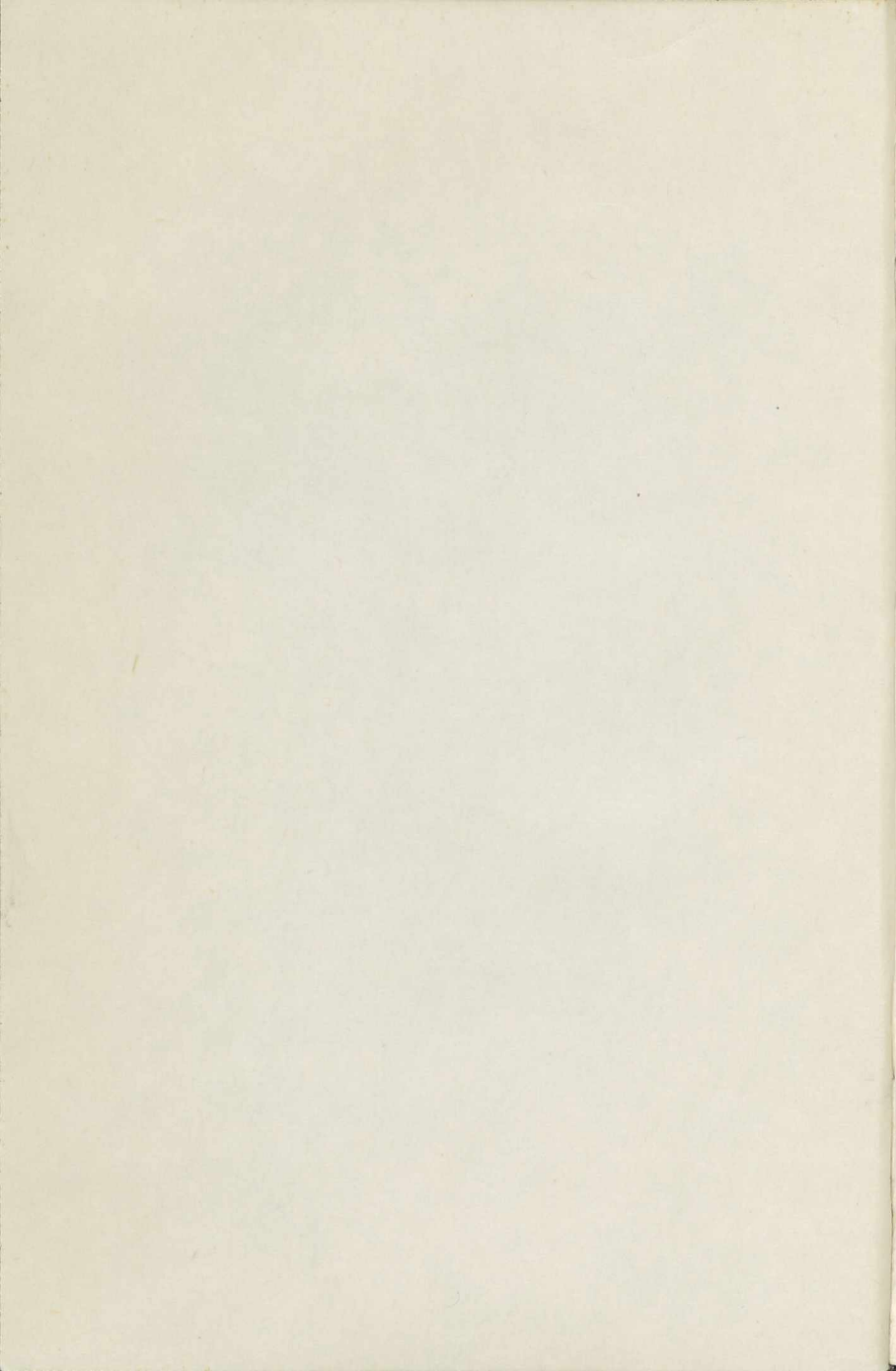
Einar Arnórsson 1880 - 1955

Ármann Snævarr 1919 - 2010

Sögurit XIV.

Landsyfirréttardómar

og

hæstaréttardómar

í íslenskum málum

1802—1873

VII. 1

Sögufélagið gaf út

REYKJAVÍK 1951 — ÍSAFOLDARPRENTSMIÐJA

LANDSYFIRRETTARDÓMAR

OG

HÆSTARÉTTARDÓMAR

Í ÍSLENZKUM MÁLUM

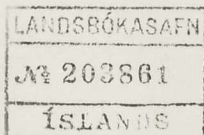
1802—1873

VII.

1853—1857

SÖGUFÉLAG GAF ÚT

REYKJAVÍK 1951—1955
ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA H.F.

LANDS OF THE STATE

OF

THE STATE OF NEW YORK

IN SENATE

January 1871

1871-1872

REPORT

OF THE
COMMISSIONER OF THE LANDS

FORMÁLI.

Eg hef séð um útgáfu þessa bindis að öllu leyti. Tölur í registrum merkja upphafsblaðsíðu hvers dóms í texta bindisins, eins og að undanfögnu. Í skrá um lagastaði er þó vísað í blaðsíðu, þar sem lagastaður er greindur.

Reykjavík, 2. janúar 1955.

Einar Arnórsson.

I. MÁLASKRÁ.

a) Landsyfirréttarmál.

	1853.	Bls.
1. Kaupmaður M. W. Biering gegn Guðmundi bónda Guðmundssyni á Setbergi		1
2. Nokkrir Mosfellssveitarmenn gegn dannebrogsmanni J. B. Stephensen		6
3. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Sigurði Ásmundssyni á Skriðufelli í Árnessýslu		18
4. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Ísleifi Ólafssyni úr Árnessýslu		20
5. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Þorgeiri bónda Sigurðarsyni úr Rangárþingi		22
6. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Þoroddi Sigmundarsyni úr Reykjavík		23
7. Landfógeti Finsen gegn Sigurði Jónssyni í Fellskoti		27
8. Candidatus L. Hallgrímsson gegn Skafta Sæmundssyni úr Borgarfjarðarsýslu		32
9. Landfógeti Finsen skipaður sóknari gegn Gísli Jónssyni á Saurum		36
10. Candidatus L. Hallgrímsson skipaður sóknari gegn Vigfúsi Runólfssyni og Guðmundi Þorsteinssyni		38
11. Gísli Jónsson á Saurum gegn Einari Jónssyni á Skriðukoti vegna dóttur hans Guðbjargar Einarsdóttur		44
12. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Sigurði Ásmundssyni frá Skriðufelli í Árnessýslu		45

VI

	Bls.
13. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Guðrúnu Guðmundsdóttur Hakonsen	49
14. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn fanganum Jónasi Jónssyni	52
15. Gísli Jónsson á Saurum gegn Einari Jónssyni vegna dóttur hans Guðbjargar Einarsdóttur	55
16. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Þorgeiri Sigurðarsyni úr Rangárvallasýslu	60
17. Réttvísinn gegn Þorláki Hallgrímssyni	62
18. Réttvísinn gegn Jóni Sigfússyni úr Hegranessþingi ..	67
19. Réttvísinn gegn Ísleifi Ólafssyni	69
20. Réttvísinn gegn Benóný Jónssyni úr Rangárvallasýslu	71
21. Réttvísinn gegn Vigfúsi Hannessyni úr Mýrasýslu ..	72
22. Réttvísinn gegn Þorgeiri Sigurðarsyni og konu hans, Margréti Einarsdóttur úr Rangárþingi	78
23. Réttvísinn gegn Benóný Jónssyni úr Rangárþingi	82
24. Kammerráð K. Magnúsen gegn Gísla Jónssyni á Saurum	86
25. Torfi hreppstjóri Einarsson gegn fyrrverandi hreppstjóra Gísla Sigurðssyni	90
26. Réttvísinn gegn Gísla Jónssyni á Saurum	94
27. Björn Þorvaldsson gegn Kristjáni Jónssyni í Stóradal	96
28. Réttvísinn gegn Árna Magnússyni á Sellátrum í Múlaþingi	109

1854.

1. Réttvísinn gegn Guðmundi Guðmundarsyni úr Gullbringusýslu	112
2. Prófastur B. Vigfússon gegn Garðskirkju í Kelduhverfi	113
3. Réttvísinn gegn Guðmundi Guðmundarsyni úr Mýrasýslu	123
4. Réttvísinn gegn Kristínu Ragnheiði Bjartmarsdóttur	127
5. Réttvísinn gegn Markúsi Ívarssyni úr Eyjafjarðarsýslu	133
6. Réttvísinn gegn Jóni Ólafssyni á Giljum í Rangárþingi	136

VII

Bls.

7. Hið opinbera gegn Ólafi Ólafssyni úr Borgarfjarðar-sýslu	137
8. Landfógeti V. Finsen skipaður sóknari gegn Gísla Jónssyni á Saurum	140
9. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Jóni Ólafssyni á Giljum	146
10. Grosserer P. C. Knudtzon af Kjöbenhavn contra kjöbmand H. P. Duus af Keblavík	149
11. Hreppstjóri Torfi Einarsson gegn fyrrverandi hreppstjóra Gísla Sigurðarsyni fjárhaldsmanni Kaldranarness kirkju	151
12. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn kaupmanni D. Thomsen	155
13. Landfógeti Finsen skipaður sóknari gegn Gísla Jónssyni úr Múlasýslu	156
14. Skibsförer P. Birch contra postskibsförer Stilhoff ..	159
15. Björn, Hjörleifur og Kjartan prestur Jónssynir gegn ómyndugum fyrri konu börnum Þorsteins Þorsteinsonar í Úthlíð og kammerráði M. Stephensen	160
16. Réttvísín gegn kaupmanni D. Thomsen	166
17. Réttvísín gegn Árna Eiríkssyni úr Suður-Múlasýslu	170
18. Réttvísín gegn Jóni Gizurarsyni úr Árnessýslu	172

1855.

1. Réttvísín gegn Gísla Jónssyni á Saurum	174
2. Kammerráð og sýslumaður Stephensen gegn Gísla Gíslasyni og Sigurði Péturssyni, eigendum jarðarinnar Péturseyjar	176
3. Eigendur Illhugastaða gegn Munka-Pverárklaustri ..	179
4. Guðlaugur Erlendsson á Oddhól gegn Runólfi hreppstjóra Nikulássyni á Bergvaði og kammerráði M. Stephensen	180
5. Hið opinbera gegn Einari Jónssyni á Grjótlæk	185
6. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn kaupmanni D. Thomsen	187

VIII

Bls.

7. Presturinn til Ögursþinga gegn eigendum Ögurskirkju	189
8. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Kristjáni Björnssyni á Hrafnhólum	198
9. Presturinn á Svalbarða í Þistilfirði gegn átta sóknarbændum sínum	200
10. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Guðrúnu (rétt Guðnýju) Mikaelsdóttur úr Norður-Múlasýslu	204
11. Jón prestur Sigurðsson vegna Breiðabólstaðar kirkju í Vesturhópi gegn R. M. Ólsen, umboðsmanni Þingeyraklausturs	208
12. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn kaupmanni D. Thomsen	217
13. Hið opinbera vegna ómyndugra barna Þorsteins Þorsteinssonar í Úthlíð innan Árnessýslu gegn bændunum Guðmundi Jónssyni, Sigurði Péturssyni og Ólafi Högnasyni innan Skaftafellssýslu	219
14. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn kaupmanni D. Thomsen	222
15. Eigendur Illugastaða gegn Munka-Þverárklaustri ..	223
16. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sækjandi gegn forstöðunefnd prentsmiðjunnar á Akureyri	228
17. Presturinn til Hoffells og Bjarnaness gegn Hoffells-eigendum	230
18. Kancelliráð Finsen skipaður sóknari gegn Markúsi Ívarssyni	231
19. Kandidat Á. B. Thorsteinsson gegn Páli Pálssyni og Guðrúnu Gísladóttur	234
20. Kammerráð Stephensen gegn eigendum jarðarinnar Péturseyjar	235
21. Candidatus juris Á. B. Thorsteinsson skipaður sóknari gegn Pétri Þorsteinssyni úr Skagafjarðarsýslu ..	242
22. Candidatus juris Á. B. Thorsteinsson skipaður sóknari gegn Pétri Pálssyni og Guðrúnu Gísladóttur	244
23. Stjórnendur prentsmiðju landsins gegn forstöðunefnd prentsmiðjunnar á Akureyri	246

IX

Bls.

24. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn kaupmanni D. Thomsen	254
25. Símon Bjarnason í Gröf gegn Jóni Bjarnasyni	260

1856.

1. Candidatus Á. B. Thorsteinsson skipaður sóknari gegn Guðmundi Péturssyni og Magnúsi Einarssyni	262
2. Candidatus Á. B. Thorsteinsson sem sóknari gegn aðstoðarpresti M. Thorlaciusi	265
3. Candidatus Á. B. Thorsteinsson skipaður sóknari gegn Guðmundi Snorrasyni úr Skaftafellssýslu	271
4. Páll prestur Ingimundarson gegn verzlunarfulltrúa S. Benediktzen og skiptaráðandanum í þrotabúi Jóns gullsmiðs Bernharðssonar	273
5. Candidatus juris Á. B. Thorsteinsson skipaður sóknari gegn Jóni Skúlasyni úr Skagafjarðarsýslu	278
6. Stúdent Jón Árnason skipaður sóknari gegn verzlunarfulltrúa Fischer og skipherra Wandahl	279
7. Gísli Gunnarsson í Bjarneyjum gegn Önnu Guðmundsdóttur úr Dalasýslu	282
8. Stúdent J. Fr. Thórarensen gegn Jóni Tómassyni á Stóru-Ásgeirsá	286
9. Prestur til Bjarnaness B. Jónsson gegn eigendum Hoffellskirkju	289
10. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn dannebrogsmanni Eyjólfu Einarssyni og Hafliða Eyjólfssyni úr Barðastrandarsýslu	296
11. Sigurður Pétursson m. fl. gegn Önnu Magnúsdóttur m. fl.	302
12. Einar Ólafsson gegn Magnúsi og Úlfi K. Heidemann Runólfssonum	303
13. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Eyjólfu Eyjólfssyni úr Skaftafellssýslu	304
14. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Guðmundi Snorrasyni úr Skaftafellssýslu	306
15. Þórunn Snorradóttir gegn lausakaupmanni Boysen	308
16. Handelsfuldmægtig Gustav Iversen contra bankdirek-	

	Bls.
tör H. P. Hansen og skifteforvalteren i kjøbmand Iversens bo	309
17. Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari gegn Jóni Skúlasyni úr Skagafjarðarsýslu	310
18. Kjøbmand S. Jacobæus contra kjøbmand E. Siemsen m. fl.	314
19. Examinatus juris J. Guðmundsson gegn Gísla Jónssyni á Saurum í Dalasýslu	314
20. Kjøbmand S. Jacobæus contra kjøbmand E. Siemsen m. fl.	316
21. Þórunn Snorradóttir gegn lausakaupmanni Boysen	317
22. Magnús Magnússon gegn Skúla Jónssyni á Hlíð í Rangárvallasýslu	322
23. Stúdent Jón Árnason skipaður sóknari gegn Guðlaugi Þórðarsyni úr Gullbringusýslu	323
24. Den kongelige kasse contra Jomfru A. Chr. Lassen m. fl.	325
25. Kjøbmand S. Jacobæus contra kjøbmand E. Siemsen, konsul Bjering m. fl.	328

1857.

1. Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari gegn Jóni Guðmundssyni og Sigríði Eysteinsdóttur úr Gullbringusýslu	339
2. Organist P. Guðjohnsen befalet aktor contra gjæstgiver N. Jørgensen	342
3. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Jóni Einarssyni m. fl. úr Húnavatnssýslu	345
4. Magnús Magnússon á Leirum gegn Skúla Jónssyni á Hlíð	346
5. Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari gegn Tómasi Guðmundssyni úr Húnavatnssýslu	349
6. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Geiri Þorgeirssyni úr Árnessýslu	351
7. Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari gegn Eiríki Einarssyni og Halldóru Árnadóttur úr Skaftafellssýslu	354

XI

Bls.

8. Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari gegn Ólafi Ólafssyni úr Skaftafellssýslu	355
9. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Sölva Sölvasyni úr Skagafjarðarsýslu	356
10. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Bjarna Halldórssyni úr Gullbringusýslu	358
11. Margrét Jónsdóttir Jaðri gegn Margréti Jónsdóttur í Brokey í Snæfellsnessýslu	359
12. Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari gegn Ólafi Jónssyni m. fl. úr Eyjafjarðarsýslu	360
13. Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari gegn Jóni Einarssyni m. fl. úr Húnavatnssýslu	366
14. Stúdent J. Fr. Thórarensen gegn Helga Guðmundssyni á Gröf	374

b) Hæstaréttarmál.

1852.

Réttvísín gegn Jóni Þórðarsyni	384
--------------------------------------	-----

1854.

1. Réttvísín gegn Vigfúsi Runólfssyni og Guðmundi Þorsteinssyni	384
2. Réttvísín gegn Þóroddi Sigmundssyni	385
3. Réttvísín gegn Guðrúnu Guðmundsdóttur Hakonsen	385
4. Réttvísín gegn Skafta Sæmundssyni	386
5. Réttvísín gegn Kristínu Ragnheiði Bjartmarsdóttur	386
6. Réttvísín gegn Guðmundi Guðmundssyni	387

1855.

1. Hið opinbera gegn D. Thomsen	387
2. Réttvísín gegn Jónasi Sigfússyni	388
3. Réttvísín gegn Þorláki Hallgrímssyni	388
4. Hið opinbera gegn Gísla Jónssyni á Saurum	389
5. Réttvísín gegn Gísla Jónssyni	389
6. Réttvísín gegn Gísla Jónssyni á Saurum	390
7. Kristján Jónsson gegn Birni Þorvaldssyni	390

1857.

1. Réttvísín gegn Guðmundi Snorrasyni 391
2. Börn sira Sigurðar sál. Árnasonar af fyrri hjónabandi gegn H. Thorlaciusi presti vegna konu sinnar Guðrúnar Magnúsdóttur, Jafet Diðrikssyni vegna konu sinnar Ingibjargar Magnúsdóttur, fjórðungslækni Eggert Johnsen vegna skjólstæðings síns Ingigerðar Jósefsdóttur 392
3. Réttvísín gegn Magnúsi Thorlacius 393

1858.

1. Réttvísín gegn Jóni Einarssyni, Sveini Jónssyni, Sigurði Jónssyni, Guðmundi Jónssyni og Jóhanni Friðmanni Sigvaldasyni 394
2. Stjórn prentsmiðjunnar á Akureyri gegn forstöðunefnd landsprentsmiðjunnar í Reykjavík 396
3. Réttvísín gegn Ólafi Jónssyni, Hans Kristjáni Jónssyni og Sigurði Sigvaldasyni 397

1859.

1. Magnús Þórðarson prestur í Ögurþingum gegn eigendum Ögurkirkju, Einari Jónssyni og Ólafi Ólafssyni 399
2. Kammeradvókatinn í embættisnafni gegn Birni Pálssyni 401
3. Eigendur Hoffellskirkju, Guðmundur Eiríksson, Eiríkur Eiríksson, Magnús Guðmundsson og Kolbeinn Guðmundsson, gegn Bergi Jónssyni, presti í Bjarnarnessþingum 405

1860.

1. Skiptaráðandi í dánarbúi Jósafats Tómassonar gegn stúdent Jóni Fr. Thórarensen 408
2. Þorsteinn kaupmaður Þorsteinsson gegn Eyjólfí dannebrogsmanni Einarssyni 409

1861.

- Helgi Guðmundsson gegn stúdent Jóni Fr. Thórarensen 410

II. NAFNASKRÁ.

a) Einkamál.

Anna Guðmundsdóttir úr Dalasýslu 283.	Erlendur Þorsteinsson Laxnesi 6.
Anna Magnúsdóttir í Rang-árþingi 302.	Eyjólfur Einarsson dbrm. 409.
Benedikt Vigfússon prófast-ur á Hólum 113.	Friðrik J. Thórarensen Víði-dalstungu 286, 373.
Biering W. kaupmaður 1, 314, 316, 328.	Garðskirkja í Kelduhverfi 113.
Birch J. P. skipstjóri 159.	Gísli Gíslason í Pétursey 132, 176, 235.
Bjarnaness og Hoffells prest-ur 230, 289, 406.	Gísli Gunnarsson í Bjarneyjum 282.
Björn Jónsson frá Skógum 160.	Gísli Jónsson Saurum 44, 55, 86.
Björn Pálsson 401.	Gísli Magnússon 273.
Björn Þorvaldsson á Drag-hálsi 96, 390.	Gísli Sigurðsson hreppstjóri í Bæ 90, 151.
Boysen lausakaupm. 308, 317.	Guðbjörg Einarsdóttir Skriðu-koti 44, 55.
Breiðabólstaðarkirkja í Vesturhópi 208.	Guðlaugur Erlendsson í Odd-hól 180.
Bruun C. 325.	Guðmundur Guðmundsson Set-bergi 1.
Bruun J. 325.	Guðmundur Jónsson Stóru-Heiði 219.
Bæjarfógetinn í Reykjavík 273.	Gunnar Bjarnason Helgadal 6.
Den kongelige kasse 325.	Gunnar Gíslason í Brekknakoti 200.
Duus P. kaupmaður í Kefla-vík 149.	Hallgrímur Thorlacius 392.
Einar Ólafsson úr Skafta-fellsþingi 303.	Hannes Hannesson 273.

XIV

- Hansen H. P. bankastjóri 309.
- Helgi Guðmundsson í Gröf 373, 410.
- Hjörleifur Jónsson frá Skógum 160.
- Hoffellseigendur 230, 406.
- Illugastaðaeigendur 179, 223.
- Iversen Gustav verzlunarfulltrúi 309.
- Iversen J. kaupmaður, dánar-bú 309.
- Jacobæus S. kaupmaður 314, 316, 328.
- Jón Bernharðsson gullsmiður, þrotabú 273.
- Jón Bjarnason í Klapparholti 260.
- Jón Gíslason í Garðshorni 200.
- Jón Jónsson á Kárastöðum 200.
- Jón Skúlason úr Skagafjarðarsýslu 278, 310.
- Jón B. Stephensen dannebrogismaður 6.
- Jón Fr. Thorarensen 286, 408.
- Jón Þorsteinsson Helgafelli 6.
- Jónas Ásmundsson á Borgum 200.
- Jósafat Tómasson Stóru-Ásgeirsá 288, 408.
- Kjartan Jónsson prestur í Skógum 160.
- Knudtzon P. „grosserer“ 149.
- Konungssjóður 401.
- Kristján Jónsson í Stóradal 96, 390.
- Kristján Skúlason (Magnúsen) sýslumaður á Skarði 86.
- Kristján Þorgrímsson á Bægistöðum 200.
- Lassen A. Chr. 325.
- Lassen J. M. 325.
- Lassen K. 325.
- Magnús Magnússon á Leirum 322, 346.
- Magnús Runólfsson úr Skatafellsþingi 303.
- Magnús Stephensen sýslumaður í Vatnsdal 132, 160, 176, 180, 235.
- Margrét Jónsdóttir Brokey 359.
- Margrét Jónsdóttir Jaðri 359.
- Munka-Þverárklostur 179, 223.
- Ólafur Högnason í Pétursey 219.
- Ólafur Ólafsson Hraðast. 6.
- Ólafur Ólafsson á Minna-Mosfelli 6.
- Páll Ingimundarson prestur 273.
- Pétur Þorsteinsson úr Skagafjarðarsýslu 242.
- Prentsmiðja Akureyrar 228, 246, 396.
- Prentsmiðja landsins 228, 246, 396.
- Runólfur Nikulásson hreppstjóri á Bergvaði 180.
- Siemsen E. kaupmaður 314, 316, 328.

- Sigurður Árnason, börn 392.
 Sigurður Jónsson á Vatns-
 enda 200.
 Sigurður Pétursson í Péturs-
 ey 132, 176, 219, 235, 302.
 Sigurður Sölvason á Kiðá
 200.
 Símon Bjarnason í Gröf 260.
 Símon Jónsson Hrísbú 6.
 Skúli Jónsson í Hlíð 322, 346.
 Smith M. kaupmaður 314,
 316, 328.
 Snæbjörn Benediktsson verzl-
 unarfulltrúi 273.
 Steinn Gestsson Norður-
 Reykjum 6.
 Stilhoff H. skipstjóri 159.
 Sveinn Jónsson á Rauðafelli
 160.
 Tómas Jónsson á Hermundar-
 fellsseli 200.
 Torfi Einarsson hreppstjóri á
 Kleifum 90, 151.
 Úlfur K. H. Runólfsson úr
 Skaftafellsþingi 303.
 Vigfús Bjarnason 273.
 Vigfús Sigurðsson prestur á
 Svalbarði 200.
 Þingeyraklaustur 208.
 Þórður Pálsson 273.
 Þorsteinn Þorsteinsson í Úthlíð
 vegna barna sinna 160, 219.
 Þorsteinn Þorsteinsson kaupm.
 409.
 Þórunn Snorradóttir í Reykja-
 vík 308, 317.
 Ögurskirkju eigendur 189, 399.
 Ögursþinga prestur 189, 399.

b) Opinber mál.

- Árni Eiríksson úr Suður-
 Múlasýslu 170.
 Árni Magnússon á Sellátrum
 í Múlaþingi 109.
 Benóný Jónsson úr Rangár-
 þingi 71, 82.
 Bjarni Halldórsson úr Gull-
 bringusýslu 358.
 Einar Einarsson úr Skafta-
 fellsþingi 354.
 Einar Jónsson á Grjótlæk
 185.
 Einar Jónsson á Skárastöð-
 um 355, 360.
 Eyjólfur Einarsson danne-
 brogsmaður í Svefneyjum
 296.
 Eyjólfur Eyjólfsson úr Skafta-
 fellsþingi 303.
 Fischer verzlunarfulltrúi
 Reykjavík 279.
 Geir Þorgeirsson úr Árnes-
 sýslu 351.
 Gísli Jónss. úr Múlas. 156, 389.
 Gísli Jónsson Saurum 36, 94,
 140, 174, 314, 389, 390.
 Guðlaugur Þórðarson úr Gull-
 bringusýslu 323.
 Guðmundur Guðmundsson úr
 Mýrasýslu 112, 123, 387.

XVI

- Guðmundur Jónsson á Skárástöðum 355, 366, 394.
- Guðmundur Pétursson í Reykjavík 262.
- Guðmundur Snorrason úr Skaftafellssþingi 271, 306, 391.
- Guðmundur Þorsteinsson úr Borgarfjarðarsýslu 384.
- Guðný Mikaeladóttir úr Suður-Múlasýslu 204.
- Guðrún Gísladóttir í Grafarkoti 234, 244.
- Guðrún Guðmundsdóttir Hakonsen 49, 385.
- Hafliði Eyjólfsson í Svefneyjum 296.
- Halldóra Árnadóttir úr Skaftafellssþingi 354.
- Hans Kr. Jónsson úr Eyjafjarðarsýslu 360, 397.
- Ísleifur Ólafsson úr Árnes-sýslu 20, 69.
- Jóhann Frímann Sigvaldason úr Húnavatnsþingi 366, 394.
- Jón Einarsson á Skárástöðum 345, 366, 394.
- Jón Gizurarson úr Árnessýslu 172.
- Jón Guðmundsson úr Gullbringusýslu 339.
- Jón Ólafsson á Giljum 136, 146.
- Jón Kr. Ólafsson úr Eyjafjarðarsýslu 360.
- Jónas Jónsson úr Rangárvallasýslu 52.
- Jónas Sigfússon úr Hegranessþingi 67, 388.
- Jón Þórðarson 384.
- Jørgensen N. veitingamaður í Reykjavík 342.
- Kristín Ragnheiður Bjartmarsdóttir á Þrastarhóli 127, 386.
- Kristján Björnsson Hrafnhólum 198.
- Magnús Einarsson í Reykjavík 262.
- Magnús Thorlacius aðstoðarprestur 265, 393.
- Margrét Einarsdóttir Háfi 78.
- Markús Ívarsson úr Eyjafjarðarsýslu 133, 231.
- Ólafur Jónsson á Neðri-Á 360, 397.
- Ólafur Ólafsson úr Borgarfjarðarsýslu 137.
- Ólafur Ólafsson úr Skaftafellssþingi 355.
- Páll Pálsson í Grafarkoti 234, 244.
- Sigríður Eysteinsdóttir úr Gullbringusýslu 339.
- Sigurður Ásmundsson Skriðufelli 18, 45.
- Sigurður Jónsson Fellskoti 27.
- Sigurður Jónsson á Skárástöðum 355, 366, 394.
- Sigurður Sigvaldason úr Eyjafjarðarsýslu 360, 397.
- Skafti Sæmundsson úr Skagafjarðarsýslu 32, 386.

XVII

<p>Sveinn Jónsson á Skárastöð-
um 355, 366, 394.</p> <p>Sölvi Sölvason úr Skaga-
fjarðarsýslu 356.</p> <p>Thomsen D. kaupmaður 155,
166, 187, 217, 222, 254, 387.</p> <p>Tómas Guðmundsson úr
Húnavatnssýslu 349.</p> <p>Vigfús Hannesson úr Mýra-
sýslu 72.</p> | <p>Vigfús Runólfsson læknir 38,
384.</p> <p>Wandahl skipherra 279.</p> <p>Þorgeir Sigurðarson úr Háfi
22, 60, 78.</p> <p>Þorlákur Hallgrímsson á
Meyjarlandi 62, 388.</p> <p>Þóroddur Sigmundarson úr
Reykjavík 26, 385.</p> |
|--|---|

III. LAGASTAÐIR, SEM VITNAÐ ER TIL.

1096. Gizurarstatúta 402, 403.
1122—1133. Kristinréttur forni 194.
1281. Jónsbók: *Pingfararbálkur*: 5. kap. 195; 9. kap. 195. — *Framfærslubálkur*: 11. kap. 154. — *Landsleigubálkur*: 16. kap. 116; 26. kap. 116, 118, 119, 121; 41. kap. 153. — *Rekabálkur*: 1. kap. 114, 115.
1297. Sáttargerð 2. maí 194.
1318. Auðunar biskups máldagabók 201, 226.
1360. Jóns biskups Eiríkssonar máldagabók 201.
1394. Péturs biskups máldagabók 201, 381, 383.
1397. Vilkins máldagabók 189, 192.
1460. Ólafs biskups Rögnvaldssonar máldagabók 211, 213, 214, 216, 226, 381, 383.
1550. Sigurðarregistur 211, 213, 214, 216, 226.
1575. Gísla biskups máldagabók 189, 192, 290, 291, 405.
1629. Alþingisdómur 1. júlí 193, 195, 292.
1683. Dönsku Lög Kristjáns V. 15. apríl:
1—4—5 163; 1—5—10 155; 1—5—19 261; 1—13—15 175; 1—24—9 372. — 6—4—18 155; 6—7—10 313; 6—7—11 313; 6—17—3 363; 6—17—8 368; 6—17—10 368; 6—17—30 365; 6—17—31 363, 365.
1687. Norsku Lög Kristjáns V. 15. apríl 210.
1—2—3 230, 327; 1—4—1 360; 1—4—2 160; 1—4—5 373; 1—5—3 29; 1—5—19 188; 1—5—26 187; 1—6—8 130; 1—6—12 312; 1—7—1 114, 132, 150, 187; 1—7—2 178; 1—7—5 178, 295; 1—8—16 92; 1—13—16 175, 380; 1—13—17 125; 1—14—6 107; 1—22—56 348. — 3—17—34 308; 3—17—35 308; 3—17—38 308.
1719. Tilskipun 31. marz 4. gr. 288.

XIX

1734. Konungsbréf 2. maí 178.
1735. Tilskipun 19. ág. 1. gr. 278, 305.
1739. Konungsbréf 8. maí 401.
1741. Tilskipun 3. marz 1. gr. 372.
1746. Erindisbréf biskupa 1. júlí 16. gr. 192, 202, 215, 216, 383.
1749. Konungsbréf 5. apríl 192, 292.
1775. Kancellibréf 28. okt. 196.
1776. Konungsbréf 2. maí 25.
1782. Reglugerð 17. júlí 294, 295; 11. gr. 406.
1783. Konungsbréf 15. okt. 25.
1784. Konungsbréf 17. apríl 2.
1787. Opið bréf 13. júní 186.
1789. Tilskipun 20. febr. 1. gr. 25. — 6. gr. 352.
1795. Tilskipun 10. júlí 25. gr. 199.
1795. Konungsúrskurður 25. sept. 247, 248, 249, 251.
1796. Tilskipun 18. marz 2. gr. 2.
1796. Tilskipun 3. júní 5. gr. 2. — 6. gr. 2. — 10. gr. 332. — 13. gr. 303. — 20. gr. 21. — 33. gr. 22, 37, 109. — 24. gr. 114, 132, 150, 155, 261. — 29. gr. 271, 278, 305. — 36. gr. 114, 155, 261. — 42. gr. 165, 405.
1797. Tilskipun 20. jan. 59. — 16. gr. 199. — 13. gr. 261. — 14. gr. 261.
1797. Kancellibréf 22. apríl 4.
1798. Tilskipun 9. febr. 1. gr. 3.
1798. Opið bréf 30. okt. 4.
1799. Tilskipun 8. marz 284, 303.
1799. Tilskipun 31. maí 136.
1799. Konungsbréf 14. júní 251.
1799. Tilskipun 4. okt. 114.
1800. Tilskipun 8. marz 136.
1800. Tilskipun 11. júlí 10. gr. 376. — 20. gr. 288.
1802. Bréf heilbrigðisráðs 1. maí 284.
1805. Tilskipun 31. maí 32, 37, 109, 346, 354, 356. — 6. gr. 37.
1808. Konungsbréf 25. júlí 5. gr. 355. — 7. gr. 25.
1809. Hreppstjórarreglugerð 2. nóv. 31. gr. 378, 379.
1815. Tilskipun 20. marz 21. gr. 407.

1817. Tilskipun 15. jan. 1. gr. 6. — 3. gr. 6.
 1819. Tilskipun 4. ágúst 131.
 1819. Tilskipun 11. ágúst 59.
 1819. Tilskipun 13. okt. 138, 143. — 1. gr. 148. — 3. gr. 269.
 — 5. gr. 373.
 1823. Opið bréf 31. des. 4.
 1831. Konungsúrskurður 28. sept. 247, 248, 250.
 1831. Tilskipun 21. des. III 261.
 1832. Tilskipun 15. ágúst 10. gr. 254, 256, 303.
 1833. Tilskipun 10. apríl 5. gr. 136.
 1833. Tilskipun 4. okt. 2. gr. 130. — 16. gr. 43. — 27. gr. 43.
 — 29. gr. 131.
 1833. Dýratollareglugerð Húnavatnssýslu 378.
 1834. Fátækrareglugerð 8. jan. 14. gr. nr. 7 369.
 1837. Tilskipun 29. nóv. 22, 109. — 7. gr. 37.
 1838. Tilskipun 24. jan. 95, 167, 353, 357. — 3. gr. 37, 395. —
 4. gr. 26, 131, 171, 173, 207, 340, 391, 398. — 5. gr. 76,
 131, 207. — 6. gr. 398. — 8. gr. 233. — 15. gr. 259, 271,
 278, 305, 315, 354, 355.
 1838. Reglugerð um búlkun vöru 29. des. 336, 337.
 1840. Tilskipun 11. apríl 1. gr. 111, 171, 307, 340, 391. —
 6. gr. 53, 170, 171, 233, 350, 353, 357. — 12. gr. 68, 232,
 233, 243, 306, 362, 364, 391, 398. — 13. gr. 26, 75. —
 21. gr. 363. — 26. gr. 353, 364, 398. — 27. gr. 353. —
 28. gr. 353. — 29. gr. 353. — 30. gr. 29, 65, 365, 371. —
 40. gr. 29, 31, 65, 395. — 41. gr. 71. — 43. gr. 71. —
 44. gr. 157. — 60. gr. 53, 173. — 62. gr. 53, 173. —
 78. gr. 53, 233. — 82. gr. 233.
 1840. Kancellibréf 22. ág. 284.
 1841. Tilskipun 8. sept. 75. — 1. gr. 312. — 6. gr. 51, 368.
 1841. Opið bréf 24. sept. 138.
 1855. Tilskipun 28. marz 1. gr. 281.

IV. EFNISKRÁ.

Atriðisorð.

Ábúð. Sbr. útburður.	Fjárnám.
Aðfarargerðir. Sbr. fjár- nám.	Fóstureyðing.
Aðild.	Frávisun.
Aðiljasamlag.	Frestir.
Afrétt.	Fundið fé. Sbr. þjófnaður.
Áfrýjun.	Gáleysi. Sjá saknæmi.
Ákæra.	Gestaréttur.
Arðtaka.	Gjafir.
Ásetningur. Sjá saknæmi.	Gjafsókn. Gjafvörn.
Athafnaskylda.	Greiðsla.
Áverkamál.	Hefð.
Barnsfæðing í leyni.	Helgidagsbrot.
Bæjarsjóðir og sveita.	Hjónaskilnaðarmál.
Concursus.	Hjú.
Dómar. Sbr. dómarar.	Hlutdeild í brotum.
Dómarar.	Ítrekun.
Dómsgerðir.	Ítök.
Dómstólar og framkvæmdar- vald.	Kaup og sala.
Eiður.	Kirkja.
Eignarréttur.	Kröfusamlag.
Eignarupptaka.	Kyrrsetning.
Eignaspjöll.	Landamerkjamál.
Einkalögreglumál.	Legorðsbrot.
Einkaréttur.	Leit.
Endurupptaka.	Líkur.
Erfðir. Erfðamál.	Ljóstollur. Sjá skattar og gjöld.
Félög.	Lög og lögskýring.
Fjárdráttur.	Lögfestur.
Fjárhaldsmenn.	Lögreglustjórn.
	Lögræði.

Lögtak.	Sjóréttur.
Málflutningskaup.	Skaðabætur.
Málflutningsmenn.	Skattar og gjöld.
Málflutningsumboð.	Skildagi.
Málskostnaður.	Skipti. Skiptamál.
Mat og skoðun.	Skjalafals.
Neyðarréttur.	Skjöl.
Nótaríalgerð.	Skuldajöfnuður.
Nytjastuldur.	Stefnur.
Ómerking.	Sönnun.
Péturslömb. Sjá skattar og gjöld.	Sýkna.
Prestar.	Tilraun.
Prestsmata. Sjá skattar og gjöld.	Tíund. Sbr. skattar og gjöld.
Refsing.	Traustfang.
Refsitegundir.	Umboð.
Reki.	Uppboð.
Réttarfar. Sbr. aðild, áfrýjun, dómar, dómarar, frávisun, ómerking, sáttir, stefnur.	Útburður.
Réttarfarssektir.	Valdstjórn. Brot gegn henni.
Sakhæfi.	Varnarþing.
Saknæmi.	Veitingasala.
Samaðild.	Venja. Þingvottar.
Sáttir.	Vextir. Þjófnaður.
	Vitni. Ærumeiðingar.
	Víxlar. Sjá réttarfarssektir.
	Þingbók.
	Þinglýsing. Ölvun. Sjá sakhæfi.
	Þingmál.

Ábúð. Sbr. útburður.

Jörð, sem losnar úr ábúð, er skylt að reyna að byggja á ný samkvæmt Jónsbók Landsleigubálki 41. kap. Eigandi jarðar, sem tók jörð lausa úr ábúð til notkunar ásamt annarri eignarjörð sinni, án þess að reyna að byggja hana á ný, neitaði að greiða ljóstoll af henni til viðkomandi kirkju, en sú neitun var talin ólögmæt, með því að aðili gæti ekki með slíkri einhliða ráðstöfun sinni svipt kirkjuna þeim rétti, sem hún hafði að lögum 151.

Maður, sem fengið hafði byggingarbréf um jörð, dæmdur réttur til að rýma öðrum manni, er ekki gat sýnt skilríki fyrir rétti sínum, burt af jörðinni 180.

Aðfarargerðir. Sbr. fjárnám.

Ekki talið eðlilegt að heimta, að þeir, sem fyrir fjárnámi verða, skrifi undir þingbók samkvæmt tilskipun 15. ágúst 1832 10. gr. 254.

Aðild.

Sjö bændur höfðu höfðað mál gegn hreppstjóra fyrir meiðyrði hans í garð þeirra. Hann talinn geta í sama máli látið dæma þá fyrir meiðandi hegðun og óhlýðni þeirra í garð hans, meðan hann var að gegna skyldustarfi sínu og út af því, enda þótt ríkisvaldið ætti aðild að máli því 6.

Í máli til refsingar fyrir nytjastuld hafði héraðsdómari sýknað ákærða af refsí- og málskostnaðarkröfu sóknarans. Yfirdómur dæmdi sökunaut til sekta eftir 40. gr. tilskipunar 11. apríl 1840 sbr. 3. gr. tilskipunar 24. jan. 1838 og málskostnaðargreiðslu 27.

Þess getið í máli út af fjárdrætti, þar sem ákærði hafði greitt fjárhæð þá, sem hann hafði slegið eign sinni á, að eigandi hennar hefði ekki krafizt saksóknar 156.

Ríkisvaldið áfrýjar dómi í hjónaskilnaðarmáli og skipar sóknara og verjanda 198.

Úrskurði skiptaréttar um skaðabætur úr þrotabúi áfrýjað af nokkrum skuldheimtumönnum búsins 273.

Aðiljasamlag.

a) Einkamál.

Sjö bændur höfðuðu mál á hendur hreppstjóra sínum út af meiðyrðum í þeirra garð, sínum þó í garð hvers að nokkru leyti, er hreppstjórinn var talinn hafa látið sér um munn fara. Talið, að það stæði ekki í vegi fyrir áfrýjun málsins af hálfu sex af bændunum, þótt einn þeirra hefði ekki áfrýjað 6.

Fjórir synir látinna hjóna höfðu með öðrum erfingjum þeirra

skipt búi þeirra, en maðurinn var þá enn lifandi. Að honum látnum var þremur bræðranna stefnt til að framselja helming búsins til skipta. Það eigi talin frávisunarástæða, þótt inum fjórða væri ekki stefnt 160.

f í héraði voru þrettán bændur stefndir til þess hver um sig að þola dóm um skyldu þeirra til að fódra svonefnt Péturslamb fyrir prest sinn, meðan þeir byggju á jörðum þeim, sem þeir höfðu þá ábúð á. Fimm þeirra voru í héraði dæmdir til að gegna þessari skyldu, en átta sýknaðir. Var sýknudómi þessum áfrýjað. Eigi er vikið að lögmæti málasamsteypunnar 200.

b) *Opinber mál.*

Bóndi ákærður fyrir þjófnað eða fjárdrátt ásamt vinnumanni sínum 62.

Hjón sótt til sakar um ofbeldi við föður sinn og tengdaföður 78.

Feðgar ákærðir fyrir skeytingarleysi um hjálp við vinnumann sinn, sem reynt hafði að ráða sér bana 296.

Hjón sótt saman fyrir stuldi, er þau höfðu framið hvort án annars hluttöku 339.

Bóndi sóttur til saka ásamt nokkrum öðrum, þar á meðal einum, sem ekkert var við sök ákærðu riðinn annað en það, að hann taldist ekki hafa innt vitnaskyldu sína af hendi í málinu 366.

Bóndi og samverkamenn hans um stuldi og einnig sumir, er sjálfstætt frömdu auðgunarbrot, sóttir saman 360.

Afrétt.

Deilt um eignarrétt að afrétt. Klaustri dæmdur eignarréttur að henni, en tiltekinni jörð dæmdur upprekstrarréttur í hana 223.

Upprekstartollur dæmdur eiganda bændakirkju samkvæmt inum löggiltu máldögum kirkjunnar, enda ákvæði þeirra um grenjaleit í afrétt ekki skilin svo, að *grenjavinnsla* af hálfu eiganda væri skildagi fyrir greiðslu tollsins 374.

Staðfestingardómur hæstaréttar 410.

Áfrýjun.

Þegar áfrýjað er einungis til staðfestingar, nægir að leggja fram í dómi staðfest eftirrit af dómi eða dómsathöfn 1.

Talið samkvæmt grundvallarreglum löggjafarinnar, að dóms-tólum beri ekki að dæma um gildi áfrýjunarleyfis 6.

Dómsgerðir voru ekki lagðar fram í fyrsta þinghaldi í yfir-dómi, heldur einfalt eftirrit. Krafizt var frávísunar af þess-ari ástæðu. Þeirri kröfu var synjað, með því að einfalda eftirritið var samhljóða dómsgerðunum og stefnd hafði, þrátt fyrir frávísunarkröfu sína, rætt efni málsins samkvæmt einfalda eftirritinu, sem og var staðfest með innsigli héraðsdómsins 6.

Sagt, að það sé ekki á valdi aðilja að koma sér saman um að láta undirréttardómsgerðir annað hvort vanta eða vera öðruvísi úr garði gerðar en vera ber. Gallar í þessu efni látnir varða frávísun máls frá yfirdómi 90.

Skýrsla þingvitnis kemur fyrst fram í yfirdómi. Þar er henni mótmælt, með því að novaleyfi var ekki lagt fram, og var hún því ekki tekin til greina 96.

Aðili var sakaður um það, að hann hefði ritað á dómsgerðir meiðandi ummæli um héraðsdómara. Með því að krafa um refsingu fyrir þau hafði ekki komið undir dóm í héraði og lá fyrir utan málflutninginn í yfirdómi, var henni vísað frá dómi 140.

Krafa um refsingu fyrir meiðyrði um héraðsdómara í máls-skjali í héraði ekki tekin til greina í yfirdómi, meðal annars vegna þess, að hún kom ekki til álita í héraði 166.

Kröfu um frávísun frá yfirdómi vegna galla á dómsgerðum hrundið 176.

Kröfu um frávísun frá yfirdómi hrundið, meðal annars af því, að hún kom ekki fram fyrr en eftir að svar hafði komið fram um efni málsins 273.

Í landsyfirréttarstefnu sagði, að dómur hefði verið birtur til-tekinn dag, og var stefnan gefin út innan áfrýjunarfrests samkvæmt því. Gagnaðili, sem hafði látið birta héraðsdóm-inn, talinn eiga að sanna, að sögn stefnunnar um dómsbirt-

- inguna væri röng. Það gerði hann ekki, og frávísunarkrafa því ekki tekin til greina 179.
- Frávísunarkrafa, sem fyrst kom fram í yfirdómi og studd var með því, að sakarefnið hefði sætt úrslitadómi 1694, ekki tekin til greina, með því að hún hefði þurft að koma fram í héraði 208.
- Máli vísað ex officio frá yfirdómi, með því að aðiljar voru taldir una við dóm 219.
- Úrskurði skiptaréttar um skaðabætur úr þrotabúi áfrýjað af nokkrum skuldheimtumönnum búsins 273.
- Þegar refsidómur út af sauðatöku hafði verið birtur ákærða, tjáði hann sig óska áfrýjunar. Sakir galla á dómsbirtingunni var dómur aftur birtur ákærða, en þá tjáði hann sig vilja una við dóminn. Samt virðist héraðsdómari hafa gert venjulegar ráðstafanir til áfrýjunar. En með því að amtmaður hafði ekki heldur áfrýjað vegna ákæruvaldsins, var málinu frávísað, með því að ákærða var rétt að afsala sér áfrýjunarrétti í slíku máli 69.
- Sýknudómur. Ákærða ekki talin hafa getað áfrýjað, og amtmaður hafði ekki gert það. Máli því vísað frá yfirdómi 78.
- Aðstoðarpresti, sem ákærður hafði verið fyrir að hafa haft á boðstólum fóstureyðandi meðöl, en verið dæmdur sýkn af „ákæru sakarinnar“ og til greiðslu sakarkostnaðar, talinn eiga kröfu til þess, að sökin væri borin undir æðra dóm 265.
- Máli þessu var skotið til yfirdóms aðeins eftir kröfu ákærða, en þar var hann einnig sýknaður af greiðslu sakarkostnaðar. Málskot ákæruvaldsins til hæstaréttar talið einungis hafa getað varðað ákvæði yfirdómsins um greiðslu kostnaðarins, en þetta atriði út af fyrir sig ekki talið geta sætt úrlausn hæstaréttar, og málinu því vísað frá dómi 393.
- Máli vísað frá yfirdómi, með því að áfrýjunarstefna var tekin út eftir liðinn áfrýjunarfrest, enda áfrýjunarleyfis ekki aflað 302.
- Um endurupptöku máls eftir skipun æðra dómstóls koma reglur um áfrýjunarfrest ekki til greina 322.
- Áfrýjunarstefna gefin út í nafni forseta og meðdómenda, en ekki í nafni justitiarii og meðdómenda. Þetta ekki talin næg

ástæða til frávísunar. Kröfum um breytingar á héraðsdómi, sem samtímis var til athugunar í yfirdómi þar á móti vísað frá 345.

Ákæra.

Talið, að komið hefði getað til mála að dæma ákærða fyrir þjófshyllumingu, ef ákæran hefði ekki lotið einungis að þjófn-
aði 310.

Arðtaka.

A og B höfðu bona fide hagnýtt sér reka, sem tilheyrði M, nokkur ár átölulaust. Síðan var rekarétturinn dæmdur M, en arði af rekanum voru A og B einungis látnir svara frá þeim tíma, er þeir voru lögsóttir 235.

Ásetningur. Sjá saknæmi.

Athafnaskylda.

Tveir feðgar voru ákærðir fyrir það, að þeir hefðu sýnt skeyt-
ingarleysi um líf vinnumanns síns, sem fundizt hafði skor-
inn á háls, en látinn hafði verið í úthýsi, með því að honum
hafði naumast verið hugað líf. Sonurinn var alsýknaður,
með því að hann hefði engu um ráðið. Föðurnum var dæmt
að greiða hálfan sakarkostnað, en sýknaður annars 296.

Áverkamál.

Maður sýknaður af frekari ákærum sóknarans fyrir áverka
á föður sínum, með því að full sönnun á hendur honum
þótti ekki fengin. Kona hans var hins vegar alsýknuð af
ákæru um hlutdeild í broti þessu 78.

Barnsfæðing í leyni.

Stúlka, sem farið hafði á næturþeli út úr baðstofunni og fætt
barn í eldhúsinu, sem var þó svo nærri, að hljóð gat heyrzt
þaðan inn í baðstofuna, kvaðst hafa talið barnið andvana
fætt og vafði hún flík utan um það og lét það síðan í kistil,
sem hún læsti síðan niðri í kistu, þar sem líkið síðan fannst.

N. L. 6—6—8 eigi talin eiga við né heldur tilskipun 4. okt. 1833 in fine, en með því að ákærða þótti hafa sýnt skeyt-
ingarleysi um líf barnsins, en þó ósannað, að hún hafi firrt
það lífi af ásetningi, var henni dæmd 16 mánaða betrunar-
hússvinna 127.

Stúlka fæddi barn sitjandi við hlóðir í eldhúsi, án þess að hún
teldi sig eiga þess vonir þá. Hún taldi barnið ófullburða og
andvana fætt. Kastaði hún barninu síðan í læk, og fannst
það ekki. Stúlkan var ekki talin sek um barnsfæðingu í leyni
né sek um fósturmorð, heldur hefði hún unnið til refsingar
fyrir það, að hún hefði ekki látið fleiri athuga barnið og
leitað því nauðsynlegrar hjúkrunar 204.

Bæjarsjóðir og sveita.

Fá sektir dæmdar fyrir ósæmilegan rithátt í sóknarskjölum
eða varnar 1.

Sekt fyrir óhlýðni og móðgun við hreppstjóra dæmd sveitar-
sjóði 6.

Sekt fyrir nytjastuld dæmd sveitarsjóði 27, 62, 394.

Sekt á hendur dómara fyrir galla á meðferð opinbers máls 72.

Bætur fyrir óleyfilega meðferð fundins fjár, sem eigandi
fannst ekki að, dæmdar sveitarsjóði 67.

Sekt dæmd bæjarsjóði fyrir brot á ákvæðum um veitingasölu
342.

Sekt dæmd sveitarsjóði fyrir smáþjófnað 360, 366.

Concursus.

Rof á túngarði til þess að koma hesti, er nytjastuldur var
framinn á, þar út ekki talið sérstakt brot, heldur þáttur
í nytjastuldinum 27.

G. dæmdur í sama máli sannur bæði að skjalafalsi og stór-
þjófnaði. Refsing ákveðin eftir 78. gr. tilsk. 11. apríl 1840
52.

Nytjastuldur og þátttaka í rekaþjófnaði 62.

Innbrotsþjófnaður og ólögleg meðferð fundins fjár framinn
af sama manni. Síðarnefnda brotið kom einungis til greina
við ákvörðun refsingar 67.

Brot í sambandi við barnsfæðingu og 5. sinni framið legorðs-brot dæmt í einu og refsing fyrir legorð látin ganga upp í refsingu fyrir hitt brotið 204.

Dæmt í sama máli ákæra um kindatöku á víðavangi og inn-brotsþjófnaður 231.

Innbrotsþjófnaður og hnupl dæmt saman og hnuplið tekið til greina við ákvörðun refsingar 242.

Ýmiskonar smástuldir og ólögleg meðferð fundinna muna dæmt í einu lagi 262.

Dómar. Sbr. dómarar.

Dómi, er aðfararhæfi hans hefur fyrnzt, verður skotið til æðra dóms til staðfestingar, og sáttatilraun þessa vegna talin ónauðsynleg 1.

Formaður dóms og einn af fjórum meðdómendum voru sér um dómsatkvæði gegn samhljóða atkvæði hinna þriggja meðdómenda. Formaður dómsins lét atkvæði minni hlutans verða að dómi, þvert ofan í N. L. 1—5—26. Var þessi svonefndi dómur ómerktur í yfirdómi og máli vísað heim á kostnað dómsformannsins 189.

Neikvæð verkun dóma fyrir lögleiðslu dómskapa N. L. ekki talin hafa verið slík sem nú. Frávísunarkrafa studd með því, að sakarefnið hafi sætt dómsúrslitum með dómi einum frá 1694 því ekki talin hafa við rök að styðjast 208.

Gert ráð fyrir því, að exceptio rei judicatæ varði ekki frávísun ex officio 208.

Mál eða dómur á hendur nokkurum samerfingjum ekki talið orka því, að frávísa eigi öðru máli á hendur nokkurum samerfingjum þeirra, með því að dómur á hendur inum fyrrnefndu gæti ekki bundið ina síðarnefndu 219.

Athugað, að héraðsdómari nefndi úrlausn sína ranglega „úrskurð“ 282.

Svo mælt, að dómur, þar sem aðfararákvæði vantar, geti ekki verið grundvöllur fjárnáms 345.

Kröfum um breytingar á dómi, sem þá var til athugunar í yfirdómi, vísað frá 345.

Dómarar.

Dómari sektaður fyrir óréttlættan drátt á opinberu máli, fyrir óskiljanlegar bókanir, fyrir að láta ólöggilta menn standa fyrir prófunum, draga óviðkomandi kröfu þriðja manns inn í málið og yfirleitt fyrir óvandaða málsmeðferð 72.

Dómari taldi sig meiddan á æru með ummælum aðilja um dómaraverk hans, fékk gjafsókn til málshöfðunar, en málsmeðferð og dómur var ómerkt í yfirdómi vegna vöntunar á sáttatilraun 86.

Kröfu um ábyrgð á hendur dómara vísað frá yfirdómi, með því að hann sótti ekki þing og eigi þótti næg sönnun fram komin um það, að honum hefði verið birt stefnan 86.

Héraðsdómari talinn hafa réttlætt drátt á opinberu máli 109. Það var ekki látið varða ómerking, að héraðsdómari háði áreið í máli um rekapart með 4 þingvottum, en dæmdi málið með öðrum fjórum 113.

Héraðsdómur ómerktur vegna þess, að meðdómendur höfðu ekki verið til kvaddir lögum samkvæmt 132, 149, 155.

Héraðsdómara gert að taka þátt í greiðslu málskostnaðar í skiptamáli 160.

Héraðsdómur ómerktur, með því að dómari þótti hafa ranglega neitað að víkja úr dómarasæti 160.

Dómur í opinberu máli ómerktur, af því að dómari hefði átt að víkja úr dómarasæti vegna ætlaðrar óvináttu við aðilja 174.

Héraðsdómari, sem stefnt var til ábyrgðar fyrir úrskurð sinn, dæmdur til þátttöku í greiðslu málskostnaðar til áfrýjanda 180.

Héraðsdómur um rekaréttindi ómerktur, með því að meðdómendur höfðu ekki verið eiðfestir 176.

Dómur ómerktur og máli vísað heim í hérað vegna afglapa dómsformanns og á hans kostnað 187.

Í máli gegn eigendum jarðar, þar sem deilt var um skyldu þeirra til greiðslu prestsmötu, voru meðdómendur hafðir, enda var talið nauðsynlegt að stefna þeim, er málinu var skotið til landsyfirdóms, jafnvel þótt efi væri á um nauðsyn

meðdómenda, þar sem þeir hefðu dæmt málið og ef til vill ráðið úrslitum 230.

Mál um tilkall til reka fyrir landi tiltekinnar jarðar dæmt með 4 meðdómendum 235.

Maður sýknaður af ákæru út af móðgunarorðum um dómara, er hann gegndi embættisstarfi, sýknaður, með því að hann kvaðst alls ekki hafa viðhaft orðin til að móðga dómara, enda talið mega færa honum sumt til misskilnings, þar sem hann væri ólöglærður maður 254.

Máli vísað frá yfirdómi, með því að héraðsdómara þótti ekki gert nægilega vart við þingfestingu máls fyrir yfirdómi 225.

Dómur ómerkjur og máli vísað heim í hérað á kostnað dómara 282.

Mál um prestsmötu hafði héraðsdómari dæmt með fjórum meðdómsmönnum, en eigi eiðfest þá fyrr en hálfu ári seinna. Yfirdómur fann að þessu, en taldi þó ekki næga ástæðu til að ómerkja dóminn af þessum sökum 289.

Dómsgerðir.

Ekki talin þörf á að vísa máli frá yfirdómi sakir galla á dómsgerðum, enda ekki talinn nokkur vafi um það, að það, sem í framlögðum gögnum um það, sem fyrir héraðsdómi hafði farið fram, væri rétt greint 96.

Máli vísað frá yfirdómi vegna galla á dómsgerðum, enda mátti ekki sjá, að skjöl þau, sem tekin höfðu verið í dómsgerðirnar, hefðu verið lögð fram í dómi 90.

Frávísunarkröfu vegna galla á dómsgerðum hrundið í yfirdómi 176.

Þegar áfrýjað er einstöku atriði úr skiptagerðum, er nægilegt talið, að eftirrit af ákvörðunum skiptaréttar þar um verði lagt fyrir æðra dóm 273.

Talið frávísunarástæða, að hæstaréttardómsgerðir væru ekki lagðar fram in forma 345.

Dómstólar og framkvæmdarvald.

Sagt, að dómstólum beri ekki eftir grundvallarreglum lög-gjafarinnar að dæma um gildi leyfis til áfrýjunar, sem veitt var eftir lok áfrýjunarfrests 6.

Mál út af nytjastuldi, frömdum í Gullbringusýslu, höfðað á heimavarnarþingi sökunautar. Svaramaður ákærða krafðist ómerkingar héraðsdóms, með því að málið hefði ekki verið höfðað á réttu varnarþingi. Yfirdómur kveður sig ekki bærán að breyta ákvörðun amtmanns, er boðið hafði sýslumanni á nefndu varnarþingi að höfða málið 27.

Amtmaður hafði úrskurðað, að stúlkan I skyldi hverfa af tilteknu heimili sakir hneykslanlegrar samvistar þar við barnsföður sinn, sem var kvæntur systur hennar. Sagt, að það sé ekki dómstóla að dæma um það, hvort sambúðin sé hneykslanleg, þar sem amtmaður hafi úrskurðað þann veg. Hins vegar eru dómstólar taldir bærir að úrskurða um það, hvort skilyrði þau, sem framkvæmd úrskurðar amtsins eru bundin við, séu fyrir hendi og aðrar sýknuástæður, er vera kynnu 140.

Gert sýnist ráð fyrir því, að dómstólar eigi dóm um lögmæti skipunar lögreglustjóra til aðilja um fjarlægingu mykjuhaugs af götu, enda var ákærði sýkn dæmdur, af því að hann hefði fengið bréf um framlengingu frests til framkvæmdar verkinu 166.

Eiður.

Fallist var á það, að héraðsdómari hafði ekki eiðfest vitni í einkamáli, er báru ógreinilega og ósamhljóða 6.

B hafði kröfuna x á hendur K. K kvaðst hafa greitt B fjárhæð y, sem koma ætti upp í kröfuna x. Héraðsdómari taldi svo sterkar líkur komnar fram til styrktar staðhæfingu K, að B skyldi þola skuldajöfnuð um kröfuna y, nema hann synjaði með eiði fyrir viðtöku fjárhæðarinnar y. Yfirdómur breytti þessu, með því að líkurnar voru ekki taldar nægilega sterkar 96.

Talin vera svo sterk gögn komin fram um það, að K hefði tekið við peningaupphæð til láns gegn vöxtum, að hann var dæmdur til að greiða þá, nema hann synjaði með eiði fyrir heit um að greiða vexti 96.

Eignareiður unninn í þjófnadarmáli 62.

Eigendur muna vinna eið að því, að munirnir séu þeim horfnir án vitundar þeirra og vilja 123, 310.

Héraðsdómara boðið að láta mann vinna eið að því, að tiltekin sauðkind, sem annar maður var talinn hafa stolið, væri komin frá honum án vitundar hans og vilja 136.

Baukur, sem Ó játaði sig hafa selt J eftir kaup á honum af ókenndum manni, var sagður hafa horfið af búðarborði án vitundar og vilja búðarmanna. Þetta var ekki talið fullsannað, með því að búðarmennirnir höfðu ekki eiðfest skýrslu sína 137.

Héraðsdómur ómerktur vegna þess, að meðdómendur höfðu ekki verið eiðfestir 176.

Fundið að því, að héraðsdómari hafði í rannsókn opinbers máls tekið eið af vitnum að þarflausu eða til einskis gagns 265.

Eignarréttur.

Eigendur jarðarinnar I og fyrirsvarsmaður klausturs deildu um eignarrétt að upprekstrarlandi. Klaustrinu dæmdur rétturinn, með því að máldagar þóttu styðja kröfu þess til landsins, en jörðinni I dæmdur upprekstrarréttur í landið 223.

Í munum, sem Þ taldi sig hafa fengið hjá P upp í ráðskonukaup, hafði B látið gera fjárnám til tryggingar skuld á hendur P. Fjárnámið var felld úr gildi að því leyti, sem það var gert í þeim munum, sem Þ var talin hafa fengið til eignar 317.

Eignarupptaka.

Lögregluréttur hafði dæmt upptækar verzlunarvörur fyrir E, sem sakaður var um óleyfilega verzlun. Yfirdómur sýknaði E og felldi dómsákvæðið um upptöku úr gildi 185.

Eignaspjöll.

Maður, sem framdi nytjastuld á hesti, rauf skarð í túngarð til þess að koma hestinum þar út, ekki dæmdur fyrir eignaspjöll, heldur var athöfn þessi talinn þáttur í nytjastuldarbrotinu 27.

Einkalögreglumál.

Sjö bændur dæmdir til sekta fyrir óhlýðni og móðgun við hreppstjóra. Virðast þeir hafa höfðað mál gegn honum fyrir meiðyrði, en hann höfðað gagnsök á hendur þeim fyrir áður-nefnd brot. Talið, að hann hefði getað borið þær sakir undir sama dóm, sem dæma skyldi áburð hans á hendur þeim, enda þótt valdstjórnin ætti aðild að máli vegna brota þeirra á hendur honum 6.

Einkaréttur.

Stjórnendur prentsmiðju voru taldir hafa brotið einkarétt annarrar prentsmiðju til útgáfu barnalærdómsbókar og voru dæmdir fyrir það til greiðslu skaðabóta in solidum 246. Hrd. 396.

Endurupptaka.

Eftir töku sakar fyrir lausaleiksbrot og óhlýðni við amtsúrskurð til dóms kom fram staðhæfing verjanda um það, að amtmaður hefði gefið eftir refsingu eftir héraðsdómi gegn sektargreiðslu. Verjanda veitt færi að leiða sönnur að þessu 234.

Þá er æðri dómur skipar meðferð máls af nýju, er óæðri dómur hefur vísað frá, eða ómerkt dóm óæðra dómstóls, þá koma reglur um áfrýjunarfrest eigi til greina 322.

Erfðir. Erfðamál.

Hæstaréttardómur í máli því, er greinir í VI. 355, sbr. efnisskrá VI. b. bls. XXIV, þar sem hæstiréttur dæmir andstætt niðurstöðu landsyfirdóms 392.

Félög.

Fjórir kaupmenn komu sér saman um að ferma í félagi skip og flytja á því vörur frá Danmörku til Reykjavíkur og fólu þeir einum þeirra (J) framkvæmdir. Hann gerði samning um skip og farmgjald í Kaupmannahöfn og skipti svo farmgjaldi niður á félaga sína eftir vörumagni hvers þeirra.

Þeir kvittuðu á farmskírteini sín fyrir móttöku varanna, án nokkurs fyrirvara um farmgjaldið, en síðar neituðu þeir að greiða svo hátt farmgjald sem J hafði ætlað til. Þeim var dæmt skylt að greiða, því að ekki þótti sannað, að J hefði krafizt hærri gjalds en rétt hefði verið 328.

Fjárdráttur.

Vinnumaður hafði í verinu fargað skinnbrók, sem húsmóðir hans átti. Með því að hann hafði borgað henni brókina að fullu, mátti þetta ekki verða honum til sakfellis 82.

G hafði tekið við innsigluðu peningabréfi, er hann skyldi koma til skila. Án þess að brjóta innsigli fékk hann náð peningunum og sló eign sinni á þá. Með því að hann hafði ekki rofið innsigli, greitt fjárhæðina áður en til málarekstrar kom og játað brot sitt viðstöðulaust, var hann með hliðsjón af 44. gr. tilskipunar 11. apríl 1840 dæmdur sýkn af refsikröfu sóknarans, enda ekki komin fram krafa um saksókn af hendi eiganda peninganna, en sakarkostnað skyldi G greiða 156.

Dæmdur sekur í hæstarétti 389.

Fjárhaldsmenn.

Staðfestingardómur hæstaréttar á dómi landsyfirdóms í máli því, er greinir í VI. 383, 409.

Fjárnám.

Þ hafði verið ráðskona hjá P árum saman. Með samningi gerðum fyrir sáttanefnd afhenti P Þ til eignar upp í ógreitt ráðskonukaup ýmsar eignir. Fjárnám, sem síðar var gert í eignunum til tryggingar verzlunarskuld P, felld úr gildi, að því leyti sem Þ var talin eigandi inna fjárnumdu muna 317.

Fjárnám ómerkt, með því að í dóm þann, sem fjárnám skyldi byggt á, vantaði aðfararákvæði og sami dómur var þá til athugunar í yfirdómi 345.

Fjárnám felld úr gildi og skaðabætur dæmdar 345.

Fóstureyðing.

Maður, sem sakaður var um það, að hann hefði haft á boðstól-um fóstureyðandi meðöl og reynt að koma öðrum til að nota þau, sýkn dæmdur, með því að eigi voru, gegn neitun hans, leiddar sannanir að sekt hans, enda voru skýrslur vitna óljósar og sum þeirra ölvuð, þegar atburðir þeir, sem þau skyldu vitna um, áttu að hafa gerzt 265.

Frávísun.

Opinberu máli vísað frá dómi vegna ýmissa galla á vottorði stefnuvotta um birtingu stefnunnar 20.

Opinberu máli vísað frá hæstarétti 387, 394.

Opinberu máli vísað frá landsyfirdómi vegna þess, að héraðs-dómari hafði ekki ritað stefnuna á dómsgerðir samkvæmt ákvæðum tilskipunar 31. maí 1805, enda var vottorð um stefnubirtingu ekki heldur ritað á dómsgerðir 22, 37.

Opinberu máli frávísað landsyfirdómi, með því að amtmaður hafði ekki áfrýjað af hendi ákærvaldsins og ákærði hafði lýst sig vilja una við dóminn 69.

Ákærða sýknuð í héraði. Amtmaður hafði ekki áfrýjað og hún ekki talin hafa getað áfrýjað. Máli um hana vísað frá yfirdómi 78.

Einkamáli vísað frá yfirdómi vegna galla á dómsgerðum 90. Ekki talið þurfa að vísa máli frá yfirdómi vegna galla á því, sem fram var lagt varðandi það, sem gerðist í málinu í héraði, enda höfðu aðiljar flutt málið í yfirdómi án þess að minnast á galla þessa fyrr en síðasta þingdag, er mál var flutt 96.

Kröfu vísað frá héraðsdómi, með því að bindandi sátt var talin hafa verið gerð um þá kröfu 96.

Kröfu vísað frá dómi, með því að talið var, að fullkomlega hefði verið sætt á hana 96.

Ekki talið þurfa að frávísa opinberu máli, þótt stefnan væri ekki skráð á dómsgerðir né heldur vottorð um birtingu stefnu og dóms. Galli á dómsgerð ekki heldur talinn eiga að orka frávísun 109.

Kröfu, sem ekki hafði komið undir dóm í héraði, vísað frá yfirdómi 86, 140.

Lögtak hafði verið gert til tryggingar gjaldi einu. Requisitus höfðaði þá mál í héraði og krafðist meðal annars ógildingar lögtaksins. Requirens krafðist frávísunar sakir þess, að lögtaksgerðin hafði ekki verið lögð fram í héraði. Þeirri kröfu var hrundið í yfirdómi, með því að dæma mátti um það, hvort requisitus hefði verið rangt gert til með því að taka hjá honum gjald þetta lögtaki 151.

Kröfu um vísun máls frá yfirdómi vegna galla á dómsgerðum hrundið, með því að gallarnir virtust ekki þess konar, að vísa yrði máli frá dómi 176.

Frávísunarkröfu hrundið, með því að sögusögn stefnda til yfirdóms um það, að staðhæfing í yfirdómsstefnu um birtingu dóms væri röng, var ekki tekin til greina, með því að honum, sem lét birta dóminn, var í lófa lagið að sanna sögn sína og átti að gera það eftir reglum um editio instrumentorum 179.

Frávísunarkröfu, sem kom fyrst fram eftir að sá aðili, sem hana gerði, hafði svarað um efni málsins, hrundið þegar af þeirri ástæðu 181.

Kröfu um málflutningskaup fyrir þingsókn í málinu X, sem var hafið, vísað frá í nýju máli um sama sakarefni 189.

Frávísunarkrafa reist á þeirri röksemd, að dómur hefði gengið um sakarefnið 1694, ekki tekin til greina, með því bæði að dómar frá þeim tíma hafi ekki haft ið neikvæða gildi, sem dómar hafa nú og frávísunarkrafa hafði ekki komið fram í héraði 208.

Máli vísað frá yfirdómi ex officio, með því að aðiljar voru taldir una við dóm að efni til 219.

Mál eða dómur á hendur nokkurum erfingja varðandi meðferð erfðafjárins eigi talið orka frávísun máls á hendur samerfingjum þeirra um sama efni, með því að dómur um ina fyrrnefndu gæti ekki bundið ina síðarnefndu 219.

Kröfu um frávísun máls frá yfirdómi vegna þess, að áfrýjunarstefnan hefði ekki verið birt dómaranum, hrundið, með

því að dómarrinn var samt talinn hafa fengið nægilega vitneskju um efni stefnunnar 228.

Máli vísað frá yfirdómi, með því að meðdómendum hafði ekki verið stefnt, enda þótt áfrýjandi teldi, að engra meðdómenda hefði verið þörf. Yfirdómur taldi nauðsynlegt að stefna þeim samkvæmt N. L. 1—2—3, þar sem þeir hefðu dæmt málið og ef til vill ráðið úrslitum 230.

Máli vísað frá yfirdómi, með því að áfrýjunarstefnan var tekin út eftir liðinn áfrýjunarfrest, enda áfrýjunarleyfi ekki fengið 302.

Kröfu um frávísun á þeim rökum, að kona væri eigi hæfur sækjandi máls, hrundið, með því að um aflafé hennar væri að tefla, sem hún væri hæf til að ráðstafa samkvæmt D. L. 3—17—5 og 38, sbr. 3—17—34, 308.

Máli vísað frá yfirdómi, með því að það var ekki þingfest þann dag, sem í stefnu sagði, heldur síðari þingdag, er varnaraðili, sem stefnt hafði verið til þingsóknar þann dag, sem stefnan sagði, ekki sótti þing 309.

Mál skyldi þingfesta í yfirdómi 1. dag mánaðar, en af því varð ekki. Eftir samkomulagi milli þeirra, sem þing sóttu inn 1. dag mánaðarins, var málið svo þingfest inn 14. s. m. Þing sótti þá ekki dómarrinn né neinn inna stefndu, sem ekki höfðu komið fyrir dóm inn 1., og var máli því vísað frá 225.

Það, að stefna til yfirdóms var gefin út í nafni forseta og meðdómenda yfirdóms, en ekki í nafni justitiarii og assessorum, ekki talin næg ástæða til frávísunar. Þar á móti var kröfum um breytingar á héraðsdómi, sem þá skyldi athuga í yfirdómi, vísað frá. Vöntun hæstaréttardómsgerða in forma einnig talin hafa sömu verkan 345.

Opinberu máli frávísað, af því að þess var ekki getið í stefnu, að því væri áfrýjað samkvæmt tilskipun 31. maí 1805 345, 354, 355.

Máli vísað frá yfirdómi, með því að stefna hafði ekki verið birt varnaraðilja 359.

Opinberu máli á hendur J vísað frá hæstarétti, með því að sektir fyrir brot það, er ákærði var sakaður um, gætu ekki numið áfrýjunarupphæð 394.

Frávísunarkröfu vegna þess, að sakarefni næmi ekki summa appellabilis, hrundið, með því að krafa sækjanda gerði það, enda ætti reglan um summa appellabilis ekki við, þegar málsúrslit hefðu varanleg áhrif á skyldur og réttindi aðilja eftirleiðis 374.

Frestir.

Frestur veittur til vitnaleiðslu, með því að vitnaskýrslurnar kynnu að skipta máli um úrslit málsins 314.

Frestur veittur til gagnstefnu 316.

Fundið fé. Sbr. þjófnaður.

Ákærði hafði fundið tvö beizli og fullorðinn sauð dauðan, en ekki lýst. Talinn sekur um óleyfilega meðferð fundins fjár 67.

Manni dæmd refsing fyrir ólöglega meðferð fundinna muna ásamt refsingu fyrir þjófnað 262.

Gáleysi. Sjá saknæmi.

Gestaréttur.

Löglegt að semja um meðferð fyrir gestarétti og sáttatilraun þar nægileg 235.

Gjafir.

Þriðji maður hafði gefið G fjárhæð, sem X tók við. X talið skylt að fara með fjárhæðina eftir vilja gefandans, og því óheimilt að verja henni öðruvísi 55.

Gjafsókn. Gjafvörn.

Einstaklingi veitt gjafsókn 55, 359.

Dómara veitt gjafsókn til sakar út af meiðandi ummælum um hann 86, 254.

Presti veitt gjafsókn f. h. kirkju í máli um rekapart 113.

Kirkjuhaldara veitt gjafsókn í máli um réttindi kirkjunnar 151, 189, 286.

Presti veitt gjafsókn í máli um prestsgjöld 189, 200, 208, 289.
Klausturhaldara veitt gjafsókn 208.
Landsprentsmiðjan 246.

Greiðsla.

Framboð um greiðslu innstæðu án vaxta, sem skylt var að greiða, eigi löglegt talið, og framboð síðar um greiðslu í ávísun á verzlunarhús of seint fram komið, og því eigi fallið til þess að leysa aðilja undan skyldu til að greiða málskostnað 1.
Það eigi talið skipta máli um greiðsluskyldu bónda á upprekstrartolli til afréttareiganda, þótt hann hefði greitt til hreppstjóra fyrir grenjavinnslu í afrétt 374.

Hefð.

Ekki ber að skilja svo ákvæði 16. gr. erindisbréfs biskupa 1. júlí 1746, að dómur hljóti allt af að ganga móti kirkju, þó að einhver hafi haft eign til notkunar 100 ár eða lengur 208.
Langvarandi nytjun reka talin ráða úrslitum 208.

Helgidagsbrot.

Skipstjóri og verzlunarstjóri dæmdir sekir um helgidagsbrot fyrir það, að þeir höfðu látið fara fram fermingju skips frá því um klukkan hálf þrjú og til kvölds á helgidegi 279.

Hjónaskilnaðarmál.

Málsmeðferð og dómur í hjónaskilnaðarmáli ómerktur vegna vöntunar á sáttatilraun, enda áfrýjaði ríkisvaldið og skipaði sóknara og verjanda fyrir yfirdómi 198.

Hjú.

Þ hafði verið ráðskona hjá P árum saman. Samningur var gerður fyrir sáttanefnd um afhendingu ýmissa muna P til Þ upp í ráðskonukaup. Fjárnám, sem seinna var gert í munum þeim, sem P hafði afhent Þ, til tryggingar verzlunar-

skuld F, felld úr gildi, að því leyti sem P varð talin hafa eignast munina 317.

Hlutdeild í brotum.

Bóndi ákærður fyrir hlutdeild í auðgunarbrotum, sem vinnu-
maður hans hafði framið 62.

Kona sýknuð af ákæru um hlutdeild í áverkum á tengdaföður
sínunum 78.

Maður sýkn dæmdur fyrir kaup á mun, er seljandi hafði fund-
ið, en ekki lýst, með því að ósannað var, að maðurinn hefði
þá náð lögdri sakamanna 262.

Verzlunarstjóri og skipstjóri dæmdir fyrir helgidagsbrot, með
því að þeir höfðu látið ferma skip á helgidegi 279.

Tveir feðgar ákærðir fyrir skeytingarleysi um vinnumann
þeirra, sem reynt hafði að ráða sér bana 296.

Það var ekki talið manni til áfellis, þótt hann hefði vitað um
smávegis stuldi konu sinnar 339.

Hlutdeild í stórþjófnaði og ýmsum öðrum stuldum 360, 366.

Hneykslanlegar samvistir.

G hafði átt þrjú lausaleiksbörn við I áður en hann kvæntist
systur hennar. I var framvegis á sama heimili sem G og
kona hans, en þar kom, að amtmaður úrskurðaði, að hún
skyldi víkja burt og setti sýslumaður þann frest 14 daga.
Af því að þessu var ekki sinnt, var G ákærður til refsingar
fyrir óhlýðni við amtsúrskurðinn. En með því að ekki þótti
sannað, að G væri annað en vinnumaður tengdamóður sinn-
ar og réði því ekki, hverir væru eða væru ekki á heimilinu,
þá var hann sýknaður af ákærunni, og þótti ekki heldur
verða honum til refsingar talið, þótt hann hefði á engan
hátt greitt fyrir brottför I 140. Hrd. 389.

Ítrekun.

Maður, sem þótti hafa verið ranglega dæmdur fyrir annað
þjófnaðarbrot, ekki talinn eiga að gjalda þess nú, og var
því dæmdur sem fyrir öðru sinni framinn þjófnað 23.

Þjófnaðardómur 1843 veldur refsihækkun fyrir þjófnað 1853. Árið 1836 var T dæmdur í 12 vandarhagga refsingu fyrir smáþjófnað, og 1844 fyrir kindaþjófnað í 3×27 vandarhagga refsingu. Loks stal hann vorið og sumarið 1855 2 ám. Fyrir það brot var hann dæmdur fyrir þjófnað framinn öðru sinni í 3×27 vandarhagga refsingu, að einhverju leyti með hliðsjón af því, að miðdómurinn hefði verið í harðara lagi 349.

Árið 1852 var G, sem þá var ekki kominn til lögaldurs sakamanna, dæmdur í 10 vandarhagga refsingu fyrir þjófnað. Haustið 1856 stal hann aftur, en var dæmdur fyrir *fyrsta* sinni framinn þjófnað, með því að það væri grundvallarregla samkvæmt 6. gr. tilsk. 20. febr. 1789, sem ekki væri haggað með 26.—29. gr. tilsk. 11. apríl 1840, að dómar um brot slíkra ungra manna hefðu ekki ítrekunarverkun 351.

Ítök.

Eigendum jarðar dæmdur réttur til upprekstrar í land klausturjarðar, með því að gögn þóttu sanna þann rétt 223.

Tilkall til reka fyrir landi jarðar tekið til greina, með því að tilkallsmaður hafði áskilið sér það í samningi við réttan aðilja, og hafði samningur sá verið þinglesinn, og skipti því ekki máli, hvort sá, er síðar eignaðist jörðina, vissi um áskilnaðinn eða ekki 235.

Kaup og sala.

A seldi B hús fyrir 1200 rd., sem greiða skyldi á 6 árum með 200 rd. árlega. Áður en nokkur greiðsla færi fram eða vörzluskipti yrðu á húsinu varð B gjaldþrota, en eigi var húsið talið með eignum búsins. A lét nú bjóða húsið upp, en svo var lágt boðið, að ekki taldi hann húsið seljandi fyrir það boð. Krafði A síðan búið skaðabóta, er miðaðar voru að mestu við mismun söluverðs og uppboðsverðs, og tók skiptaráðandi þá kröfu til greina. Úrskurði hans skutu nokkrir skuldheimtumenn þrotabúsins til yfirdóms, sem sýknaði búið af skaðabótakröfunni, með því að ið árangurs-

lausa uppboð veitti enga sönnun um verðmæti hússins og þess vegna ekki heldur um tap A 273.

Gerð var krafa um það, að G yrði dæmdur til að skila X kvenflíkum nokkrum, en G bar fyrir sig, að þær hefðu átt að koma fyrir kindur, sem G skyldi fá hjá X, og var þeirri fullyrðingu ekki andmælt. Talið var, að annað hvort hefðu aldrei komizt á fullnaðarsamningur um skipti þessi eða hann ekki verið efndur af hendi X 55.

Afhending til eignar á bæ nokkrum í Reykjavík til Þ ásamt ýmsum munum í sambandi við hann skýrð í máli til ógildingar fjárnámi, sem lausakaupmaður einn hafði gera látið til tryggingar verzlunarskuld á hendur afhendanda í munum þeim, sem Þ taldi sig fengið hafa 317.

Kirkja.

Eigandi jarðar, sem laus var úr byggingu og hann reyndi ekki að byggja aftur, heldur nytjaði ásamt ábýlisjörð sinni, dæmdur skyldur til að gjalda viðkomandi kirkju ljóstoll af fyrrnefndri jörð, með því að hann hefði ekki að lögum getað svipt kirkjuna rétti hennar með slíkri einhliða ráðstöfun 151.

Eigendum bændakirkju dæmt að gjalda sóknarpresti fjórðung smjörs árlega af 16 kúgildum, sem kirkja átti enn og goldið hafi verið af, en af 8 kúgildum, er kirkjan átti í öndverðu þar að auki, en nú voru talin úr sér gengin, var ekki dæmt að gjalda, en þó talið, að kirkjan ætti enn að eiga þau, enda gætu eigendur kirkju ekki fækkað kúgildum hennar einhliða 189. Hrd. 399.

Kirkja talin eiga í máldaga sínum tiltekin lambseldi í sókninni (Péturslömb). Þetta skilið svo, að skylda þessi hvíldi einungis á þeim lögbýlum, sem þá voru í sókninni, en gæti ekki náð til býla, sem síðar hefðu orðið til 200.

Eigendum bændakirkju dæmt skylt að gjalda sóknarpresti sínum hálfar smjörleigur eftir kúgildi þau, sem kirkjan átti að eiga samkvæmt máldögum sínum, enda ekki sannað, að kúgildunum hefði verið löglega fækkað, svo sem haldið var fram 289. Hrd. 405.

Kröfusamlag.

Í sama máli var A sóttur til greiðslu erfðafjár B, sem A hafði verið fengið, gjafar, sem B hafði fengið hjá þriðja manni, og til að láta af hendi tiltekna muni. Dómur lagður að efni til á öll þessi atriði 55.

Dómari víttur fyrir að draga skuldakröfu þriðja manns inn í opinbert mál, sem var henni óviðkomandi 72.

Peningakröfur á hendur A sprottnar af ýmsum skiptum aðilja sóttar í sama máli 96.

Kyrrsetning.

E var kærður fyrir óleyfilega verzlun og vörur hans kyrrsettar og síðan dæmdar upptækar eftir kröfu forstjóra verzlunar á staðnum. Yfirdómur felldi niður kyrrsetningu og eignarupptöku, með því að E var eigi talinn hafa brotið verzlunarlög 185.

Landamerkjамál.

Dómur í landamerkjамáli ómerktur, með því að allir aðiljar höfðu ekki átt lögmælt hlutdeild að gerð afstöðumálverks og dómur skar ekki svo glöggt úr um merki sem nauðsynlegt þótti 286.

Legorðsbrot.

Stúlka sótt til refsingar fyrir 3. sinni framið legorðsbrot og óhlýðni við amtsúrskurð 234.

Stúlka ákærð fyrir 5. sinni framið legorð sitt með hverjum karlmanni. Brotið dæmt ásamt broti í sambandi við barnsfæðingu 204.

Leit.

Leitað á manni, sem grunaður var um þjófnað 23.

Líkur.*a) Opinber mál.*

Sökunautur, sem breytt hafði marki á tveimur sauðum, sem reyndust vera eign annars manns, kvað sig hafa haldið þá

vera sína eign, með því að mark á þeim var líkt hans marki. Þrátt fyrir það, að ýmislegt benti til þess, að hann hefði vitað, að sauðirnir voru ekki hans eign, er hann breytti markinu, var þó ekki talin næg sönnun fengin um það, að hann hefði markað sauðina með vitund um það, að þeir væru ekki hans eign 32.

Líkur, dregnar af vitnisburðum um góða hegðun ákærða og manndygðir, taldar styrkja það, að hann mundi ekki hafa framið brot það, sem hann var sakaður um, ef hann hefði ekki verið frávíta sakir ölvunar 38.

G bar upp á H stuld á rekkjuvoð af snúru. Saumakonur tvær, sem skoðuðu rekkjuvoðina, töldu hana vera mjög líka annarri rekkjuvoð, sem G átti og taldi maka til innar horfnu. Einnig töldu þær merkistöfum hafa verið sprett upp úr rekkjuvoð þeirri, sem H var talin hafa stolið, þótt ekki gætu þær greint, hverir stafirnir hefðu verið. Tvö vitni sóru G hafa átt rekkjuvoð þá, sem H var talin hafa stolið. Hins vegar kvað hún og dóttir hennar, að hún hefði keypt efni í rekkjuvoð þessa í tiltekinni búð og vætti verzlunarmannsins var þessu fremur til styrkingar. H var því sýknuð af sóknarans frekari ákærum 49. Hrd. 385.

Í þjófnaðarmáli skírskotaði ákærði til rangrar heimildar og ýmsar fleiri líkur bentu mjög til sektar hans, en samt var ekki talið fullsannað, að hann væri sekur um þjófnaðarbrot eða hylmingar 62.

Í þjófnaðarmáli voru sterkar líkur ásamt skýrslu eins óaðfinnanlegs vitnis taldar veita fulla sönnun um sekt ákærða 72.

Líkur ásamt nokkuð óákveðnum vitnaskýrslum þóttu eigi veita nægilega sönnun til sakfellis sonar fyrir áverka á föður sínum 78.

Þó að nokkrir smámunir fynndust í kistu vinnumanns, sem aðrir töldust eiga og húsmóðir hans hafði fundið í kistu hans, meðan hann var til sjávar, ekki talið veita nægilegar sönnur um sekt hans, enda hafði kistan staðið á gangvegi 82.

Vinnumaður taldi sig eiga kind, er var með marki látins húsbónda hans og vinnumaður kvaðst fengið hafa hjá honum,

en ekkja hans taldi vinnumanninn hafa stolið. Með því að algengt sé, að hjú eigi kindur með marki húsbónda síns, var þetta atriði ekki talið veita nægar sönnur um sekt vinnumannsins 82.

R hvarf ær, sem hún síðan þóttist þekkja í fé J. Annar maður taldi ána og vera þá, sem R hvarf. Vitni bar, að ærin hefði verið uppmörkuð undir mark J. Eftir að tekið var að grennslast eftir ánni, hvarf hún, enda var J þá tekinn að smala fé sínu sjálfur. Þrátt fyrir þessi gögn og fleiri andstæð J, var ekki talið fært að dæma hann sekan um stuld á ánni 310.

Ýmsir lausir munir finnast í tjaldi G, sem þá var á ferð og hann var grunaður um að hafa stolið frá öðrum ferðamanni. Þó að G neitaði hvorki né játaði, að hann hefði stolið mununum, en bæði þá, sem fundu þá í tjaldi hans, að koma þeim til skila, þá þótti þetta ekki nægja honum til sektardóms.

Ekki þóttu heldur nægar sannanir fengnar á hendur G um stuld tveggja hesta, sem einnig fundust í vörzlum hans og tveir tilteknir menn voru taldir eiga, enda bar marklýsing á öðrum inum horfna hesti ekki heim við markið á öðrum hesti G, en ekki þóttu vinnumaður og bróðir væntanlegs eiganda hins hestsins veita nægilega sönnun um eignarrétt frænda síns og húsbónda að hestinum 123. Hrd. 387.

Stúlka, sem fæddi barn í leyni í eldhúsi nærri baðstofu á næturþeli, kvaðst hafa fætt í leyni í því skyni, að koma barninu undan, ef það fæddist andvana, en ella veita því nauðsynlega hjúkrun. Barnið fæddist, að áliti læknis, lifandi, en móðirin kvaðst ekki hafa orðið vör við lífsmark með því. Þó að nokkrar líkur þættu vera móti stúlkunni, voru aðrar taldar styrkja sögn hennar, og var því skýrsla hennar um tilgang hennar tekin til greina, en talin var hún sek um staklegt skeytingarleysi um líf barnsins 127.

Þrátt fyrir líkur gegn ákærða, sem sakaður var um þjófnað, þótti verða að sýkna hann, að nokkru af frekari ákærum og að nokkru skilorðslaust 366.

b) *Einkamál.*

K taldi sig hafa greitt B tiltekna fjárhæð, sem ganga skyldi upp í skuld K til B. Þó að B greiddi þriðja manni þá og síðar sömu fjárhæð upp í viðskipti þeirra og vitni teldu sig helst minna, að B segðist ekki hafa haft annað en andvirði kinda sinna til greiðslunnar, þá voru ekki taldar fengnar svo sterkar líkur fyrir staðhæfingu K, að B yrði dæmt að synja með eiði fyrir greiðslu þessa af hendi K, eins og undirdómarinn hafði ákveðið 96.

Ljóstollur. Sjá skattar og gjöld.

Lög og lögskýring.

Talin grundvallarregla löggjafar, að aðili skuli sækja sjálfur sáttafund, nema forföll eða vegalengd banni 1.

Talið samkvæmt grundvallarreglum löggjafarinnar, að dómstólum beri ekki að dæma um gildi áfrýjunarleyfis 6.

Skýring á reglum laga fyrir 1840 um ítrekunarrefsingu fyrir þjófnað 23.

Hvorki N. L. 6—6—8 né tilskipun 4. okt. 1833 2. gr. in fine taldar eiga við barnsfæðing í leyni, þar sem barnsmóðir var talin hafa sýnt staklegt skeytingarleysi um líf barns síns, en ekki valdið dauða þess af ásetningi, enda fannst lík barnsins í rannsókn málsins. Við ákvörðun refsingarinnar segir, að hliðsjón sé tekin til tilskipunar 4. ágúst 1819 127.

Talið gagnstætt anda löggjafarinnar, að eigandi jarðar, sem losnar úr byggingu, geti svipt viðkomandi kirkju rétti til ljóstolls með því að byggja jörð ekki aftur, heldur taka hana til nytja sjálfs sín ásamt ábýlisjörð og eignarjörð sinni 151.

Skýring á lögum varðandi mörk einfalds þjófnaðar og stórþjófnaðar eftir tilskipun 11. apríl 1840 1. og 6. og 12. gr. 170, 349, 391.

Skýring á 62. gr. tilskipunar 11. apríl 1840 um refsingu fyrir skjalafals 172.

Í rökstuðningi um skyldu dómara til að víkja úr dómarasæti

- skírskotað til N. L. 1—13—16, er geymi grundvallarreglu laga 174.
- Hugleiðingar um gildi alþingisdóms um afgjald til sóknarpresta af kúgildum bændakirkju frá 1. júlí 1629 og tízku þá, er síðan hafi myndast um gjald þetta almennt 189.
- Rakin skilyrði notkunar D. L. 6—6—8 204.
- Skýring á 16. gr. erindisbréfs biskupa 1. júlí 1746 208.
8. gr. tilskipunar 24. jan. 1838 sögð úr lögum numin, er tilskipun 11. apríl 1840 tók gildi 231.
3. gr. tilskipunar 13. okt. 1819 skýrð svo, að eiðtaka vitna í rannsókn opinbers máls skuli ekki fram fara, þó að játningu sökunautar vanti, þegar vitnisburður sanni ekkert upp á hann 265.
29. gr. tilskipunar 3. júní 1796 og 15. gr. tilskipunar 24. jan. 1838 skýrð svo, að sökunautur geti ekki afsalað sér rétti til þess, að stefna sé honum birt til að sæta kæru og þola dóm 271, 278.
- Það talin grundvallarregla laga, að dómar um brot manna undir lögaldri sakamanna hefðu ekki ítrekunarverkun 351.
- Með ákvæðum 15. gr. tilsk. 24. jan. 1838 var fyrirmælum tilsk. 31. maí 1805 um áfrýjun opinberra mála ekki talið breytt 354, 355.
21. gr. tilsk. 11. apríl 1840 talin geyma grundvallarreglu um hlutdeild, og D. L. 6—17—30 og 31. gr. um refsingu fyrir töku lítilla verðmæta 360.
- Dýratollareglugerð sýslumanns, sem ekki var staðfest af æðra yfirvaldi og lagði skyldur á tiltekna menn, ekki tekin til greina, er dæma skyldi um greiðslu aðilja á upprekstrar-gjaldi fyrir not af afrétt, enda sagt, að konungsboð hefði þurft til álagningar slíkrar skyldu. Ákvæði erindisbréfs hreppstjóra um skyldu til grenjavinnslu ekki heldur talin ráða úrslitum í máli um upprekstartoll af tiltekinni afrétt, þar sem mál dagar kirkjunnar, sem land átti forðum, voru taldir eiga að ráða úrslitum rétt skýrðir 374. Hrd. 410.

Lögfestur.

Með lögfestum eftir Jónsbók Landsleigubálki 16. kap. geta

menn engan rétt eignazt. Slík lögfesta getur því ekki verið heimildarskjal um fasteignarréttindi 113.

Lögreglustjórn.

Maður dæmdur, auk refsingar, til þess að vera háður eftirliti lögreglustjórnar tiltekinn tíma 172, 204, 349, 351, 356, 384, 386, 387.

Lögræði.

Faðir talinn fæddur lögráðamaður dóttur sinnar og ráðstafanir hans til meðferðar einkamáls af hennar hálfu því taldar lögmætar 44, 55.

Faðir fékk G móðurarf dóttur sinnar. Þessum arfi var G talinn skyldur að skila og ekki eiga rétt á að nota hann að nauðsynjalausu 55.

Sama var talið um gjöf, er þriðji maður hafði gefið stúlkuinni 55.

Amtmaður lætur áfrýja héraðsdómi vegna ólögráða erfingja 219.

Konu dæmt rétt að sækja mál vegna aflafjár síns 308.

Lögtak.

Lögtak gert til tryggingar ljóstolli, en í dóminum jafnframt kallað fjárnám 151.

Mál höfðað í héraði til ógildingar lögtaki og þar dæmt um skyldu aðilja til greiðslu gjaldsins 151.

Málflutningskaup.

Héraðsdómur í opinberu máli ómerktur í yfirdómi, en inum skipuðu málflytjendum dæmt málflutningskaup 155, 174, 244, 271, 304.

Dómur í einkamáli ómerktur, en skipuðum málflytjendum dæmt málflutningskaup 160.

Málið X var höfðað, en hafið. Síðan var það höfðað á ný, og í því máli krafði málflytjandi sér dæmt kaup fyrir þingsókn sína í inu fyrra máli. Kröfu þeirri var vísað frá, með því að hún væri síðara málinu óviðkomandi 189.

Varnaraðili í yfirdómi hafði fengið gjafvörn og skipaðan svaramann. Málinu var vísað frá vegna þess, að stefna hafði ekki verið birt, en svaramanni var synjað um málflutningskaup 359.

Málflutningsmenn.

Ákærði hafði það á móti lögfræðingi, er skipaður var verjandi hans, að hann hefði sótt annað mál á hendur honum og mundi því vera óhæfur til að verja hann í þessu máli. Þessi staðhæfing ekki talin á rökum reist, og var henni því ekki sinnt 217.

Talið skylt að setja ákærðum verjanda fyrir yfirdómi, jafnvel þótt hann hafi mótmælt því 217.

Málflutningsumboð.

Sátt, undirrituð af umboðsmanni aðilja, sem við þinghaldið var staddur, ekki talin véfengjanleg af því, að aðili hafði ekki undirritað hana, enda hafði umboðsmaðurinn fulla heimild til að gera sáttina 96.

Krafa um refsingu fyrir meiðyrði í málsskjali fyrir héraðsdómi ekki tekin til greina í yfirdómi, með því að sækjandi hafði ekki umboð þess, sem talinn var meiddur, til að gera kröfuna 166.

Skjal, þar sem J fól B að kalla eftir engjaparti, sem um var deilt, metið málflutningsumboð, og J var því talinn réttilega stefndur fyrir yfirdóm 286.

Dómur þessi ómerktur í hæstarétti 408.

Málskostnaður.

a) *Opinber mál.*

Sýknað af frekari ákærum sóknarans og ákærði dæmdur til greiðslu sakarkostnaðar 49, 78, 123, 310.

Maður sýknaður af frekari ákærum sóknarans um nokkur ákæruefni, en dæmdur fyrir annað minni háttar brot. Dæmdur til greiðslu sakarkostnaðar 62, 122.

Sökunautur var sýknaður, en þó dæmdur til greiðslu sakar-

- kostnaðar fyrir báðum dómum, enda voru líkur taldar gegn honum 32, 146.
- Annar sökunauta sýknaður, en þó dæmdur til greiðslu sakarkostnaðar ásamt hinum 38. Hæstaréttardómur 384.
- Alsýknaður maður dæmdur til greiðslu sakarkostnaðar 82, 133, 140, 156, 185, 254, 384.
- Dómur í opinberu máli var ómerktur vegna þingsafglapana dómara, en áfrýjunarkostnaður þó lagður á opinberan sjóð 92.
- Faðir með fjórum sonum sínum dæmdur til greiðslu málskostnaðar in solidum, enda þótt fjórir þeirra væru sýknir dæmdir skilyrðislaust eða af frekari ákærum 366. Hrd. 394.
- Tveir menn hafðir fyrir sökum. Annar dæmdur sekur, en hinn sýknaður vegna þess, að ósannað var, að hann hefði náð lögaldri sakamanna, er hann framdi verknað sinn. Inum dæmda gert að greiða $\frac{2}{3}$ sakarkostnaðar, en $\frac{1}{3}$ skyldi greiða úr opinberum sjóði 262.
- Tveir saksóttir skyldaðir til greiðslu sakarkostnaðar in solidum 279.
- Tveir feðgar hafðir fyrir sökum. Sonurinn sýknaður bæði af ákæru og greiðslu sakarkostnaðar, en faðirinn að vísu sýknaður af ákæru um verknað þann, sem hann var borinn, en dæmdur til greiðslu sakarkostnaðar að helmingi 296.

b) *Einkamál.*

- Varnaraðili leystur undan greiðslu kostnaðar af sáttatilaun, sem taldist hafa verið óþörf 1.
- Framboð um greiðslu skuldarinnstæðu, en ekki vaxta, sem þó skyldi greiða, of seint fram komið og framboð síðar um greiðslu í ávísun ekki talið orka hafningu máls né leysa undan greiðslu málskostnaðar 1.
- Stefndi fyrir yfirdómi, sem tapaði máli, dæmdur ásamt héraðsdómara, sem stefnt hafði verið til ábyrgðar, til greiðslu málskostnaðar 180.
- Sá, er tapaði í yfirdómi, dæmdur til greiðslu málskostnaðar 246, 286.

Málskostnaður látinn falla niður 55, 86, 92, 96, 113, 151, 189, 200, 273, 289, 325, 374, 390, 392, 396, 399, 401, 405, 408, 409, 410.

Héraðsdómur ómerktur í yfirdómi, en málskostnaður látinn falla niður 132.

Fjárnám felld úr gildi, með því að dóm þann, sem það skyldi hvíla á, vantaði aðfararákvæði og var einnig til athugunar samkvæmt málskoti í yfirdómi. Skaðabætur og málskostnaður dæmt gerðarþola 345.

Mat og skoðun.

Álit landlæknis leitað um sakhæfi manns, er framið hafði þjófnað drukinn 23.

Landlæknir lætur í té umsögn um tiltekinn vökva 38.

Þingvottar láta í té álit um sauðfjármark 45.

Saumakonur skoða flík 49.

Læknir skoðar lík barns, er fætt var í leyni, og kveður það hafa fæðzt lifandi, en kafnað. Það hefði lifað stutt, en með góðri hjúkrun mundi það hafa getað lifað 127.

Læknisálits leitað um meðgöngutíma, og vottorðs ljósmóður skyldi leita um þroska barns 282.

Afstöðumálverk af þrætulandi ekki talið gert á löglegan hátt, þar sem ekki höfðu allir aðiljar átt þá hlutdeild að því, svo sem lög mæla 286.

Neyðarréttur.

Þó að ákærði teldist ekki beinlínis hafa framið neyðarstuld á matarbita, var sultur og seyra, sem hann átti við að búa, tekið til greina við ákvörðun refsingar 306.

Nótaríalgerð.

Með nótaríalgerð mótmæltu þrír af fjórum félögum að gjalda farmgjald af vörum, sem fjórði félaginn hafði samið um flutning á fyrir sig og þá fram yfir tiltekið mark 325.

Nytjastuldur.

Maður tók hest annars manns, reið honum yfir á og síðan nokkura vegarlengd og skildi hestinn svo eftir úti á víðavangi. Jafnframt reif hann skarð í túngarð til þess að koma hestinum út úr túni, þar sem hann var á beit. Þetta ekki talið sérstakt brot, heldur athöfn til þess að fremja nytjastuldinn 27.

Kaðaltaka talin nytjastuldur og metinn fullframinn, þótt annar maður tæki kaðalinn úr vörslum ákærða áður en notkun virðist hafa átt sér stað 62.

Taka á bjöllum af sauðum 394.

Ómerking.

Ómerkingar krafizt vegna þess, að stefnendur í héraði, sem stefnt höfðu hreppstjóra til refsingar fyrir illmæli um þá, voru í því máli dæmdir til sekta fyrir óhlýðni og móðgun við hreppstjóra, er hann var að gegna skyldustarfa sínum. Kröfu þeirra var synjað, með því að hreppstjórinn var talinn eiga rétt á því að hafa þessa meðferð á málinu, enda þótt ríkisvaldið hefði getað höfðað slíkt mál 6.

Ómerkingarkröfu vegna vanrækslu héraðsdómara á leiðbeiningum og eiðfestingu vitna hrundið 6.

Dómur í opinberu máli ómerktur og máli vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar, með því að sökunautur hefði ekki verið prófaður og ekki veittur kostur á að halda uppi vörn fyrir sig 94.

Málsmeðferð og dómur í gjafsóknarmáli, sem dómari hafði höfðað út af meiðandi ummælum um dómarastarf sitt, ómerkt vegna þess, að málið hafði ekki verið lagt til sátta, sem talið var eiga að gera, eins og á stóð 86.

Héraðsdómur ómerktur, með því að málið skyldi dæma með meðdómsmönnum, en það varðaði rekaréttindi, en meðdómsmenn voru ekki nefndir 132.

Héraðsdómur í máli um lóðarspildu ómerktur, með því að meðdómsmenn höfðu ekki verið kvaddir til dómarastarfs í því 149.

Héraðsdómur í opinberu máli út af meiðyrðum um dómara, er hann var að gegna embættisverki, ómerktur, með því að ekki höfðu meðdómsmenn verið til kvaddir 155.

Í máli um rekapart var það ekki látið varða ómerkingu, að héraðsdómari háði áreið á staðinn með 4 þingvottum og dæmdi það síðan með öðrum mönnum 113.

Sjóréttardómur ómerktur í yfirdómi vegna þess, að sjóréttarstefnan þótti ekki birt á réttum stað 159.

Héraðsdómur ómerktur vegna þess, að héraðsdómari hafði gefið stefnu út í sjálfs sín nafni og eigi vikið úr dómarsæti, þótt svo hefði átt að vera, en eigi segir, hvers vegna dómari hefði átt að víkja 160.

Héraðsdómur ómerktur vegna þess, að dómari hefði átt að víkja sæti vegna óvináttu við aðilja 174.

Það var ekki látið varða ómerkingu, þó að farið væri með opinbert mál fyrir lögreglurétti, sem fara skyldi að hætti sakamála, með því að ákærði fékk að verja mál sitt nægilega 166.

Ómerkingarkröfu hrundið, með því að dómsathöfn sú, sem áfrýjað var, þótti ekki vera slíkum formgöllum bundin, er ómerkingu ætti að varða 181.

Málsmeðferð og dómur í hjónaskilnaðarmáli ómerkt sakir þess, að sátta hafði ekki verið leitað 98.

Dómur í héraði í opinberu máli hafði sætt ómerkingu í yfirdómi. Þegar málið var aftur tekið til meðferðar, voru skjöl úr fyrra málinu ekki lögð fram, ákærða var ekki veittur kostur á vörn og málið var aldrei lagt í dóm né tekið til dóms, og var inn nýi dómur því einnig ómerktur 222.

Héraðsdómur um rekaréttindi ómerktur, með því að meðdómendur höfðu ekki verið eiðfestir 176.

Í fjölskipuðum dómi lét formaður dóms atkvæði minni hlutans verða að dómi. Fyrir því var „dómur“ þessi ómerktur í yfirdómi og máli vísað heim á kostnað dómsformannsins 187.

Héraðsdómur í opinberu máli ómerktur, með því að stefna hafði ekki verið birt inum ákærðu og þau ekki komið fyrir dóm 244.

Héraðsdómur ómerktur, með því að mál, sem reis meðal annars út af meiðyrðum, hafði ekki verið lagt til sátta 260.

Héraðsdómur í opinberu máli ómerktur, með því að sökunautur hafði verið látinn falla frá stefnu og vegna þess, að svaramaður hans hafði ekki lagt samþykki sitt á stefnu-afsalið né verið við nokkur þinghöld staddur, sem hann hefði átt að vera 271, 278.

Héraðsdómur í opinberu máli ómerktur, með því að sökunautur hefði ekki vald til að falla frá stefnu 304.

„Úrskurður“ héraðsdómara um faðerni barns ómerktur, með því að ekki var leitað fræðslu um það, hvort barn hefði fæðzt fullburða, en á því gátu úrslit máls ef til vill oltið 282.

Dómur í landamerkjamáli ómerktur, með því að afstöðumálverk af þrætulandi ekki var löglega gert og dómur skar eigi svo glögg úr um merkin sem nauðsynlegt var talið 286.

Héraðsdómur í opinberu máli ómerktur, með því að dómari hafði ekki rækt skyldu sína eftir 15. gr. tilsk. 24. jan. 1838 um skipun svaramanns fyrir ákærða 314. Hrd. 390.

Héraðsdómur ómerktur vegna leiðbeiningaskorts af hendi dómara og skorts á upplýsingum um málavöxtu 303.

Dómur landsyfirdóms ómerktur, með því að réttum aðilja þótti ekki hafa verið stefnt til yfirdóms 408.

Fógetaúrskurður og fjárnámssgerð ómerkt bæði af því, að aðfararákvæði vantaði í héraðsdóm þann, sem úrskurður og fjárnám hvíldi á, og auk þess var dómi skotið til æðra dóms og fjárnám eftir honum því óheimilt eftir N. L. 1—22—56 345.

Péturslömb. Sjá skattar og gjöld.

Prestar.

Sóknarpresti dæmdar hálfar smjörleigur eftir kúgildi bændakirkju 189, 289, 399, 405.

Fimm bændur dæmdir skyldir til hver um sig að fóðra fyrir sóknarprest sinn svokallað Péturslamb 200.

Prestsmata. Sjá skattar og gjöld.

Refsing.

Ráðvant líferni talið til málsbóta manni, er framið hafði nytjastuld á hesti, og greið játning og bótagreiðsla, en hitt, að hann reið hestinum alllangt og skildi hann svo eftir án þess að gera nokkra ráðstöfun til þess að hann kæmist til skila, talið refsipýngjandi atvik 27.

Um ákvörðun refsingar kom æska og góð hegðun undanfarið sökunaut til málsbóta 52.

G, sem slegið hafði eign sinni á peninga í bréfi, sem hann hafði tekið við og skyldi koma til skila, sýknaður með hliðsjón af 44. gr. tilskipunar 11. apríl 1840, með því að hann hafði ekki rofið innsigli, greitt fjárhæðina áður en til málarekstrar kom og játað hreinskilnislega brot sitt, enda hafði eigandi peninganna ekki heimtað saksókn 156.

Stúlka, sem fætt hafði barn, sem hún taldi ófullburða og andvana og kastaði síðan í læk, ekki talin sek um barnsfæðing í leyni, heldur um það, að hafa ekki leitað barninu nauðsynlegrar umönnunar, með því að hún hefði átt að láta fleiri dæma um það, hvort barnið hefði verið andvana fætt, og var stúlkan dæmd „eftir málavöxtum“ í 3×27 vandarhagga refsingu 204.

Um ákvörðun refsingar tekið til greina, að þýfi var fremur lítils virði, játning hreinskilin, meinlaust framferði annars, en hins vegar áður fram komin ákæra um stuld, er lyktaði með sýknu af frekari ákærum og dómskyldu til greiðslu sakarkostnaðar 231.

Um ákvörðun refsingar var tekin til greina æska ákærða honum til bóta, en hnupl hans látið verka til þyngingar refsingu fyrir innbrotsþjófnað 242.

Sultur og seyra og vanrækt uppeldi tekið til greina við ákvörðun refsingar fyrir lítilfjörlegan matarstuld 306.

Undangengin óvönduð breytni, bíræfni í þjófnaði, frekjufull álygi á vandamann, æska, þekkingarskortur og verðmæti ins stolna talið skipta máli um ákvörðun refsingar 351.

Um refsimat var álitandi talið, að O var upphafs- og hvatamaður að stuldum, sem hann framdi með unglingum, sem leiddir af honum frömdu verknaðinn. Þeir taldir hluttak-

endur í innbrotsþjófnaði, en verðskulduðu vægari refsingu vegna þessa og æsku sinnar. Taka unglinga á ullarlögðum ekki talin eiga að sæta eiginlegri þjófnaðarrefsingu, heldur 2 rd. sekt eftir grundvallarreglu D. L. 6—17—30 og 31 sbr. 30. gr. tilsk. 11. apríl 1840 360.

Refsitegundir.

Sekt dæmd fyrir ósæmilegan rithátt 1.

Sektir dæmdar fyrir óhlýðni og móðgun við hreppstjóra, er hann var að gegna embættisskyldu sinni 6.

Sekt dæmd fyrir nytjastuld 27, 62.

Sekt dæmd á hendur dómara fyrir galla á meðferð opinbers máls 72.

Átta rd. sekt fyrir lausaleiksbrot 234.

Sektir dæmdar fyrir helgidagsbrot 279.

Sektir dæmdar unglingum fyrir smáþjófnað 360.

Sekt fyrir brot á fyrimælum í veitingaleyfisbréfi 342.

Tuttugu og sjö vandarhagga refsing fyrir þjófnað 69, 349, 384, 387.

Tvisvar sinnum tuttugu og sjö vandarhagga refsing fyrir þjófnað 73, 351, 387.

Tíu vandarhögg fyrir einfaldan þjófnað 109, 391.

Fimmtán vandarhögg fyrir einfaldan þjófnað 170, 306, 391.

Tuttugu og sjö vandarhögg fyrir skjalafals 172.

Tíu vandarhögg fyrir þjófnað 397.

Þrenn 27 vandarhögg fyrir að leita ekki barni, er móðir taldi andvana fætt, nauðsynlegra hjálparmeðala 204.

Átta vandarhögg vararefsing fyrir 8 rd. 234.

Vandarhögg 3×27 dæmd fyrir innbrot í illa læst hús og stuld þaðan og fyrir nokkurt hnupl 242, 360.

2×27 vandarhögg fyrir barnsfæðing í leyri 386.

Unglingi dæmd 40 vandarhögg fyrir hluttöku í stórþjófnaði og fleiri brot 360.

Manni dæmd 10 og konu hans 12 vandarhögg fyrir smástuldi 339.

Manni dæmd 40 vandarhögg fyrir kindaþjófnað 356.

20 vandarhögg fyrir fjársvik 389.

LVIII

Fangelsi við vatn og brauð dæmt í héraði fyrir ofbeldi við næturvörð. Þetta ákvæði var staðfest í yfirdómi um annan inna ákærðu 38.

Fangelsi við vatn og brauð fyrir þjófnað 72, 262.

Dæmd tveggja ára betrunarhússvinna, sem afplánast með 2 sinnum 27 vandarhöggum 23.

Dæmd 4 ára betrunarhússvinna fyrir skjalafals og hestþjófnað og þjófnað 52, 385.

Dæmd 3 ára betrunarhússvinna fyrir innbrot í útiskemmu á bæ og stuld þaðan 67, 388.

Dæmd 16 mánaða betrunarhússvinna fyrir barnsfæðing í leyni 127.

Dæmd 3 ára betrunarhússvinna fyrir stuld sauðkinda á víðavangi og innbrot í bæjarhús 231.

Betrunarhússvinna fyrir þjófnað 349, 351, 385.

Reki.

Mál um rekapart milli eiganda jarðarinnar V og prests fyrir kirkju sína. Samningur um landamerki og hirðing rekans um tiltekið árabil talinn sönnun þess, að rekaparturinn að tilteknum merkjum heyri jörðinni V til 113.

Fyrirsvarsmenn tveggja kirkna deildu um reka hvala og viðar í tilteknu marki. Inir löggiltu mál dagar eignuðu kirkjunni B viðrekann, og var dómur á því byggður. En um hvalrekann varð niðurstaðan sú, að kirkjan B teldist hafa hirt hann langan tíma og engin skilríki fyrir því, að B ætti hann 208.

Réttarfar. Sbr. aðild, áfrýjun, dómar, dómarar, frávísun, ómerking, sáttir, stefnur.

a) *Opinber mál.*

Kröfu í opinberu máli um öflun nýrra gagna hrundið, með því að þýðingarlaust var talið að reyna það 27.

Rækilegri prófan heimtuð í opinberu máli 18, 60, 71, 112, 136, 323, 358.

Héraðsdómur ómerktur, með því að dómari hafði ekki rækt skyldu sína samkvæmt 15. gr. tilsk. 24. jan. 1838 um að skipa ákærðum verjanda 314.

b) *Einkamál.*

Tilboð um greiðslu skuldar af hluta og síðar fram komið tilboð um greiðslu í ávísun á þriðja mann ekki talið lögmætt og orkaði því ekki hafning máls 1.

B hafði selt jörð, en K tók við andvirði hennar. B krafði síðan K um andvirði jarðarinnar. K bar meðal annarra andkrafna á hendur B kröfuna x. Í sáttargerð aðilja var það játað af K, að B hefði þegar greitt þessa kröfu. Þótt hann hefði ekki berum orðum mótmælt því í héraði, að hún kæmi til skuldajafnaðar, var það ekki talið saka hann, með því að skýlaus játning K lá fyrir um greiðslu kröfunnar 96. Hrd. 390.

K, sem tekið hafði við fjárhæð úr hendi B og eigi gefið út kvittun, viðurkenndi móttöku fjárhæðarinnar fyrir dómi. Þess vegna taldi hann, að sögusögn sína um endurgreiðslu til B, sem B hafði ekki kvittað fyrir, ætti að taka trúanlega. Þessu var hrundið, með því að B hafði ekki verið upp á játningu K kominn, þar sem hann hafði votta að því, að K hefði við fjárhæðinni tekið, enda hafði K ekki þókt muna upphæðina, er sátt var reynd 96.

Aðili hafði viðurkennt það í málsskjali, að tiltekin sátt tæki ekki til ákveðinnar fjárhæðar, sem var einn þáttur í skuldaskiptum aðilja, og var hann lýstur bundinn við þá yfirlýsingu 96.

J hafði gert farmsamning fyrir sig og þrjá menn aðra, og áttu þeir allir vörur í skipi því, sem J hafði gert samninginn um. Töldu inir þrír menn J hafa kafið þá um of hátt farmgjald. Þeir neituðu því ekki berum orðum, að vörur þær, sem J átti í skipinu, hefðu tekið það rúm, sem hann sagði, heldur neituðu, að hann hefði haft rétt til að nota svo mikið lestarrúm. Áskorun þeirra um að leggja fram farmskír-eini sitt til sönnunar því, að hann hefði ekki notað stærra lestarrúm en hann sagði, sinnti J ekki, en það var ekki látið

koma honum að sök, enda sagt, að þeim hefði verið unnt að sannfæra sig um nefnt atvik með því að spyrja skipstjóra, er fór með skipið, um það 325.

K tjáðist hafa greitt B fjárhæð, sem B kannaðist ekki við. Það kom fram, að B greiddi þriðja manni þá og ári síðar jafn háa fjárhæð, sem hann hefði sagzt ekki hafa getað greitt með öðru en andvirði sauðkinda sinna, er K taldi, að eigi mundi hafa nægt til slíkrar greiðslu. B var eigi talið það til sakarspjalla, þó að hann gerði ekki aðra grein fyrir þessum ráðstöfunum sínum 96.

Upphæð bótakröfu ekki sérstaklega mótmælt, og var hún því dæmd án sérstakrar rannsóknar 38, 396.

Krafa til skuldajafnaðar var orðuð í þinghaldi, en réttur geymdur til sönnunar henni. Gagnaðili, sem hafði þegar mótmælt öllum skuldajafnaðarkröfum af hendi hins, nema einni, eigi talinn hafa spillt rétti sínum, þótt mótmæli hans kæmu eigi fram fyrr en hinn gerði nánari grein fyrir kröfunni, en þá mótmælti gagnaðili 96.

A hafði unnið mál í héraði og því látið birta dóminn. B tók út áfrýjunarstefnu, þar sem dómur var sagður birtur tiltekinn dag. A kvað þá sögn ranga, en þá hefði áfrýjunarfrestur verið liðinn. A talinn eiga að sanna, að sögn stefnunnar um birtingu dómsins væri röng, enda bæri honum að leggja fram gögn um birtingu dómsins eftir reglum um editio instrumentorum 179.

G fékk R dæmdan til að víkja af jörð, sem G hafði fengið sér byggða. Skaðabótakrafa vegna ásetu R á jörðinni lá fyrir utan stefnuna og varð ekki tekin til greina í því máli 180.

Frávísunarkröfu hrundið meðal annars af því, að hún taldist of seint fram komin 273.

Réttarfarssektir.

Umboðsmaður aðilja dæmdur til sektargreiðslu fyrir meiðandi ummæli í málsskjali, og þau dæmd dauð og ómerk 1, 390.

Krafa um réttarfarssekt fyrir ummæli í málflutningsskjali og um ómerking þeirra ekki tekin til athugunar í yfirdómi, með því að dómur í málinu í héraði var ómerktur 132.

Krafa um sekt fyrir meiðyrði í málsskjali ekki tekin til greina, með því að málflytjandi taldist ekki hafa umboð aðilja til að gera slíka kröfu, enda hafði hún ekki sætt athugun hér- aðsdómara 174.

Veitingamaður sektaður fyrir það, að hann hafði kallað bann lögreglustjóra við veitingum eftir tiltekinn tíma á kvöldin ólöglegt, enda hefði hann undirgengist að hlýða boðum lögreglustjóra varðandi veitingar hans 342.

Sakhæfi.

Maður, sem sannur var orðinn að þjófnaði, hafði framið brotið með áhrifum áfengis og talinn hafa áður verið það nokkra daga, þó ekki talinn ósakhæfur, enda þótt landlæknir teldi líklegt, að hann kynni að verða rænuskertur og geð- truflaður, þegar hann væri í ölvunarástandi 23.

S hafði, drukkinn nokkuð, breytt marki á tveimur sauðum, sem hann kvaðst hafa talið sig eiga. Ölvun hans talin hafa valdið því, að hann hefði farið gálauslegar að en ella, og atferli hans talið honum til gáleysis 32.

Maður, sem lent hafði í áflogum við næturvörð og meiddi hann í fingri, talinn hafa verið svo drukkinn, að hann hafi verið viti sínu fjær. Sýknað af sóknarans frekari ákærum, en dæmdur var sökunautur til greiðslu skaðabóta og málskostnaðar 38. Hæstaréttardómur 384.

Annar maður, sem riðinn var við atburðinn, var einnig drukkinn, en ekki svo, að sýknu mætti valda 38. Hæstard. 384.

Unglingur, sem keypt hafði mun af manni, sem hafði fundið hann og ekki lýst, sýknaður, með því að ekki var sannað, að hann hefði þá náð lögaldri sakamanna 262.

Maður, sem sannur var orðinn um kindatöku, bar það fyrir sig, að hann hefði verið nokkuð kenndur, er hann framdi verknadinn. Talið, að hann hefði haft fullt ráð og rænu, og varnarástæða þessi var því að engu höfð 356.

Drengir 13 og 15 ára dæmdir fyrir hlutdeild í þjófnaði og þjófnað sjálfstætt 360.

Hæstaréttardómur 397.

Drengur, sem afmarkaði lamb, er hann var á 14. ári, sýknaður 360.

Hæstaréttardómur 397.

Annar drengur sakaður um samskonar brot einnig sýknaður, en þar á móti dæmdur sekur um töku á bjöllum í hornum á sauðum í haga. Bræður hans tveir á 14. og 15. ári sýknaðir af hlutdeild í brotum þessum 366.

Saknæmi.

S breytti marki á tveimur sauðum, sem ekki voru hans eign. Kvaðst hann hafa átt tvo sauði, er hann sagðist hafa talið vera þessa sauði, og hefði ætlað einungis að lagfæra mark á þeim, sem áður var að miklu leyti líkt hans marki. Þrátt fyrir nokkrar líkur gegn A, sem talinn var nokkuð fljótfær og einnig var drukkinn nokkuð, er hann breytti markinu, var ekki talin fengin nægileg sönnun um það, að hann hefði breytt markinu með vitund um það, að hann ætti ekki sauðina. Verk hans var því talið gáleysisverk og því ekki refsiververt. Héraðsdómari hafði dæmt „arbitrært“ fyrir ólöglega breytni og meðferð á markinu 32.

Stúlka fæddi barn í leyni, taldi það andvana fætt, vafði það í flík og geymdi það síðan þangað til það fannst, þegar málið var rannsakað. Enda þótt lækni kvæði barnið hafa verið lifandi fætt, þótti ekki fært að dæma barnsmóður fyrir það, að hún hefði viljandi valdið dauða barnsins, en talin var hún hafa gerzt sek um staklegt skeytingarleysi um líf þess 127. Hæstaréttardómur 386.

Enda þótt ákærði hefði átt, ef hann hefði verið ráðvandur maður, að gera vinnumanni sínum, sem framdi rekatöku honum til hagsbóta, kunnug rekamörk milli ábýlisjarðar sinnar og annarrar tiltekinnar jarðar, þá var þó ekki talið hægt að dæma ákærða fyrir hlutdeild í brotinu, og var hann sýknaður af frekari ákærum sóknarans 62.

Sauðkind kom saman við fjárrekstur hjá M, sem var vinnumaður á bæ nokkrum. Enda þótt M játaði, að sér hefði dottið í hug að slá eign sinni á kindina, þá vísaði hann á hana, þegar eftir henni var spurt, án þess að gera neitt meira til

Þess að draga sér kindina. M var sýkn dæmdur af ákæru um brot, en þó dæmdur til greiðslu sakarkostnaðar 133.

Maður, sakaður um að hafa breytt marki á lambi annars manns í því skyni að draga sér það, sýkn dæmdur, með því að ekki þótti fært, eins og á stóð, að hrinda þeirri staðhæfingu hans, að hann hefði gert það í ógáti 146.

Stúlka, sem fæddi barn sitjandi við hlóðir í eldhúsi og missti barnið á gólfið, taldi barnið hafa verið ófullburða og andvana fætt og kastaði því svo í læk, ekki talin hafa ætlað sér að fæða barnið í leyni né að fyrirfara því. Hins vegar var talið, að hún hefði átt að láta fleiri dæma um það, hvort líf leyndist með barninu og leita því nauðsynlegrar hjúkrunar, ef því hefði verið að skipta 204.

Samaðild.

Sameigendur jarðar fyrirsvarsmenn um réttindi og skyldur tilheyrandi henni 189, 223, 235.

Sáttir.

Sáttatilraun lýst ónauðsynleg, er dómi er áfrýjað til staðfestingar vegna þess að aðfararhæfi hans er fyrnt. Kostnaður af slíkri sáttatilraun verður því ekki dæmdur á varnaradilja 1.

Aðilja skylt að sækja sjálfur sáttafund, nema forföll eða vegalengd banni 1.

Aðili sagður eiga heimtingu á efnisdómi um kröfu, sem löglega hefur verið lögð til sátta, þótt stefndi hafi ekki sótt sáttafund og haft forföll 55.

Sáttafundur var fyrst haldinn um nokkrar kröfur, sem engin sátt varð um. Síðar var til annars sáttafundar boðað um fleiri kröfur, sem teknar höfðu þá verið með. Eigi talið eiga að baka stefnda ábyrgð fyrir brot á sáttalöggjöfinni, þótt hann sækti eigi sáttafund, enda hafi hann borið fyrir forföll, en héraðsdómari hafi ekki veitt honum leiðbeiningum, hvort hann þyrfti að sanna þau eða ekki 55.

Dómari, sem taldi sig ærumeiddan í ummælum út af dómara-

starfi, fékk gjafsókn til málshöfðunar fyrir þau. Talið var, að mál þetta hefði átt að leggja til sátta, eins og á stóð, og það skipti ekki máli, þótt dómariinn hefði fengið gjafsókn. Málsmeðferð og dómur var því ómerkt 86.

Gildi sáttar var véfengt af því að aðili, sem við var staddur á dómþingi, þar sem sáttin var gerð, hafði ekki undirritað þingbók, heldur málflutningsmaður hans eftir umboði sínu. Var sáttin talin bindandi þrátt fyrir þetta. Aðilja var ekki heldur talið heimilt að ganga frá sátt þessari fyrir þá sök, að gagnaðili hafði í dómsmáli milli þeirra viljað telja honum nokkrar kröfur til skuldar, sem hann taldi hafa verið fólgnar í sátt þessari 96.

Kröfu vísað frá dómi, með því að talið var, að aðiljar hefðu gert sátt um hana 96.

Málsmeðferð og dómur í hjónaskilnaðarmáli ómerkt sakir þess, að sátta hafði ekki verið leitað 198.

Sáttatilaun fyrir gestarétti lögleg, og skipti ekki máli, þótt dómþing væri af athugaleysi nefnt öðru nafni 235.

Héraðsdómur ómerktur, með því að mál, sem meðal annars reis út af meiðyrðum, hafði ekki verið lagt til sátta 260.

Sjóréttur.

Mál þriggja félaga út af farmgjaldi við fjórða félagann rekið fyrir sjórétti 325.

Skaðabætur.

V meiddi næturvörð í áflogum í fingri. Bætur fyrir verkatjón var V gert að greiða, en eigi getið bóta fyrir þjáningar. Annar maður var við atburðinn riðinn með refsiverðum hætti, en ekki dæmdar bætur honum á hendur 38. Hrd. 384. Maður dæmdur til skaðabóta fyrir heststuld. Í opinberu máli verða því að eins dæmdar skaðabætur, að sá geri um það kröfu, sem fyrir skaða varð, enda ekki talin þörf á frestun máls þess vegna, ef aðili hefði mátt gera slíka kröfu 52.

Stjórnendur prentsmiðju dæmdir in solidum til greiðslu skaðabóta til annarrar prentsmiðju fyrir brot á einkarétti hennar til útgáfu barnalærdómsbókar 246. Hrd. 396.

A seldi B hús fyrir 1200 rd., er greiða skyldi á 6 árum. Áður en nokkur greiðsla færi fram eða vörzluskipti yrðu á húsinu varð B gjaldþrota, en eigi var húsið dregið inn í skiptin. Á uppboði, er A lét halda, var boðið miklu lægra í húsið en söluverði þess nam, og krafðist nú A skaðabóta úr búinu. Skiptaráðandi tók þá kröfu til greina, en yfirdómur hratt henni, með því að uppboðið gæti enga sönnun veitt um verðmæti hússins, og búið var því sýknað 273.

S stal fiskum frá H og E föður sínum. Fiskar þessir höfðu verið afhentir E undir eins og þeir fundust, og var því talið, að S yrði ekki krafinn um endurgjald fyrir þá 339.

Fjárnám fellt úr gildi og skaðabætur dæmdar 345.

Skattar og gjöld.

Eigandi jarðar, sem losnað hafði úr ábúð og eigi aftur byggð, heldur tekin til notkunar af eiganda ásamt ábýlisjörð hans, talinn skyldur að svara ljóstolli til viðkomandi kirkju af fyrrnefndu jörðinni, með því að hann var ekki talinn geta með slíkri einhliða ráðstöfun svipt kirkjuna rétti sínum 151.

Eigendum bændakirkju einnar dæmt að gjalda sóknarpresti sínum fjórðung af smjóri árlega eftir 16 kúgildi, er kirkjan eigi og goldið hafi verið, en af 8 kúgildum, er kirkjan hafi átt að auki, en nú voru sögð úr sér gengin, skyldi eigi borga 189.

Hæstaréttardómur 399.

Eigendum annarrar bændakirkju dæmt skylt að svara sóknarpresti hálfum smjörleigum (pretsmötu) af kúgildatölu þeirri, sem kirkja þeirra átti samkvæmt máldaga Gísla biskups, enda þótt kúgildum þeim hefði ekki öllum verið haldið við 289. Hæstaréttardómur 405.

Fimm af þrettán sóknarbændum voru í héraði dæmdir til að fôðra svokölluð Péturslömb fyrir sóknarprest sinn, meðan þeir byggju á ábýlisjörðum sínum, en átta voru sýknaðir. Dómi var um þá áfrýjað, og voru þeir einnig sýknaðir í yfirdómi, með því að máldagar þeir, sem skylda þessi var reist á, gátu einungis lagt fôðurskyldu þessa á býli þau, sem þá voru í sókninni, en eigi þau, sem síðar voru upp tekin.

Og það var eigi talið nægilegt, þó að notendur býla þessara hefðu um einhvern tíma innt fóður þessi af hendi 200.

Hæstaréttardómur í máli því, sem greinir í VI. 364, um konungstíund af einni af jörðum Hólastóls. Hæstiréttur sýknaði eigandann af kröfu um greiðslu tíundar þessarar, andstætt niðurstöðu yfirdóms 401.

Skildagi.

Í máli um skyldu til greiðslu upprekstrartolls var það ekki talið, að grenjavinnsla í upprekstrarlandinu af hálfu eiganda þess væri skildagi fyrir greiðslu gjaldsins 374.

Skipti. Skiptamál.

Mál á hendur nokkurum erfingjum til greinargerðar og framsals á erfðafé 160, 219.

A og B höfðu samning um það, að A seldi B hús fyrir 1200 rd., er greiða skyldi á 6 árum með 200 rd. á ári. Áður en nokkur greiðsla færi fram eða vörzluskipti yrði á húsinu varð B gjaldþrota. Húsið var ekki tekið inn í þrotabúið, enda var þess ekki krafizt, og ekki greiddi búið heldur tilskilda afborgun af kaupverði þess. A baðst nú uppboðs á húsinu, en það reyndist árangurslaust, því að A vildi ekki selja fyrir það boð (710 rd.), sem boðið var. A krafðist nú bóta úr búinu, með því að húsið seldist ekki hærra á uppboðinu, og tók skiptaráðandi þá kröfu til greina. Yfirdómur sýknaði búið af kröfunni, með því að uppboðið gæti enga sönnun veitt um virði hússins 273.

Skjalafals.

Sökunautur falsaði ávísun með nafni tveggja bænda undir um úttekt í verzlunarreikning þeirra og tók út vörur þar samkvæmt ávísun þessari 52.

J, sem ritað hafði ávísun með nafni húsbónda síns undir um heimild til úttekta í reikning hans við tiltekna verzlun, dæmdur fyrir skjalafals í 27 vandarhagga refsingu 172.

Skjöl.

Vísitaziur biskupa eða prófasta um eignir og réttindi kirkna veita ekki sönnun þar um 113.

Máldagi kirkju samkvæmt máldagabók Gísla biskups Jónssonar lagður til grundvallar um tölu kúgilda bændakirkju í máli um prestsmötu 189, 289.

Kirkjumáldagi, þar sem segir, að tiltekin kirkja eigi 14 lambseldi, skilinn svo, að þetta gæti einungis gilt um þær jarðir, sem þá voru í sókninni, en ekki um þau býli, er síðar urðu þar til, og er um það vísað í jarðabókina 1760 200.

Það var ekki talið ráða úrslitum í máli um eignarrétt eða ítak, þótt jarðabók Árna og Páls teldi tiltekinni jörð ítak í afrétt 223.

Ummæli í máldaga klausturs látin ráða úrslitum um eignarrétt að afrétt, en jörð nokkurri dæmdur upprekstrarréttur í landið 223.

Í opinberu máli út af móðgunarorðum við dómara, er hann gegndi embættisstarfi, var eftirrit úr þingbók véfengt, með því að eftirrit dómarans væru mörg gölluð. Gallar þeir, sem á var bent, voru bæði taldir smávægilegir og vörðuðu fæstir það eftirrit, sem um var að tefla. Véfenging af þessari ástæðu á því, sem ákærði hefði sagt og bókað var, því ekki talin til greina takandi 254.

Talið, að skýrslur inna löggiltu máldaga kirkna verði að leggja til grundvallar dómi um eignir og réttindi kirkna, svo lengi sem lögleg breyting er ekki sönnuð þar á 374.

Skuldajöfnuður.

Kröfu sækjanda mætt með ýmsum kröfum til skuldajafnaðar 96, 390.

Stefnur.

Þó að stefna væri ekki rituð á sjálfar dómsgerðirnar, svo sem gera ber eftir tilskipun 31. maí 1805, né heldur vottorð um birtingu stefnu og dóms, heldur á afskrift dómsins, sem fest var við dómsgerðirnar, og innsiglung dómsgerða væri ekki

heldur í réttu lagi, þá þótti þó ekki ástæða til frávísunar 109.

Sjóréttardómur ómerktur í yfirdómi vegna þess, að sjóréttarstefnan var talin hafa verið birt á röngum stað 159.

Stefna til landsyfirdóms, þar sem héraðsdómara var stefnt til að verja dóm sinn, var ekki birt dómaranum af stefnuvottum, en með því að hann ritaði vottorð með nafni sínu og embættisinnsgli á stefnuna um það, að inir stefndu hefðu tekið birtinguna gilda, var talið, að dómaranum hefði verið kunnugt efni stefnunnar. Frávísunarkröfu vegna þess, að stefnan hefði ekki verið birt dómaranum, var því hrundið 228.

Opinberu máli vísað frá landsyfirdómi vegna ýmissa galla á birtingarvottorði stefnuvotta 20.

Opinberu máli vísað frá landsyfirdómi af því að stefna var ekki rituð á dómsgerðir samkvæmt tilskipun 31. maí 1805 og vottorð um birtingu var ekki heldur ritað á dómsgerðir samkvæmt 33. gr. tilskipunar 3. júní 1796 22, 37.

Sýslumaður talinn þurfa að votta það, að þeir, sem birta stefnu, séu löglegir stefnuvottar. Kröfu um ábyrgð á hendur dómara, sem ekki sótti þing, vísað frá yfirdómi, með því að sönnun þótti vanta um það, að honum hefði verið birt stefnan 92.

Ákærði ekki talinn geta, svo að gilt sé, afsalað sér rétti til þess, að stefna verði honum birt til að sæta kæru og þola dóm 271, 278, 304.

Konu, sem sökuð var um þjófnað ásamt manni sínum, birt stefna af einum eiðsvörnum stefnuvotti. Konan kom ekki fyrir héraðsdóm, en maður hennar kvað hana veika þá, en stefnuna henni birta. Talið rétt að dæma mál að efni til í yfirdómi, með því að ekki virtist gengið á rétt konunnar í nokkru 339.

Sönnun.

Af sjö bændum í héraði höfðu sex áfrýjað. Sjöundi maðurinn, J. P., var ekki meðal áfrýjendanna í stefnunni, en í stað hans kominn J. J. Umboðsmaður bændanna lagði fram

umboð frá J. P. til að áfrýja, en kvað nafn J. P. hafa misritazt J. J. Einnig var lagt fram vottorð J. P. undirritað í viðurvist notarii publici þessu til staðfestingar. Samt sem áður var ekki með þessu talin fengin næg sönnun um það, að J. P. ætti að telja meðal áfrýjenda 6.

Í réttum breytti S marki á tveimur sauðum, sem ekki voru hans eign, en líking var nokkur milli marks hans og marksins á sauðunum. S var nokkuð drukkinn, er hann breytti markinu. Þegar upp komst, að sauðirnir voru ekki eign S, gerði hann sér ferð til eiganda þeirra og keypti þá af honum, en eigandinn riftaði síðar kaupunum. Þrátt fyrir ýmsar líkur gegn S þótti ekki sannað, að hann segði rangt til um það, að hann hefði haldið sauðina sína eign, er hann breytti marki á þeim, enda talinn nokkuð fjótfær að eðlisfari og þar að auki drukkinn, er hann breytti markinu 32.

H var sökuð um að hafa tekið ófrjálsri hendi rekkjuvoð af snúru, er G hafði átt. Enda þótt skoðun leiddi í ljós, að rekkjuvoðin væri mjög lík annarri, sem G átti og sagði verið hafa eins og sú, er henni var horfin, og að merkistöfum virtist hafa verið sprett úr rekkjuvoð H, þóttu ekki nægar sönnur komnar fram um sekt hennar, enda staðhæfing H um kaup sín á efni í rekkjuvoðina fremur styrkt af vætti kaupmanns þess, sem í hlut átti 49. Hæstaréttardómur 385.

Í þjófnaðarmáli hafði ákærði skírskotað til rangrar heimildar um sauðkind, sem hjá honum fannst uppmörkuð, og fleiri líkur komu fram gegn honum, en sekt hans þótti þó ekki nægilega sönnuð 62. Hrd. 388.

Skýrsla eins vitnis ásamt ríkum líkum talin nægileg sönnun um framið þjófnaðarbrot 72.

Fundur nokkurra smámuna í kistu vinnumanns, meðan hann var til sjávar, ekki talinn veita nægar líkur honum til sakfellis fyrir stuld á munum þessum, enda hafði kistan staðið á gangvegi og húsmóðir hans farið í hana, meðan hann var fjarverandi 82.

Vinnumaður átti kind með marki látins húsbónda síns, sem hann sagði hafa fengið honum kindina. Með því að algengt sé, að hjú eigi kindur með marki húsbænda sinna, þá var

þetta atriði ekki talið veita nægilega sönnun um þjófnad vinnumannsins á kindinni 82.

K hafði veitt viðtöku peningum, sem B átti, og hann (K) því talinn eiga að gera grein fyrir því, hvað borgað væri og sanna það, ef því væri mótmælt 96. Hrd. 390.

Deilt var um það, hvort K hefði tekið við fjárhæð að láni eða til geymslu, með því að kröfuhafi krafðist vaxta. Talið, að hann hefði sannað með vitnaleiðslu, að K hefði fengið fjárhæðina að láni, og að vexti skyldi greiða, nema hann synjaði með eiði fyrir það, að hann hefði lofað vaxtagreiðslu 96. Hrd. 390.

Samningur um landamerki og hirðing reka tiltekinn tíma talinn sönnun um það, til hvaða lands rekinn teldist 113.

Í tjaldi G, sem var á ferð, fundust nokkrir munir, sem taldir voru stolnir úr tjaldi annars ferðamanns. G bað mennina tvo, sem til hans komu, að koma munum þessum til skila. Í vörzlum G fundust og tveir hestar, er eigendur höfðu svarið frá sér komna, gegn vilja sínum og vitund, en sönnun þótti þó eigi nægileg á hendur G til að dæma hann sekan, enda stóð marklýsing annars hestsins ekki heima við mark á hesti G öðrum, og eigi þóttu vitni þau, sem helguðu aðilja hinn hestinn, lögfull. G dæmdur sýkn af frekari ákærum sóknarans 122.

Sakfelling í hæstarétti 387.

T hafði tekið jörð, er hann átti, til notkunar ásamt annarri eignarjörð sinni, án þess að reyna til að byggja hana, er hún losnaði úr ábúð. Neitaði hann að greiða ljóstoll til viðkomandi kirkju af jörð þessari, með því að hún væri komin í eyði. Það var ekki talið skipta máli, þótt krefjandi tollsins sannaði ekki, að afnot T af jörð þessari væru ekki meiri en T sagði, með því að T hefði ekki að lögum getað svipt kirkjuna rétti sínum til gjaldsins með slíkri ráðstöfun sinni á jörðinni 151.

Maður sýknaður af ákæru um kaup á mun af manni, sem hafði fundið muninn, en ekki lýst honum, með því að ósannað var, að kaupandinn hefði þá náð lögaldri sakamanna 262.

Í landsyfirréttarstefnu sagði, að héraðsdómur sá, sem áfrýja

skyldi, hefði verið birtur 16. jan. að tilhlutun gagnaðilja, og var áfrýjunarstefna samkvæmt því gefin út innan áfrýjunarfrests. Talið, að gagnaðilja, sem hefði átt að hafa í höndum skilríki um birtingu dómsins, bæri að sanna, að frásögn stefnunnar um birtingu hans væri röng 179.

Í máli um eignarrétt að afrétt var því haldið fram, að afréttin hefði að fornu fylgt jörðinni I, sem orðið hefði síðar eign klausturs, og hefði síðan, er jörðin var seld, einnig fylgt með í sölunni, með því að afréttin var þá ekki undan skilin. Ósannað var talið, að afréttin hefði fylgt jörðinni, áður en hún varð eign klaustursins, enda líkur taldar til þess, að klaustrið hefði eignast afréttina með sérstakri heimild 223.

Maður sakaður um athafnir til framkvæmdar fóstureyðingu sýknaður, með því að lítt var að græða á vitnaskýrslum gegn honum vegna ónákvæmni þeirra og ölvunar, er orð þau, sem þau báru um, áttu að hafa fallið 265.

Í deilu um fjölda kúgilda bændakirkju jarðar, sem greind voru í inum löggilta máldaga Gísla biskups, var sönnunarbyrðin um það, að kúgildum þessum hefði verið löglega fækkað, talin hvíla á þeim, sem byggði réttarkröfu á þeirri staðhæfingu 189, 289.

Sagt, að venja hafi skapast um greiðslu hálfra kúgildaleigna í smjöri af hverju kúgildi bændakirkju. Sá, sem staðhæfir, að annar gjaldháttur hafi tíðkast í tilteknum skiptum, verður að sanna þá staðhæfingu, ef hann vill byggja réttarkröfu á henni 289.

Með bæ, sem eigandaskipti urðu að, var lóð talin fylgja, þar á meðal kálgarður og arður af honum, en túnbletti nokkra var ekki talið, að inn nýi eigandi hefði fengið, enda þótt afhendandi bæjarins játaði, að svo hefði verið. Fjárnám, sem þriðji maður hafði fengið gert í blettunum og afrakstri þeirra, látið standa 317.

Fjórir menn höfðu komið sér saman um að kaupa vörur í Kaupmannahöfn og flytja til Reykjavíkur. Einn þeirra gerði farmsamning og ábyrgðist greiðslu farmgjalds. Hinir þrír félagarnir tóku fyrirvaralaust við vörum sínum, en síðan þóttust þeir vera krafðir um of hátt farmgjald hver af

sinni vöru, en voru þó dæmdir til greiðslu eftir kröfu ins fjórða félaga, með því að þeir þóttu ekki hafa leitt nægileg rök að óréttmæti hennar 325.

Fyrirmæli löggiltra kirkjumáldaga um greiðslu afréttartolls til kirkjueiganda lögð til grundvallar dómi í máli um skyldu til slíkrar greiðslu, með því að ekki var sannað, að andstæð venja hefði skapazt og hefði haldizt um ómuna tíð 374.

Sýkna.

Sýknað af frekari ákærum sóknarans 38, 49, 62, 78, 123, 310, 366.

Tilraun.

Sauðkind, sem annar maður átti, kom í fjárrekstur hjá M, sem játaði, að sér hefði dottið í hug að slá eign sinni á kindina, en hafðist ekkert að til framkvæmdar þeirri hugsun, heldur benti á kindina, þegar um hana var spurt. M var sýkn dæmdur af kæru um brot í þessu sambandi 133.

Tíund. Sbr. skattar og gjöld.

Maður sektaður fyrir undandrätt fjár til tíundar 355.

Traustfang.

M hafði skipt á jörðinni P fyrir aðra jörð, en áskilið sér framvegis rétt til reka fyrir landi hennar. A og B, sem síðar eignuðust jörðina P, véfengdu rekarétt M, með því að hans hefði ekki verið getið, er þeir eignuðust jörðina. Véfenging þeirra var eigi tekin til greina, með því að áskilnaðurinn um rekaréttinn hafði verið þinglesinn. Hins vegar voru þeir ekki dæmdir til að skila arði af rekanum fyrr en frá því, er þeir höfðu verið lögsóttir, með því að þeir voru taldir hafa verið bona fide 235.

Umboð.

Þrír af fjórum félögum sökuðu fjórða félagann, sem gert hafði farmsamning fyrir sig og þá, um það, að hann hefði borið hag þeirra fyrir borð, en með því að ekki þóttu sannanir

leiddar að því, voru kröfur hans varðandi farmgjald af vör-
um inna þriggja félaga og kröfur þeim á hendur um vexti
og gjöld í sambandi við víxil, sem hann hafði gefið út vegna
greiðslu farmgjaldsins, teknar til greina 325.

Uppboð.

A lét halda uppboð á húsi, sem hann hafði selt B, eftir að B
var orðinn gjaldþrota og án þess að nokkur greiðsla færi
fram eða vörzluskipti yrðu. Húsið var ekki tekið í prota-
búið. Uppboðið reyndist árangurslaust, því að A vildi ekki
slá húsið til hæstbjóðanda, með því að hæsta boð þótti of
lágt. Síðan gerði A skaðabótakröfu, er nam nálega mismun
söluverðs og hæsta boðs. Yfirdómur sýknaði búið af kröf-
unni, með því að hæsta boð á uppboðinu gæti ekki veitt
sönnun um verðmæti hússins og því ekki heldur um tjón,
er A hefði af því, að B stóð ekki í skilum 273.

Útburður.

G hafði fengið byggingarbréf um ábúð á jörð F frá fardög-
um tiltekið ár. Þrátt fyrir það tók annar maður, R, jörð
þessa til afnota, enda þótt hann hefði ekki annað fyrir sig
að bera en vilyrði F um það, að R skyldi fá réttinn, ef F
gæti losað jörðina úr ábúð, en það varð ekki. Einnig þóttist
R hafa fengið vilyrði fyrir ábúanda að ganga í hans stað,
en það gat ekki skapað honum rétt gagnvart G, jafnvel þótt
F hefði samþykkt slíka skuldskeytingu. R var því dæmdur
til að víkja af jörðinni 180.

Valdstjórnin. Brot gegn henni.

Sjö bændur dæmdir til greiðslu sekta fyrir óhlýðni og móðg-
anir við hreppstjóra meðan hann gegndi skyldu sinni til
stjórnar í fjárréttum 6.

V, sem lent hafði í áflogum við næturvörð, sýknaður af frek-
ari ákærum sóknarans sakir mikillar ölvunar, sem talin var
valda því, að hann hefði verið viti sínu fjær. Félagi hans,
sem talinn var hafa tekið þátt í átökunum, ekki talinn svo

drukkinn, að hann hefði ekki vitað vel, hvað gerðist, dæmdur til refsingar 28. Hæstaréttardómur 384.

Varnarþing.

Aðiljum talið frjálst að semja um meðferð máls fyrir gestarétti 235.

Veitingasala.

Veitingamaður sektaður fyrir það, að hann hefði selt gestum sínum veitingar eftir þann tíma, er mæltur var í veitingaleyfi hans 342.

Venja.

Með stoð í alþingisdómi 1. júlí 1629 hefur skapast venja um allt land um skyldu eigenda bændakirkna til að gjalda sóknarpresti árlega hálfar smjörleigur eftir kúgildi kirkju sinnar samkvæmt löggiltum máldögum þeirra 189, 289, 405. Kirkja ein var að vísu talin eiga 24 kúgildi, en eigi hafi verið goldnar leigur þessar eftir fleiri en 16 og var dæmt, að ekki skyldi eftir fleiri gjalda en 16 189. Hæstaréttardómur 399. Þó að nokkrir bændur í tiltekinni sókn hefðu um nokkurn tíma umfram skyldu fóðrað svokölluð Péturslömb fyrir sóknarprest sinn, voru þeir sýknaðir af kröfu að gera það framvegis, því að ekki þótti hafa skapast slík venja, er byndi þeim slíka skyldu á hendur 200.

Sagt, að smáverzlun með nauðsynjavöru hafi verið venja og eigi talin varða við verzlunarlög 185.

Bóndi dæmdur til greiðslu upprekstrartolls til eigenda afréttar samkvæmt máldögum kirkjunnar, sem forðum átti afrétt, með því að ekki þótti komin sönnun um andstæða venju, sem hefði þurft að hafa viðgengizt frá ómuna tíð til þess að hún yrði tekin til greina 374. Hæstaréttardómur 410.

Venjur taldar hafa myndast andstæðar tíundarlögum Gizurar biskups 401.

Verzlun.

E hafði getað selt sjávarafla sinn fyrir peninga, sem þó er talið óvenjulegt, þar sem verzlun sé aðallega vöruskipta-

verzlun, og seldi vörur, sem hann keypti fyrir peningana og voru aðallega nauðsynjavörur, aftur lægra verði en verzlun á staðnum gerði. Eftir kröfu verzlunarstjórans voru vörur E kyrrsettar og dæmdar upptækar. Þessu breytti yfirdómur algerlega, felldi niður kyrrsetningu og eignarupptöku og sýknaði E af refsikröfu fyrir brot á verzlunarlögjöfinni, með því að sala hans yrði ekki kölluð okur eða prang, slík sala tíðkaðist og yrði ekki komið í veg fyrir hana. Samt sem áður var E dæmdur til málskostnaðargreiðslu 185.

Vextir.

Framboð um greiðslu skuldarinnstæðu, en án vaxta, er skylt var að greiða, talið ófullnægjandi, og orkaði því hvorki hafningu máls né lausn undan skyldu til greiðslu málskostnaðar 1.

Vextir dæmdir frá sáttakærudegi af skuld, en því að eins frá fyrri tíma, að skuldari vinni eið að því, að hann hafi ekki lofað að greiða vexti 96.

Þrír af fjórum félögum, sem fermdu vörur í skip, sem fjórði félaginn gerði farmsamning um fyrir sig og þá, dæmdir til að greiða honum farmgjald með 6% vöxtum p. a., auk kostnaðar í sambandi við víxil, sem fjórði félaginn hafði gefið út vegna farmgjaldsins 325.

Vitni.

Vitnisburðir manna um orð og athafnir manna í réttum taldir óáreiðanlegir og ósamhljóða, og voru því ekki með þeim hætti taldar fengnar nægar sannanir um það, að A hefði haft uppi aðdróttanir og móðgunaryrði um ýmsa menn, sem þar voru í réttunum 6.

Yfirdómur féllst á það, að vitni um orð manna í margmenni og háreysti voru ekki eiðfest, með því að þeim bar illa saman um margt 6.

Eitt vitni, stjúpsonur ákærða, bar honum í óhag, en skýrsla þess var þó ekki ákveðin. Tveir aðrir stjúpсынir hans báru honum í hag. Ákærði, sem var sakaður um að hafa breytt

marki á sauð annars manns og dregið sér hann, því alveg sýknaður 45.

Nokkur vitni báru um ölvun manns, sem lenti í áflogum við næturvörð, og urðu ekki að öllu samhljóða. Með stoð í líkum var tekið fullt mark á vætti þeirra, sem töldu manninn hafa verið viti sínu fjær af ölvun eða mjög drukkin 38.

Tvö vitni sóru, að G ætti tiltekna flík, er H var sökuð um stuld á, en eins og á stóð, var nægileg sönnun um sekt H ekki talin fengin með þessu og líkum, enda annað, sem virtist veikja vitnisburð þenna og líkur gegn H, sem sýknuð var af frekari ákærum sóknarans 49. Hæstaréttardómur 385.

Skýrsla eins óaðfinnanlegs vitnis ásamt sterkum líkum talin nægja til sakfellis fyrir þjófnað 72.

Skýrsla vitna um illskipti föður og sonar var eigi svo ákveðin, að nægja þætti til sakfellis syninum, enda þótt nokkrar líkur væru einnig til styrktar ákærinni 78.

Skýrslur vitna um það, hvort K hafi lofað að greiða vexti af fjárhæð, sem hann tók við af B, voru ekki taldar svo eindregnar og samræmar, að full sönnun þætti komin fram um loforð K um vaxtagreiðslu, en þó svo mikils verðar, að hann var dæmdur til vaxtagreiðslu, nema hann synjaði með eiði fyrir loforð sitt í þá átt 96.

Bróðir aðilja og vinnumaður ekki taldir lögfull vitni samkvæmt N. L. 1—13—16 um eignarrétt aðilja að hesti, sem aðili hafði átt og haft í högum sínum 3 ár 123.

Skýrsla vitna um hvarf bauks af búðarborði án vilja þeirra og vitundar ekki talin næg sönnun í þjófnaðarmáli um hvarf bauksins, með því að vitnin höfðu ekki unnið eið að framburði sínum 137.

Sum vitni vitnuðu um, hvað þau hefðu *heyrt*, en önnur að vísu um skynjun sína, en þóttu hlutdræg, enda sökunautur hvorki sjálfur né nokkur fyrir hans hönd við vitnaleiðslu staddur. Sakir þessa þóttu skýrslur þeirra ekki veita fulla sönnun um stöðu ákærða á tilteknu heimili 140.

Framburður vitna nokkurra talinn að sumu óljós og misskilningi bundinn og orð sumra þeirra töluð í drykkjuskap, svo að ekkert þótti upp úr þeim leggjandi 265.

Fundið að þarflausri og gagnslausri eiðtöku vitna í rannsókn opinbers máls 265.

Vitni, sem báru hvort um sína staðreynd gegn sökunaut, ekki talin veita næga sönnun um sekt hans, enda þótt allmiklar líkur bentu einnig til sektar hans 310.

Vitni, sem gefin var sú sök, að það hefði þverskallast við að sækja dómping, sýknað í yfirdómi, með því að því hafði ekki verið stefnt að við lögðum þingvítissektum, hafði ekki svo að sæist fengið lögboðinn frest né heldur var fyrirkallið nægilega ákveðið um þinghald 266.

Einstakt og eiðfest vitni, sem taldi sig þekkja sauð, er J var sakaður um stuld á, ekki talinn veita fulla sönnun um eigananda sauðarins. Önnur vitni, sem einnig báru um mark á sauðnum, ekki talin veita næga sönnun um sekt J 366.

Í máli um upprekstrartoll af afrétt báru vitni bændur, sem notuðu afrétt þessa, og voru þeir metnir vilhöll vitni með skírskotun til N. L. 1—13—16 374.

Víxlar.

Þrír af fjórum félögum, sem fermdu skip í félagi, dæmdir til að greiða fjórða félaganum, sem gert hafði farmsamninginn og ábyrgðist farmgjald, gjöld í sambandi við víxil, sem hann hafði gefið út vegna farmgjaldsins 325.

Þinglýsing.

Í makaskiptum tveggja jarða áskilur M, seljandi annarrar jarðarinnar, sér rekarétt fyrir landi þeirrar jarðar, sem hann lét af hendi. Og var samningurinn með þessu efni þinglesinn. Jörðin var síðan seld öðrum mönnum, sem véfengu rétt M til rekans. Með því að makaskiptasamningurinn var þinglesinn, skipti það ekki máli, þó að fyrirvarans um reka hefði verið véfengjendum ókunnur, er þeir eignuðust jörðina 235.

Þingmál.

Dómar og úrskurðir kveðnir upp á dönsku 149, 159, 309, 314, 316, 325, 328, 342.

Þingbók.

Í prófi í marz í þjófnadarmáli var það bókað eftir sökunaut, að hann hefði fengið tiltekna kind hjá E, sem rangt reyndist. Neitaði sökunautur því í þinghaldi í júlí næst eftir að hann hefði skírskotað til þessarar heimildar og tók yfirdómur þá neitun til greina, með því að ekki varð séð, að bókunin í marz hefði verið borin undir sökunaut eða hann samþykkt hana 366.

Þingvottar.

Láta uppi álit um sauðfjármark 45.

Skoða merki eftir stafi í rekkjuvoð 49.

Þjófnadur.*a) Stórþjófnadur.*

Maður, sem sakaður var um það, að hann hefði breytt marki á sauð, sem annar maður var haldinn eiga, sýknaður, með því að eigi þótti sannað, að hann hefði lagt mark sitt á annars manns kind með vitund um eignarrétt hans 32. Hrd. 386. Annar maður sýkn dæmdur af ákæru um uppmörkun á kind, með því að alls ósannað þótti, að hún hefði verið eign annars manns 45.

Vinnumaður dæmdur fyrir uppmörkun á sauðkindum, en húsbóndi hans, sem ákærður var fyrir sama brot eða hlutdeild þar í, sýknaður af frekari ákærum sóknarans, þrátt fyrir allsterkar líkur gegn honum 62. Hæstaréttardómur 388.

Sökunautur tók hest annars manns úti í haga, sló eign sinni á hann og skipti honum fyrir annan hest, sem hann svo seldi.

Brot þetta talið heyra undir 6. gr. tilsk. 11. apríl 1840 52.

Ákærði, sem sprengdi upp útiskemmu á bæ og stal þaðan, dæmdur sekur um innbrotsþjófnad 67. Hæstaréttard. 386.

Sauðaðþjófnadur 69.

Maður, sem í héraði hafði verið dæmdur bæði fyrir einfaldan þjófnad og hestaþjófnad, sýknaður í yfirdómi, með því að ekki þótti nægilega sönnuð sök á hendur honum 123. Hæstaréttardómur 387.

M tók sauðkindur í haga frá nokkrum mönnum og fór í læst innhýsi á bæ með því að troða torfi úr gætt og komast þannig að læsingarjárninu og opna dyrnar. Stal hann lítilfjörlegum matvælum þar úr tunnu. Dæmt samkvæmt 12. og 6. gr. tilsk. 11. apríl 1840 í 3 ára betrunarhússvinnu 231.

P dró með stafsbroddi sínum keng úr dyrastaf, sem læsingarjárnið gekk í, fór svo inn í húsið og stal hefilgarmi. Auk þess hafði ákærði gerzt sekur um smáhnupl annars staðar. Dæmdur eftir 1. lið 12. gr. tilskipunar 11. apríl 1840 til 3×27 vandarhagga. Hnuplið dæmt til þyngingar 242.

G stal lömbum úti á víðavangi, þar sem hann var á ferð, og slátraði þeim. Refsing ákveðin eftir 2. lið 6. gr. tilsk. 11. apríl 1840 16 mánaða betrunarhússvinna 351.

Manni dæmd 40 vandarhögg fyrir töku kindar á víðavangi 356.

Maður sprengdi upp skemmu og stal þaðan. Þessi verknaður talinn til innbrotsþjófnaðar 360.

Í fé J fannst sauður, sem vitni töldu hafa verið markaðan upp úr marki T og eitt vitni þóttist þekkja. Þetta ekki talin næg sönnun þess, að J hefði stolið sauðnum, enda vitnið síðastnefnda einstakt og ekki eiðfest og á framburði hinna vitnanna varð ekki heldur byggt, með því að samgangur afréttarfjár í sýslu J við fé úr öðrum sýslum var talinn alkunnur 366. Hæstaréttardómur 394.

Sami maður var sakaður um stuld á lambi, sem kom í fé hans. Taldist hann hafa falað lambið og borgað hreppstjóra það sem óskilalamb. Þrátt fyrir líkur til þess, að hann hefði ætlað sér að slá eign sinni óheimilt á lambið, var hann sýkn dæmdur af sóknarans frekari ákærum 366. Hæstaréttardómur 394.

Drengur á 14. ári markaði upp lamb undir mark föður síns og annað undir mark fóstru sinnar. Sýkn af refsingu fyrir þetta tiltæki, með því að hann mátti virðast að hafa ekki nægilega ljósa hugmynd um þýðingu verknaðar síns 366. Hæstaréttardómur 394.

Drengur á 18. ári sakaður um töku lambs í rétt. Talið með hliðsjón af æsku og fljótfærni, að verið hafi um misgrip að

tefla, og hann því sýknaður af ákæru um þjófnað 366. Hæstaréttardómur 394.

Drengir á 14. og 15. ári sýknaðir af ákæru um hlutdeild í verknaði eldra bróður síns 366. Hæstaréttardómur 394.

b) *Einfaldur.*

G hafði misst af þvottasnúru rekkjuvoð, sem hún þóttist síðar þekkja á snúru grannkonu sinnar H. Var H ákærð um töku rekkjuvoðarinnar. H og dóttir hennar báru, að H hefði keypt efni í sína í tiltekinni verzlun og H síðan saumað hana. Saumakonur tvær töldu rekkjuvoð H mjög líka annarri, sem G átti og taldi maka innar töpuðu rekkjuvoðar, enda hefði verið sprett upp úr rekkjuvoð H stöfum, sem þær gátu þó ekki fullyrt, hverir hafi verið. H kvað enga stafi hafa verið saumaða í sína rekkjuvoð. Þótt líkur þættu beinast gegn H, var ekki full sönnun fengin, og var H því sýknuð af frekari ákærum sóknarans 49. Hæstaréttardómur 384.

Taka spýtu af reka og hlutdeild þar í 62.

V var sakaður um það, að hann hefði tekið peningabuddu úr vasa manns, er fengið hafði aðsvif og lá vitundarlaus. Eitt óaðfinnanlegt vitni bar og sór sig hafa staðið V að verki. Þrátt fyrir neitun sína var hann dæmdur sannur að sök, með því að yfirlýsing hans var algert peningaleysi rétt áður, en meðferð hans á samskonar peningum og þeim, sem áður nefndur maður missti, ásamt fráleitri greinargerð V um það, hvernig honum hefðu áskotnast peningarnir, þóttu fullkomlega bera að honum böndin 72.

Maður sýknaður af ákæru um þjófnað á kind, sem var með marki látins húsbónda hans og hann sagðist hafa fengið hjá húsbónda sínum, enda sagt algengt, að vinnuhjú eigi kindur með marki húsbænda sinna 82.

Húsmóðir á bæ nokkrum opnaði með lykli kistu vinnumanns síns, meðan hann var til sjávar, og fundust þar ýmsir smámunir, sem hún og faðir hennar eignuðu sér, en ákærði neitaði, að komnir væru þar með vitund sinni og vilja. Með því að kistan hafði staðið á gangvegi og húsmóðir

mannsins hafði í hana getað farið, þóttu ekki nægilegar líkur fram komnar til sakfellis 82.

Maður sýknaður af ákæru um stuldi á munum annars manns, sem fundust í tjaldi hans, og af ákæru um stuld á tveimur hestum, sem í vörzlum hans fundust, enda þótt sterkar líkur mæltu gegn honum 123. Hæstaréttardómur 387.

Maður sýknaður af ákæru um það, að hann hefði ætlað að draga sér kind, sem kom saman við fjárrekstur hans, enda þótt hann játaði, að sér hefði komið til hugar að slá eign sinni á kindina, en ekkert gerði hann til þess að koma þeirri hugsun í framkvæmd 133.

Maður sýknaður af ákæru um stuld á bauk, sem talinn var hafa horfið af búðarborði og maðurinn hafði selt þriðja manni, en kvaðst hafa keypt af sér ókenndum manni, enda þótti ekki sannað, að baukurinn hefði horfið af borðinu án vilja og vitundar búðarmanna, er vætti þeirra þar um var eigi eiðfest 137.

Maður, sem ákærður var fyrir mörkun á lambi, sem annar maður átti, undir sitt mark að mestu leyti, sýknaður, með því að ekki þótti fært að hrinda þeirri staðhæfingu hans, eins og á stóð, að hann hefði gert það í ógáti 146.

A stal nokkrum kindarhöfðum og nokkru öðru smávegis úr hýsi, þar sem ferðamenn sváfu, í kaптúni einu. Þó að hurðinni fyrir hýsi þessu hefði verið spyrnt upp, því að ekki þurfti meira til að opna dyrnar, þá var verknaðurinn metinn einfaldur þjófnður 109.

A, sem hafði tekið við lambi í réttum, í því skyni að koma því til eiganda, sló síðar eign sinni á lambið, er það kom í ljós, að sá maður átti lambið ekki, refsað fyrir einfaldan þjófn- að eftir 1. gr. tilskipunar 11. apríl 1840, sbr. 41. og 43. gr. 170.

Maður tók peninga af búðarborði, meðan varðveizlumaður þeirra brá sér frá, og fór síðan burt með þá 23. Hæstaréttardómur 385.

Manni dæmd 3×5 daga vatn og brauð fyrir einfaldan þjófn- á ýmsum smámunum og ólöglegri merðferð fundins fjár 262.

R hvarf ær, sem hún sór frá sér komna án vitundar sinnar og vilja. R þóttist þekkja ána í fé J, og vitni töldu hana hafa verið þar, og eitt taldi hana hafa verið uppmarkaða undir mark J. Þegar til átti að taka, var ær þessi horfin og fannst ekki síðan, enda hafði J sjálfur smalað fé sínu eftir að gerður var reki að ærhvarfinu frá R. Þrátt fyrir öll þessi gögn var ekki talið unnt að dæma J sekan um töku ærinnar gegn staðfastri neitun sinni 310.

G opnaði skemmu með lykli, sem hann var réttilega kominn að, og stal þar smáræði, dæmdur fyrir einfaldan þjófnað í 15 vandarhagga refsingu 306. Hrd. 391.

Maður dæmdur í 10 vandarhagga refsingu fyrir smávegis þjófnað og kona hans 12 339.

T hafði markað tvær ær, sem taldar voru hafa komið sjálfkrafa í fé hans, undir sitt mark og slegið á þær eign sinni. Brotið talið einfaldur þjófnaður, með því að ærnar komu án hans tilverknaðar í fé hans. Ítrekun, og 3×27 vandarhögg, sem jafngildir 3 ára betrunarhússvinnu 349.

Nokkrir menn í félagi og auk þess sumir sér gerðust sekir um ýmiskonar einfaldan þjófnað, auk hlutdeildar í stórþjófnaði 360. Hrd. 397.

Drengir tveir slógu eign sinni á ullaarreytur af kindarræfli og ullaarhár af kindum, ekki taldir hafa framið eiginlegan þjófnað, heldur mætti samkvæmt grundvallarreglu D. L. 6—17—30 og 31 sbr. 30. gr. tilsk. 11. apríl 1840 dæma þeim lítilfjörlegar sektir 360. Hæstaréttardómur 394.

Drengur á 18. ári dæmdur fyrir þjófnað á bjöllum úr hornum sauða í haga 366.

Hæstiréttur mat það nytjastuld 394.

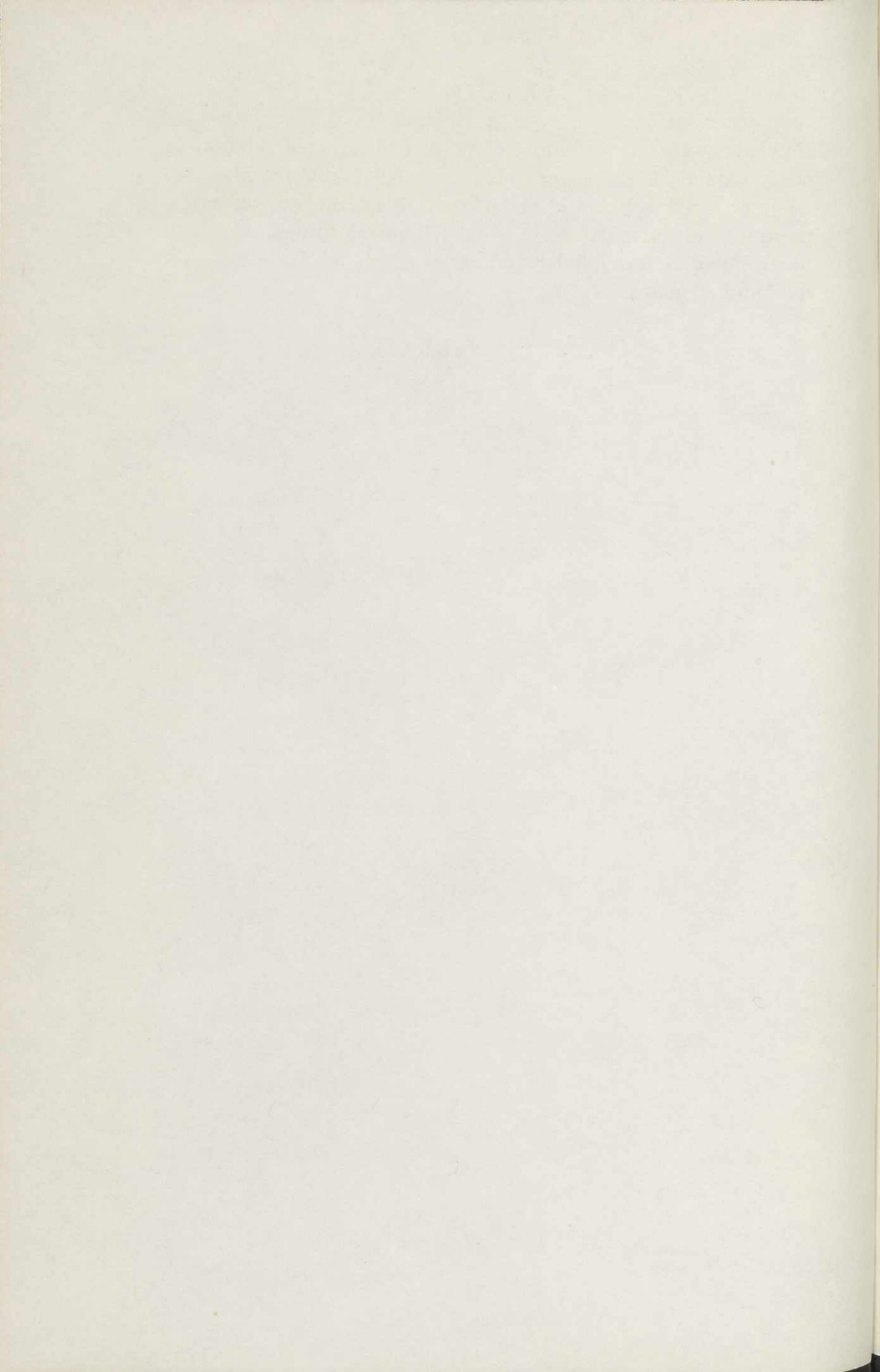
Ærumeiðingar. Sjá réttarfarssektir.

Ummæli um héraðsdómara í málsskjali dæmd dauð og marklaus 6.

A var sakaður um það, að hann hefði þjófkennt menn og brugðið þeim um tíundarsvik. Hann var sýknaður, með því að ekki þóttu komnar fram nægar sannanir um það, að hann hefði viðhaft orð í þá átt 6.

Maður, sem sakaður var um móðgandi orð höfð við fógeta, er hann var að framkvæma aðfarargerð, sýknaður, með því að hann taldi sig alls ekki hafa ætlað að móðga embættismanninn, enda mátti telja sumt til misskilnings, þar sem ákærði var maður ólöglærður, og sumt út af fyrir sig ekki meiðandi dómarann 254.

Ölvun. Sjá sakhæfi.

Árið 1853, þann 31. janúar

d ó m u r

í málinu nr. 9/1852: Kaupmaður M. W. Biering

g e g n

Guðmundi bónda Guðmundssyni á Setbergi.

Með Gullbringusýslu gestaréttardómi frá 30. sept. 1850 er innstefndi, Guðmundur bóndi Guðmundsson á Setbergi, dæmdur til að borga stefnandanum, kaupmanni M. W. Biering í Reykjavík, 82 rbd. 26 sk. með lagaleigu þar af frá 25. s. m., samt 8 rbd í málskostnað. En eins og innstefndi ekki hefur áfrýjað þessum dómi til æðri réttar, svo hefur stefnandinn einnig látið hann úreldast til fjárnáms og hefur því innstefnt dóminum til endurnýjunar og staðfestingar af þessum rétti, eftir undangengna forgefins sátta-tilraun í héraði milli málspartanna, og samkvæmt þessu stefnunnar innihaldi hefur stefnandinn því einnig við þenna rétt látið krefjast, að gestaréttardómurinn verði endurnýjaður og staðfestur.

Hvað hina fyrri kröfu stefnandans snertir, um að gestaréttardómurinn verði af þessum rétti „endur-

nýjaður“, þá er það þessa réttar meining, að úreltur undirréttardómur, sem misst hefur fjárnámsafl, einungis verði „endurnýjaður“ af þeim rétti, sem dæmt hefur dóminn í öndverðu, en að honum einungis verði skotið til æðri réttar til *staðfestingar* samkvæmt tilskipun 18. marz 1796, í miðhluta 2. greinar, með svofelldu móti, að ekkert sé eða fram komi staðfestingunni til fyrirstöðu, eða með öðrum orðum, að sá úrelti undirréttardómur einungis sem skírskotunar-málefni (appellationssag) geti komið fyrir æðra dómstól, og að forlíkunartilraun sé því í slíku tilfelli ónauðsynleg.

Þó að réttargerðir gestaréttarins ekki séu framkomnar fyrir landsyfirréttninn við skírskotun málsins, samkvæmt tilskipun af 3. júní 1796 5. og 6. gr. og tilskipun 16. janúar 1838 6. gr., heldur einungis staðfest útskrift af gestaréttarins dómi, þá finnst samt þessi skortur eftir kongsbréfi 7. apríl 1784 ekki geta verið endalokum málsins nú til fyrirstöðu, þar eð dóminum er aðeins stefnt til staðfestingar og innstefndi ekki hefur gagnstefnt til að fá dóminum breytt sér í hag. Innstefndi hefur látið krefjast þess hér við réttinn, að málið verði hafið, vegna þess innstefndi hafi fram boðið skuld sína við sáttafundinn 28. júní f. á. og tveimur dögum síðar fengið undirdómaranum í hendur bæði vexti af innstæðunni þangað til og málsins kostnað við gestaréttinn, eins og hann einnig á ný hér við réttinn hefur látið framþjóða málsaðilanum innstæðann. En þessi krafa innstefnda getur samt ekki tekizt til greina, þar eð betalingstilboð innstefnda á því, sem hann skuldaði

eftir gestaréttarins dómi, hvorki hefur skeð í tækan tíma né á því öllu í einu, því þó svo væri, að hann við sáttatilraunina 28. júní f. á. hafi framboðið innstæðann, 82 rbd. 26 sk., með ávísun frá verzlunarfulltrúa Iversen, hvað mjög er efasamt, að skeð hafi við forlíkunarnefndina á réttum tíma eða í réttu formi eftir áteiknun sáttanefndarinnar á skjalið ad nr. 4 b, þá frambauð hann þó ekki í sama sinni þá ídæmdu vexti af skuldinni og málskostnaðinn í héraði. Og þegar hann tveim dögum síðar lagði þetta tvennt síðarnefnda í undirdómarans hendur, hélt hann innstæðanum enn eftir, og var honum þó innan handar þá að láta ávísunina fylgja með, ef honum hefði verið alvara að fullnægja gestaréttarins dómi, og með því einu móti gat hann eftir tilskipun 9. febrúar 1798 1. gr. vænt að verða laus við að svara vöxtum af skuld sinni frá 30. júní f. á.

Það er ómótmælt framborið af innstefnda og sannast með framkomnu bréfi málsaðilans, dags. 16. október f. á. (a nr. 6 b), að þeim af gestaréttinum ídæmda málskostnaði, 8 rbd., sé þegar lokið af innstefnda til stefnandans, hvar á móti það ekki verður leitt af neitun stefnandans að taka á móti þeim 30. júní f. á. framboðnu vöxtum, að hann hafi vextina eftir gefið, allt svo lengi innstæðinn var ógoldinn.

Stefnandans kröfu um staðfesting gestaréttar dómsins verður eftir framansögðu einungis veitt meðhald, hvað skuldina sjálfa, 82 rbd. 26 sk., snertir, sem og vexti þar af frá 23. september 1850, þangað til borgun skeður.

Báðir málspartarnir hafa krafizt sér tildæmdan

málskostnað hér við réttinn, stefnandinn með 20 rbd. 4 sk., en innstefndi með einhverju nægilegu. Eftir málsins kringumstæðum og þeirri miklu tregðu, sem innstefndi hefur sýnt í því að fullnægja gastaréttar-dóminum, án þess þó að áfrýja honum, finnst stefnandans kröfu vera meðhald að veita, þó svo að frá þeim heimtuðu 20 rbd. 4. sk. gangi 5 rbd. 80 sk. sem kostnaður þeirrar ónauðsynlegru sáttaumleitunar.

Málsfærslumaður stefnandans hefur í sóknarframhaldi sínu 28. nóvember f. á. nr. 7 krafizt þess, að klausa sú í tilsvári innstefnda 1. nóvember f. á. nr. 6, sem stendur á þess 3. síðu, 4. línu að ofan og fylgjandi, verði dæmd dauð og marklaus, og að innstefnda málsfærslumaður verði fyrir þau látinn sæta hæfilegum sektum. En rétturinn finnur til hvorugs neina ástæðu, því sú meining innstefnda málsfærslumanns, sem hann leiðir af grundvallarreglunni í N. L. 1–19–15, að sáttvænlegra hefði verið, að málsaðilinn sjálfur, kaupmaður Biering, hefði mætt á sáttafundinum en málsfærslumaður hans, er hin sama sem alls staðar sýnir sig í sáttalöggjöfinni, hvar málseigendunum er gert að skyldu persónulega að mæta til sáttaumleitunar, ef lögleg forföll eða vegalengd ekki banna, sjá t. a. m. plakát 30. október 1798 og fl. pl., plakát 31. desember 1823 og kanc. pro memoria 22. apríl 1797. Þar á móti finnst eftir kröfu málsfærslumanns hins innstefnda í 2. tilsvári frá 2. desember f. á. ástæða til að dæma dauð og marklaus þau óviðurkvæmilegu orð stefnandans málsfærslumanns, examin. juris Jóns Guðmundssonar, sem hann viðhefur í fylgiskjalinu nr. 7 um inn-

stefnda málsfærslumann, að fáar arkir munu finnast (í réttarins skjalasafni fyrir 50 ár), sem geti staðið varnarskjalinu (nr. 6) jafnfætis að ósvífni og ósannindum, eins og hann einnig fyrir ritmáta sinn yfir höfuð, jafnvel í réttarins tilliti, í fyrsta hlut sóknarframhaldsins frá 22. nóvember f. á. (fylgiskjal nr. 7) er að sekta um 5 rbd. silfurmyntar til fátækraféhirzlu í Reykjavíkurbæ.

Því dæmist rétt að vera :

Gullbringusýslu gestaréttardómur frá 30. sept. 1850 milli kaupmanns M. W. Bierings og Guðmundar bónda Guðmundssonar frá Setbergi á í tilliti til útsvörunar á innstæða 82 rbd. 26 sk. silfurmyntar og lagaleigum þar af frá 25. september 1850 til þess borgun skeður óraskaður að standa.

Málskostnaður hér við réttinn betalar innstefndi til stefnandans með 14 rbd. 20 sk. silfurmyntar.

Þau af málsfærslumanni stefnandans, examin. juris Jóni Guðmundssyni, í sóknarframhaldi 22. nóvember f. á. (fylgiskj. nr. 7) um og á móti málsfærslumanni innstefnda, organista P. Guðjohnsen, brúkuðu óviðurkvæmilegu orðatiltæki eiga dauð og marklaus að vera, og á nefndur examin. juris Jón Guðmundsson fyrir ritmáta sinn yfir höfuð í fyrsta kafla þessa sóknarframhalds að bæta 5 rbd. silfurmyntar til fátækra sjóðs í Reykjavík.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá löglegri birtingu hans undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 31. janúar

d ó m u r

í málinu nr. 8/1852: Nokkrir Mosfellssveitarmenn

g e g n

dannebrogsmanni J. Stephensen.

Lögregluréttardómur sá, sem hér er skotið til landsyfirréttarins umdæmis, er að vísu svo gamall, að hinn lengsti skírskotunarfrestur í slíkum málum eftir tilskipun 15. janúar 1817 1. og 3. gr. fyrir löngu er hjá liðinn, en þar stefnendurnir hafa útvegað konunglega uppreisning í málinu, dags. 4. september f. á., og sú uppreisning, um hveðrar gildi réttinum eftir grundvallarreglum löggjafarinnar ekki ber að dæma, er hér fram lögð fyrir réttinn, ásamt stefnunni, og ekki mótmælt af innstefnda, svo er málið undir réttarins dóm að taka.

Mál þetta er í héraði höfðað af 7 bændum í Mosfellssveit, Ólafi Ólafssyni á Minna-Mosfelli, Ólafi Jónssyni á Hraðastöðum, Jóni Þorsteinssyni á Helgafelli, Steini Gestssyni á Norður-Reykjum, Gunnari Bjarnasyni á Helgadal, Erlendi Þorsteinssyni á Laxanesi og Símoni Jónssyni á Hrisbrú, gegn þáverandi hreppstjóra í Mosfellssveit Jóni B. Stephensen á Hamrahlíð út af orðastríði í Kollafjarðarréttum hinn 27. september 1850, og eru kærendurnir fyrir ósannaðan áburð, um að hinn stefndi hefði við þá talað meiðandi orð og fyrir óhlýðni við hann sem hreppstjóra sinn í réttinni með dómi, gengnum við Gullbringu- og Kjósarsýslu lögreglurétt hinn 22. apríl

1851, dæmdir, þeir tveir fyrstnefndu í 5 rbd. sekt hvor, hinn þriðji í 4 rbd., hinn fjórði 4, fimmti og sjötti í 2 rbd. sekt hvor og hinn sjöundi í 1 rbd. sekt til Mosfellssveitar fátækra sjóðs, hvar á mót máls-kostnaður var látinn falla niður.

Þessum dómi hefur eftir uppreisn með stefnu 6. september f. á. verið skotið til landsyfirrættarins af Ólafi Jónssyni, Ólafi Ólafssyni, Gunnari Bjarnasyni, Steini Gestssyni, Jóni Jónssyni, Erlendi Þorsteins-syni og Símoni Jónssyni, og hefur fulltrúi stefnand-anna krafizt þess, að dómur undirrættarins sé dæmd-ur ómerkur, og til vara, að hinn stefndi, dannebrogss-maður J. B. Stephensen, verði sektaður fyrir þá sök að hafa lýst Ólaf Jónsson á Hraðastöðum tíundar-þjóf, og að þau orð verði dæmd dauð og marklaus, og að hann sömuleiðis sæti sektum fyrir það, að hann hafi sagt alla í Mosfellsdalnum þjófa, hver orð einnig verði dæmd dauð og marklaus, nema hann geti synjað fyrir þau orð með eiði, og enn fremur, að hann greiði allan af málinu leiddan kostnað. Loksins hefur hann einnig til vara krafizt, að stefnendurnir verði dæmdir lausir við öll þau sekta útlát, sem undirrættardómurinn hefur á þá lagt.

Þar á móti hefur fulltrúi hins stefnda heimtað málinu frávísað vegna þess, að í stefnunni er kom-inn fram nýr klagandi, Jón Jónsson, sem ekki finnst meðal stefnendanna við undirrættinn, hvar á móti einn af þeim, sem þar mættu, ekki finnst meðal stefn-endanna hér við réttinn, nefnilega Jón Þorsteinsson, og vegna þess að fulltrúi stefnendanna ekki á fyrsta tókudegi málsins hefur lagt fram dómsgærð, heldur

aðeins útskrift á málinu. Til vara hefur hinn stefndi krafizt, að undirréttardómurinn verði staðfestur, og að sér, hvort heldur sem er, verði tildæmdur málskostnaður, 25 rbd.

Hvað snertir aðalréttarkröfu hins stefnda, um frávísun málsins, hver krafa er fram sett 1. nóvember f. á., er þess að geta, að fulltrúi stefnendanna hinn 22. s. m. hefur lagt fram bréf, dags. 21. s. m., frá Jóni Þorsteinssyni á Helgafelli, í hverju þessi lýsir því yfir, að hann hafi handsalað nafn sitt undir fullmakt þá, dags. 7. ágúst þ. á., sem er fram lögð hér við réttinn, til málsfærslumanns stefnendanna, lögfræðings Jóns Guðmundssonar, til að sækja um uppreisn í málinu og skjóta því til yfirréttarins, en nafn sitt hafi þá svo misskriftast, að þar var sett Jón Jónsson í stað nafns síns, og að það þannig sé hann, Jón Þorsteinsson, en enginn Jón Jónsson, sem hafi gefið Jóni Guðmundssyni þá umræddu fullmakt.

Án tillits til þess, hvort skjal þetta ekki eigi að álíta of seint fram komið, og hvort það geti tekizt til greina sem fram lagt án leyfisbréfs, hlýtur rétturinn samt að álíta, að með nefndri yfirlýsingu, sem er undirskrifuð af Jóni Þorsteinssyni í viðurvist notarii publici, sé ekki komin fram sú sönnun, sem geti álitizt gild fyrir því, að Jón Þorsteinsson eigi að telja meðal sækjendanna í máli þessu hér við réttinn. En til að ganga inn í málið síðar, eftir að það var höfðað, á móti forboði hins stefnda, án þess þó að hafa stefnt í því, getur honum ekki borið neinn réttur. Á hinn bóginn getur atriði þetta samt ekki haft þá af hinum stefnda heimtuðu réttarverkun, að

málinu verði frávísað, þar eð ekkert slíkt samband virðist eftir dómi undirréttarins eður eðli málsins að eiga sér stað milli hinna upphaflegu kærenda við undirréttinn, sem gæti verið því til fyrirstöðu, að málinu væri skotið til æðri réttar aðeins af nokkrum af kærundunum, og hefur því atriði þetta einungis þá þýðingu, að málið álízt óáfrýjað af hálfu Jóns Þorsteinssonar.

Ennfremur hefur fulltrúi stefnendanna hinn 22. nóvember f. á. lagt fram dómsgerð in forma, og hefur hinn stefndi að vísu mótmælt því, að dómsgerningur þessi sem of seint fram kominn og framlagður án leyfisbréfs sé til greina tekinn. En þar eð það hefur sýnt sig, að útskrift sú, sem í fyrstu er fram lögð, er að öllu samhljóða téðri dómsgerð, og þar eð hinn stefndi hefur ekki af frávísunarkröfu sinni látið halda sér frá að hreyfa efni málsins samkvæmt útskriftinni, hver þar að auki er staðfest með undirréttarins innsigli, getur rétturinn ekki heldur í þessu atriði fundið ástæðu til að frávísa málinu.

Hvað þar næst snertir aðalkröfu stefnendanna, um að dómur undirréttarins verði dæmdur ómerkur, þá er krafa þessi í fyrsta lagi byggð á því, að kærendurnir í einstaklegu lögreglumáli út af illmælum eru dæmdir til sekta fyrir ósamkynja mál, er sé opinbers eðlis, nefnilega fyrir óhlýðni þeirra við hreppstjórnann, og það án beinlínis réttarkröfu þar um af hreppstjórnans hálfu. En eins og slík réttarkrafa má álitast að liggja í kröfu hins stefnda fyrir réttinum hinn 18. marz 1951, um „að hluaðeigendur eru álitnir eftir málavöxtum“ og eins og rétturinn ekki getur

betur séð, en að það hafi staðið í nánasta sambandi við orðamál stefnendanna að rannsaka og meta atriði þau eða móðgunarverk, er komu fram af stefnendanna hálfu við hinn stefnda við það umrædda tækifæri og sem gáfu tilefni til orðastríðsins, en ríða í bága við þá hlýðni og virðingu, sem þeir áttu að sýna honum sem hreppstjóra sínum, þannig þarf dóminn engan veginn að dæma ómerkan fyrir það, þó ekki hafi verið fullnóg ástæða til að dæma þá til sekta fyrir óhlýðnina undir þessari málssókn, eins og sú sýnda óhlýðni einungis er í undirréttarins dómi tekin til greina til skerpingar þeirrar sektar, er undirdómarinn fann stefnendunum bera fyrir ósannaðan áburð á innstefnda í orðamáli þeirra.

Í öðru lagi hafa stefnendurnir sem ástæðu fyrir þessari réttarkröfu tilfært, að málið sé eigi til hlítar upplýst, og einkum, að vitnin séu ekki borin saman né tekin í eið, og verður því að vísu ekki neitað, að vitnaframburðurinn er nokkuð ógreinilegur og ósamhljóða, en eins og ekki er að sjá, að neitt verulegt mundi hafa orðið upplýst, þó vitnin hefðu verið borin saman, þannig verður rétturinn að álíta, að aðalorsökin til ósamstemmu vitnanna liggi í háreysti því, sem átti sér stað undir orðastríðinu. Og þar eð yfirrétturinn loksins verður að fallast á, að undirdómarinn hefur ekki tekið vitnin í eið, þar sem skýrslur þeirra voru ósamhljóða og sumpart gagnstæðar sín á milli, og eiðfesting vitnanna þannig hefði farið í stríð við 1-14-3, getur samkvæmt þessu nefnd aðalréttarkrafa stefnendanna ekki tekizt til greina.

Að því leyti þar næst viðvíkur efni málsins, þá er það upplýst, að dag þann, sem réttað var í Kollafirði hinn 27. september 1850, gekk allt vel og friðsamlega í fyrsta sinn, sem féð var rekið inn í réttina, og skipaði hinn stefndi hreppstjóri, J. B. Stephensen, eins og að undanfögnu hefur verið, fyrir réttarhaldinu, ásamt hreppstjóranum í Kjalarneshreppi, Bjarna Bjarnasyni. En þegar reka átti inn í annað sinn og hinn stefndi skipaði mönnum að fara út úr almenningnum, eins og siður er til, svo féð yrði rekið inn, hlýddu allir skipun þessari, nema Ólafur Ólafsson á Minna-Mosfelli, sem varð kyrr eftir einn í réttinni og sagði hátt, að hann gegndi ekki Jóni á Hamrahlíð til nokkurs hlutar, eða eftir því, sem nokkur vitni hafa borið, ekki meira en hundi. Út af þessu hófst þá orðastríð það milli klagendanna og hreppstjórans, undir hverju orð þau hafa átt að falla af hreppstjórans munni, sem stefna þessi er risin af. Af þeim mörgu vitnum, sem hafa verið leidd í máli þessu, hafa þrjú vitni, Ólafur Jónsson á Stóra-Mosfelli, Bjarni Kjartansson og Jóhann Bjarnason, borið, að hinn stefndi hafi í suðurdyrum réttarinnar sagt við Ólaf Jónsson á Hraðastöðum, að hann væri tíundarþjófur, og tvö vitni, Eyjólfur Markússon og Eirkiur Jakobsson, borið, að þvílík orð hafi fallið af munni hreppstjórans í norðurdyrum eða nýjudyrum réttarinnar, og vitnið Jón Tómasson hefur borið, að hinn stefndi í nefndum norðurdyrum hafi sagt, að Ólafur væri sá versti tíundarþjófur, sem til væri. Þar á móti hefur, að því leyti orðin hafi átt að vera

töluð í suðurdyrunum, vitnið Páll Pálsson borið, að hinn stefndi hafi þar sagt: Ég veit ekki, hvor okkar er meiri tíundarþjófur, ég eða þú, Ólafur á Hraðastöðum. Og að því leyti orðin hafa átt að vera töluð í norðurdyrunum, hefur vitnið Guðmundur Guðmundsson borið, að orðin hafi hljóðað þannig: Þegi þú, Ólafur. Þú ert meiri tíundarþjófur en ég, og vitnið Jón Jónsson í Grafarholti, að J. Stephensen hafi sagt: Ég veit ekki, hvort ég er meiri tíundarþjófur en þú, Ólafur, hver síðasti framburður einnig ber saman við það, sem hinn stefndi sjálfur hefur við kannast, og einnig gætu sýnt að benda til annarra undangenginna frá Ólafs Jónssonar hendi.

Eins og nú rétturinn verður að álíta það vafalaust, að skýrsla þessara tveggja vitna, sem hafa borið, að hinn stefndi hafi í norðurdyrum réttarinnar beinlínis dróttað að Ólafi Jónssyni tíundarsvikum, jafnvel þó þar við sé lagður vitnisburður Jóns Tómassonar, sem þó er nokkuð mismunandi, hlýtur að missa afl sitt á móts við hin önnur tvö vitni, sem hafa heyrt orðin töluð öðruvísi og með allt öðrum blæ, þess heldur sem eitt af hinum fyrstnefndu vitnum, Eiríkur Jakobsson, ekki hefur munað, hvernig orðin lágu, þannig getur rétturinn ekki betur séð, en að hið sama verði niðurstaðan um sönnunina fyrir því, að áburðurinn um tíundarsvik við Ólaf Jónsson hafi átt sér stað í suðurdyrunum, þar sem hinn mismunandi vitnisburður Páls Pálssonar hlýtur þeim heldur að veikja traustið til skýrslu hinna mótstandandi vitna, jafnvel þó fleiri séu að tölu, sem

öllum vitnum kemur saman um, að á meðan á orðastriðinu stóð, hafi verið mjög mikill ómur og háreysti, þannig að mjög torvelt var að heyra orðaskil, og sem það liggur í augum uppi, hve hæglega vitnum undir þessum kringumstæðum gat misheyrt, hvað talað var, sér í lagi þar sem lítill mismunur gat gefið orðunum allt annan blæ og þýðingu, eins og þegar í héraði hefur verið mótmælt einu af þeim vitnum, sem hafa gefið skýrslu á móti þeim stefnda, nefnilega Bjarna Kjartanssyni, fyrir óvildarblæ þann, sem lýst hefur sér í vitnisburði hans. Hér að lýtur það einnig, að af þeim 25 vitnum, sem leidd hafa verið í þessu máli, eru ei færri en 16, sem annað hvort ekkert vita um nein illyrði innstefnda til Ólafs Jónssonar eða annarra eða fortaka að öllu, að þau hafi átt sér stað, og eru þar á meðal hreppstjórnarnir Jón Pétursson og Bjarni Bjarnason, hverra hinn síðarnefndi á að hafa verið kvaddur til vættis af Ólafi Jónssyni um illyrðin.

Að því er snertir hinn annan áburð stefnendanna, um að hreppstjórinn hafi þjófkennt alla í Mosfellsdalnum, þá hefur ofanefnt vitni Ólafur Jónsson frá Stóra-Mosfelli borið, að hinn stefndi hafi í suðurdyrum réttarinnar sagt, að allir í dalnum væru þjófar, og vitnið Guðmundur Gamalielsson hefur heyrt hinn stefnda segja í nefndum dyrum, að allir væru þjófar, án þess að bæta við í Mosfellsdalnum, heldur að orðin hafi verið sögð eins og út í loftið og ekki stefnt á einn fremur en annan, og enginn heldur tekið þau að sér. Þar eð ganga verður út frá því,

að báðar þessar vitnaskýrslur séu um sama factum, og skýrsla Guðmundar gefur orðunum allt annan blæ, getur rétturinn ekki séð betur, en að eigi heldur fyrir þessu atriði sé komin fram nein sönnun eður einu sinni þær líkur, er gætu gefið ástæðu til að uppáleggja þeim stefnda að synja fyrir orðin með eiði, því fremur sem ekki fleiri en ofangreind tvö vitni af rúmlega 20 hafa gefið skýrslu um orð þessi, og sem vitnið Jóhann Bjarnason, sem þó í öðru hefur gefið skýrslu móti hinum stefnda, hefur fyrir réttinum þverneitað, að hreppstjórinn hafi í suðurdyrunum, hvar vitnið var viðstatt, meðan misklíðin gekk af, „þjófkennt nokkurn af Mosfellssveitarmönnum“, hver orð er eðlilegast að skilja svo, að hinn stefndi eigi heldur hafi brúkað slík ærumeiðandi orð um alla Mosfellssveitarmenn yfir höfuð.

Þann stefnda verður þannig að dæma sýknan af ákærum áfrýjendanna.

Að vísu hafa áfrýjendurnir álitnið, að þeir ekki ættu undir þessu máli, er þeir sjálfir hafa höfðað gegn hinum stefnda, að dæmast til sektar fyrir óhlýðni þá, er þeir höfðu sýnt honum við réttarhaldið, heldur ætti hið opinbera aðeins sök á því við sig, og er það með öllu rétt, að ef þeir hefðu ekki gert sig seka í öðru við hreppstjóran en óhlýðni, ættu þeir engum sektum að sæta undir þessu máli, heldur yrði þá að geyma hinu opinbera rétt sinn gegn þeim. En með því áfrýjendurnir hafa borið upp á hinn stefnda, að hann hafi talað meiðandi orð um sig, án þess þeir þó hafi getað nægilega sannað það, þá virðist ekkert móti því, að þessi

áburður væri eftir kröfu hins stefnda uppádæmdur undir þessu máli, án þess hann þurfi að höfða um það nýtt mál sér á parti, er þá ekki gat heldur fallið út nema til sekta. Þó nú nokkrir af áfrýjendunum (nefnilega Ólafur Ólafsson, sem, eins og áður er sagt, gaf fyrsta tilefnið til misklíðarinnar, Ólafur Jónsson á Hraðastöðum, sem sjálfur hefur játað, að hann upp á réttarveggnum hafi sagt þau orð, að hann aktaði að engu það, sem Jón í Hamrahlíð segði þennan dag, og Gunnar Bjarnason á Helgadal, um hvern með vitnisburði Odds Oddssonar og Sigurðar Jónssonar má álíta sannað, að hann, þegar einhver stakk upp á að binda hinn stefnda, hafi sagt, að hann hefði snæri til að binda hann með, hafi við réttarhaldið meitt með orðum sínum þá virðingu, er þeir áttu að sýna hinum stefnda sem hreppstjóra, meðan hann framkvæmdi embættisstörf sín, þá virðist sem ekki þurfi að höfða af hálfu hins opinbera sérskilt mál gegn þeim út af þessu, heldur að slíkt megi afplánast af þeim við ákvörðun sektanna fyrir áburðinn, og það því fremur sem óhlýðni þeirra ekki sýndi sig í neinu öðru verulegu, og virðast sektir þær, sem undirdómarinn hefur ákveðið áfrýjendunum, svo vel fyrir áburðinn sem þau meiðyrði, er þeir gáfu hreppstjóranum við réttina, svo linar, að þær ekki verða minnkaðar, hvers vegna dóm hans í þessu efni, að því leyti honum löglega er áfrýjað, verður að staðfesta, sem og í tilliti til lúkningar málskostnaðarins við undirréttinn.

Málskostnaðurinn hér við réttinn á eftir kringumstæðunum að falla niður.

Svaramaður innstefnda hefur í 2. tilsvari 6. des-

ember f. á. krafizt þess, að orð stefnendanna fulltrúa, lögfræðings Jóns Guðmundssonar, í sóknarframhaldi 22. nóvember f. á., að undirdómarinn hafi *ekki viljað* (undirstrykað í sóknarframhaldinu) eða gefið um að upplýsa málið, eins og skylda hans var til og lögin leggja fyrir, verði dæmd dauð og marklaus, og hann fyrir þau sektaður. En þótt nú þau ákærðu orð eftir málsfærslumannsins sögn í sóknarframhaldi 12. desember s. á. ekki væru á þeim tiltekna stað beinlínis sögð á undirdómarann, þar eð þau þar koma fyrir í óbeinlís sambandi, þá eru fleiri staðir í sama sóknarframhaldi, sem sýna, að málsfærslumaðurinn ætlar þau undirdómaranum beinlínis, þar sem hann segir, að undirdómarinn hafi „afrækt að upplýsa málið til hlítar“, að vitninu Guðmundi Gamalielsyni hafi „ástæðulaust“ verið synjað um að bera það, sem hann vissi, 9. desember f. á., að málsfærslumaður innstefnda forgefins geri sér ómak fyrir „að þvo af málsmeðferðinni öll saurindin“, að undirdómarinn „heimildarlaust“ hafi komizt að þeirri niðurstöðu að gera mótþróann gegn hreppstjóranum að rannsóknarefni, að dómarinn hafi forsómað að rannsaka málið, að honum hafi í sex mánuð ekki hugsast að samanbera báða vitnaflokkana, að undirsómararinn hafi brotið álit hreppstjórans (innstefnda) með meðferð og rannsóknarleysi sínu á öllu í málinu, að undirdómsástæðurnar „beri ljósan vott um næsta ónákvæman yfirlestur á málinu“ m. fl. Þegar nú hér við er saman borið, að málsfærslumaður stefnendanna, lögfræðingur Jón Guðmundsson, á

annarri síðu sóknarframhaldsins nr. 7 virðist að vilja eigna undirdómaranum aðra blaðsíðu í vörninni nr. 6, af því þar sé látinn í ljósi réttari skilningur á réttri og löglegri meðferð lögreglumála heldur en hvað fram hefur komið undir meðferð þessa máls, þá fær landsyfirrétturinn eigi betur séð, en að hin ákærðu orð sé að dæma dauð og marklaus sem óviðurkvæmileg einnig eftir úrsliti málsins hér við réttinn, og það gegn undirdómara, sem ekki er stefndur til að standa til réttar fyrir málsmeðferðina og sem fyrir löngu er laus við ábyrgð á henni.

Því dæmist rétt að vera :

Innstefndi á fyrir stefnendanna ákærum í þessu máli sýkn að vera. Að öðru leyti á undirréttarins dómur, að því leyti honum löglega áfrýjað er, óraskaður að standa.

Málskostnaður hér við réttinn falli niður.

Þau ákærðu orð í sóknarframhaldi lögfræðings Jóns Guðmundssonar af 22. nóvember f. á., nr. 7, að undirdómariinn hafi *ekki viljað* eða gefið um að upplýsa málið, eins og skylda hans var til og lögin leggja fyrir, eiga dauð og marklaus að vera.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 11. apríl

á l y k t u n

í sökinni nr. 1/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Sigurði Ásmundssyni á Skriðufelli í Árnessýslu.

Áður en dómur er lagður á þessa sök, finnst ástæða til að heimta eftirfylgjandi ýtarlegri upplýsingar:

1. Vitnið Jón Sigurðsson hefur borið, að Árni Jónsson, vinnumaður sinn, hafi sagt sér, að hann hafi séð hinn umpráttaða sauð í fé Sigurðar Ásmundssonar með lambsmarkinu „sneiðrifað aftan bæði“, en í framburði sínum í réttinum komst hann einungis svo að orði, að sér hafi *sýnzt*, að sauðurinn bæri þetta mark, en hann hafi hvorki handfjallað sauðinn né þuklað á eyrunum. Að þessu leyti virðist nauðsynlegt að inna Árna eftir, hvort hann hafi, eins og í framburði Jóns virðist að liggja, fullyrt um markið á sauðinum við Jón, eður haft aðeins þau ummæli þar um, sem hann seinna hefur staðfest í réttinum, þar sem framburður hans þar engan veginn staðhæfir um markið á sauðinum.

2. Það er vitnað af Jóhannesi Jónssyni, að hann og bróðir hans Bergur hafi hjálpast að að flytja hinn umrædda sauð, þegar hann fannst, heim úr haganum að Skriðufelli, og að þeir bræður hafi gert sauðinn til, en Bergur finnst ekki að vera yfirheyrður, sem þó virðist nauðsynlegt, bæði þess vegna, að Jóhannes hefur borið, að ákærði hafi alið upp sauðinn, og full-

yrt, að einungis hafi verið hrúður á hægra eyranu, en um bæði þessi atriði virðist, að Bergur gæti gefið upplýsingar, þar eð hann var þá og er líklega enn í brauði ákærða og gerði sauðinn til með Jóhannesi. Vitnisburð Bergs ber því að útvega um bæði þessi atriði, og eins um það, hvort hann hafi orðið var við, að ákærði hafi lagfært, eins og hann hefur borðið, markið á sauðinum, eða tekið eftir því nokkru sinni, að það þurfti að lagfæra markið.

3. Virðist ástæða til að inna Jón Sigurðsson eftir því, hvað hann dró til til að fara inn í skemmu ákærða til að skoða höfuðið af sauðnum í ákærða fjarveru, að til kvölddum afbæjarmanni, og hvort það ekki einungis var af grunsemi þeirri, sem sögu-sögn Árna hafði vakið hjá honum um afmörkun á sauðnum.

4. Að því leyti það er vitnað af Árna Jónssyni, að ákærði muni hafa átt sauð með sama lit og á sama aldri og hinn umrædda sauð, virðist ástæða til að leita ýtarlegri upplýsinga um þetta atriði, þar sem það virðist, að það geti haft áhrif á úrslit málsins, hvort þetta sannast eður ekki.

Að öðru leyti er það sjálfsagt, að undirdómarinn á að leita allra þeirra upplýsinga, sem þær hégreindu kynnu að gefa tilefni til.

Því ályktast:

Undirdómarinn á að umannast, að þær hér tilgreindu upplýsingar verði útvegaðar.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 11. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Ísleifi Ólafssyni úr Árnessýslu.

Á dómsgerðir þær, er lagðar hafa verið fram í sök þessari við landsyfirrættinn, hafa stefnuvottarnir ekki ritað vitnisburð sinn um það, að dómurinn hafi af þeim verið birtur hinum dómfellda eða að hann hafi skotið sökinni til landsyfirrættarins, en í stað þessa hefur undirdómarinn með bréfi til justitiusar sent lausan miða, er fram hefur verið lagður við landsyfirrættinn, og sem hann kveðst hafa látið flytja með dómsgerðunum, er hann sendi þær stefnuvottunum, sem sýnishorn fyrir þá, hvernig þeir skyldu áteikna réttargerðirnar sjálfar um birtinguna og svör hins dómfellda, en segir, að þeir hafi í staðinn fyrir að áteikna vitnisburð þeirra sett signetið undir nöfn þeirra, er hann hefði til leiðbeiningar þeim skrifað heima hjá sér, á sýnishorninu, fyllt út eyðurnar með að setja þar til „1852“, „3. janúar“, „nei“, og sent sér það svo aftur. Á seðli þessum stendur nú, að „*framanskritaður undirrættardómur*“ sé birtur hinum dómfellda, Ísleifi Ólafssyni, en með því á seðlinum enginn dómur stendur skrifaður og dómurinn ekki heldur neitt nákvæmar er tilgreindur, sést ekkert, um hvaða dóm vitnisburðurinn hljóðar. Þessi „*framanskritaður undirrættardómur*“ á enn fremur að hafa verið birtur 3. janúar 1852, allt svo næstum heilu

ári fyrr en hinn hér umræddi dómur í sökinni féll, er var hinn 29. desember s. á. Og loksins stendur á seðlinum, sem svar upp á þá spurningu stefnuvottanna, hvort hann yndi við dóminn, nei, já eða nei, af hverjum orðum hið fyrsta að vísu kvað vera sett af stenuvottunum, en hin tvö orðin, er í sýnishorninu stóðu, eru þó ekki af þeim út strykuð. Þessi skeytingarlausir vitnisburður stefnuvottanna, er þeir þar að auki hvorki sjálfir hafa undirskrifað né látið undirskrifa, virðist engan veginn að geta gefið þá fullvissu um það, að þeir hafi birt þann undirréttardóm, sem hér ræðir um, dómfellda, eður að hann hafi áfrýjað hann, sem fæst við það, þegar fylgt er boðum tilskipunar frá 3. júní 1796, 20. gr., sem býður að stefnuvottarnir skuli rita á sjálft skjalið, er þeir birta, að það sé birt af þeim, og þar að auki berum orðum skýra frá, hvern daga það sé gert o. s. frv., og að þeir skuli vitna þetta með höndum og innsiglum í krafti eiðs þess, er þeir sem stefnuvottar hafa unnið.

Vegna þessara galla hlýtur sökin að frávísast til löglegrar birtingar á undirréttardóminum fyrir hinum dómfellda.

Meðferð sakarinnar í héraði og sókn og vörn hennar hér við réttinn kemur að þessu sinni ekki til yfirvegunar.

Því dæmist rétt að vera :

Þessi sök frávísast til löglegrar birtingar á undirréttardóminum fyrir hinum dómfellda.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 18. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Þorgeiri bónda Sigurðarsyni úr Rangárþingi.

Þar eð áteiknun sú, er héraðsdómarinn gert hefur um sakar þessarar áfrýjun til landsyfiréttarins, ekki er svo úr garði gerð sem boðið er í tilskipun frá 31. maí 1805 (auglýstri í Íslands landsyfirrétti 30. október s. á.), samanborinni við tilskipun 29. nóvember 1837 og fleiri lagaboð, þar sem áteiknun sú, er hér ræðir um, ekki er gerð á sjálfan dómsaktinn, heldur af lausa afskrift af dóminum, sem ekki getur álitist partur úr dómsaktinum, stefnuvottanna áteiknun um dómsins birtingu heldur ekki eftir tilskipun 3. júní 1796, 33. gr., er rituð á dómsaktinn, ber ekki með sér eftir nefndrar greinar orðum áfrýjun hins ákærða af héraðsréttarins dómi, hver áfrýjun þannig hvergi er fram komin, nema á lausu blaði, hvar af ekki verður séð, hver dómur þar er meintur, svo getur landsyfirrætturinn ekki hjá því komizt að frávísa sökinni.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði kemur að svo stöddu ekki til álita, en sakarfærsla hér við réttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Þessi sök frávísast.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 17. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Þóroddi Sigmundarsyni í Reykjavík.

Með Reykjavíkur bæjarþings aukaréttardómi frá 14. marz, er seinastur leið, er Þóroddur Sigmundarson fyrir í þriðja sinni framinn stuld á 5 rbd. frá Guðrúnu Gísladóttur á Gröf dæmdur til 4 ára vinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi, samt til að svara sakarkostnaði og skaðabóta 5 rbd., sem af því stolna ekki eru til skila komnir. Dómfelldi hefur skotið dómi þessum til landsyfirrættarins atkvæða.

Það er með eigin játningu hins ákærða, sem og öðrum upplýsingum, sem fengnar eru, full sannað, að ákærði hafi 10. dag Augusti mánaðar árið, sem leið, stolið 2½ spesíu eða 5 rbd. af krambúðardiskinum í sölubúð kaupmanns Þorsteins Jónssonar í Reykjavíkurbæ. Peningana hafði Guðrún nokkur Gísladóttir tekið út hjá nefndum kaupmanni fyrir húsbónda sinn, Pál Pálsson á Gröf, og lagt á diskinn, meðan hún brá sér frá til að koma öðru fyrir, sem hún einnig hafði tekið út fyrir húsbóndann. Sá ákærði fór líka bráðum út úr búðinni með það stolna og víxlaði strax í annarri sölubúð hálfu spesíunni, en geymdi þær heilu báðar svo, að ekki fundust á honum, þó leitað væri, nema smáskildingarnir, sem hann fékk fyrir hálfu spesíuna, en um hverja hann

fyrir bar ósannar heimildir, þegar hann daginn eftir var tekinn undir próf. Við peningastuldinn kannaðist ákærði þá fyrst, er vitnið Ástríður Ólafsdóttir fann þær tvær stolnu spesiur í húfu ákærða og á hans árum.

Hvað tildrög þjófnaðarins snertir, þá hefur það að sönnu orðið upplýst, að ákærði hafi þenna dag og marga daga að undanfögnu verið drukkinn af brennivíni, en eins og vitnin, sem voru viðstödd, þegar ákærði stal peningunum, ekki tala um, að hann þá hafi sérlega drukkinn verið, eins hefur hann sjálfur viðurkennt, að hann hafi farið nærri um, hvað hann aðhafðist, og af öllum atvikum í breytni hans við þetta tækifæri verður hið sama ráðið. Hið sama er og að segja um það, að þó hinn ákærði hafi fyrir nokkru síðan orðið truflaður á geðsmunum út úr drykkjuskap, og nokkurs konar trufl hafi verið á honum einn dag undir rannsókninni, eins og hann hefur skýrt frá, að á sér hafi verið nokkurs konar rænuleysi þann daginn, sem hann framdi þjófnaðinn og nokkra daga þar á undan, svo hann ekki hafi haft neinstaðar ró né nennt neitt að gera, hvar hjá landlæknirinn og í áliti sínu, hvers undirdómarinn hefur leitað, hefur álitið ekki ómögulegt, að ákærði vegna þessa síns fyrri lifnaðar geti með köflum fengið delirium eða rænuleysi, þá er samt ekkert það fram komið undir sökinni, er votti í minnsta máta, að hann hafi haft nokkurt rænuleysi í það skipti, þegar hann framdi þjófnaðinn. Undirdómarinn hefur því réttilega fundið sann straffsekan.

Þegar ákveða skal straffseki ákærða, kemur það helst til athuga, að hann er tvisvar sinnum áður dæmdur fyrir smápjófnað, fyrst 30. september 1834 fyrir pólitírætti fyrir stuld, að upphæð til samans 3 rbd. 37 sk., til 20 vandarhagga refsingar, og aftur 13. september 1836 sem fyrir annað sinn framinn þjófnað, að verðhæð 53 $\frac{1}{3}$ sk., til 3x27 vandarhagga. Báðir þessir undirrættardómar eiga að hafa verið gerðir eftir hinni eldri þjófnaðarlöggjöf þessa lands, og að vísu er sá fyrrnefndi dómur dæmdur af pólitírætti eftir konungsbréfi 2. maí 1776, til hvers berlega á fleirum stöðum í dóminum er skírskotað. Til þessa átti því, að þessa réttar meiningu, hinn seinni dómur einnig að heimfærast, og undirdómaranum, sem hann dæmdi, bar þá að hafa tillit til konungsbréfs 15. október 1783 í því að ákveða straff ákærða, þar eð nefnt konungsbréf er sem framhald konungsbréfs frá 2. maí 1776, sem með konungsbréfi frá 25. júlí 1808, 7. gr., berlega var hér lögleitt, eins og líka grundvallarreglurnar í 1. gr. af tilskipun 20. febrúar 1789.

Með því að nefnt konungsbréf frá 15. október 1783 bauð, að þegar sá, er fyrr hafði verið straffaður fyrir smápjófnað, fynnist á ný að hafa stolið undir 5 rbd. virði, þá skyldi fara með hann eftir lögum og tilskipunum sem þann, er í fyrsta sinni drýgir einfaldan þjófnað, svo fær landsyfirrætturinn ekki betur séð, en ákærða hafi 1836 átt að dæma sem fyrir fyrsta sinni framinn þjófnað til reglulegs þjófnaðarstraffs, hvar af aftur leiðir, að þar eð hinn

ákærði ekki nú má gjalda þess, þó hann þannig fyrr hafi óréttilega verið dæmdur fyrir þjófnað sem í annað sinni framinn, þá sé hann nú einnig að dæma sem fyrir annað sinni framinn þjófnað.

Eftir þessu finnst straff það, sem kærða nú ber, hæfilega eftir tilskipun 11. apríl 1840, 13. gr., ákveðið til tveggja ára betrunarhúsvinnu, sem eftir tilskipun 24. janúar 1838, 4. gr., littr. a. afplánast með 3 sinnum 27 vandarhagga straffi. Að þessu leyti er því undirréttarins dómi að breyta.

Í endurgjalds og sakarkostnaðar tilliti er hann þar á móti að staðfesta.

Sóknara og svaramanni hér við réttinn bera 5 og 4 rbd. í sakarfærslulaun, sem lúkist af hinum ákærða.

Meðferð sakarinnar við bæjarþingið, sem og sókn og vörn hér við réttinn, hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Þóroddur Sigmundarson, á að hýðast 3 sinnum 27 vandarhöggum. Að öðru leyti á bæjarþingsdómurinn óraskaður að standa.

Sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5, og svaramanni, cand. L. Hallgrímssyni, 4 rbd. silfurmyntar í sakarfærslulaun, sem lúkist, eins og annar kostnaður sakarinnar, af ákærða.

Ídæmdu endurgjaldi að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 6. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1853: Landfógeti Finsen

g e g n

Sigurði Jónssyni í Fellskoti.

Tilfni sakar þessarar, sem hér er skotið til landsyfirréttarins, er í því fólgið, að Sigurður Jónsson, vinnumaður í Fellskoti í Árnessýslu, tók um haustið 1851, þann 28. október, um dagseturs leytið, reiðhest, sem kaupmaður Ditlev Thomsen átti, í túninu á Bústöðum í Gullbringusýslu, reif skarð í túngarðinn til þess að geta komið hestinum út og reið honum síðan inn yfir Elliðaár (sem renna skammt frá Bústaða túni) og upp undir Reynisvatn, hinum megin ána, og þar fannst hann og daginn eftir af Halldóri bónda Helgasyni á Bústöðum, sem hafði hestinn í vörzlum, og var þá hesturinn að öllu óskemmdur. Ákærði hélt áfram leiðar sinnar til heimilis síns í Árnessýslu og var kominn að Miðdal, þegar nefndur Halldór fann hann, og játaði hann þá strax fyrir Halldóri, að hann hefði tekið og brúkað hestinn, eins og nú var sagt, og borgaði hann þegar 1 rbd. sem leitarlaun og fyrir fyrirhöfn hans út af hestinum. Eigandi hestsins krafðist, að ákærði yrði hæfilega straffaður fyrir tiltæki sitt. Og þessu samkvæmt bauð suðuramtið sýslumanninum í Árnesýslu, hvar ákærði átti lögheimili, kammerráði Guðmundsen, að lögsækja hann og dæma, og er hann þar með dómi þann 30. nóvember f. á. dæmdur sýkn sakar af ákær-

um hins opinbera og kostnaður sakarinnar úr opinberan sjóði.

Suðuramtið hefur skotið sökinni til yfirréttarins og stefnt undirdómaranum til að standa til réttar fyrir dóm sinn og meðferð sakarinnar yfir höfuð.

Sóknarinn hér við réttinn hefur nú að vísu fyrst og fremst farið því á flot, að undirdómarinn yrði tilskyldaður að leita frekari upplýsinga í sökinni, þar eð það ekki geti heitið enn þá nægilega upplýst, hvort ákærði ekki hefði ætlað að stela hestinum til eignar. Undirdómarinn hefur og sjálfur í varnaskjali til yfirréttarins (nr. 10) vikið á, að ef mál þetta ætti að gerast að opinberri sök, þá vantar enn ýmsar upplýsingar frá Gullbringusýslu, er útvegast þyrfti. Hvað sóknarans kröfu snertir, þá finnur rétturinn það engan veginn vafasamt, að hér sé einungis um brúkunarstuld að gera. Þar að lúta sakarinnar kringumstæður, og annað er ekki heldur ákæruefnið eftir suðuramtsins skipun í bréfi frá 13. marz f. á. til undirdómarans. Allt eins lítið fær rétturinn séð, að fleiri upplýsinga geti verið von frá Gullbringusýslu en fengnar eru, og meinar því, að sakarinnar lokum ekki sé þess vegna að fresta, eins og suðuramtið í nefndu bréfi hreint fortækur, að fleiri upplýsingar þar séu fáanlegar.

Svaramaður hins ákærða, sem og undirdómarans, hefur enn fremur gert það að aðalréttarkröfu sinni, að öll meðferð sakarinnar fyrir undirréttinum verði dæmd ómerk og henni vísað frá unndirréttinum á sitt rétta forum, sem hann meinar Gullbringlusýslu, hvar afbrotið er drýgt, en landsyfirréturinn finnur

sig ekki bæran um að breyta í þessu tilliti þeirri ákvörðun, er suðuramtið í embættisnafni gert hefur. Sökin er eftir hér sögðu undir endilegan dóm að taka.

Undirdómarinn finnst réttilega að hafa heimfært tiltæki kærða undir 40. gr. í tilskipun 11. apríl 1840. En þegar undirdómarinn með því að bera nefnda lagagrein saman við 30. gr. í nefndri tilskipun kemst til þeirrar niðurstöðu, að hið opinbera eigi ekki sök á þeim afbrotum, sem 40. gr. ræðir um, heldur einungis sá, sem fyrir afbrotinu verður, þá getur sá skilningur lagaboðsins ekki komizt heim við löggjafarans auglýsta vilja né við hlutarins eigið eðli, auk þess að straffið eftir seinast nefndum lagastað auðsýnilega leiðir til annarrar skoðunar en þeirrar, sem undirdómarinn hefur komizt að. En þó svo sé, leiðir engan veginn eftir grundvallarreglunni í N. L. 1–5–3 þar af, að undirdómaranum eigi að reiknast þetta til ábyrgðar. Af skipun amtsins leiðir að vísu þá skyldu fyrir hann að hefja lögsókn gegn ákærða og að dæma í sökinni, og hvort tveggja hefur hann gert, en sú skipun gat ekki bundið dómarann eða hamlað honum þá um leið og hann felldi dóm í sökinni að rannsaka það atriði, hvort ákærði hefði misbrotið þannig, að hið opinbera ætti sök á því. Það heyrir að vísu yfirvaldinu til að skipa fyrir um það, að hegningarlögunum sé beitt gegn þeim, sem líkindi eru til, að hafi brotið þau, en það ber undir dómarann að skera úr því, hvort þessi skipun yfirvaldsins eftir framkomnum upplýsingum náí til þess, sem fyrir sök er hafður, og þar til útheimtist bæði sönnun fyrir því, sem ákærða er gefið að sök, og líka álit um það, hvort

það, sem ákærði hefur aðhafzt, sé afbrot í lagaskilningi, og þá slíkt sem yfirvaldið átti að skipa lög-sókn um. Þetta álitsmál getur oft verið undirorpið ærnum vafa, og þó dómariinn ekki skeri ætíð þannig úr því, að yfirdómstóllinn geti aðhyllzt úrskurð hans og álit um laganna skilning, er það í sjálfu sér öldungis eðlilegt, eins og líka samkvæmt þeim tilvatn-aða lagastaf, að láta það ekki sæta neinni ábyrgð. Þannig getur ekki heldur, eins og hér á stendur, orðið spursmál um ábyrgð fyrir undirdómarann í sakar-kostnaðarins tilliti, og enn þá síður um það, að undir-dómarinn sektist fyrir að hafa brotið gegn skyldum sínum, hverju sóknariinn hefur skotið til réttarins álita, án þess þó um það að hreyfa beinlínis réttar-kröfu, þar eð engin slík aflaga breytni frá undir-dómarans síðu finnst að hafa átt sér stað.

Hvað þar næst snertir það straff, sem ákærði, sem er 28 ára gamall og aldrei fyrri dæmdur, réttilega getur álitizt að hafa bakað sér með tiltæki sínu, þá verður það sér í lagi að takast til greina, að hann leyfði sér hesttökuna, án þess nokkur veruleg nauð-syn væri fyrir hendi, að honum hefði verið innan handar eftir því, sem á stóð, að fá hest sér lánaðan yfir Elliðaárnar, að hann gerði brot á umgirðingu túnsins á Bústöðum til að koma fram brúkunar-stuldi sínum, að hann brúkaði hestinn miklu lengra en yfir árnar, og loks, að hann skildi hestinn eftir í reiðuleysi, af hverju eigandinn (svo) ef til vildi gat verið mikill skaði búinn. Á hinn bóginn verður það að koma ákærða til málsbóta, að hann hefur það bezta mannorð á sér fyrir ráðvant og vandað fram-

ferði, að hann fúslega játaði brot sitt og vildi bæta fyrir það og strax galt góðviljuglega laun fyrir ómakið að leita að hestinum, að rof hans á túngarðinum er í sjálfu sér lítilfjörlegt og einungis sem meðal til að koma fram því eiginlega ákæruefni, og loks, að það hér á landi er að almenningssáliti haldið að öllu ósagnæmt, þó gangandi ferðamaður taki við ár annars manns hest leyfislaust til að ríða yfir ána, ef hann aðeins rekur hestinn aftur yfir um til sama lands, hvar hann var tekinn. Þegar þetta hvert um sig er borið saman, virðist ákærði eftir 40. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, sbr. tilskipun 24. janúar 1838, 3. gr., hæfilega straffaður fyrir lagabrot sitt með 5 rd. sektum til fátækra sjóðs í Biskupstungnahrepp innan Árnessýslu.

Hvað kostnað sakarinnar við undirréttinn snertir, þá verður hann einnig að borgast af ákærða. Að vísu er það fram komið undir sakfærslunni, að ákærði hafi boðið suðuramtinu 3 rbd. batur fyrir yfirsjón sína og þá á fallinn sakarkostnað að auki. En þar sem um hærri og annað straff er að gera en lög-ákveðnar peningasektir, getur það ekki verið amtinu skylt að ganga að síku tilboði. Um það er áður talið, að undirdómarinn ekki geti réttilega orðið tilskyldaður að bera kostnað til þessarar sakar áfrýjunar til landsyfirréttarins, eins og hann í annan stað eftir kringumstæðunum ekki heldur getur fengið endurgjald fyrir það, að hann hefur látið mæta við yfirréttinn, en kostnaðurinn getur heldur ekki orðið lagður á ákærða, þar eð hann ekki er stefndur nema til að bera kostnaðinn við undirréttinn. Kostnað all-

an til sakarinnar áfrýjunar til landsyfirrættarins, þar á meðal laun til sóknara og svaramanns, 6 og 5 rd., hlýtur því að dæmast úr opinberum sjóði.

Sökin hefur, eftir því sem þar um er tilgreint af undirdómaranum, ekki liðið slíkan drátt, að það geti valdið ábyrgð, og hér við réttinn hefur bæði sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Sigurður Jónsson, á að borga 5 rbd. bætur til Biskupstungna fátækraféhirzlu. Svo borgar hann og allan af lögsókninni við undirrættinn löglega leiddan kostnað. Kostnaður sakarinnar við landsyfirrættinn og þar á meðal sakarfærslulaun til sóknarans, land- og bæjarfógeta Finsens, 6 rbd., og til svaramanns, organista P. Guðjohnsens, 5 rbd., borgist úr opinberum sjóði.

Ídæmd útlát að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 13. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1853: Candidatus L. Hallgrímsson skipaður sóknari

g e g n

Skafta Sæmundssyni úr Borgarfjarðarsýslu.

Sú sök, sem hér er skotið til landsyfirrættarins, er í héraði höfðuð af hálfu réttvísinnar gegn vinnumanni á Varmalæk innan Borgarfjarðarsýslu, Skafta

Sæmundssyni, út af því, að hann á næstliðnu hausti breytti marki á tveim sauðum, sem síðan reyndust að vera eign bóndans Magnúsar Þórðarsonar á Eyvík innan Árnessýslu, með hans marki, sneitt aftan bæði, standfjöður framan bæði, á þann hátt, að hann, hvers núverandi rétta fjármark er sneitt aftan bæði, standfjöður framan vinstra, gat í hægra eyra, gerði gatið í hægra eyrað á nefndum sauðum, sem báru þannig ákærða mark, að standfjöðrinni á hægra eyranu undanskildri, en áður eða fyrir nokkrum árum hafði fjármark ákærða verið hið sama og sauðirnir upphaflega báru. Litlu eftir að hinn ákærði þannig hafði breytt markinu á sauðunum, af hverjum annar var tvævetur, annar veturgamall, komst í orð við ákærða, að sauðirnir eigi mundu vera hans eign, heldur þess manns, sem áður er getið, og þá gerir ákærði sér óðar ferð að heiman austur í Árnessýslu til Magnúsar Þórðarsonar á Eyvík og segir honum, að sauðirnir séu komnir fram þar vestra, falar þá af honum og fær þá til kaups hjá honum fyrir 8 rbd. og fer heim við svo búið. En skömmu síðar gerir Magnús Þórðarson sér ferð vestur að Varmalæk, heimili ákærða, kippir upp aftur sauðakaupunum við ákærða og lætur reka sauðina heim til sín, en lætur ákærða borga sér fyrir ferðina vestur 4 rd. 32 sk. silfurmyntar. Þar næst byrjaði rannsókn gegn ákærða, og mála-lyktir urðu þær, að ákærði er við héraðsréttinn dæmdur til 27 vandarhagga refsingar, ekki sem valdur að þjófnaði á sauðunum, heldur arbitrært fyrir sína ofangreindu, ólögmætu breytni og meðferð á markinu, og hefur hinn dómfelldi áfrýjað héraðsdóminum.

Sökin finnst svo upplýst í héraði, að óhætt muni hér dóm á hana að leggja.

Það er sannað, að ákærði var töluvert drukinn þann dag, sem hann breytti markinu á sauðunum, en þó ekki svo mjög, að hann ekki vissi nokkurn veginn skil gerða sinna. Það eru enn fremur komnar líkur fyrir, og af ákærða einnig stöðugt fyrir borið, að hann hafi átt tvo sauði, líka að aldri og útliti þeim, er hann markaði, og sem þó ekki voru heimtir honum. Og loks hefur ákærði undir rannsókninni alltaf staðið fastur á því, að hann af tömu ógáti hafi glæpzt á sauðunum, og ekki vitað betur, þegar hann markaði þá eða lagfærði þannig á þeim markið, en að sauðirnir væru sín eign. Á hinn bóginn eru komin fram ýmis atriði, sem virðast að bera böndin að hinum ákærða sem sekan í því að hafa viljað eigna eður draga sér sauðina, og þar til heyrir, að það hefur ekki orðið til hlítar sannað, að ákærði hafi átt, eins og hann hefur skírskotað til, gráflekkóttan sauð, svipaðan þeim, er hann markaði sér. Svo var og sá munur á marki sauðanna og hans núverandi fjármarki, þar sem aðra fjöðrina vantaði, að það þurfti töluverða fljótfærni og athugaleysi til þess að veita þessum mismun ekki eftirtekt. Og loks hlaut ákærði eftir það hann var búinn að heimta hvíta sauðinn í Rauðsgilsrétt að ganga úr skugga um, að sá af honum þegar markaði hvíti sauður eigi væri hans eign. En þegar allar þessar kringumstæður með og mót hinum ákærða eru innbyrðis bornar saman, virðist þó ekki betur séð, en að yfirgnæfandi ástæða sé til þess að álíta, að ákærði ekki hafi með afmörkun

sauðanna ætlað að eigna sér annars eign, heldur ætlað sig einungis lagfæra mark á eigin sauðum, og að þannig misgrip ein hér hafi átt sér stað. Og þessi skoðun virðist því sennilegri sem það atriði, að ákærði var töluvert kenndur, að öllum líkindum hefur, þó hann yfir höfuð vissi skil gerða sinna, þó ekki verið áhrifalaus á eftirtekt hans og athuga. Og að vísu verður hér af vel skiljanlegt, þó mismunurinn á markinu dyldist honum í það skipti, því heldur sem hann að vitnisburði sóknarprests, sem líka hafði verið húsbóndi hans, er af náttúrufari fljótfær og athugalítill í athöfnum. Að vísu eru engar nægar sannanir fram komnar fyrir framburði hins ákærða um, að hann virkilega hafi átt gráflekkóttan sauð, líkan þeim, sem hann markaði, en hið gagnstæða er heldur ekki sannað, svo þetta atriði getur ekki til greina komið. Og hvað það snertir, að ákærði ekki strax og hann heimti hvíta sauðinn í Rauðsgilsrétt birti yfirsjón sína, verður ekki heldur hér af leidd nein áreiðanleg röksemd gegn ákærða, því síður sem það virðist auðsætt, að þetta atriði hafi verið tilefni til ferðar hans austur til Magnúsar í Eyvík til þess að kaupa af honum sauðina, er hann nú var kominn að raun um, að ekki voru hans eign, en að hann um leið ekki sagði Magnúsi frá, hvernig komið var, getur sennilega legið sú ástæða, sem ákærði hefur tekið fram, að hann ekki hafi komið sér að því eður ekki haft uppburð í sér til þessa.

Eftir þessum málavöxtum virðist ákærði, sem er 32 ára gamall og aldrei fyrr ákærður fyrir nokkurt lagabrot, eigi að geta orðið felldur til straffs fyrir

tiltekt sína, en þar sem þó að öðru leyti fleiri atriði í sökinni tala í gegn honum, getur hann einungis orðið frikenndur fyrir sóknarans frekari ákærum, og því borgar hann allan af lögsókninni leiddan kostnað eftir undirréttardóminum og þar að auki kostnað sakarinnar fyrir landsyfirrétti, og þar í laun til sóknara og svaramanns þar, 5 rd. til hvors þeirra fyrir sig.

Meðferð og rekstur og vörn sakarinnar við héraðs-réttinn hefur verið forsvaranleg, og hér við réttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Skafti Ásmundsson, (svo) á af sóknarans frekari ákærum í sök þessari sýkn að vera. Svo borgar hann allan af lögsókninni fyrir báðum réttum löglega leiddan kostnað, og þar á meðal til sóknara við landsyfirréttn, cand. L. Hallgrímssonar, og verjanda, organista P. Guðjohnsens, 5 rd. til hvors um sig í málfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 27. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1853: Landfógeti V. Finsen skipaður sóknari

g e g n

Gísla Jónssyni á Saurum.

Þar eð áteiknun sú, er héraðsdómarinn gert hefur um sakar þessarar áfrýjun til landsyfirréttarins, ekki

er svo úr garði gerð sem boðið er í tilskipun frá 31. maí 1805 (auglýstri í Íslands landsyfirrétti 30. okt. s. á.), samanborinni við tilskipun 29. nóv. 1837, 7. gr., og fleiri lagaboð — þar sem áritun sú, sem hér ræðir um, ekki er gerð á sjálfar dómsgerðirnar (þ. e. dómsaktinn), heldur á lausa afskrift af dóminum, og slík afskrift ekki getur álitizt partur úr dómsgerðunum — og þar eð vottun stefnuvottanna um dómsins birtingu heldur ekki eftir boðum tilskipunar frá 3. júní 1796, 33. gr., né um birtingu stefnunnar til landsyfirrættarins eftir fyrirmælum fyrrtéðrar tilskipunar frá 1805, 6. gr., er rituð á sjálfar dómsgerðirnar, heldur á fyrrtéða afskrift af dóminum, hvar við bætist, að stefnuvottarnir ekki hafa eftir boðum nefndrar tilskipunar frá 1796 á ávitnuðum stað tekið á móti svari hins dómfellda um það, hvort hann áfrýjaði dóminn, svo engin vissa er fram komin um, að hann hafi gert það, þá hlýtur landsyfirdómurinn að frávísa sökinni.

Meðferð og rekstur sakarinnar kemur að svo stöddu ekki til álita, en sakfærslan hér við réttinn hefur hingað til verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Sökinni frávísast.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 4. júlí

d ó m u r

í sökinni nr. 8/1853: Candidatus L. Hallgrímsson
skipaður sóknari

g e g n

Vigfúsi Runólfssyni og Guðmundi Þorsteinssyni.

Hinir dómfelldu, aukalæknir Vigfús Runólfsson og Guðmundur Þorsteinsson úr Borgarfjarðarsýslu, eru undir sök þessari ákærðir, hinn fyrrnefndi fyrir að hafa hinn 11. apríl í vor, er var, yfirfallið næturvörðinn í Reykjavíkurbæ, Guðmund Gizurarson, og hinn síðarnefndi fyrir að hafa veitt téðum Vigfúsi liðsinni til þessa og hafa tekið þátt í ofríki því, er hann sýndi næturverðinum. Eru þeir dæmdir af bæjarfógetanum í Reykjavík hinn 16. sama mánaðar til að sæta fyrir þetta vatns og brauðs refsingu, Vigfús í 4 sinnum 5 daga og Guðmundur í 2 sinnum 5 daga, eins til að borga hvor að sínu leyti allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, og Vigfús að auk skyldaður til að borga næturverðinum 40 rbd. fyrir verkátjón það, er álízt að næturvörðurinn megi bíða af fingurmeiðslum þeim, er hann fékk í áflogum þessum.

Hvað nú áhrærir hinn ákærða Vigfús Runólfsson, þá má það álitast full sannað, að hann og næturvörðurinn hafi áminnst kvöld, klukkan millum 11 og 12, tekið saman fyrir framan gildaskálann og dottið báðir til jarðar, og að Vigfús hafi með fyrsta orðið undir, en komið þó síðar ofan á, og að næturvörðurinn hafi meiðzt við það svo í þumalfingrinum á hægri hendinni, að nöglin hafi rifnað öll frá og laf-

að aðeins á taug eftir, að orðsökin til þessa hafi verið sú, að ákærði var með drykkjulátum á götunni og vildi ekki gegna nætúrverðinum til að hætta þeim og fara heim, svo nætúrvörðurinn hafi stjakað við honum, og ákærði með það sama tekizt á við nætúrvörðinn. Vigfús hefur borið það fyrir og einlægt staðið fast á því, að hann hefði verið svo drukkinn áminnst kvöld, að hann myndi ekkert, hvað þá hefði við borið. En vitni þau, er borið hafa í sökinni, virðast þó ekki að hafa viljað gera svo mikið úr þessum drykkjuskap hans. Þannig hefur nætúrvörðurinn sagt, að Vigfús hafi haft allt sitt fjör og ekki verið mjög drukkinn, vitnið Gunnar Ólafsson, að hann hafi talað með fullu fjöri og viti og verið vel sjálfbjarga, vitnið Hall, að Vigfús hafi *ekki verið mjög* drukkinn, því hann hafi talað mjög reglulega og skynsamlega. Að vísu hafi hann drukkinn verið, en þó ekki svo, að hann hafi verið máttlaus eða meðvitundarlaus, og vitnið Óli Finsen, að hann hafi verið nokkuð drukkinn, en þó ekki fjarskalega og vel sjálfbjarga og hafi talað með fjöri og viti. En áreiðanlegleiki vitnisburða þessara um það, að Vigfús muni ekki hafa verið út úr drukkinn, veikist þó mjög, þegar menn skoða þá nákvæmar. Þannig hefur nætúrvörðurinn sjálfur skýrt svo frá fyrst undir rannsókninni, að Vigfús hafi verið *töluvert* drukkinn, þó hann síðar hafi dregið úr því á fyrirtéðan hátt. Annars hefur vitni þetta, sem fyrr hefur opinbert orðið fyrir óvarkárni í framburði sínum fyrir rétti, breytt undir rannsókninni mjög vitnisburði sínum í fleiru tilliti. Vitnið Gunnar Ólafsson kveðst sjálfur hafa verið

drukinn, en færir það til sem ástæðu fyrir því, að hann ekki myndi, hvort Hall hefði viljað stilla til friðar. Vitnið Hall bar fyrst undir rannsókninni, að Vigfús hefði verið *mjög* drukinn, hverju hann þó neitaði síðar, sem fyrr segir, og sterk kamfórulykt hafi verið af honum, svo hann hafi ímyndað sér þar af, að hann hefði drukkið sig fullan í kamfórubrennivíni. Og þó vitnið Óli Finsen hafi sagt, að Vigfús hafi talað af viti, þegar hann mætti honum, sem þó var nokkru áður en áflogin urðu, þá sýnist þó viðræða sú, er hann hafði eftir ákærða, hljóta mega álitast sem annað drykkjuskaparrugl. Það eina, sem með áreiðanlegri vissu virðist því að geta orðið leitt út af öllum þessum vitnisburðum, er aðeins það, að Vigfús hafi verið *auðsjáanlega drukinn*, en ekki, hvað mikið. En að hann, eins og hann segir, hafi verið svo út úr drukinn, að hann ekki hafi á eftir munað um áflogin, styrkja fleiri atvik. Þannig hefur vitnið Hall skýrt frá því, að ákærði hafi daginn eftir einslega spurt sig að, hvernig allt þetta hefði gengið til kvöldið áður, er virðist að votta það, að hann sjálfur ekki hafi munað það, því þó hann á eftir, þegar vitnið sagði honum þetta, sagði: „Þér fóruð vel að mér“, þá þarf engan veginn í þeim orðum að liggja það, að hann sjálfur hafi munað eftir því, sem fram fór (sem Hall hefur hugsað), heldur virðist eðlilegast að taka þau svo — ef menn ekki vilja álíta það sem spurningu, hvað þó ákærði vill láta þau hafa verið — sem hann með þeim hafi viljað láta Hall merkja á sér, að hann fýndi til þess, hvað vel honum hefði farizt við sig. Annað atriði er það,

að eftir bréflegum vitnisburði tveggja áreiðanlegra manna, er dómarrinn þó ekki hefur yfirheyrt, á kærði að hafa komið til þeirra snemma morguninn eftir, áður en rannsóknin var byrjuð, í sölubúð kaupmanns Jóns Markússonar, og vissi hann þá ekkert, hvernig hann hafði fengið áverka á ennið, er þeir sáu á honum, og er þeir sögðu honum, hvað gerzt hefði, hefði dottið ofan yfir hann, og hann sagt þeim, að hann myndi ekki hið minnsta til sín kvöldið áður. Þetta kemur og með öllu heim við framburð ákærða sjálfs, að því leyti að hann kveðst fyrst í áminnstri búð hafa heyrt um viðskipti hans og nætúrvarðarins, hvar við hann hefur bætt því, að hann við að heyra þetta hafi farið í burt og ætlað að finna nætúrvörðinn, en verið tekinn af lögregluþjónunum áður en hann gat fundið hann. Eins og það nú ekki er sjáanlegt, hver ástæða gat dregið ákærða til að fara að skrökva þessu, áður en rannsóknin byrjaði (ef það hefði ekki verið satt), og það að þeim mönnum, er hann ekki gat væntzt, að mundu verða yfirheyrdir, eins sýnist það og undarlegt, að ákærði ekki skyldi strax fara til nætúrvarðarins morguninn eftir, þegar hann kom til sjálfs sín, til að friðmælast við hann, og að honum fyrst skyldi hugkvæmast það niður í búðinni, ef hann hefði munað eftir áflogunum sjálfur eður fyrr en hann heyrði af þeim þar. Vitnið Hall hefur og borið, sem fyrr er getið, að sterk kamfórulykt hafi verið af ákærða áminnst kvöld, eins og ákærði og hefur skýrt frá því, að hann þá hafi drukkið nokkuð af kamfórubrennivíni eftir að hann fyrr hefði drukkið ýmsa aðra áfenga drykki. Nú

hefur landlæknirinn gefið þá skýrslu, að menn af kamfóru, einkum eftir að hafa drukkið ýmislega áfenga drykki rétt áður, geti ekki einasta orðið of drukknir, heldur sem næstum vitstola, meira eða minna eftir stærð inntökunnar. Að vísu er nú ekki sannað með þessari skýrslu, að kamfórubrennivín það, er ákærði drakk, hafi virkilega haft nokkur slík áhrif á hann, þó það *gæti* það. Ákærði hefur enn fremur hina beztu vitnisburði um siðsamlegt og ráðvant framferði, og það frá merkjum mönnum, er lengi hafa þekkt hann, eins og líka sýslumaður hans, er persónulega segist þekkja hann, vitnar, að það fari svo mjög fjarri því, að hann sé álitinn ófriðarmaður og ofstopi, að hann þvert á móti komi sér mæta vel sökum velvilja og mannelskandi hugarfars síns, er hann hafi sýnt við ýms tækifæri, svo að menn því stórlega hafi furðað á og með angri mátt fréttu af sök þessari. Allt þetta áðurtalda virðist að gera það ekki ósennilegt, að ákærði hafi verið svo út úr drukkinn, að hann ekki hafi vitað eða getað gert sér grein fyrir, hvað hann aðhafðist, hvers vegna þá ekki heldur finnst næg ástæða til að dæma hann til hegningar, en þó getur hann eftir kringumstæðunum ekki notið frífinningar nema fyrir sóknarans frekari ákærum, og er undirréttardóminum þessu samkvæmt að breyta, en þar á móti ber að staðfesta hann að því leyti endurgjald það snertir, er ákærði er dæmdur í fyrir fingurmeiðsl þau, er næturvörðurinn hefur sagzt hafa fengið af völdum hans, er þeir áttust við, eins og áður er tilgreint, þó svo, að endurgjaldsupphæðin eftir kringumstæðunum lækki til 25 rbd. reiðusilfurs.

Hvað þar næst snertir hinn ákærða Guðmund Þorsteinsson, þá hefur hann að vísu einlægt borið það, að hann aðeins hafi viljað skilja Vigfús og næturvörðinn, svo þeir ekki skaðskemmdu hvor annan. En með því þó bæði næturvörðurinn hefur borið, að hann hafi verið með að sýna sér ofríki, og hann ekki sjálfur borið á móti, að hann hafi kunnað að hafa þjappað að honum, er hann var að reyna til að ná Vigfúsi burt, eins og hann líka með að láta slík orð falla í byrjun áfloganna: „Vigfús læknir er ekki sá maður, að hann láti svoleiðis fara með sig“, sýnist að hafa æst þenna til þeirra, þá getur hann ekki komizt hjá að sæta hegningu hér fyrir samkvæmt tilskipun 4. okt. 1833, 16 og 27 gr., því þó hann kunni að hafa verið nokkuð drukkinn, þá eru þó engar líkur fram komnar fyrir því, að hann hafi verið svo drukkinn, að hann ekki hafi verið fullkomlega með sjálfum sér, og virðist hegning sú hæfilega tiltekin í undirréttardóminum með 2 sinnum 5 daga vatns og brauðs straffi, hvers vegna hann ber að staðfesta bæði í þessu tilliti og eins í tilliti til lúkningar sakarkostnaðarins í héraði. Einnig ber hinum ákærða að borga áfrýjunarkostnaðinn, hvorum að sínu leyti, og þar á meðal sóknara við landsyfirréttinn 5 rbd., en svaramönnum sína 4 rbd. hvorum.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus, sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmaet.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði Vigfús Runólfsson á fyrir sóknarans frekari ákærum í sök þessari sýkn að vera. Að öðru

leyti á undirréttardómurinn óraskaður að standa, þó svo að hinar ídæmdu verkafallsbætur lækki til 25 rbd.

Í sakarfærslulaun borgi hinir ákærðu, hvor að sínu leyti, sóknara við landsyfírréttinn, candid. L. Hallgrímssyni, 5 rbd., og verjendum sínum þar, organista P. Guðjohnsen og candid. M(agnús)i Grímssyni, 4 rbd. hvorum.

Ídæmd útlát að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför eftir lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 11. júlí

á l y k t u n

í sökinni nr. 4/1853: Gísli Jónsson á Saurum

g e g n

Einari Jónssyni á Skriðukoti vegna dóttur hans, Guðbjargar Einarsdóttur.

Innstefndi í máli þessu farið þeirri mótbáru fram, að honum sé ranglega stefnt sem fjárhaldsmanni dóttur sinnar Guðbjargar, þar sem hann hafi verið búinn að sleppa fjárhaldi hennar, áður en landsyfírréttarstefna í málinu var út tekin, og hefur einnig, ef þessi mótbára hans ekki yrði til greina tekin, óskað að sér veittan stuttan frest til andsvara í höfuðefni málsins. En þar eð innstefndi hefur með fullmakt sinni frá 21. marz seinastliðnum til svaramanns hans

og Guðbjargar hér við réttinn, land- og bæjarfógeta Finsens, vottað það, að hann þá álitur sig réttan hlutaðeiganda og forráðamann dóttur sinnar, hverrar fæddur forráðamaður hann er, getur þessi mótbára hans ekki tekizt til greina, og því veitist innstefnda sá umbeðni stutti frestur í málinu til að svara í þess höfuðefni.

Því ályktast:

Sú gerða mótbára getur ekki til greina tekizt. Innstefnda svaramanni, land- og bæjarfógeta Finsen, veitist frestur til þess að svara í málsins höfuðefni til 18. þ. m.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 11. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 1/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Sigurði Ásmundssyni frá Skriðufelli í Árnessýslu.

Bóndinn Sigurður Ásmundsson frá Skriðufelli í Árnessýslu, sem með dómi undirréttarins þann 23. desember f. á. er fyrir meintan sauðapjófnað dæmdur sýkn frá frekari ákærum réttvísinnar og til sakarkostnaðar svörunar, hefur skotið þessum dómi til landsyfirrettarins atkvæða.

Eftir að þær upplýsingar, hverra óskað var með þessa réttar úrskurði frá 11. apríl þ. á., eru fengnar, finnst sökin nú svo upplýst sem verða má eftir hennar ásigkomulagi til þess að fullnaðardóm megi á hana leggja.

Ákærði er grunaður fyrir að hafa haustið 1851 markað haustgeldingssauð, sem hefði verið eign Magnúsar bónda Símonarsonar á Reykjavöllum, undir mark sitt, stúfrifað bæði, standfjöður framan bæði, og að hann með þessu hafi villt heimildir til sauðarins og sér í hag svipt réttan eiganda eign sinni. En eins og ákærði aldrei hefur fengizt til neinnar játningar í áburðarins tilliti, eins virðist þessi líka, hvað vitna upplýsingar í sökinni snertir, vera á veikum fótum byggður. Það virðist, að vera aðaluppsetta misþankans á ákærða, að stjúpsonur hans, Árni Jónsson, sem orðinn er vinnumaður hjá sambýlismanni ákærða, hefur ljóstrað því upp við húsbónda sinn, að hann hafi séð sauð um haustið í fé ákærða með marki sneiðrifað aftan bæði, standfjöður framan bæði, sem er mark bóndans Magnúsar Símonarsonar áðurnefnds, og að sami sauður seinna hafi verið með marki ákærða og svo drepist úr fjárpestinni. En seinna, þegar vitni þetta á að fara bera um það fyrir rétti, vill það ekki fullyrða um markið á sauðnum um haustið öðruvísi en svo, að sér hafi „sýnt“, að sauðurinn bæri markið sneiðrifað aftan bæði og standfjöður framan bæði, en kveðst þó ekki hafa handfjallað sauðinn eða þuklað á eyrum hans. Á þessum, svo einstökum og óljósum, framburði virð-

ist ekkert verða byggt til áfellis fyrir ákærða, því stúfrifu og sneiðrifu mörkin geta verið allt of lík tilsýndar til þess að vissa verði byggð á því, er „sýnist“ í því efni. Þegar nú þar við bætist, að tveir aðrir stjúpssynir ákærða, Jóhannes Jónsson og Bergur Jónsson, sem leiddir hafa verið sem vitni í sökinni, staðhæfa upp á, að sauður sá, sem úr fjárpestinni drapst og vafinn er risinn um, hafi verið frá fyrstu upp alinn af stjúpa þeirra, hinum ákærða, og að þeir hafi þekkt sauð þennan sem eign hans, þá virðist þetta fullkomin gagnsönnun móti grun þeim, sem laus sögusögn Árna hefur vakið, því heldur sem Árni sjálfur hefur við kannast, að stjúpi hans átt hafi haustgelding á þess umbrætta sauðar reki, og ákærða borizt hafa frómleiks vitnisburðir. Að vísu hafa vitnin Jón Sigurðsson, sambýlismaður ákærða, og Höskuldur Höskuldsson, sem í fjarveru ákærða fóru inn í skemmu hans til að skoða höfuð af pestdauða sauðnum, á hvert ákærði engan dul lagði, vitnað, að hrúður hafi verið ofan á eyrum sauðarhöfuðsins, eins og stýfing mundi hafa verið á þeim gerð um haustið. En þó svo væri, leiðir þar af engan veginn, að sauðurinn áður hafi verið annars eign en ákærða, eða að hann hafi verið eign Magnúsar Símónarsonar. Miklu heldur er hitt sennilegra, sem og ákærði fram ber, að hann um haustið lagfært hafi sitt eigið mark á sauðnum, hvað eð styrkist af því, sem Bergur Jónsson ber, að stýfingin á hægri eyra sauðarins hafi, meðan hann lifði, verið sneiðskorin aftan, eins og líka af því, sem þau vitni bera, er

skoðuðu sauðarhöfuðið, að rifurnar á eyrunum hafi verið lambmarkaðar, en það liggur í hlutarins eðli, að ef marka skal stúfrifu úr sneiðrifu, verður annað hvort að dýpka rifuna og þá er hún ei lengur lambmörkuð, eða hún verður tiltakanlega grunn, og þar um bera vitnin ekkert. Ennfremur sannast þetta af áleti þingvottanna við aukaréttinn 17. september f. á.

Eftir því, sem hér er á vikið, fær landsyfirrétturninn ekki betur séð, en að ákærða sé að dæma alsýknan fyrir sóknarans ákærum í sök þessari. Laun sóknara og svaramanns hér við réttinn, 5 rbd. og 4 rbd., borgist, eins og annar sakarinnar kostnaður, úr opinberum sjóði.

Undirdómarinn finnst til fulls að hafa réttlætt þann drátt, sem orðið hefur á framkvæmd sakarinnar í héraði, hvers vegna það vitnast, að meðferð og rekstur sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Sigurður Ásmundsson, á fyrir sóknarans ákærum í sök þessari sýkn að vera. Sóknara við landsyfirrétttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rbd., og svaramanni, exam. theol. L. Hallgrímssyni, 4 rbd. í sakarfærslulaun, sem lúkest, eins og allur kostnaður sakarinnar fyrir báðum réttum, úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 11. júlí

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Guðrúnu Guðmundsdóttur Hakonsen.

Sök þessari er svo varið, að snemma í vetur, er var, missti vinnukona nokkur hér í bænum, að nafni Gróa Ingimundardóttir, rekkjuvoð úr bómullarvaðmáli úr þvottum, sem hengdir höfðu verið á skíðgarðinn kringum gamla kirkjugarðinn. Nokkru þar á eftir sá Gróa rekkjuvoð úr sama efni á árum hinnar ákærðu, og hékk hún úti til þerris, og þóttist Gróa þar þekkja aftur áminnsta rekkjuvoð sína, er hún misst hafði. Hin ákærða hefur stöðuglega borið, að hún sjálf hafi komið sér upp þessari rekkjuvoð, og hefur hún skýrt svo frá, að dóttir sín, Anna, hafi keypt efnið í hana hjá kaupmanni Siemsen, og saumað hana sjálf, og hið sama er og borið af téðri dóttur hennar. Þar á móti hafa tvær saumakonur, sem voru látnar skoða rekkjuvoðina og bera hana saman við aðra rekkjuvoð, er Gróa á og hún segir, að sé makinn frá rekkjuvoðinni, er hún missti, sagt, að það sýnist svo, sem rekkjuvoðirnar ættu saman, og að það væri auðséð, að úr hinni umræddu rekkjuvoð hefði verið sprett nafni eða stöfum, en hvort það hefðu verið sömu stafirnir og standa í rekkjuvoð þeirri, er Gróa hefur eftir og í hverja saumaðir eru með rauðum tvinna stafirnir G. Í., gætu þær ekkert sagt um. Líka hafa tvö vitni svarið Gróu rekkju-

voðina. Sökum þessa hefur bæjarfógetinn í Reykjavík 13. dag f. m. dæmt hina ákærðu sem sanna að sök til 5 daga vatns og brauðs hegningar, sem og til að borga allan sakarkostnaðinn.

Það er nú að vísu svo, að líkur þær, sem komnar eru fram gegn hinni ákærðu, eru mjög sterkar, en með því það þó hlýtur á hinn bóginn að vera mjög örðugt í sjálfu sér að geta þekkt aftur rekkjuvoðir, sem ekkert sérlegt einkenni er á, er menn gæti haldið sig við, þar rekkjuvoðir úr sama efni og á sömu stærð og jafn slitnar hljóta að vera hver annarri mjög líkar, leiðir þar af, að allrar varkárni ber að gæta, þegar máli skiptir um sannanir þessa eðlis. Kaupmann Siemsen hefur minnt, að Anna, dóttir hinnar ákærðu, hafi keypt af sér bómullarvaðmál í fyrra sumar, þó hann ekki hafi þorað að fullyrða það. Og þó nú að vísu engin vissa sé fengin fyrir þessu kaupi, og sízt fyrir því, að hin ákærða hafi látið búa til rekkjuvoð úr þessu, sem hún keypti, eru á hinn bóginn þó fram komnar líkur fyrir því, að þessi framburður hennar geti verið sannur. Vitni þau, er svarið hafa, að hin umrædda rekkjuvoð sé hin sama sem Gróa hefur misst, hafa byggt þetta álit sitt með fram á því, að þau hafa þóttzt sjá í rekkjuvoð þessari spor af bókstöfunum G. Í., sem hin missta rekkjuvoð var merkt með, eins og líka undirdómaranum og þingvottunum hefur sýnt hið sama, en þó ekki getað séð það með vissu. En alla-reiðu það atriði, að þeir ekki þóttust geta séð það með vissu, veikir þó traustið til hinna vottanna, og það því fremur sem annar þeirra játaði um sig, að

hann sæi ekki vel. Þetta traust eða sannfæringin um það, að heimildavottunum ekki hafi missýnzt, verður og því veikari sem fyrrtéðar saumastúlkur sögðu, að það sæist ekki, að stafirnir G. Í. hefðu staðið þar, heldur aðeins, að þar hefðu staðið einhverir stafir. Að vísu brýtur þetta með öllu niður þá sögusögn hinnar ákærðu og dóttur hennar, að í hina umræddu rekkjuvoð hafi aldrei verið saumaðir neinir stafir, en það virðist þó ekki vera komin fram svo óyggjandi sönnun fyrir því, að þetta sé rekkjuvoð sú, er Gróu hvarf, að hin ákærða geti sem sönn að sök dæmzt til hegningar eftir tilskipun 8. september 1841, 6. gr.. Hana er því að dæma sýkna í sök þessari, en þó aðeins fyrir sóknarans frekari ákærum. Svo ber henni og að borga allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal í sakarfærslulaun til sækjanda við landsyfirréttinn 4 rbd. og verjanda þar 3 rbd.

Rekstur og vörn sakarinnar við undirréttinn hefur verið lögmæt, og eins sókn og vörn hér við réttinn.

Því dæmist rétt að vera :

Hin ákærða, Guðrún Guðmundsdóttir Hakonsen, á sök þessari af sóknarans frekari ákærum sýkn að vera.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsen, bera í sakarfærslulaun 4 rbd., en verjanda þar, cand. M. Grímssyni, 3 rbd., er borgist af hinni ákærðu.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 18. júlí

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

fanganum Jónasi Jónssyni.

Það er með eigin játningu og öðrum kringumstæðum málsins sannað, að hinn ákærði, fanginn Jónas Jónsson, hafi ritað falska ávísun til verzlunarfulltrúa G. Thorgrímsens á Eyrarbakka undir nafni bændanna Guðmundar Guðmundssonar og Guðmundar Tómassonar á Teigi í Rangárvallasýslu, sem vanir eru að verzla á nefndum verzlunarstað í sameiningu, og eftir ávísun þessari hinn 17. desember 1851 tekið út í reikning téðra bænda hjá Thorgrímsen 8 pund af kaffi, 8 pund af kandís, 3 pund af munntóbaki og 2 pund af róltóbaki. Sömuleiðis er það sannað, að hann á áliðnu sumri 1852 hafi í Fossvogi innan Gullbringu- og Kjósarsýslu stolið reiðhesti, 6 vetra gömlum, frá Þorfinni kaupmanni Jónatanssyni í Reykjavík og haft á honum hestakaup við Teit bónda Finnsson á Snjallsteinshöfða í Rangárvallasýslu, en selt þann, er hann fékk fyrir hinn stolna hest, kaupmanni S. Ólafssyni í Keflavík fyrir 14 rbd. Fyrir þessi afbrot er hinn ákærði við Gullbringu- og Kjósarsýslu aukarétt hinn 30. apríl þ. á. dæmdur til að vinna í Kaupmannahafnar betrunarhúsi í 3 ár og 8 mánuði, til að greiða Þorfinni kaupmanni, sem fengið hefur aftur hest sinn, í skaðabætur 12 rbd., og til

að borga kostnað sakarinnar, en hverjum dómi hinn ákærði hefur skotið til yfirréttarins.

Hvað nú hestapjófnað þann snertir, sem hinn ákærði hefur gert sig sekan í, þá heyrir brot þetta beinlínis undir 6. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, sem fyrir stórgripapjófnað í haga ákveður 3 til 8 ára frelsistjón. Áhrærandi hina fölsku ávísun, sem ákærði hefur ritað og fénýtt sér, þá fær rétturinn eigi betur séð, en að afbrot þetta, þar eð engar af þeim í tilskipun 1840, 62. gr., tilgreindu mildandi kringumstæður virðast hér eiga sér stað, hljóta að álítast samkvæmt aðalreglunni um fölsuð skírteini í 60. gr. tilskipunarinnar, eftir hverri hið lægsta straff fyrir þvílíka fölsun er 3 ára vinna í betrunarhúsi.

Hvað nú áhrærir hegningu þá, sem hinum ákærða, sem er yfir lögaldur og aldrei hefur verið undir ákæru fyrr, ber að uppáleggja fyrir bæði þau drýgðu afbrot með hliðsjón til ofanefndra lagastaða, þá ber að taka til greina ákvörðunina í 78. gr. tilskipun 11. apríl 1840, sem rétt skilin gefur þá reglu, að ekki eigi að leggja saman hegninguna fyrir þau fleiri brot gegn nefndri tilskipun, sem einhver undir sömu sök finnst sekur í, heldur eigi þau öll að samverka eða eitt með öðru að takast til greina, þá ákvarða skal stærð hegningarinnar, og virðist samkvæmt þessu, með hliðsjón af hins ákærða unga aldri, opin-skárri játningu og undanfarinni góðu hegðun, hegningu hans hæfilega mega ákveða til að vinna í betrunarhúsi í 4 ár.

Að því leyti hinn skipaði sóknari hér við réttinn, organisti P. Guðjohnsen, hefur farið fram á, að

verzlunarfulltrúi Thorgrímsen, sem ekki hefur gert neinar kröfur um skaðabætur fyrir það, sem út var tekið eftir ávísuninni, verði engu að síður dæmdar slíkar bætur með 5 rbd. 24 sk., eða að sökinni sé heimvísað til þess að útvega skýrslu hans um, hvort hann hafi fráfallið skaðabót eða ekki, þá getur rétturinn ekki tekið þessa réttarkröfu sóknarans til greina, úr því það hlýtur að vera komið undir hinum skaðaliðandi sjálfum, hvort hann vill gera kröfu sína gildandi undir sakamáli því, sem höfðað er gegn afbrotamanni, eða undir einstaklegu máli eða loksins fráfalla slíkri kröfu með öllu.

Hvað snertir skaðabætur þær, sem ákveðnar eru Þorfinni kaupmanni, og málaflutningslaun til verjanda hins ákærða við undirréttinn, ber undirdóminn að staðfesta, eins og ákærða ber að greiða allan af sökinni að öðru leyti leiddan og leiðandi kostnað, og þar á meðal í málafærslulaun til sóknara hér við réttinn 5 rbd. og til verjanda 4 rbd.

Meðferð málsins í héraði hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Jónas Jónsson, á að vinna í Kaupmannahafnar betrunarhúsi í 4 ár. Að öðru leyti á dómur undirréttarins óraskaður að standa.

Til hins skipaða sóknara hér við réttinn, organista P. Guðjohnsens, borgi hinn ákærði 5 rbd. og til hins skipaða svaramanns, cand. theol. Magnúsar Grímssonar, 4 rbd.

Hið ídæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá löglegri birtingu þessa dóms, en dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 29. ágúst

d ó m u r

í sökinni nr. 4/1853: Gísli Jónsson á Saurum

g e g n

Einari Jónssyni vegna dóttur hans, Guðbjargar Einarsdóttur.

Mál þetta er þannig vaxið, að hin stefnda, Guðbjörg Einarsdóttir, var í þrjú ár vinnukona á Saurum í Laxárdal, hvar áfrýjandinn, Gísli Jónsson þá var fyrirvinna. Þegar nefnd Guðbjörg var komin þaðan burtu, kallaði faðir hennar, Einar Jónsson, hennar vegna, greindan Gísla fyrir sáttanefnd út af móðurarfi hennar, að upphæð 10 rbd., er hjá honum voru geymdir, en er hann ekki vildi skila, og eins út af fleirum skuldaviðskiptum Gísla og Guðbjargar. Málið var tekið fyrir til sáttatilraunar 17. október 1851, en þar sáttum ekki varð á komið, var því af sáttanefndinni vísað til landslaga og réttar. Síðan kallaði Einar Gísla aftur fyrir sáttanefnd út af 16 rbd., er Guðbjörgu, dóttur Einars, hefðu verið gefnir af vissum manni, eins út af samfastri kventreyju og pilsí úr bláu vaðmáli, eður kvenkjól, og loksins út af

söðuláklæði, er Guðbjörg hefði fengið hjá honum, en sem hann héldi öllu fyrir henni. Á sáttafund þann, sem haldinn var 22. marz 1852 út af þessum kærupóstum, kom Gísli ekki og enginn fyrir hans hönd. Höfðaði þá Einar út af hvoru tveggja þessum kærupóstum fyrir hönd dóttur sinnar, Guðbjargar, mál gegn Gísla, er sýslumaðurinn í Dalasýslu, kammerráð Magnússen, felldi dóm í 14. júní í fyrra á þá leið, að Gísli skyldi lúka Guðbjörgu 26 rbd. silfurs, afhenda henni kvenkjólinn og söðuláklæðið undir 1 rbd. sek fyrir hvern þann dag, er hann óhlýðnaðist dóm-inum, borga í málskostnað 13 rbd. 72 sk., bæta til jústitskassans 4 rbd. og til fátækra 10 rbd. Þessum dómi hefur oftnefndur Gísli skotið til landsyfirrét-arins.

Hvað nú það áhrærir, hvort sáttalögunum í máli þessu svo hafi verið hlýtt, að fella megi dóm um málefnið sjálft, þá virðist ekki betur, en svo hafi verið, þar kærupóstarnir, er dómurinn hljóðar um, hafa verið lagðir til sátta, því það getur ekki spillt rétti kærandans að fá málið dæmt, þó hinn ákærði ekki kæmi á seinni sáttafundinn, hvort lögleg for-föll hafa meinað honum að mæta þar eður ekki.

Hvað því næst málefnið sjálft snertir, þá hlýtur áfrýjandinn að svara aftur þeim 10 rbd., er honum voru fengnir af föður hinnar stefndu, því þar þeir voru arfur hennar og sem hún því ekki var ráðandi yfir, getur honum enginn réttur borið til að draga þá að nauðsynjalausu inn í skuldaviðskipti sín við Guðbjörgu, auk þess sem hann hefur gefið skriflega játningu fyrir arfs þessa móttöku. Eins er um þá

16 rbd., sem Guðbjörgu voru gefnir, að þeir verða að lúkast henni aftur af Gísla, því það er auðséð, að það hefur verið tilgangur gjafarans, að peningar þessir skyldu verjast henni til sannra þarfa í nauðsynjum hennar, þar hann ekki fékk henni sjálfri þá í hönd til að brúka þá eftir vild sinni. Húsbóndi hennar, er við peningunum tók, fékk því við mótöku þeirra engan rétt til að verja þeim öðruvísi en samkvæmt þessu gjafarans augnamiði. En að hann hafi varið þeim Guðbjörgu til sannra nota eður til óumflýjanlegra nauðsynja hennar, sést ekki af reikningum hans. Að vísu hefur áfrýjandinn borið fyrir, að hann hefði verið búinn að fá mann nokkurn til að lofast Guðbjörgu, en sem hefði brugðið því upp aftur og þá fengið sér áminnsta 16 rbd. Hefði hann þá skilið þetta svo sem peningar þessir ættu að renna inn til sín fyrir brígðmælgí þessi við sig. En bæði er það ósannað, að áfrýjandinn hafi verið búinn að fá nokkurn mann til að lofast Guðbjörgu, undir hverju réttur hans til peninganna þó ætti að vera kominn, og líka hefur gjafarinn sjálfur vitnað, að hann hafi gefið Guðbjörgu peningana, hvar að og lúta vitnisburðir tveggja annarra vitna. En þó það sé nú ekki sannað, að áfrýjandinn hafi verið búinn að útvega mann til að lofast Guðbjörgu, þá er ekki málið svo upplýst, að menn geti sagt það ósannindi, að svo hafi verið. En hefði þetta verið, hefði áfrýjandinn vel getað haldið, að peningarnir væru gefnir sér fyrir brígðmælgín. Þó áfrýjandinn því með fyrsta neitaði að hafa tekið á móti neinni slíkri gjöf til Guðbjargar, sem hér ræðir um, þá er ekki næg ástæða

til að dæma hann til straffs þar fyrir, því slík neitun gat hafa verið sprottinn af misskilningi, hvers vegna sektir þær til fátækra, er undirdómarinn hefur dæmt hann í fyrir neitun þessa, verða að falla í burtu.

Hvað þar á móti kvenkjól þann og söðuláklæði snertir, sem áfrýjandinn er dæmdur til að skila aftur hinni stefndu, þá hefur áfrýjandinn sagt, að Guðbjörg hafi átt að fá þetta hjá sér fyrir gemling og tvær ær, sem ekki hefur verið til baka borið. En þar hinn stefndi færir Gísla til reiknings andvirðið fyrir gemlinginn og ærnar, þá virðist augljóst, sem hann álíti, að kaupin annað hvort aldrei hafi verið fullgerð eður að þau hafi gengið til baka, en þar af flýtur, að áfrýjandinn ekki verður dæmdur til að láta þessa muni af hendi, þar eð eigi heldur er sannað, að eignarrétturinn til þeirra sé genginn yfir til Guðbjargar, og það því síður sem hinn stefndi í reikningi þeim, sem finnst í undirréttargerðunum, bls. 27, hefur reiknað 4 ára leigu af þeim tveim ám, sem áttu að ganga til borgunar fyrir þá tilgreindu muni, áfrýjandanum til skuldar.

Loksins hefur undirdómarinn dæmt Gísla í sekt fyrir útivist hans frá sáttafundinum í seinna sinni. En eins og málinu þó við fyrri sáttatilraunina hafði verið vísað til landslaga og réttar, svo útivist hans frá sáttanefndinni seinna áhrærandi nokkra fleiri kærupósta, er þá höfðu verið teknir með, varla getur bakað honum slíka ábyrgð, svo hefur hann og borið fyrir sennileg forföll, er hann bauðst til að sanna, ef þörf gerðist, en sem undirdómarinn leiddi

hjá sér að gefa áfrýjandanum nokkra leiðbeiningu um, hvort hann þyrfti að gera eður ekki. Það virðist því engin ástæða til að álíta, að hann með þessari útivist sinni frá sáttafundinum hafi bakað sér afleiðingar þær, sem ákveðnar eru í tilskipun frá 20. janúar 1797 og 11. ágúst 1819.

Málskostnaður fyrir báðum réttum virðist því og eiga að falla niður. En þar málið fyrir landsyfirréttinum hefur verið gjafsóknarmál, hvað hina stefndu snertir, þá ber að borga talsmanni hennar hér við réttinn málsfærslulaun úr opinberum sjóði, sem ákvarðast til 10 rbd.

Að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál, vitnast, að meðferð þess við undirréttinn hefur verið vítalaus, eins og vörn þess hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjandinn, Gísli Jónsson, á að borga fjárhaldsmanni hinnar stefndu, Guðbjargar Einarsdóttur, 26 rbd. reiðusilfurs, er tilfalla henni. Að öðru leyti á hann af innstefnda ákærum í máli þessu sýkn að vera.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður. Í sakarfærslulaun bera verjanda hinnar stefndu, landfógeta Finsen, 10 rbd., er borgist úr opinberum sjóði.

Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna eftir hans löglegu birtingu undir aðför eftir lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 29. ágúst

á l y k t u n

í sökinni nr. 13/1853: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Þorgeiri Sigurðarsyni úr Rangárvallasýslu.

Áður en dómur er lagður á mál þetta, finnur landsyfirrætturinn ástæðu til að uppáleggja undirdómaranum að taka ýtarlega próf um fylgjandi atriði:

1. Séu þau Þorgeir og Jódís Guðlaugsdóttir ýtarlega borin saman um það, hvort Þorgeir hafi, eins og Jódís hefur borið fram, legið ofan á föður sínum, Sigurði, með reidda hönd til höggs, þegar hún kom inn í heygarðinn og sótti Sigurð þangað eftir ósk manns síns, Jóns Jónssonar.

2. Séu þeir feðgar, Sigurður og Þorgeir, ýtarlega bornir saman um það, hvort hinn síðarnefndi ekki hafi haft þau ummæli við föður sinn, áður en hann (Sigurður) fór yfir í heyið til sonar síns, Þorgeirs, sem vitnið Jón Jónsson á Horni hefur borið, að Þorgeir hafi haft og tilgreind eru í vitnisburði hans, því að vísu hefur Sigurður sagt og við kannast, að sonur sinn hafi haft þessi orð við sig, en það finnst ekki að vera fremur rannsakað, og það þrátt fyrir það, þó þessi ummæli eftir skýrslu vitnisins Jóns gæfu tilefni til þess, að Sigurður fór yfir í heyið til Þorgeirs, og þess, sem þar af leiddi.

3. Virðist nauðsynlegt að yfirheyra vitnið Jón Jónsson á Horni nákvæmar en skeð er um viðskipti

þeirra feðganna og sér í lagi um það atriði í vitnisburði hans, að hann hafi séð handlegginn ganga á Þorgeiri tvisvar sinnum, eins og hann reiddi til höggs, meðan þeir Sigurður og hann voru saman í heygarðinum.

4. Virðist öldungis nauðsynlegt út af því seinast talda atriði í vitnisburði Jóns Jónssonar að ganga alvarlega á Þorgeir um það, hvort hann ekki hafi slegið föður sinn, og þetta virðist því fremur nauðsynlegt sem það er sannað, að Sigurður kom blóðugur í andliti ofan úr heyinu frá syni sínum, og Sigurður þar að auki hefur vitnað, að sonur sinn hafi slegið sig í andlitið.

5. Að því leyti Margrét Jónsdóttir á Horni hefur borið, að ill orð hafi farið á milli þeirra feðga, þykir ástæða til að spyrja þetta vitni ýtarlegar um þetta atriði og sér í lagi um það, hvort ummæli þessi hafi átt sér stað, áður en Sigurður fór yfir í heyið til Þorgeirs. Það virðist einnig ástæða til að inna þetta vitni eftir, hvort það ekki hafi heyrt orð þau af Þorgeirs munni, sem vitnið Jón á Horni hefur borið, að hann hafi brúkað við föður sinn, þau nefnilega, að hann (Sigurður) stæli öllu frá honum (Þorgeiri), kviku og dauðu m. m.

6. Sjái undirréttarrómarinn fyrir, að útvegaður sé vitnisburður Kristínar Jónsdóttur í Keflavík um orð og athafnir þeirra feðga, Sigurðar og Þorgeirs, að því leyti henni ýtrast er kunnugt, í það skipti, sem þeir áttust illt við í heygarðinum á Háfi seinast í júlímánuði 1852, því þó nefnd Kristín ekki hafi séð verkin, hlýtur hún þó í heygylinni (sic) að hafa

heyrt orð þeirra og hafa getað sem kunnugt greint á málrómnum, hvor þau talaði.

Auk þessara upplýsinga er það sjálfsagt, að undirdómaranum ber að leita allra þeirra, sem þær hér tilgreindu kynnu að gefa tilefni til eða sem að öðru leyti eru fáanlegar.

Því ályktast :

Undirdómaranum ber að umannast, að þessu framanskrifuðu veitist hæfileg fullnusta.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 5. september

d ó m u r

í sökinni nr. 17/1853: Réttvísín

g e g n

Þorláki Hallgrímssyni.

Bóndinn Þorlákur Hallgrímsson, fyrr á Sauðá, þá á Meyjarlandi, og vinnumaður, hans Magnús Magnússon, eru árið, sem leið, innan Hegrannessþings lögsóttir fyrir þjófnað á 4 lömbum og 1 sauð, samt fleiru smávegis, og er um sök þeirra við Hegrannessþings aukarétt þann 30. desember f. á. fallin sá dómur, að sá ákærði Þorlákur Hallgrímsson frí frá réttvísinnar frekari ákærum, en meðákærði Magnús Magnússon til að líða 27 vandarhagga straff, og báðir skyldaðir til að bera kostnað sakarinnar í sameiningu m. m.

Einungis sá fyrrnefndi, eins og líka hlutaðeigandi amtmaður í hans tilliti, hefur skotið undirréttarins dómi til landsyfirréttarins atkvæða, hvar á móti undirréttarins dómur, hvað dómfellda Magnús Magnússon snertir, er af norður-, og austuramtinu til fullustugerðar samþykktur.

Hvað sjálft sakarefnið snertir, þá er það sér í lagi þrennt, sem ákærði er skuldaður fyrir: Fyrst, að undir fjármarki ákærða og sumpart í fé hans eru fundnar 5 kindur, einn sauður og fjögur lömb, mörkuð undir hans mark, en að hverjum kindum eigendur hafa fram komið, sem með eiði hafa sannað eignarétt sinn til þessara kinda. Annað, að hann hafi látið vinnumann sinn taka rekaspýtur af Sjávarborgar reka og bera heim til sín, í staðinn fyrir af reka jarðarinnar Sauða, hvar álærði þá bjó, og þriðja, að ákvæði hefur leyfislaust af réttum eiganda tekið þriggja til fjöggra faðma langan kaðal, virtan 24 sk., á Sjávarborgarsandi og borið hann upp að beitarhúsum sínum á Hlíðarenda, hvar eigandinn, hreppstjóri Sölvi Guðmundsson, bráðum hitti kaðalinn og heimti hann aftur.

Hvað hið fyrsta atriði sakarinnar snertir, þá er þess fyrirfram að geta, að sá í héraði meðákærði, þáverandi vinnumaður hins ákærða Þorláks, Magnús Magnússon, hefur á sig játað, að hann sjálfur stolið hafi tveimur af áðurnefndum lömbum, afmarkað þau undir fjármark húsbónda síns og kastað síðan eign sinni á þau með því að láta húsbónda sinn fá annað upp í barnsmeðlög, en koma hinu annars staðar í fóstur í eigin reikning. Þar á móti hefur engin sönn-

un getað fengizt fyrir því, hver afmarkað hafi hin önnur tvö svartkrúnóttu lömb og hinn svartkjamma-bíldóttu sauð, sem fundizt hafa öðrum eigendum til-heyrandi í fé ákærða með hans ásettu eyrnamarki, nema hvað meðákærði Magnús Magnússon hefur ját-að, að hann að bón eða skipun húsbónda síns, Þorláks, breytt hafi eyrnamarkinu á vinstra eyra annars lambsins, því frá Brennigerði, til eignarmarks hins síðarnefnda, en í því hann, „viknaður“ og „niður sleg-inn“, játaði önnur misbrot sín í þessari sök, neitaði hann harðlega að vera valdur að afmörkun á svart-kjammabíldóttu sauðnum, hinu lambinu svartkrún-óttu frá Kálfardal og hægra eyra á Brennigerðis lambinu, og hefur ákærði enga grein getað gert eða viljað gera fyrir því, hver þessar kindur markað hafi undir hans mark. Ýmsar framkomnar kringumstæður í sökinni benda að því, að ákærði muni vera valdur að eða vitandi um töku þessara kinda frá öðrum sér í hag í þjófnaðskyni. Þar til má telja: Að *hann*, þegar fjárrannsóknirnar skeðu hjá honum 14. febrú-ar og fyrst í apríl 1851 ekki vildi sleppa þessum kindum og kvað þær sína eign og skaut til rangrar heimildar um sauðinn, og gat þó ekki sjálfan sig úr vitni rekið, að annað eyra á Brennigerðis lambinu hinn fyrra dag var nýmarkað og blóðstorkið. Að *hann* oftast hefur játað, að öll þau lömb, sem hann fékk öðrum um haustið, hafi verið hvít, en þau hon-um ófrjálsu lömb voru bæði svört á lit. Að *hann* þá sjálfur hirti lömb sín að mestu leyti fram á jóla-föstu veturinn 1850—1851 og mátti því verða var við, að lömb þessi voru með annarra manna marki. Að

hann hlaut að verða þess var, að sá svartkjamabíld-
ótti haustgeldingssauður, sem hann lét sækja í Sjávar-
arborgar féð haustið 1850 og þá var með annarlegu
marki, gat ei verið sá sami sem hann árinu áður
keypt sem vorgelt lamb að Sigurði Benediktssyni á
Þorsteinsstöðum, allra helst þegar báðir þessir sauð-
ir voru á einni og sömu tíð í fé ákærða m. fl. En
þessar fleiri líkur finnur rétturinn þó ei fullnægar
til að fella ákærða sem þjóf gegn hans stöðugri neit-
un, og aðhyllist því það undirdómarans álit, að
ákærða sé að dæma frían frá sóknarans frekari ákær-
um í þessu atriði sakarinnar.

Landsyfirrétturinn verður að komast að sömu nið-
urstöðu, hvað rekaspýturnar af Sjávarborgar reka
snertir, enda þótt ekki geti hjá því farið, að ákærði
hafi mátt gera sér kunnug rekamerki jarðanna
Sjávarborgar og Sauðár, þegar hann flutti að síðar-
nefndri jörð, og hefði þá, ef hann hefði ráðvandur
verið, tekið vinnumanni sínum, sem hann sendi eftir
spýtunum, vara fyrir að taka ei af rekunum, nema á
réttu takmarki.

Þar á móti fær rétturinn ekki betur séð, en að
ákærða sé að dæma undir þessari sök fyrir kaðal-
tökuna eftir 40. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, saman-
ber við niðurlag 30. gr., þar eð brúkunarþjófnaður
ákærða á kaðlinum var fullkomnaður, og álízt hann
fyrir tiltektina hæfilega straffaður með 2 rbd. fjár-
sekt til Sauðárhrepps fátækrafjárhirzlu.

Hvað aðlefnið snertir, er því undirréttarins dóm,
að því leyti honum áfrýjað er, sumpart að staðfesta,
sumpart að breyta. Í sakarkostnaðarins tilliti er und-

irrættarins dóm að staðfesta. Þau svaramanni í héraði tildæmdu laun samþykkjast.

Sóknara hér við réttinn bera 5 rbd. og svaramanni 4 rbd., sem lúkist þeim af ákærða, Þorláki bónda Hallgrímssyni.

Meðferð sakarinnar í héraði, sem og sókn fyrir landsyfirrættinum og vörn fyrir báðum réttum, hefur verið forsvaranleg. Að vísu finnst sök þessi að hafa byrjað í héraði þann 16. júní 1851 og að hafa meir en 2 árum seinna komið landsyfirrættinum til handa, en eftir því í réttargerðunum upplýsta virðist þessi mjög svo langi dráttur sakarinnar eftir kringumstæðunum ekki eiga að baka undirdómaranum answer.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Þorlákur bóndi Hallgrímsson, á að borga til Sauðárhrepps fátækraféhirzlu 2 rbd. silfurmyntar. Að öðru leyti á undirrættarins dómur, að því leyti honum er áfrýjað, óraskaður að standa.

Sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rbd. og svaramanni, examin. theol. Magnúsi Grímssyni, 4 rbd. í sakarfærslulaun, og lúkist hvort tveggja af ákærða, Þorláki Hallgrímssyni.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegu birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 5. september

d ó m u r

í sökinni nr. 16/1853: Réttvísín

g e g n

Jónasi Sigfússyni úr Hegranessþingi.

Það er nægilega sannað, að hinn ákærði í fyrra vetur hafi stolið hrosshári, er hann skar úr töglum á 14 hestum, er ýmsir áttu, og þar að auki sauðskinni frá þáverandi húsbónda sínum, prestinum J. Reykjalín á Ríp. Taglhárið, sem eigendurnir hafa fengið aftur, hefur verið virt 1 rbd. 2 sk., en sauðskinnið 49 sk. Meðan á rannsókninni í sök þessari stóð, gerði hinn ákærði sig sekan í innbrotsþjófnaði á þann hátt, að hann aðfaranóttina hins 19. nóvember í vetur, er var, sprengdi upp með broddstaf útiskemmu á bæ þeim, er á Hólkoti heitir, fór þar ofan í læsta kistu, en sem hann lauk upp með hinum rétta lykli, er hann vissi, hvar geymdur var, og stal ýmsu smávegis, bæði úr kistunni og eins annars staðar úr skemmunni, og var þýfi þetta metið 4 rbd. 19. sk., hvar af ekkjan þar, Guðrún Árnadóttir, átti 1 rbd. 28 sk., en vinnumaður hennar, Eiríkur Bjarnason, 2 rbd. 87 sk. Loksins hefur hinn ákærði fundið tvö teymingsbeizli, virt á 64 sk., en sem eigandanum hafa verið skiluð aftur, og líka fullorðinn sauð, dauðan, virtan á 3 rbd. 64 sk., en að hverjum eigandinn ekki hefur upp spurzt. Þessu hafði hinn ákærði ekki lýst á ólöglegan hátt, farið með það og hagnýtt sem eign sína.

Fyrir allt þetta er hann með dómi, gengnum að Enni á Höfðaströnd 25. maí nú í sumar, dæmdur af þáverandi sýslumanni í Skagafirði, L. Thórarensen, til 3 ára betrunarhúserfiðis og eins skyldaður til að borga eigendum hins stolna, að því leyti þeir hafa upp spurzt og ekki hafa fengið sitt aftur, endurgjald þess og Rípurhrepps fátækra sjóði andvirði sauðsins, eða 3 rbd. 64 sk., og loksins ti lað borga allan af sökinni löglega leiðandi kostnað. Þessum dómi hefur hinn ákærði skotið til landsyfirrættarins.

Þar eð nú hinn ákærði, sem er 22 vetra gamall og aldrei fyrr hefur verið dæmdur fyrir nokkurt lagabrot, þannig hefur gert sig sekan í innbrotsþjófnæði, og hinn annar þjófnæður hans og ólöglega meðferð á fundnu fé aðeins geta skert hegningu þá, er hann með innbrotsþjófnæðinum hefur bakað sér, svo hefur undirrætturinn réttilega álitid, að fyrri liður í 12. gr. tilskipunar 11. apríl 1840 hlýddi upp á glæp þenna, og virðist sem hann eftir kringumstæðunum og af þeim í dóminum tilgreindu ástæðum hæfilega hafi metið upphæðina á hegningunni til þriggja ára opinbers erfiðis, hvers vegna dóminn verður að staðfesta, hvað hegninguna snertir, eins og líka ber að staðfesta hann í tilliti til lúkningar sakarkostnaðarins og hins ídæmda endurgjalds.

Í sakarfærslulaun til sóknara við landsyfirrættinn borgi og ákærði 5 rbd., en til verjanda þar 4 rbd.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur verið víðalaus, sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Í sakarfærslulaun bera sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsen, 5 rbd., en verjanda þar, cand. Magnúsi Grímssyni, 4 rbd., er, sem annar kostnaður sakarinnar við landsyfirréttinn, lúkist af hinum ákærða.

Hið ídæmda að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, en honum að öðru leyti að fullnægja með aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 5. september

d ó m u r

í sökinni nr. 18/1853: Réttvísin

g e g n

Ísleifi Ólafssyni.

Með dómi, gengnum að Hjálmholti í Árnessýslu 29. dag desembermánaðar í fyrra, er hinn ákærði dæmdur fyrir stuld á þremur sauðkindum til 27 vandarhagga refsingar, sem og til að vera háður í 8 mánuði lögreglustjórnarinnar sérlegri gæzlu, eins og hann og er skyldaður til að borga ígjald hins stolna og sakarinnar kostnað. Sök þessari var síðan stefnt fyrir landsyfirréttinn, þar ákærði eftir lausum miða frá stefnuvottunum átti að hafa verið óánægður með

dóminn, en var þá, 11. apríl vísað frá téðum rétti vegna þess, engin lögboðin vissu var fram komin fyrir því, að ákærða hefði dómurinn verið birtur, eða að hann hefði skotið sökinni fyrir landsyfirréttninn. Eftir að undirdómarinn hinn 21. apríl í sumar hafði látið birta ákærða dóminn hefur hann á ný stefnt honum fyrir landsyfirréttninn.

Að vísu er það nú orðið upplýst af stefnuvottunum, að hinum ákærða hafi verið birtur dómurinn í vetur 3. dag janúarmánaðar, og að hann þá hafi lýst því yfir, að hann væri óánægður með hann, en stefnuvottarnir hafa þá um leið vottað, að hinn ákærði nú hafi lýst því yfir við sig, þegar þeir birtu honum dóminn í seinna skiptið, að hann nú eftir ýtarlega yfirvegun gerði sig ánægðan með hann. En sökum þessarar seinni auglýsingar hins ákærða og þar amtið ekki hefur skotið dóminum til landsyfirréttarins fyrir réttvísinnar hönd, þá virðist sem sökin ekki á ný geti stefnzt fyrir landsyfirréttninn til að dæmast þar í aðalefninu þvert á móti vilja hins ákærða, því að mega skjóta máli sínu til æðri dómstóla verður að álítast — nema í þeim tilfellum, hvar slíkt er lögboðið — aðeins sem réttur, er löggjafinn veitir hinum dómfellda og sem hann því aftur getur fráfallið, þó hann fyrr hafi sagzt vilja nota sér af honum, ef hann gerir það, áður en honum hefur verið stefnt fyrir hinn æðra dómstól. Sökinni verður því í aðalefninu að frávísa. En með því hinn ákærði þó með áfrýjun sinni af dóminum í fyrra skiptið hefur orsakað, að málið kom fyrir landsyfirréttninn, hlýtur hann að borga allan þann kostnað, er þar af löglega rís, og þar á

meðal til sóknara við landsyfírréttinn 6 rbd. og til verjanda þar 5 rbd. í sakarfærslulaun.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus, sókn og vörn hennar við landsyfírréttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði á að borga allan af sakarinnar áfrýjun til landsyfírréttarins löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal 6 rbd. til sóknara við landsyfírréttinn, organista Guðjohnsen, og 5 rbd. til verjanda, þar candid. L. Hallgrímssonar, í sakarærlulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 5. september

á l y k t u n

í sökinni nr. 19/1853: Réttvísín

g e g n

Benóný Jónssyni úr Rangárvallasýslu.

Áður en fullnaðadómur er lagður á mál þetta, virðist með öllu nauðsynlegt að bjóða undirdómaranum að rannsaka ýtarlegar en hann hefur gert eftirtalin atriði:

1. Verður að spyrja Önnu Bjarnardóttur að því, hvort ákærði hafi fengið nokkurt lamb hjá henni, hvað hann hefur borið, og grennslazt nákvæmlega eftif, hvort það muni satt vera.

2. Er af vitnisburði ekkjunnar Katrínar Magnúsdóttur að ráða, að farið hafi verið í kistu ákærða meðan hann var í vetur, er leið, úti í Vestmannaeyjum, en ekkert frekara hefur verið grennslazt eftir þessu. Það virðist þó með öllu nauðsynlegt að inna fyrirnefnt vitni betur um og komast eftir því, hvers vegna hafi verið farið í kistuna, hverir það hafi gert, hverir hafi haft lykla að kistunni, eða þá, hvernig hafi verið farið í hana.

Auk þessara upplýsinga er það sjálfsagt, að undirdómaranum ber að leita allra þeirra, er hinar hérgreindu kynni að gefa tilefni til eða sem að öðru leyti kynnu að geta skýrt málið betur.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að útvega hinar framantöldu upplýsingar.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 3. október

d ó m u r

í sökinni nr. 15/1853: Réttvísinn

g e g n

Vigfúsi Hanssyni úr Mýrasýslu.

Með dómi, gengnum við Mýrasýslu aukahéraðsrétt 2. dag júlímánaðar þessa árs, er Vigfús Hansson eður Guðrúnarson kominn þar undir lagaákæru sem að öllum líkindum valdur að þjófnaði eða ráni, svik-

samlegri meðferð fundins fjár, svikum, samt grimmum hótunum við menn, dæmdur sýkn fyrir réttvísinnar frekari ákærum, en skyldaður til að borga sakarinnar kostnað, og hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið dómi þessum til landsyfirrættarins.

Undirrættargerðirnar í sök þessari votta, að hún er þannig vaxin og undir komin, að bóndi nokkur, að nafni Þorvarður Jónsson á Flensborg á Hjallasandi innan Snæfellsnessýslu, var staddur að Syðra-Hraundal í Mýrasýslu hinn 17. sept. 1852, sama daginn og réttarhald átti sér stað á nefndum bæ, og hafði Þorvarður verið þar um nóttina. Um morguninn, þegar farið var að rétta, varð Þorvarður þar eftir heima við bæinn og átti samtál við ákærða, Vigfús Hansson eður Guðrúnarson, þar hjá bæjarhúsunum, en þegar hann sleit talinu og gekk aftur heim á hlaðið, fékk hann aðsvif, sem hann á vanda til, og datt niður á hliðina, og missti hann eftir skýrslu sinni, meðan á þessu stóð, buddu úr vasa sínum með í allt 6 spesíum heilum og 76 sk. í (eður 3 markstykki, 1 15 skildinga stykki og 2 tvískildinga) með þeim hætti, að vasinn, sem buddan lá í, var skorinn frá buxunum, og hefur Hallný nokkur Pétursdóttir, sem er vinnukona á ofanefndum bæ, og stödd var þar í bæjardyrnum, þegar Þorvaldur fékk aðsvifið, borið fram og eiðfest, að hún hafi horft á ákærða, sem var að stumra yfir Þorvarði, skella með hnífi vasann, sem peningabuddan var í, frá buxunum og heyrt að segja um leið, að hann ætlaði að taka þetta og geyma til þess þeir kæmu niður í réttina. Ákærði hefur þar á móti þverneitað, að hann hafi gert þetta

og að öllu leyti borið á móti framburði Hallnýjar, og þannig hefur engin meðkenning getað af honum fengizt í þessu sakarinnar aðalatriði. Að því leyti spursmál því er um það, hvort ákærði verði felldur sem sannur að gefinni sök, verður slík dómsáfelling ekki byggð á öðru en þeim undir sökinni framkomnu líkum og upplýstu kringumstæðum, en þær virðast og, þegar á allt er litið, svo sannfærandi, að það getur ekki þótt áhorfsmál að álíta ákærða sannan sakar. Er þá fyrst að taka til greina framburð Hallnýjar, sem vitnað hefur og svarið, að hún hafi horft á, þegar ákærði skelldi með hníf vasann með buddunni í frá buxum Þorvarðar, þar sem hann lá í öngvitinu á hlaðinu á Syðra-Hraundal, því þar sem það á hinn bóginn er upplýst, að Hallný er vel þenkjandi, greind og gætin, er eigi minnsta ástæða til að véfengja hana sem fullgilt vitni í þessu efni. Við þenna vitnisburð bætist ennfremur, að ákærði rétt á undan sama daginn hefði sjálfkrafa getið þess við bóndann Benedikt Bjarnason á Syðra-Hraundal, að hann væri svo fátækur og aumlega staddur, að hann ekki gæti borgað þáðan greiða, því hann væri öldungis peningalaus, og það hafa einnig fleiri vitni borið, að þau ekki hafi orðið vör við neina peninga hjá ákærða, og af þeirri orðsök varð hann að selja hatt þann, er hann fékk hjá Guðmundi Benediktssyni, aftur til Jóns Þorvaldssonar, eins og líka skegghníf, er hann fékk hjá Magnúsi nokkrum, til láns hins sama, sem varð að leggja verðið út fyrir hann. En allt í einu rétt á eftir og sama daginn sem Þorvarður átti að hafa misst peningana hefur ákærði peninga handa á

milli í sjálfri Hraundalsrétt, og að upphæð eins mikla og af sömu stærð og Þorvarður missti, og þar á meðal eina gamla spesíu, eins og Þorvarður lýsti eftir, því vitnið Jón bóndi Þorgeirsson á Snorrastöðum sá hjá ákærða í réttinni sama daginn og Þorvarður missti peningana 5 spesíur heilar, og Jóhannes á Ytri-Görðum í Staðarsveit fékk hjá ákærða einnig sama daginn eina spesíu. Þessi peningameðferð ákærða í Hraundalsrétt er einnig játuð af honum sjálfum, en framburður hans og skýrsla um það, hvernig staðið hafi á þeim peningum, sem hann hafði handa á millum í réttunum þann oft umrædda dag, leiðir til þeirrar ályktunar, að það geti ekki verið öðruvísi, en að ákærði hafi komizt að peningunum með þeim hætti, sem að honum er dróttað, því þessi skýrsla hans er svo ósennileg frá upphafi til enda og sumpart sjálfri sér gagnstæð og óstöðug, að henni er enginn gaumur gefandi. Þannig er þeim fyrirslætti hans varið, að hann á Hundastapa hafi öllum óafvitandi milli stafs veggjar geymt frá því eftir Jónsmessu 6 spesíur 2–3 tískildinga og einn 24 skildinga pening, samt nokkra 2 skildinga, í hverju tilliti það er eftirtektarvert, að það eru einmitt samslags peningar og þeir, er Þorvarður missti. Ákærða ber því eftir öllu þessu að álíta sannan að sök samkvæmt plakati frá 8. september 1841. Og þar eð hann áður er við Reykjavíkur aukarétt 6. október 1846 orðinn uppvis að og dæmdur fyrir þjófnað til 2 sinnum 5 daga vatns og brauðs straffs, virðist straff það, sem honum nú ber, vera að ákveða eftir tilskipun frá 11. apríl 1840, 13. gr., og hæfilega metið til

tvennra 27 vandarhagga refsingar, hvar hjá honum og ber að vera háður lögreglustjórnarinnar sérlegri tilsjón í 16 mánuði eftir tilskipun 24. janúar 1838, 5. gr.¹⁾, en að öðru leyti hlýtur hann eftir kringumstæðunum að dæmast sýkn fyrir réttvísinnar ákærum. Svo ber honum og að borga allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, að svo miklu leyti hann hér síðar ekki verður lagður á undirdómarann, og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn 5 og 4 rbd. Í endurgjaldi til Þorvarðar Jónssonar á Flensborg greiðir ákærði einnig 12 rbd. 76 sk. reiðusilfurs.

Hvað meðferð sakarinnar í héraði snertir, þá eru á henni margfaldir annmarkar. Þar til má telja það, að sökin hefur staðið mjög svo lengi, áður en henni yrði til lykta ráðið, og án þess ástæður séu eiginlega færðar fyrir þessum drætti. Þannig hefur sökin legið óáhrærð frá 20. október til 7. desember 1852. Undirdómarinn hefur og með því að afsala sér meðferð sakarinnar 4. febrúar þ. á. án ástæðu og úrskurðar, með því þannig að fá annan dómara til að rannsaka sökina í sinn stað og með því ástæðulaust að senda ákærða til amtsins orðsakað meiri umsvif og kostnað en þurft hefði með eðlilegri meðferð sakarinnar, og hefur þó að lyktum þann 10. maí þ. á. tekið aftur að sér sökina til frekari meðferðar og dómsáleggingar. Hér við bætast nú aðrir formgallar á meðferð sakarinnar frá undirdómarans hálfu, svo sem að hann tekur eið af vitninu Hallnýju strax í

1) Greinartalan er ólæsileg í handritinu, en á að vera 5. gr. í tilskipuninni.

fyrsta sinn, sem hún vitnar í sökinni, og eins af fleiri vitnum, enda þeim, sem lítið borið gátu sökinni til upplýsingar, að hann lætur þrjá menn (Blöndahl, Vigfús nokkurn Hansson og Jón Sigurðsson), sem engan myndugleika þar til höfðu, nema frá undirdómaranum, halda rannsókn yfir ákærða og yfirheyra vitni, að hann tekur á móti Jóni Sigurðssyni í Tandraseli sem privat sóknara um sakarinnar höfudfni, og jafnvel dregur inn undir sökina privat skuldakröfu Egils bókbindara Jónssonar hjá ákærða og setur Agli svaramann, að hann tvisvar fram leggur og bókar sömu skjöl sakarinnar, og sum þrisvar. Og loks er bókunin á fleiri stöðum í réttargerðunum lítt skiljanleg, t. a. m. bls. 22 og 23 í útskriftinni nr. II. og orðatiltækin „að halda fyrir“, „að espa til að stæla upp“ m. fl. Þegar á allt þetta er lítið, fær rétturinn eigi betur séð, en að eigi verði hjá komizt að leggja undirdómaranum á herðar að svara til sakarinnar löglegs kostnaðar á tímabilinu frá 4. febrúar 1853 til 10. maí sama ár, þá hann aftur tók til sakarinnar, og að hann að auki eigi að sektast fyrir drátt og óvandaða meðferð á henni um 10 rbd. til Álftanesshrepps fátækraféhirzlu í Mýrasýslu, hvar sökin er dæmd.

Sókn við landsyfirréttinn og vörn fyrir báðum réttum hafa eftir kringumstæðunum verið forsvaranlegar.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Vigfús Hansson eður Guðrúnarson, á að líða 2x27 (tvisvar sinnum tuttugu og sjö) vandar-

hagga refsingu og standa undir lögreglustjórnarinnar sérlegri umsjón í 16 mánuði. Svo borgar hann og allan af hans varðhaldi, sem og af lögsókninni gegn honum, löglega leiðandi kostnað, nema fyrir tíma-bilið frá 4. febrúar 1853 til 10. maí s. á., þar það lúkist af undirdómaranum, sýslumanni C. Villemoes.

Sem endurgjald til Þorvarðar Jónssonar á Flensborg á Hjallasandi innan Snæfellsnessýslu borgi ákærði 12 rbd. 76 sk. reiðusilfurs, og til sóknara hér við réttinn, candid. L. Hallgrímssonar, 5 rbd., en til svaramanns, candid. M. Grímssonar, 4 rbd., sem málsfærslulaun. Að öðru leyti ber ákærða að vera sýkn fyrir réttvísinnar ákærum í sök þessari.

Sýslumaður C. Villemoes svari sem sekt 10 rbd. reiðusilfurs til fátækrafjárhirzlu í Álftanesshreppi innan Mýrasýslu.

Ídæmdu endurgjaldi og bótum að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 14. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 13/1853: Réttvísinn

g e g n

Þorgeiri Sigurðarsyni og konu hans, Margréti Einarsdóttur, á Háfi í Rangárþingi.

Við Rangárvallasýslu aukapíngrétt er bóndinn Þorgeir Sigurðarson á Háfi ákærður fyrir að hafa í

fyrri sumar misþyrmt föður sínum, Sigurði Sigurðarsyni sama staðar og líka að hafa atyrt hann í orðum. Og er kona hans, fyrrnefnda Margrét Einarsdóttir, einnig ákærð fyrir að hafa verið manni sínum, Þorgeiri, liðsinnandi í misþyrmingu á tengdaföður hennar. Og er ákærði Þorgeir við aukarétt í sök þessari þann 12. febrúar, er seinastur leið, við undirréttinn dæmdur frí frá réttvísinnar frekari ákærum, en til sakarkostnaðar lúkningar, hvar á móti konan, Margrét Einarsdóttir, er að öllu leyti friuð frá ákærum. Dómi þessum hefur ákærði Þorgeir Sigurðarson skotið til landsyfirrættarins umdæmis.

Eftir því sem næst verður komið af réttargerðum sakarinnar, hefur tilefni hennar verið, að þegar þeir feðgar, Þorgeir og Sigurður, voru að hlaða úr hvor sínu heyi í heygarðinum á Háfi sumarið 1852, hafði heybaggi, er Þorgeir átti, óforvarandis farið saman við hey Sigurðar. Þorgeir kallaði eftir bagganum og reipinu af honum, sem Sigurður virtist ekki að hafa viljað laust láta. Sló þá út af þessu í orðahnippingar milli þeirra feðga, og hvor þeirra bar annan því, að hinn hafi þjófkennt sig, en sögusögn Sigurðar um þetta atriði skarinnar styrkist af framburði vitnisins Jóns Jónssonar, sem ber, að ákærði hafi sagt: „Þú rænir og stelur frá mér kviku og dauðu, helvítis þjófurinn þinn“, og ætlar, hann hafi sagt þetta við föður sinn, Sigurð, en ákærði hefur engan veginn viljað við það kannast og tjáir föður sinn hafa haft þessi eða áþekk orð við sig. Vitnið Kristín Jónsdóttir, sem að þessa

réttar ályktun frá 29. ágúst þ. á. síðan er yfirheyrð í sökinni, hefur einnig heyrt ákærða segja, að hún hélt, við föður sinn, því aðrir voru ei við: „Hafirðu ekki spillt fyrir mér, þá hefur þú ekki bætt, góði maður“. Og hún heyrði ákærða mana föður sinn, en til hvers, veit hún eigi, því hún heyrði einungis þessi orð til ákærða ofan í heygil (sic) þá, hvar hún var, en sá ekkert. Af orðahnippingunum rann Sigurði í skap, að sjálfs hans sögn, svo hann í reiðum hug fer yfir í heyið til sonar síns og kveðst þar hafa hrundið honum, svo hann hafi dottið upp að heystálinu, en hann hafi ráðizt á sig aftur og með liðsinni konu sinnar, meðákærðu Margrétar Einarsdóttur, haft sig undir og barið sig bæði á augað og augabráunina, svo blætt hafi. Þessi framburður Sigurðar virðist að styrkjast af sögn vitnisins Jódísar Guðlaugsdóttur, sem að bón manns síns, Jóns Jónssonar, fór upp í heyið til hjálpar við Sigurð, og lá þá Sigurður upp í loft undir syni sínum með höfuðið út af heyinu, og blæddi úr augnabráun hans, en ekki sá hún ákærða berja föður sinn. Þó sá hún hann reiða til höggs. Vissi heldur ekki, hvernig Sigurður hafði fengið áverkann, og skildi hún þá feðga að svo búnu. Hvorki ákærði né kona hans vilja kannast við, að ákærði hafi tekið móti föður sínum, þegar hann kom upp í heyið, heldur segja þau, að ákærði hafi sett sig niður, þegar hann sá föður sinn koma, og hafi þessi þá tekið annarri hendi um andlit sonar síns, en annarri fyrir kverkar honum, svo að við kyrkingu lá. Kveðst konan þá í ofboði hafa hlaupið til og losað kverkatakið, og meira hafi ei verið að gert.

Hvað nú ákærða Þorgeir snertir, finnst eftir þessum kringumstæðum sakarinnar hvorki eigin játning né lögleg sönnun eða fullgildar líkur fyrir því fram komnar, að óhætt sé að dæma hann sannan að gefinni sök, og er hann því að dæma sýknan, þó aðeins frá sóknarans frekari ákærum, í sökinni, þar eð nokkrar líkur eru fram komnar fyrir því, að bæði illyrði og handatiltektir hafi af ákærða átt sér stað gegn föður hans, Sigurði.

Sú meðákærða, Margrét Einarsdóttir, hefur með undirréttarins dómi frá 12. febrúar þ. á. notið fullkominnar friunar frá öllu sakfelli í þessari sök. En eins og hún engan rétt hafði til að skírskota sínum dómi til æðri réttar, svo finnst hún heldur ekki að hafa gert það, og hlutaðeigandi amt, sem einsamalt hefur rétt til að skírskota sökum í réttvísinnar nafni, hefur heldur ekki gert það, hvað hennar hluta í sökinni snertir. Að vísu finnst Margrét Einarsdóttir sem meðákærð dregin inn í sökina, bæði með dómstefndu undirréttarins, dags. 3. febrúar þ. á., og með landsyfirréttarstefnu í héraði, dags. 27. maí þ. á., hvers vegna sóknari og svaramaður einnig hennar vegna eru af stiftamtinu skipaðir hér við réttinn, en hvorugt finnst heimilað af lögsóknarskipun amtsins, dags. 8. desember f. á., eins og sóknarans stefna hér við réttinn, dags. 6. ágúst þ. á., ekki stefnir svaramanninum hennar vegna. Eftir þessu er sökinni, hvað konuna Margrétu Einarsdóttur snertir, að frávísa þessum rétti.

Þau í héraði dæmdu svaramanns laun samþykkjast. Sóknara hér við réttinn bera 5 rbd., og svara-

manni 4 rbd. reiðusilfurs í sakarfærslulaun. Allur löglegur kostnaður sakarinnar fyrir báðum réttum lúkist af ákærða, Þorgeiri bónda Sigurðarsyni, að þremur fjórðu pörtum, en einn fjórði partur eftir þeim upplýstu málavöxtum úr opinberum sjóði.

Rekstur, meðferð og vörn sakarinnar í héraði hefur ekki verið vítaverð og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Þorgeir bóndi Sigurðarson, á fyrir sóknarans frekari ákdrum í sök þessari sýkn að vera.

Í Margrétar Einarsdóttur tilliti frávísast sökinni.

Sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rbd., en svaramanni, exam. theol. L. Hallgrímssyni, 4 rbd. reiðusilfurs, sem, eins og allur löglegur kostnaður sakarinnar fyrir báðum réttum, lúkist af ákærða, Þorgeiri bónda Sigurðarsyni, að þremur fjórðu pörtum, en að einum fjórða hluta úr opinberum sjóði.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 14. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 19/1853: Réttvísinn

g e g n

Benóný Jónssyni úr Rangárþingi.

Í vor, er leið, var gegn hinum ákærða, Benóný Jónssyni, er þá var vinnumaður á Bergþórshvoli í

Rangárþingi, höfðuð rannsókn úr af ýmsu, er átti að hafa horfið þar á bæ. Undir rannsókn þessari sannaðist, að ein af kindum ákærða bar mark hús-móður hans, ekkjunnar Katrínar Magnúsdóttur, en kind þessa kveðst hann hafa fengið hjá manni hennar, sem þá var dáinn. Líka fannst ýmislegt smávegis í kistu ákærða, er fyrrnefnd ekkja og faðir hennar, fyrrum hreppstjóri, Magnús Sigurðsson, lýstu sína eign, og að horfið hefði frá sér, án vilja síns og vitundar, ákærði þóttist ekkert vita, hvernig þetta væri komið ofan í kistuna, enda hafði kistan staðið í úthýsi, sem umgangur var um af bæjarfólkinu, eins og ekkjan og hefur játað, að hún hafi farið í kistuna með lykli, er hún eigi, í fyrra vetur, meðan ákærði var til sjóróðra úti í Vestmannaeyjum, og ennfremur skýrt frá, að hann ekki muni hafa farið í kistuna frá því hann kom heim og til þess sýslumaðurinn lét opna hana. Ákærði hefur samt kannazt við, að hann muni hafa látið brýni það, er fannst í kistu hans ofan í hana, en segir, að það hafi verið ljábrýni sitt, er hann sjálfur hafi verið vanur að geyma. Eins kunni handnafar nokkur, er þar kom upp úr við leitina, að hafa slæðzt ofan í kistuna með rusli sínu, því hann hafi verið undir vörzlum sínum, þar hann hafi haft hann til að gera við heymeisa með. Og keðjustúf nokkurn, er þar fannst, en sem fyrirtéður Magnús þóttist eiga, hefur hann sagzt hafa fundið út á víðavangi. Og loksins uppgötvaðist það um ákærða, að hann hefði fargað í verinu tryppaskinnabrók, er hann hafði þangað með sér, en hús-móðir hans átti. Kveðst hann hafa gert það, af því

brókin hefði fúnað hjá honum, en honum hefði þótt minnkun að, að slíkt skyldi hafa viljað sér til, og gaf hann því húsmóður sinni í staðinn fullorðna kind.

Fyrir allt þetta var ákærði dæmdur af sýslumanninum í Rangárþingi 15. júlí nú í sumar, sem var, sýkn fyrir réttarins frekari ákærum og skyldaður til að borga allan sakarkostnaðinn, en þessum dómi hefur ákærði skotið til landsyfirréttarins.

Það getur nú ekki verið hin minnsta ástæða til, að dróttu að ákærða, að hann hafi stolið hinni umræddu kind frá húsbónda sínum, þó hún væri með hans marki, þar dómarrinn sjálfur hefur upplýst, að það væri þar í sveit títt, að vinnuhjú létu markið halda sér á kindum þeim, sem þau fengu hjá húsbændum sínum, kindarinnar þar að auki aldrei hefur verið saknað, og ekkert ávæni er fram komið um það, að fyrrverandi húsbóndi ákærða hafi misst kindina án vilja síns og vitundar. Eins er engin ástæða til að halda, að ákærði hafi stolið smárusli því, er fannst í kistu hans og aðrir hafa eignað sér, en sem hann ekki þykist vita neitt til, hvernig sé komið ofan í hana, því þar kistan stóð í úthýsi, hvar aðrir höfðu umgöngu um, meðan hann var í burtu, og þar eð þar að auki hafði verið farið í kistuna af öðrum, eru engar meiri líkur fyrir því, að hann hafi fremur látið rusl þetta í kistuna en aðrir, þó hann og léti ljábrýni sitt og handnafarinn, er hann hafði undir sínum vörzlum, í kistuna, eður þó nafnarinn hefði með rusli hans slæðzt þar ofan í óvart, er auðveldlega gat skeð, þá getur slíkt og engan illan grun

vakið gegn honum. Og um keðjubrotið er heldur ekkert upplýst, hvers virði það sé, eður hvort hann ekki hafi lýst því fyrir heimilisfólkinu, þegar hann kom heim með það. Og hvað skinnbrók þá snertir, er skemmt hafði hjá honum og hann yfirborgaði húsmóður sinni, þá getur náttúrlega ekkert saknæmt verið í því, þó hann tæki hana þannig til sín og fargaði henni.

Þar eð nú ákærði auk þessa hefur hina beztu vitnisburði frá mörgum mönnum, er kynnt hafa við hann, og þar á meðal frá fyrri húsbónda sínum, um ráðvöndustu hegðun, hlýtur hann að dæmast með öllu sýkn fyrir sóknarans ákærum í sökinni. En þar eð hann þó undir rannsókninni enga ánægjanlega skýrslu vill gefa um kindaeign sína, hvar með hann óneitanlega með fyrstu vakti grun gegn sér, svo nauðsynlegt var að halda áfram rannsókninni, verður hann að borga sakarkostnaðinn fyrir báðum réttum, og þar á meðal sakarfærslulaun sóknara og svaramanni við landsyfirréttnn, er ákvarðast fyrir hinn fyrrnefnda 5 rbd., en hinn síðarnefnda 4 rbd. Þau svaramanni í héraði dæmdu sakarfærslulaun samþykkjast.

Rekstur, meðferð og vörn sakarinnar í héraði hafa verið vítalaus, sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði, Benóný Jónsson, á að vera sýkn af sóknarans ákærum í sök þessari. Þó ber honum að borga allan af sökinni leiðandi kostnað, og þar á

meðal til sóknara við landsyfirréttinginn, organista P. Guðjohnsens, 5 rbd., og verjanda þar, candidatus M. Grímssonar, 4 rbd. í sakarfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 14. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 12/1853: Kammerráð Kr. Magnúsen

g e g n

Gísla Jónssyni á Saurum.

Mál það, sem hér ræðir um, er höfðað af kammer-ráði sýslumanni í Dalasýslu, Kr. Magnúsen, gegn Gísli Jónssyni á Saurum innan sömu sýslu út af því, að Gísli hafði í bréfi frá 11. marz 1852 til vestur-amtsins borið sig upp um það, að hann ekki fynndi í afskrift af conclusion dóms þess, er af téðum sýslu-manni hafði verið afsagður í barneignarmáli, sem Gísli var við riðinn, sumt hvað, er hann undir þings-vitnin hafði krafizt, að til greina væri tekið, svo sem að sýslumaðurinn legði fyrir stúlku þá, er kenndi Gísla barnið, þá spurningu, hvort hún vildi sverja fyrir alla aðra en sig, en sýslumaðurinn hefði ekki gefið því gaum né innfært það, og kveðst hann í bréfinu hyggja, að sér þar í væri gerð réttarneitun.

Þessi ummæli Gísla hefur hlutaðeigandi sýslumað-ur fundið sér of nærgöngul sem dómara og því beðið

vestur-amtið um, að Gísli yrði annað hvort með amts-úrskurði felldur til fóbóta eður sér veitt gjafsókn til að sækja sök þessa á hendur honum, og hefur amtið veitt hið síðara, eftir að það þó fyrst hafði boðið sýslumanninum að fá vissu um hjá Gísla, hvort hann vildi undirkaða sig amtsins úrskurði í málinu, en hann neitaði því, og skipað setudómara til að dæma málið, sem með dómi frá 6. nóvember árið, sem leið, hefur dæmt þau að ofan tilgreindu ummæli dauð og ómerk og sektað Gísla fyrir þau um 15 rbd. til hlutaðeigandi sveitarsjóðs, auk þess að Gísli er dæmdur skyldur að greiða allan þann kostnað, sem af sökinni leiðir og leitt hefur.

Þessum dómi hefur sækjandinn skotið til landsyfirréttarins og þar gert þá réttarkröfu, að Gísli fyrir þær meiðandi sakargiftir, sem hann í fyrirtéðu bréfi sínu til vesturamtsins hefur viðhaft, annað hvort sæti æruleysis eður líkamlegu straffi eftir tilskipun frá 15. desember 1820 eða þó að minnsta kosti fóbótum frá 50 til 100 rbd., og að nefndar sakargiftir verði dæmdar dauðar og ómerkar, og ennfremur, að hin meiðandi ummæli, sem Gísli hafi í varnarskjölum sínum og í uppáskrift á dómsútskrift undirréttarins brúkað um sýslumann Magnúsen, verði einnig dæmd dauð og marklaus, og hann fyrir þau sektaður, samt sektaður fyrir miður sæmandi ritmáta við undirréttinn, og loks krefst hann, að innstefndi skuli borga skaðlaust allan kostnað málsins, bæði við undirréttinn, og þar á meðal hæfileg málsfærslulaun til sækjanda, og líka við landsyfirréttinn.

Málsfærslumaður hins stefnda þar á móti hefur

gert þá aðalréttarkröfu, að málsmeðferð öll og dómur í þessu máli vegna þess, engin sáttaumleitun hafi verið í því reynd, verði dæmd ómerk, og stefnandinn borgi þeim stefnda málskostnaðinn með 25 rbd., og til vara, að hinn stefndi verði fríkenndur fyrir ákærum stefnandans, og þessum gert að svara kostnaði málsins fyrir báðum réttum með einhverju nægilegu og í málsfærslulaun 20 rbd., auk þess sem frá stefnandans hálfu er gerð réttarkrafa um, að réttvísinni geymist réttur gegn Gísla, og frá hins innstefnda, að réttarkrafa stefnandans fyrir undirréttinum verði dæmd dauð og maktarlaus, og þeim innstefnda geymdur réttur sinn óskertur til að uppátala hann til sektaútláta fyrir stefnandann.

Þegar þær með og móti þessum réttarkröfum færðu röksemdir eru bornar saman innbyrðis, virðist ekki betur, hvort heldur farið er eftir þeim frá verjandans hálfu framkomnu röksemdum eður litið er til málsins eigin eðlis, en að það séu yfirgnæfandi ástæður fyrir þeirri skoðun, að málið hefði átt að vera lagt undir sáttanefndina, þar sem það eftir sátta-löggjöfinni er augljóst, að það er ekki heimilt embættismanninum að ganga fram hjá sáttanefndinni, þegar hann höfðar af eigin ramleik mál út af því, að honum hefur verið borið eitthvað það á brýn í embættisfærslu hans, sem miður fer og hann þó gat við gert, heldur einungis, þegar áburðurinn er slíkur, að embættismaðurinn, ef áburðurinn er sannur, hefur hlotið af ásetningi og með þeirri meðvitund að hafa gert rangt, að hafa hallað einhvers rétti eða borið hann aflaga. En í þessu máli verður það ekki leitt út

af orðum hins stefnda, að hann hafi dróttað að stefnandanum, að hann hafi af ásettu ráði og til þess að halla löglegum rétti hans synjað honum um að bóka það, sem í bréfinu segir, hann hafi beðið um, og hann fer þeim orðum um málið, að það virðist, eins og hann hvorki vilji né treystist til að fullyrða, að sú skoðun, sem hann hafi á málinu, sé rétt, heldur, að hann aðeins *hyggi* sér gerða réttarneitun af stefnandanum með þessu. Og þó það hefði reynzt satt, að dómariinn hefði leitt hjá sér að bóka það, sem innstefndi segist í bréfinu til amtsins hafa beðið um, mundi slík yfirsjón frá hans hálfu ekki hafa bakað honum sérlega ábyrgð, þar það, sem hinn innstefndi segist hafa beðið um, að væri bókað, ekki gat haft nein veruleg áhrif á úrslit málsins.

Að vísu hefur áfrýjandinn hreyft því, að það megi álítast svo gott sem antið hafi skipað málshöfðunina, þar það hafi veitt honum gjafsókn í málinu, áður en það hafði verið lagt til sátta, en í gjafsókninni sjálfri felst engin lausn frá því að gæta sátta-löggjafarinnar almennu boða. Af þessum ástæðum verður ekki hjá því komizt að dæma dóm þann, sem í málinu er genginn, og þá viðhöfðu málsmeðferð samkvæmt aðalréttarkröfu hins stefnda ómerka, og er því ónauðsynlegt að rannsaka hér þær aðrar ástæður að öðru leyti, er kynnu að orsaka dómsins ómerkingu.

Hvað þá kröfu áfrýjandans snertir, að hinn stefndi yrði sektaður fyrir meiðyrði þau gegn honum, er hann hefði ritað á undirréttardóminn, og þau dæmd dauð og marklaus, þá hefur þetta atriði hvorki komið

undir undirréttar dóm og er málsfærslunni óviðkomandi, hvers vegna það ekki heldur getur hér komið undir dóm yfirréttarins, og verður því að frávísast.

Hvað hinar aðrar kröfur málsfærslumannanna snertir, finnst eftir kringumstæðunum ekki ástæða til að taka þær til greina.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður. Og þar áfrýjandinn sjálfur færði mál sitt í héraði, verða honum þar engin málsfærslulaun tildæmd.

Að því leyti málið er gjafsóknarmál við undirréttinn, vitnast, að meðferð þess þar (og sókn) hafi ekki verið vítaverð.

Því dæmist rétt að vera :

Sá í máli þessu gengni undirréttardómur og sú viðhafða málsmeðferð eiga ómerk að vera.

Réttarkröfu áfrýjandans út af áteiknun hins stefnda á undirréttardóms útskriftina frávísast.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 5. desember

d ó m u r

í málinu nr. 21/1853: Torfi hreppstjóri Einarsson

g e g n

fyrirverandi hreppstjóra Gísla Sigurðssyni.

Hreppstjóri Torfi Einarsson á Kleifum í Strandasýslu hefur skotið til landsyfirréttarins dómi, gengn-

um hinn 10. nóvember í fyrra vetur að Gautshamri þar í sýslu, í máli nokkru millum hans og fjárhaldsmanns Kaldrananesskirkju, fyrrum hreppstjóra Gísla Sigurðssonar á Bæ, út af því, að nefndur Gísli hafði látið taka fjárnámi hjá honum tvo ljóstolla fyrir tvö þá undanfarin ár, er hann áleit, að téðum Torfa bæri að lúka nefndri kirkju af jörðinni Bólstað, er Torfi hafði lagt undir bú sitt, eður sem hann heldur auka-bú á, og hefur hann hér við réttinn gert þá aðalréttarkröfu, að hinn áminnsti dómur, með hverjum hinn stefndi er dæmdur sýkn af kröfum hans, en málskostnaður látinn falla niður, verði dæmdur ómerkur, en til vara krafizt þess, að hinn stefndi verði dæmdur skyldur til að skila aftur hinum umræddu tveggja ára ljóstollum, og að auk fjárnámskostnaðinum, er stefnandinn hefur reiknað 9 rbd. 32 sk., og að honum og undirdómaranum — hvor krafan sem svo verði tekin til greina — verði skyldaðir til að borga sér báðir í sameiningu allan málskostnaðinn fyrir yfir- og undirréttinum með 100 rbd. reiðusilfurs. Þar á móti hefur hinn stefndi, sem fengið hefur gjafsókn hér við réttinn, krafizt, að hann verði dæmdur sýkn af kröfum stefnandans, og stefnandinn skyldaður til að borga málskostnaðinn við yfirréttinn, og þar á meðal 20 rbd. í málsfærslulaun til svaramanns síns.

Hvað nú þá aðalkröfu áfrýjandans snertir, að dómurinn verði dæmdur ómerkur, þá er hún meðal annars byggð á því, að engin skjöl þau, sem tekin hafa verið inn í undirréttardómsgerðirnar, bera það með sér, að þau hafi verið lögð fram í réttinn. Að vísu getur nú ekki þetta orsakað dómsins ómerkingu, en

það er þó svo mikilvægt atriði, að rétturinn hlýtur sökum þess af sjálfsdáðum að frávísa málinu, og sér í lagi af þeirri ástæðu, að aðfaragerðin frá 14. júní f. á., hver eingöngu virðist að vera ákærð og uppástefnd við hlutaðeigandi sættanefnd og undirréttinn, hvorki hér er fram komin né uppástefnd. Því þó hinn stefndi hafi álitid, að formgalli þessi ekki ætti að vera því til fyrirstöðu, að málið yrði dæmt í aðal-efninu, þar eð áfrýjandinn engan grun hafi leitt að því, að fleiri, færri eða önnur skjöl hafi verið fram lögð við undirréttinn, en sem í undirréttardómsgerðunum standa, þá stendur það samt engan veginn yfir höfuð í valdi málspartanna að koma sér saman um að láta undirréttardómsgerðirnar annað hvort vanta með öllu eða vera öðruvísi úr garði gerðar en vera ber. En það er auðséð, að þegar með öllu, eins og hér er ástatt, vantar vitnisburð undirdómarans um það, að skjöl þau nokkru sinni hafi verið fram lögð í réttinn, sem dómur hans þó byggist á, getur yfirdómstóllinn ekkert sagt um, hvort dómurinn sé byggður á skjölum þeim, sem virkilega hafa komið fram í réttinn, eður hvort hann sé réttur, né sjálfur fellt nokkurn dóm í málinu, eins og í N. L. 1–8–16 og er álitid sem sjálfsagt, að þingskrifendurnir riti á máls-skjöl þau, sem koma fram í réttinn, vitnisburð sinn um það, að þau hafi verið fram lögð.

Eins og fyrr er getið, hefur áfrýjandinn krafizt, að undirdómarinn verði skyldaður til að bera málskostnaðinn ásamt með hinum stefnda, og hefur hann í þessu skyni stefnt honum til að bera ábyrgð af dóm-

inum. En þótt nú þessi krafa væri hin sama og sú, er í réttarfarsmálinu venjulega er viðhöfð, „að standa til rétta“, þá kemst þessi krafa samt ekki hér að, hvers vegna henni verður að frávísa, þar eð engin áreiðanleg víska er fram komin fyrir því, að stefnan til yfirréttarins hafi verið birt honum á löglegan hátt, og undirdómarinn hefur hér hvorki sjálfur mætt né látið mæta fyrir sig, því það vantar næga sönnun fyrir því, að þeir, sem hafa þótt hafa birt honum stefnuna, séu eiðsvarnir stefnuvottar, því þetta verður engan veginn — svolleiðis sem áfrýjandinn vill — með vissu leitt út af, að innsigli Strandasýslu finnst á stefnunni, og eins nafn undirdómarans, lítt læsilegt, nokkru fyrir neðan nöfn fyrrtéðra manna, og ekki heldur út af þeim tveim skjölum, sem áfrýjandinn hefur fram lagt, svo sem stefnunnar löglegri birtingu til sönnunar, af hverjum annað, sem á að vera kvittun undirdómarans fyrir því, að hann hjá áfrýjandanum hafi fengið 1 rbd. 4 sk. sem borgun fyrir að setja nafn sitt og innsigli á stefnuna, að mestu — nema það, sem auðsjáanlega hefur verið, máski leyfislaut, skrifað af öðrum — er með öllu ólesandi klór, en hitt er óeiðfest skýrsla þriggja óþekktra manna um það, hvernig hafi átt að hafa til gengið, þegar áfrýjandinn bað sýslumanninn að vitna á stefnuna, að þeir, sem hefðu birt honum hana, væru eiðsvarnir stefnuvottar, og þessi skýrsla er einungis skrifuð af áfrýjandanum sjálfum.

Eftir öllum þessum málavöxtum virðist málskostnaðurinn við landsyfirrétinn eiga að falla nið-

ur, og málsfærslulaun hins skipaða svaramanns hins stefnda, sem ákvarðast 10 rbd., að lúkast úr opinberum sjóði.

Að því leyti málið hér við réttinn hefur verið gjafsóknarmál, vitnast, að málsfærslan hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Máli þessu frávísast.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður.

Hinum skipaða svaramanni hins stefnda, organista P. Guðjohnsen, bera í málsfærslulaun 10 rbd., sem lúkist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 5. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 22/1853: Réttvísín

g e g n

Gísla Jónssyni á Saurum.

Þar eð dómur er felldur í sök þessari í héraði án þess hinn dómfelldi hafi verið yfirheyrður út af því sakaratriði, sem hann er ákærður og dæmdur fyrir, og honum þar hjá með þessum hætti hefur verið varnað að bera hönd fyrir höfuð sér eður að geta komið fram með nokkuð sér til málsbóta, og þessi aðferð í sakamáli ekki getur staðizt með grundvallarreglu löggjafarinnar um meðferð á sakamálum, hlýt-

ur sá í sök þessari gengni dómur að dæmast ómerk-
ur, og sökin jafnframt að vísast heim í hérað til
nýrrar og löglegrar meðferðar og dómsáleggingar,
eftir að ákærði hefur verið yfirheyrður og gefinn
kostur á að koma vörn fyrir sig, og sér í lagi er
búið að inna hann eftir, hvort hann ekki óski svara-
manns, samkvæmt boði tilskipunar frá 24. janúar
1838, samt búið að útvega allar þær upplýsingar með
og móti í sökinni, sem fáanlegar eru og skýrsla hins
ákærða gefur tilefni til.

Hin skipaða málsfærsla hér við réttinn hefur verið
forsvaranleg.

Kostnaður sakarinnar við landsyfirrættinn, og þar
á meðal laun sóknara og svaramanns, sem ákvarð-
ast (resp.) til 6 og 5 rbd., hljóta eftir kringumstæð-
unum að borgast úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur á ómerkur að vera, hvar á
móti sökinni vísast heim í hérað til nýrrar og lög-
legrar meðferðar og dómsáleggingar, eftir að ákærði
hefur verið yfirheyrður, og búið er að inna hann
eftir, hvort hann óski ekki svaramanns, og búið að
leita þeirra upplýsinga í sökinni með og móti, sem
fáanlegar eru.

Kostnaður sakarinnar fyrir landsyfirrættinum, og
þar á meðal laun til hins skipaða sóknara, landfógeta
Finsens, og svaramanns, organista P. Guðjohnsens,
(resp.) 6 rbd. og 5 rbd., borgist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 19. desember

d ó m u r

í málinu nr. 14/1853: Björn Þorvaldsson

g e g n

Kristjáni Jónssyni í Stóradal.

Með stefnu frá 9. apríl seinast liðna áfrýjar aðaláfrýjandinn, Björn Þorvaldsson, dómi, gengnum við Húnavatnssýslu gestarétt hinn 31. ágúst 1852, í máli, sem hann sækir á hendur gagnsækjandanum, Kristjáni Jónssyni í Stóradal innan téðrar sýslu, út af skuldaviðskiptum þeirra á milli, með hverjum dómi gagnsækjandinn er dæmdur til að borga aðaláfrýjandanum 60 rbd. 36 sk., og ennfremur 150 rbd., ef aðaláfrýjandinn með eiði synji fyrir, að gagnsækjandinn hafi greitt honum þessa upphæð haustið 1843, en að öðru leyti fríkenndur fyrir aðaláfrýjandans ákærum og kröfum, og málskostnaður látinn falla niður.

Þessum dómi hefur aðaláfrýjandinn krafizt, að yrði breytt á þá leið, að gagnsækjandinn verði skyldaður til að borga aðaláfrýjandanum 289 rbd. með leigu 4 af hundraði frá veturnóttum 1842, unz borgun skeður, og ennfremur 58 rbd. 32 sk. með leigu 4 af hundraði frá 1. júlí 1844, unz borgun skeður, sömuleiðis leigur af 600 rbd. í 11 mánuði með 22 rbd. Þar að auki málskostnað fyrir undirréttinum með 132 rbd. og fyrir landsyfirréttnum með 50 rbd. Og loks, að réttvísinni geymist réttur gegn gagnsækjandanum út af þeim sauðkindum, sem hann játað

hafi að hafa veitt móttöku, en ekki sannað að hafa gert aðaláfrýjandanum skil fyrir.

Gagnsækjandinn hefur þar á móti gert þá réttarkröfu, að hann verði dæmdur sýkn af aðaláfrýjandans kröfum, og þessi skyldaður til að borga honum í málskostnað fyrir undir- og yfirrétti 60 rbd., svo og að fyrrtéð ummæli, sem aðaláfrýjandinn hafi leyft sér um gagnsækjandann í sóknarskjali sínu frá 1. ágúst, er seinast leið, verði dæmd dauð og marklaus, og hann fyrir þau sektaður. Þar að auki hefur hann skotið því til landsyfirrættarins umdæmis, þó ekki fyrr en í seinasta móti sínu þar, hvort löglegar dómsgerðir geti álitizt fram komnar í málinu, þar sem í öðru lagi væri fram lögð útskrift af ýmsum réttarhöldum, sem hafi verið haldin í því, og í öðru lagi útskrift af dómi millum Björns Þorvaldssonar og Kristjáns Jónssonar, án þess það sjáist, hvort það sé dómur í sama máli. En hvað þetta seinasta atriði snertir, þá hafa báðir málspartar við landsyfirrættinn stöðugt álitid, að hinn framlagði dómur einmitt hefði fallið í þessu máli, og ekki í öðru, hvað hann og sjálfur ljóslega með sér ber. Og með því aktinn, sem dómurinn stendur í, auðsjáanlega byrjar, þar sem fyrrnefnd útskrift endar, er nær yfir allt það, sem fyrr hafði fram farið í málinu við undirrættinn, þá verður ekki annað álitið, en að fullkomnar undirrættardómsgerðir séu fram komnar, og að málinu því ekki beri að frávísa af þessari ástæðu, heldur megi dæma það fyrir þessu í aðalefninu.

Hvað þá hinar fyrrnefndu kröfur aðaláfrýjandans snertir, þá eru þær spröttar af tvennum rót-

um, aðrar af peningaviðskiptum hans og gagnsækjandans, orðsökuðum út af andvirði jarðarinnar Litla-Vatnsskarðs, er hinn fyrrnefndi átti, en seldi 9. nóvember 1841 fyrir 600 rbd., sem hann þá strax fékk í hendur gagnsækjandanum, en án þess að taka skriflega viðurkenningu hans fyrir því, en hinar eður hin þar á móti — sem að eins áhrærir þá nefndu 58 rbd. 32 sk. og leigur þar af — af öðrum viðskiptum málspartanna. Á þessa síðast nefndu kröfu aðaláfrýjandans mega partarnir álítast að hafa fullkomlega sættzt fyrir gesta- og héraðsréttinum þann 20. júlí fyrra árs, hvers vegna henni hlýtur hér að frávísast, því þó aðaláfrýjandinn hér við réttinn hafi viljað véfengja gildi sættar þessarar, þar hann ekki sjálfur hafi undirskrifað þingbókina, er sættin gerðist, þó hann væri við staddur réttarhaldið, þá hefur þó málsfærslumaður hans við undirréttinn undirskrifað þingbókina, og þessi hafði eftir umboðsbréfi sínu fengið af honum fullkomið vald til að taka hans vegna sáttum í málinu, hvers vegna sáttin hlýtur að vera fullkomlega skuldbindandi fyrir aðaláfrýjandann, eins og það og engan rétt getur gefið honum til að ónýta sættina, þó honum hafi fundizt, að gagnsækjandinn hafi í vissum greinum viljað fráfalla henni, með að telja honum (aðaláfrýjandanum) seinna undir málsfærslunni til skuldar nokkrar kröfur, er hann (aðaláfrýjandinn) þó álítur, að við sættina hafi verið útkljáðar.

Hvað þar á móti þær kröfur aðaláfrýjandans snertir, er rísa út af jarðarverðinu, þá þykist gagnsækjandinn vera búinn að greiða honum aftur á ýmsan

hátt allan höfuðstólinn eður jarðarverðið. Þegar nú gagnsækjandinn vill, að sér skuli vera trúað til þessa, af því hann aldrei hafi gefið út neina viðurkenningu fyrir peningunum, þá er þessi krafa hans með öllu ástæðulaus, einkum þar aðaláfrýjandinn bæði hafði vitni að því, að gagnsækjandinn tók við peningunum, og var því ekki upp á viðurkenningu hans kominn, og líka varð að leiða þessi vitni, þar gagnsækjandinn við sáttatilraunina 1. febrúar 1850 ekki þóttist muna upphæðina í peningum þeim, er hann hafði við tekið, og jafnvel neitaði, að þeir hefðu verið 600 rbd. Hið sama er og að segja um það, þegar gagnsækjandinn álitur, að það hljóti að vera skylda aðaláfrýjandans að sanna það, að hann ekki hafi verið búinn að fá aftur hjá sér alla peningana um haustið 1844, þar sér (gagnsækjandanum) hafi — eftir aftali þeirra, þegar hann tók við þeim — borið að vera þá um haustið búinn að skila þeim. Ennfremur hefur gagnsækjandinn þóttzt finna sönnun í tveimur bréfum frá aðaláfrýjandanum, sem fram hafa verið lögð í réttinn, fyrir því, að skuldin væri að mestu borguð. En út af þessum bréfum, af hverjum annað er dagsett 10. febrúar 1847, en hitt 23. september 1848, sýnist þó ekki með rökum verða dregin nein viðurkenn-ing aðaláfrýjandans fyrir þessu. Í fyrra bréfinu klagar hann fyrir sýslumanninum í Borgarfjarðarsýslu aðeins yfir ólögmati meðferð, er hann þykist verða fyrir af gagnsækjandanum, þar hann (gagnsækjandinn) taki sér þann myndugleika yfir fjármunum sínum, þeim er hann eigi þar nyrðra, sem hann (aðaláfrýjandinn) aldrei hafi gefið honum, og biður því

sýslumanninn að leiðbeina sér í að ná rétti sínum á gagnsækjandanum fyrir þetta athæfi hans, en getur þó seinast um, að hann eigi ýmsar skuldir hjá honum. En í hinu bréfinu, sem er ritað til gagnsækjandans sjálfs, og hvar í hann krefur hann um endilegan reikningsskap á því, sem hann hjá honum eigi, kveðst hann að vísu ekki geta álitid, sem gagnsækjandinn sé enn búinn að borga sér fullt jarðarandvirðið o. s. fr., en af bréfi þessu er samt aftur auðséð, að hann ekki kannast við, að gagnsækjandinn hafi borgað annað af því en það, sem hann kunni að hafa borgað fyrir sig suður í Reykjavík til manns þess, af hverjum aðaláfrýjandinn var að kaupa núverandi ábúðar og eignarjörð sína Draghálsinn.

Þar eð það nú þar á móti er fullsannað, að gagnsækjandinn hafi tekið við af aðaláfrýjandanum verði jarðarinnar Litla-Vatnsskarðs, eður 600 rbd., hlýtur hann að gera næga grein fyrir því, hvernig hann hafi borgað honum það, og svara til hins, er hann ekki getur gert slíka grein fyrir. Hann hefur nú og í þessu skyni tilgreint, að hann

1. hafi borgað haustið 1842 aðaláfrýjandans vegna hér suður í Reykjavík 311 rbd.
2. Átt til góða fyrir fram hjá honum í peningum 32 —
3. Borgað 9. nóv. 1841 skuld hans til Jóhanns í Engihlíð 20 —
4. Aðra til Arnljóts á Gunnsteinsstöðum 10 —

Flyt 373 rbd.

Fluttir 373 rbd.

5. Þinggjald hans	6	—	60 sk.
6. Borgað honum suður í Reykjavík haustið 1843	160	—	
7. Í tilefni af útför móður hans	40	—	
og 8. enn þá til	11	—	

 Samtals 590 rbd. 60 sk.

Það er nú og sumpart sannað og sumpart af aðal-
áfrýjandanum við undirrættinn viðurkennt, að þær
hér undir nr. 1–4 nefndu borganir hafi átt sér stað,
og að þær ættu að koma upp í jarðarverðið, þó svo,
að aðaláfrýjandinn ekki vildi þar við kannast, að
gagnsækjandinn hefði borgað af þeim undir nr. 1
nefndu 311 rbd., nema 300 rbd., alltsvo borgað alls 362
rbd., og þóttist því þá eiga eftir hjá honum af jarðar-
verðinu 238 rbd. En hér við réttinn hefur hann vilj-
að álíta aðeins borgað af jarðarverðinu þá undir nr. 1
nefndu 311 rbd., en þar á móti ekki viljað, að þeir
undir nr. 2–4 nefndu 62 rbd. skyldu koma til mót-
reiknings þessu, þar þeir væru jarðarverðinu óvið-
komandi, heldur heyrðu til hinna annarra skuldavið-
skipta málspartanna, er öll mættu álítast útkljáð við
sættina við undirrættinn. En þetta er þó engan veg-
inn rétt skoðun, því aðaláfrýjandinn hefur sjálfur í
sóknarskjali sínu til undirrættarins viðurkennt, að
þessir 62 rbd. væru sáttinni óviðkomandi og að þeir
ættu að koma upp í jarðarverðið, og við þessa viður-
kenningu sína hlýtur hann hér við réttinn að vera
bundinn. Þar á móti virðist aðaláfrýjandinn að hafa

fullkominn rétt fyrir sér í því, að þeir undir nr. 5 nefndu 6 rbd. 60 sk. séu ekki látnir koma til mótreiknings upp í jarðarverðið, því þeir eru gagnsækjandanum eftir hans eigin játningu á sáttafundi 1. febrúar 1850 endurborgaðir af aðaláfrýjandanum með öðru, svo þegar undirdómarinn álitur, að þeir eigi að borgast af jarðarverðinu, af því aðaláfrýjandinn ekki hafi með berum orðum mótmælt því undir málsfærslunni, þegar gagnsækjandinn fór þess á flot, þá er þetta ekki rétt álitid, því útskrift sú af téðri sáttagerð, er gagnsækjandinn hafði fram lagt, vottaði skýlauslega, að þessi skuld væri gagnsækjandanum borguð, svo aðaláfrýjandinn þurfti ekki að mótmæla því, að gagnsækjandinn ætti að fá hana á ný borgaða af jarðarverðinu.

Hvað þá undir nr. 6 nefndu 160 rbd. snertir, þá þykist gagnsækjandinn hafa borgað aðaláfrýjandanum þá um haustið 1843 suður í Reykjavík, og að þetta séu þeir 160 rbd., er þessi þá borgaði upp í jörðina Dragháls, sem hann þá var að kaupa, og hefur hann viljað sanna þetta með því, að aðaláfrýjandinn hafi í þinghúsinu, þegar verið var við undirréttinginn að reyna til að sætta þá, sagt sér, að hann hefði ekki haft annað til að borga með áminnsta jörð haustin 1843 og 1844 en andvirði kinda þeirra, er hann þá rak norðan að. Nú hafi kindaeign aðaláfrýjandans þá verið svo lítil, að hann með kindaverði þessu eintómu ekki hafi getað borgað alla þessa peninga og fleiri, sem hann þar þá hafi borgað, hvað allt gagnsækjandinn hefur leitast við að sanna. Þannig sé það því satt, sem hann segi hér um. Og þetta hefur undirdómarinn álitid, að

innibindi svo megnar líkur fyrir þessari sögusögn gagnsækjandans, að hann í dómi sínum hefur skyld- að aðaláfrýjandann til að synja fyrir það með sálu- hjálpareiði sínum, að hann ekki hafi tekið móti áminnstum peningum af gagnsækjandanum.

Að vísu hefur nú aðaláfrýjandinn fram fært ýmis- legt um ógildi vitnaleiðslu þeirrar, er í þessu skyni var tekin, bæði af því honum ekki var stefnt til að heyra á vitnin, og að vitni skyldu vera leidd að því, hvað fram hefði farið undir sáttatilrauninni, fyrir réttinum. En þó menn nú álíti vitnaleiðslu þessa full- gilda, hvað hún að réttarins meiningu þó engan veg- inn er eftir grundvallarreglum sáttalöggjafarinnar, þá sannar hún þó ekkert áhrærandi efnið sjálft, því bæði hafa vitnin ekki þótzt geta borið með vissu, að aðaláfrýjandinn hafi sagt þetta, þó þau helst minni það. Og þó það væri nú álitid sem fullsannað, að aðal- áfrýjandinn hafi sagt þetta við gagnsækjandann, þá verður ekki heldur séð, að hér af fljóti nokkrar líkur fyrir því, að aðaláfrýjandinn hafi fengið hina umtöl- uðu peninga hjá gagnsækjandanum fremur en hjá einhverjum öðrum eður átt þá sjálfur, því það verð- ur ekki séð, að hann væri skyldur til að gera gagn- sækjandanum nokkra vissa grein eður reikningsskap fyrir því, hvaðan hann hefði fengið peninga þessa eður aðrar eigur sínar.

Það virðast þannig engar slíkar líkur við þetta vera fram komnar fyrir því, að gagnsækjandinn hafi borgað aðaláfrýjandanum þessa 160 rbd., að ástæða sé til að uppáleggja þessum síðarnefnda nokkurn synjunareið í því tilliti.

Gagnsækjandinn hefur, sem fyrr greint, þóttzt hafa borgað aðaláfrýjandanum 40 rbd. til útfarar móður hans. Á þetta hafði hann drepit fyrir undirréttingum, en án þess að tilgreina upphæðina, er hann fyrst hefur gert hér við réttinn. Þegar gagnsækjandinn í öðru gagnsóknarskjali sínu til réttarins hér álitur, að aðaláfrýjandinn hafi viðurkennt þessa skuld eður borgun, af því hann í fyrsta gagnsóknarskjali sínu hafði minnzt á hana, en þessi ekki mótmælt henni sér í lagi í svari sínu þar upp á, þá getur rétturinn ekki fallizt á þessa skoðun, því þar gagnsækjandinn í fyrsta gagnsóknarskjali sínu um leið og hann minntist á kröfuna hafði skilyrðislaust geymt sér rétt til að sanna hana nákvæmar seinna, þurfti gagnsækjandinn (sic), sem frá byrjun af hér við réttinn hafði mótmælt öllum gagnkröfum, nema þeim undir nr. 1 hér að framan nefndu 311 rbd., ekki að veita þessu andsvar, fyrri en sú frá mótpartinum umtalaða sönnun fram kæmi, eins og hann og mótmælti henni þá í næsta sóknarskjali sínu þar á eftir. Að vísu hefur nú gagnsækjandinn fram lagt fyrir landsyfirrétting þingsvitni, sem kröfu þessari til sönnunar, en þar eð aðaláfrýjandinn hefur mótmælt, að þingsvitni þetta yrði tekið nokkuð til greina, þar mótparturinn ekkert konunglegt leyfisbréf hefði útvegað sér til að framleggja ný skjöl í réttinn, og krafan þannig er ósönnuð og mótmælt af aðaláfrýjandanum, geta þessir 40 rbd. ekki álitizt borgaðir aðaláfrýjandanum af gagnsækjandanum.

Loksins hefur gagnsækjandinn álitit, að aðaláfrýjandinn hafi leyft, að þeir hér að framan undir nr. 8.

nefndu 11 rbd. mættu, auk þeirra undir nr. 1. nefndu 311 rbd., koma til lúkningar jarðarverðinu, af því aðaláfrýjandinn hefði viðurkennt, að ekki væru eftir af því nema 289 rbd., en sagt þó, að af þeim undir nr. 1. nefndu 311 rbd. væru aðeins borgaðir 300 rbd., en að hann vildi samt álíta hina 11 rbd., sem þar væru um fram nefndir, sem borgaða. Að vísu eru nú orð aðaláfrýjandans um þetta nokkuð óljós, en það virðist samt augljóst, að meining hans hafi verið sú, að hann hefur álitð, að ekki væri vissa fram komin fyrir því, að af þeim undir nr. 1. nefndu 311 rbd. væru borgaðir af gagnsækjandanum nema 300 rbd., en að hann samt vildi álíta, að hinir 11 rbd., sem þar eru um fram nefndir, líka væru borgaðir af honum, án þess að aðaláfrýjandinn hafi viljað, að nokkuð annað en áminnstir 311 rbd. skyldu mega dragast frá jarðarverðinu.

Eftir öllu þessu hefur gagnsækjandinn enga ánægjanlega grein gert fyrir því, að hann hafi borgað aðaláfrýjandanum af þeim 600 rbd., er hann tók við af honum, nema 373 rbd., hvers vegna hann er að skylda til að borga honum þá á vantandi 227 rbd. reiðu silfurs.

Hvað nú áhrærir leigu þá af peningunum, sem aðaláfrýjandinn hefur heimtað sér tildæmda, þá hafði hann að vísu í stefnu sinni til undirréttarins krafizt 22 rbd. í leigu eftir allt jarðarverðið, 600 rbd., í 11 mánuði frá því gagnsækjandinn tók móti peningunum 9. nóv. 1841 og unz hann í október 1842 þar af hefði borgað 300 rbd., og sömu kröfu hefur hann nú gert hér við réttinn aftur, en í sátt sinni fyrir undir-

réttnum viðurkenndi hann þar á móti, að gagnsækjandinn hefði borgað sér 24 rbd. í leigu eftir peningana frá vordögum 1841 og til vordaga 1842, og uppástóð í fyrsta sóknarskjali sínu þar þessu samkvæmt aðeins leigu frá þeim tíma, eður frá vordögum 1842 af 238 rbd. Hér fyrir réttinum getur því aðeins orðið spursmál um, hvort gagnstefnandanum geti gerzt að skyldu að borga leigu frá vordögum 1842 af þeim 227 rbd., er hann eftir því fyrrtéða enn má álítast að eiga eftir ógoldna af jarðarverðinu.

Gagnsækjandinn hefur nú fullyrt, að peningarnir aðeins hafi átt að vera hjá sér til geymslu, þangað til aðaláfrýjandinn aftur gæti fengið jörð fyrir þá, en aðaláfrýjandinn hefur þar á móti fullyrt, að hann hafi lánað gagnsækjandanum þá upp á rentu. Þegar nú aðaláfrýjandinn hefur álitíð, að gagnsækjandinn hafi í verkinu viðurkennt sögusögn sína með því að hafa borgað eins árs leigu eftir peningana, sem fyrr sagt, þá verður þó hér út af eftir þeim upplýstu kringumstæðum engin sönnun leidd þessu til styrkingar, því það er auðséð, að þeir borguðu 24 rbd., er af pörtunum kallast leiga eftir peningana frá fardögum 1841 til fardaga 1842, hafa átt að vera, eins og gagnsækjandinn hefur frá skýrt, eftirgjald eftir jörðina það ár, hvert þó hinum nýja kaupanda að vísu bar að borga seljandanum, en sem ekkert er fram komið um undir málinu, hvernig aftur jafnast hafi millum hans (þ. e. kaupanda Litla-Vatnsskarðsins) og gagnsækjandans, svo úr því aðaláfrýjandinn fékk jarðareftirgjaldið áminnst fardagaár, gat honum ekki borið leiga af peningunum frá gagnsækjandanum fyrri en

frá fardögum 1842. Þar á móti virðist það mega álítast sem fullsannað af *vitnaleiðslu þeirri*, sem færð hefur verið um þetta efni, að gagnsækjandinn hafi tekið peningana til láns. Að vísu er að heyra á sumum af vitnunum, sem í orð hafi komið, að gagnsækjandinn tæki peningana til geymslu, en þrjú af þeim fjórum vitnum, sem leidd hafa verið um þetta, hafa þó borið, að hann hafi tekið þá til láns, og hið fjórða, er ekki kveðst muna það, fortekur það þó ekki, eins og líka aðferð gagnsækjandans með peningana síðan ekki sýnist votta það, að þeir hafi verið í geymslu hjá honum, eður sem depositum. Að vísu hafa nú tvö af vitnum þessum, sem borið hafa, að gagnsækjandinn hafi tekið peningana til láns, borið, að þetta hafi verið með þeim skilmála bundið, að hann skyldi svara leigu eftir þá, en hið þriðja hefur aðeins borið, að það hafi ímyndað sér, að hann ætti að svara leigu af þeim, þar hann hefði tekið þá til láns. En af þessum tveimur vitnum hefur annað ekki verið eiðfest. Það virðist þannig ekki vera fram komin full sönnun fyrir því, að gagnsækjandinn hafi tekið peningana til leiguburðar, en þó svo miklar líkur fyrir þessari sögusögn aðaláfrýjandans, að full ástæða sé til að skylda gagnsækjandann til samkvæmt 1-14-6 að synja fyrir það með eiði sínum, eins og gagnsækjandanum og undir öllum kringumstæðum ber að greiða leigu, 4 af hundraði, af skuldinni frá 1. febrúar 1850, þá málið fyrst var klagt fyrir sáttanefndinni, og þangað til borgun skeður, því þó undirdómurinn hafi álitð í dómi sínum, að aðaláfrýjandanum undir engum kringumstæðum gæti dæmzt leiga eftir

peningana lengur en til 16. júlí 1852, þegar stefnan til undirréttarins var út gefin, af því gagnstefnandanum þar ekki var stefnt til að borga leiguna lengur en nú var tiltekið, þá er þetta ekki rétt álitid, því aðaláfrýjandinn hefur strax í fyrsta sóknarskjali sínu til undirréttarins krafizt leigunnar, unz borgun skeði. Og til þess að gera þessa breytingu á kröfu sinni, úr því sættir ekki gátu á komizt, virðist hann að hafa haft fullkominn rétt, án þess að hann til þess þyrfti að taka út áframhaldsstefnu, eins og mótparturinn og ekkert hefur haft á móti þessari breytingu í kröfunni.

Málkostnaður fyrir báðum réttum á eftir kringumstæðunum að falla niður.

Eftir þeim upplýstu kringumstæðum virðist ekki næg ástæða til að dæma dauð og marklaus eftir kröfu gagnsækjandans orð þau, er málsfærslumaður aðaláfrýjandans hér fyrir réttinum hefur brúkað um hann, eins og líka ekki finnst ástæða til að geyma réttvísinni rétt gegn gagnsækjandanum, hvers áfrýjandinn hefur krafizt.

Því dæmist rétt að vera :

Kröfu aðaláfrýjandans, Björns Þorvaldssonar, til gagnsækjandans, Kristjáns Jónssonar, upp á 58 rbd. 32 sk. með leigu frá 1. júlí 1844 frávísast. Þar á móti ber gagnsækjandanum að borga aðaláfrýjandanum af hinum umstefndu 289 ríkisbankadöllum 227 rbd. r. s., ásamt með leigu þar af, 4 af hundraði, frá 1. febrúar 1850, unz borgun skeður. Loksins ber gagnsækjandanum að borga aðaláfrýjandanum leigu, 4 af

hundraði, af áminnstum 227 rbd. frá 6. júní 1842 og til 1. febrúar 1850, nema hann á löglegan hátt innan réttar með sáluhjálpareiði sínum synji fyrir að hafa heitið að borga rentu aðaláfrýjandanum eftir þá 600 rbd., er hann tók við af honum hinn 9. nóvember 1841. Að öðru leyti eiga málspartarnir hvor fyrir annars kröfum í þessu máli sýknir að vera.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1853, þann 27. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 23/1853: Réttvísni

g e g n

Árna Magnússyni á Sellátrum í Múlaþingi.

Að vísu er hvorki stefnan í héraði til landsyfirréttarins í sök þessari né vottun stefnuvottanna um birtingu hennar og dómsins ritaðar á sjálfar dómsgerðirnar, hvað þó á að gera eftir tilskipun 31. maí 1805, cfr. tilskipun 29. nóv. 1837 og fleiri lagaboð, samt tilskipun 3. júní 1796, 33. gr., heldur á afskrift af dóminum, en sem er fest við dómsgerðirnar. Innsigli sýslumannsins stendur og ekki á dómsgerðunum sjálfum þeim til staðfestingar, heldur aðeins á viðfestu fylgiskjali. En þrátt fyrir þessa formgalla virðist þó, eftir kringumstæðunum, sem ekki þurfi að frávísa sökinni og að dæma megi hana í aðalefninu.

Hvað því næst sökina sjálfa snertir, þá hefur hinn ákærði, Árni Magnússon, sjálfur játað — að hverju og aðrar nægilegar sannanir eru fram komnar —, að hann kvöld eitt eður nótt seint á sláturtíð haustið 1851 hafi stolið á Eskifjarðar verzlunarstað fjalarstúf, er þar lá hjá skipsbrúnni, og úr útihúsi þar, sem brúkað er til skjóls ferðamönnum, tveimur pokum með saltlúku í og átta kindarhöfðum, og hefur þetta allt verið metið til samans 1 rbd. og skilað aftur eigendunum, eftir því sem ráðið verður af réttargerðunum. Áminnst kvöld eður nótt voru ýmsir ferðamenn komnir í fyrirtéðu húsi og voru búnir að læsa því að sér og lagstir til svefns, þegar ákærði með öðrum ferðamanni kom þangað, að öllum líkindum til að fá sér þar náttstað um nóttina. Annar hvor þeirra — því það er ekki með öllu sannað, að ákærði hafi gert það — hratt þá hurðinni upp, er ekki þurfti að koma við nema með hendi eður fæti, til þess að hún hrykki upp, án þess þó húsið skemmdist við það í minnsta máta, og fóru síðan báðir inn, án þess að leggja sig til svefns. Fór þó ákærði bráðum út aftur með áminnsta muni, er hann stal þar.

Fyrir þetta er ákærði, sem er kominn yfir sakamanna lögaldur og aldrei áður hefur hegning hlotið, dæmdur af sýslumanninum í Suður-Múlaþingi hinn 19. nóvembermánaðar fyrra árs til að hýðast 10 vandarhöggum, og er hann einnig skyldaður til að borga sakarkostnaðinn. En þessum dómi hefur hann skotið til landsyfirréttarins.

Að undirdómarinn ekki hefur álitíð þetta innbrotsþjófnað, heldur heimfært brotið undir 1. grein í til-

skipun 11. apríl 1840, virðist fullkomlega rétt, því, auk annars, er það hvorki fullkomlega sannað, sem fyrr er á minnzt, að það hafi verið ákærði, er hratt upp hurðinni, og líka er ekkert það fram komið, er bendi á, að ákærði hafi gert það í þeim tilgangi að stela þaðan nokkru, heldur bendir allt á, að hann hafi farið þar inn með fyrstu í allt öðrum og leyfilegum tilgangi. Eins virðist eftir kringumstæðunum sú af dómaranum tiltekna upphæð á straffinu hæfilega metin, hvers vegna undirréttardóminn ber að staðfesta, hvað hegninguna snertir, og sömuleiðis, hvað lúkningu sakarkostnaðarins áhrærir.

Þau svaramanni í héraði tildæmdu sakarfærslulaun samþykkjast. Í sakarfærslulaun fyrir landsyfirréttnum ber hinum ákærða að borga 5 rbd. til sóknarans og 4 rbd. til svaramanns síns.

Sá langi dráttur, sem orðið hefur á rekstri sakarinnar í héraði, virðist eftir þeim af dómaranum í réttargerðunum upplýstu kringumstæðum ekki getað bakað honum ábyrgð. Sókn við landsyfirréttninn og vörn við báða rétti hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Í sakarfærslulaun til sóknara við landsyfirréttninn, organista P. Guðjohnsens, borgi hinn ákærði 5 rbd. og til svaramanns síns þar, candid. M. Grímssonar, 4 rbd.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, þann 23. janúar

á l y k t u n

í sökinni nr. 24/1853: Réttvísinn

g e g n

Guðmundi Guðmundarsyni úr Gullbringusýslu.

Áður en fullnaðardómur sé lagður á sök þessa, verður rétturinn að álíta nauðsynlegt, að útvegaðar séu eftirnefndar upplýsingar:

1. Að því leyti munir þeir, sem fundust hjá hinum ákærða í tjaldi hans á Ártúni, eru enn þá til staðar, annað hvort í Gullbringu eður Húnavatnssýslu, ber að leita upplýsinga um, hvort Jón bóndi Halldórsson á Löngumýri í Húnavatnssýslu geti með vitnum sannað eignarrétt sinn til þeirra, og sjálfur treysti sér til að staðfesta með eiði, að þeir séu horfnir sér án vilja síns og vitundar.

2. Þar eð það sést á réttargerðunum, að rauðblesótti hesturinn, sem Ólafur Halldórsson á Bakka hafði misst, hafi horfið úr Vatnsendalandi, ber að upplýsa, hvort ekki hesturinn sé horfinn úr vörzlum bóndans á Vatnsenda, í hverju tilfelli þessum ber með eiði að staðfesta, að hesturinn sé horfinn sér án vilja síns og vitundar. Þar eð eignarréttur Ólafs að hestinum aðeins er sannaður með vitnisburði bróður hans og vinnumanns hans, ber þar að auki að rannsaka, hvort ekki önnur vitni séu til, sem geti sannað eignarréttinn.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að annast um, að ofangreindar upplýsingar verði fengnar.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, þann 30. janúar

d ó m u r

í málinu nr. 20/1853: Prófastur B. Vigfússon

g e g n

Garðs kirkju í Kelduhverfi.

Prófastur B. Vigfússon á Hólum í Hjaltadal hefur skotið til landsyfirréttarins dómi, gengnum hinn 16. nóvember 1852 að Svalbarða í Þingeyjarþingi af sýslumanninum í Vaðlaþingi, E. Briem, sem setu-dómara, og tilteknum meðdómsmönnum, í máli nokkru millum nefnds prófasts og prestsins á Garði í Kelduhverfi, Björns Arnórssonar, út af rekaparti, liggjandi fyrir landi jarðarinnar Víkingavatns, er greindur prófastur álítur, að liggi undir nefnda eign-arjörð sína, en presturinn telur eign áminnstrar Garðs kirkju. Með nefndum dómi er mesti hluti rekaparts þessa dæmdur undan Víkingavatni, og málsfærslumanni prestsins, er fengið hafði gjafsókn í héraði — hvað hann og hefur fengið hér við réttinn — dæmdir 8 rbd. í málsfærslulaun úr opinberum sjóði, án þess að þess sé getið eður dæmt um, hver skuli bera annan kostnað málsins.

Jafnvel þó það sé vafalaust eftir N. 1–7–1, tilskipun 3. júní 1796, 24. og 36. gr., og tilskipun 4. okt. 1799, að í jarðaprætum eigi undirdómarinn ekki að halda réttinn með tveimur þingvottum, heldur með fjórum, er dæma með honum í málunum, og að hann ekki eigi að skipta um þá að nauðsynjalausu í sama máli, þá hefur samt sýslumaðurinn hér ekki gætt þessa fyllilega. En með því hann þó hafði þá fjóra, er hann reið á þrætustaðinn, og eins tók sér meðdómsmenn til að dæma málið, þá virðist, að formgalli þessi ekki geti haft þá réttarverkun, að landsyfirrétturinn að embættisskyldu eigi fyrir þá sök að dæma dóminn ómerkan.

Hvað málefnið sjálft snertir, þá byggir áfrýjandinn kröfu sína um það, að nefndur þrætureki, sem gengur frá kletti nokkrum í Víkingavatns landi, er nefnist Grásiðuklettur, eður Þjófaborg hin vestari, og austur þangað, sem Víkingavatns og Garðs lönd mætast hið neðra, liggi undir Víkingavatn, á því, að rekinn liggi allur fyrir landi þessarar jarðar, en Jónsbókin segi með berum orðum í Rekabálki 1. kap., að hver maður eigi reka allan fyrir landi sínu, nema með lögum sé frá kominn. Auk þessa hefur hann og fram lagt ýmisleg skjöl, af hverjum hann álítur, að sjá megi, að rekinn hafi fylgt jörðinni Víkingavatni. Þegar áfrýjandinn samt virðist að álíta, sem það sé ný sönnun fyrir rétti hans til rekans, að hinir löggiltu máldagar fyrir Hólabiskupsdæmi ekki eignu Garðs kirkju reka, nema fyrir sínu landi, þá getur þó engin sönnun legið í þessu fyrir því, að hinn umþrattaði reki liggi undir Víkingavatn, því, auk þess sem

kirknamáldagarnir ekkert heimildarskjal geta verið fyrir nefnda jörðu, svo gæti og rekinn bæði fyrr — þó þess sé ekki getið í þeim — og eins seinna verið genginn undan jörðinni á löglegan hátt og kominn undir Garðs kirkju.

Á hina síðuna hefur hinn stefndi einnig viljað byggja tilkall sitt til rekans að nokkru leyti á fyrirtéðum lagastað, þar Garðs land og liggi á bak við Víkingavatns land, svo rekinn megi segjast liggja fyrir Garðs landi, en slíkt er gagnstætt réttu lagi, því, eins og í undirdóminum er tekið fram, er það gagnstætt allri mállyzku að segja, að sjór eður reki liggi fyrir þeim löndum, er ekki ná til sjávar, og hvar lönd annarra jarða liggja á millum, eins og það líka strax á eftir í áminnstum lagastað og víðar af Jónsbókinni er auðséð, að rekinn álízt í reglunni að fylgja því landi, sem fjaran, er rekann ber upp á, er áföst við. Að Garður nokkurn tíma hafi átt landið næst fyrir ofan rekann, er og með öllu ósannað.

En auk þess hefur hinn stefndi einnig álitid, að fleiri skjöl vottuðu, að þó rekinn öndverðlega hefði legið undir Víkingavatn, þá væri hann þó nú genginn undan jörðinni, og í þessu skyni hefur hann einkum skírskotað til nokkurra biskupa og prófasta vísitazía og vitnað í ýmsar lögfestur. Af biskupa vísitazíunum hefur hann einkum skírskotað til vísitazíu Þorláks biskups Skúlasonar frá 1631, hvar sagt er, að gömlu rekamörk Garðs og Víkingavatns séu þar, sem Þjófaborg beri í Íleifsfjall, hver örnefni í undirdóminum eru álitin, að vera eigi rekamark millum téðra jarða, og til vísitazíu Björns meistara Þorleifssonar frá 1702, er

bauð þáveranda presti á Garði „að halda partinum, er Víkingavatnsmenn hefðu viljað ná í fyrrum“. En eins og það er með öllu óvíst, til hvaða parts í þessari síðarnefndu vísitazíu er meint, og það jafnvel, hvort þar sé fremur meint til nokkurs rekaparts en einhvers landsparts, svo er og engin sönnun fram komin fyrir því, að Garðs prestar hafi að boði biskupsins haldið þessum parti, hver helzt sem hann svo hefur verið. Og hvað vísitazíu Þorláks biskups áhrærir, þá — auk þess sem orð hennar í kring virðast að benda til, að þá hafi verið ágreiningur um rekann — sést engan veginn af henni, hvort hin umgetnu örnefni hafi verið höfð rekamörk á dögum biskupsins. Hinar aðrar biskupa og prófasta vísitazíur minnast ekki á rekann og eru stílaðar í of almennum orðatiltækjum til þess, menn geti dæmt nokkuð um hann eftir þeim. Annars er hvorki vísitazía Þorláks biskups né hinna seinni biskupa nokkur sönnun fyrir því, hvað undir kirkjurnar liggi.

Hvað hinar framlögðu lögfestur áhrærir, þá hefur rekinn verið lögfestur undir Garð frá árinu 1682–1703 því nær á hverju ári, þó stundum með fárra ára millibili, síðan aftur 1715, 1719, svo 1775, 1777, 1789 og loksins 1791 og 1807. En engin af lögfestum þessum leggur við fimmtarstefnu eftir Llb. 26, hvað ekki heldur var von um hinar seinni þeirra, heldur eru þær allar samdar eftir Llb. kap. 16. En með slíkum almennum lögfestum, hvar engum er stefnt og sem ekki seinna er fram fylgt með dómi, geta menn eftir Jónsbókinni engan eignarrétt öðlazt, heldur á slík lögfesta aðeins standa um 12 mánuði hina næstu eft-

ir. Lögfestur þessar geta því hvorki verið fyrir Garðs kirkju nein heimildarskjöl fyrir rekanum, sem væru þær dæmdir dómar, né heldur nein sönnun fyrir því, að rekinn þá, er þær voru samdar, hafi verið kominn undan Víkingavatni undir Garð, eins og líka rekinn hefur verið lögfestur undir Víkingavatn 1715 og 1719. Að vísu hefur 1807 þáverandi eigandi Víkingavats, faðir áfrýjandans, er þá var prestur í Garði, sleppt rekanum úr lögfestu sinni fyrir Víkingavatni, en lögfest hann undir Garð, eins og eigandi Víkingavats og hefur sleppt honum úr lögfestu sinni fyrir téðri jörð 1791. En af þessu verður samt engan veginn með nokkrum rökum ráðið það, að þeir með því hafi *viljað* eftirláta rekann Garðs kirkju, sem ekki er þar að auki nefnd í lögfestum þessum, heldur það aðeins því, að þeir ekki hafa vitað eður álitíð, að rekinn mundi liggja undir Víkingavatn. En þó þeir hafi villzt í þessu, þá geta þeir engan veginn álitízt að hafa misst rekann fyrir þá skuld alleina, eður sleppt honum til Garðs kirkju heldur en einhvers annars, ef þeim annars að öðru leyti bar hann, eður hann lá undir jörðina. Eftir sögusögn áfrýjandans, er hinn stefndi ekki hefur borið á móti, höfðu og Garðs prestar fyrir 1682 sjálfir 5 sinnum sleppt rekanum úr lögfestum sínum fyrir Garðs landi. Og þó það af lögfestu áfrýjandans frá 1845 fyrir Víkingavatni líti svo út sem hann vildi sleppa nokkru af þræturekanum með því skilyrði, að Garðs prestar ekki vildu halda honum öllum undir Garð, þá getur slíkt ekki hafa skaðað rétt hans, þar skilyrði þetta ekki uppfylltist.

Auk þessa hefur hinn stefndi fram lagt nokkura vitnisburði, af hverjum aðeins tveir eiginlega geta sagzt áhræra rekamörkin millum Garðs og Víkingavatns, en hinir þar á móti hljóða um það, hver klettur að nú nefnist Þjófaborg. En þessir tveir vitnisburðir geta þó engin veruleg áhrif haft á úrslit málsins, því annar þeirra viðvíkur aðeins því, að vitnið hafi frá 1838–1844 hirt rekann fyrir Garðs prest, en hinn ber um það, að vitnið hafi heyrt, að Þjófaborgin ætti að vera rekamark millum Garðs og Víkingavatns, án þess til sé greint, af hverjum það hafi heyrt þetta.

Undirrætturinn hefur nú og álitnið, að ekkert af hinum fram komnu eldri skjölum gæti heimilað Garðs kirkju rekann. Þar á móti hefur hann álitnið, að þar rekinn hafi verið lögfestur undir Garð 1775, 1777 og 1789, og sýslumaðurinn þá hafi ritað á þessar lögfestur, að þær væru óátaldar, og þar rekinn aftur síðar hefði verið lögfestur undir Garð 1791 og 1807, en þá verið sleppt úr lögfestum fyrir Víkingavatni frá sömu árum, þá hlyti hann á þessu tímabili að hafa verið í hendi Garðs presta, og að Garðs kirkja hlyti því að eiga hann eftir Jónsbókar Llb. kap. 26, þar áfrýjandinn ekki hafi sannað, að hann hefði verið ræntur rekanum.

En þessi skoðun undirrættarins virðist engan veginn rétt. Lögfestan, þegar hún er stíluð eins og hinar umræddu eru stílaðar, getur aldrei falið annað í sér, en að sá, sem lögfestir, bannar öðrum að nota hið lögfesta, og lýsir um leið yfir því áformi að vilja sjálfur láta fénýta það frá þeirri jörðu, sem hann lögfestir það undir. Hún er og getur því eftir eðli sínu engin

sönnun verið fyrir því, að hann síðan nokkurn tíma virkilega noti hið lögfesta samkvæmt lögfestunni. En Jónsbókin heimtar með berum orðum, 1. c., að maður virkilega skuli hafa haft ítakið í 20 ár til þess að geta hefðað það.

Það er þannig engan veginn sannað með nefndum lögfestum, að Garðs prestar 1791 eður 1807 hafi þá verið búnir að hafa rekann í 20 ár hin næstu á undan. Slík sönnun fæst og engan veginn við það, þó enginn á þinginu við staddur hafi haft á móti lögfestunni, þegar hún var lesin þar, sem rangri, eður, sem menn svo kalla, hafi átalið eða áfrýjað hana (mót-mælt henni). Og þó menn vildu álíta, að sýslumaðurinn hefði þá haft umráð Víkingavatns og að hann með því að rita á lögfestuna, að hún væri óáfrýjuð, hefði svo gott sem játað, að hann frá sinni hálfu ekkert hefði á móti hinni áformuðu brúkun Garðs presta af rekanum, þá er þó engan veginn þar með sannað, að ábúendur Víkingavatns hafi gefið nokkurn gaum að lögfestunni, nema kannske næstu 12 mánuði, og það því síður, sem þeim 2 árum áður, eða 1773, hafði undantekningarlaust verið byggður rekinn fyrir landi jarðarinnar, er verður að skiljast um allan reka fyrir landi hennar, og því eins um þræturekann sem hinn annann.

Yfir höfuð vanta sannanir fyrir því, hve nær Garðs prestar fyrir 1791 tóku að staðaldri að hirða rekann. Þar á móti hefur áfrýjandinn viðurkennt, að rekinn frá því um seinustu aldamót muni sem oftast hafa verið hirtur af Garðs prestum. En með því það þó er sannað, að Garðs prestar frá 1806 til 1808 og frá

1812 til dánardægurs móður áfrýjandans, Kristínar Þórðardóttur, hafi verið eigendur annað hvort að öllu Víkingavatni eður þó nokkrum hluta þess, gátu þeir ekki hefðað rekann undir Garð á þessu tímabili, eður fyrri en búið var að skipta á millum prestsins og erfingja hennar. En hvort 20 ár hafa liðið frá dánardægri móður áfrýjandans eða frá skiptunum eftir hana og til þess klögunin til sáttanefndarinnar var gefin út, er var árið 1852, og á hverjum tíma Garðs prestar einlægt sýnast að hafa hirt rekann, verður ekki með nægri vissu séð af hinum framlögðu skjölum, því í skjölum áfrýjandans segist hún sumstaðar dáin 1831, en aftur á öðrum stað 1832, án þess hinn stefndi hafi borið á móti þessu síðara sem röngu. Þegar áfrýjandinn því segir, að Garðs prestur hafi frá 1832 til vorsins 1841 haft alleina undir hendi Garðs reka, þá er ómögulegt að sjá þar af, hvort þar á að skiljast 1832 inclusive eða exclusive — en hvort tveggja eftir málinu vel getur staðizt — og því ekki heldur, að Garðs prestar þá hafi verið búnir að halda rekanum í 20 ár, er klagan var út gefin. Annars virðist sem þetta atriði ekki geti varðað miklu, því þar eð áfrýjandinn hefur upplýst, að stiftsyfirvöldin, sem hafa á hendi hina æðri umsjón kirknanna, hafi beðið hann í marzmánuði 1851, þegar hann var farinn að hreyfa við málinu í héraði, að senda sér, *áður en lengra ræki*, skjöl þau og skilríki, er hann byggði á kröfu sína um rekann, en sendu honum þau ekki aftur, fyrr en í aprílmánuði 1852, þá virðist sem hann engan veginn eigi að gjalda þess, eður réttur hans gegn kirkjunni nokkuð skerðast fyrir það, þó hann

léti eftir þeim að ljá þeim skjölin og að þeirra ósk biðlundaði við með höfðun málsins, unz hann fengi svar þeirra, eins og ekki heldur var von til, að hann færi að höfða málið, fyrri en hann hafði fengið aftur skjöl þau frá þeim, er hann áleit, að úrslit málsins kynni að vera komið undir, hvað hann og strax gerði eftir að hafa fengið þau aftur.

Eftir öllu þessu virðist það engan veginn sannað, að Garðs prestar hafi eftir Llb. kap. 26. unnið nokkra hefð á hinum umpráttaða reka, og þetta verður því síður álitid sem lagastaður þessi ekki lætur ítakið hefðast undan jörðunni, ef hinn, sem landið á undir, getur sannað á löglegan hátt, að hann eigi það, ef hann skuli óræntur vera. Og það getur hann, ef hann með skilríkjum getur sýnt, að ítakið liggi undir jörðu sína, eður eigi að heyra henni til, því missi hann það þá, án þess hinn sanni, hvernig það sé komið úr eign hans í sína, verður hann þar — eftir orðatiltækjum lögbókarinnar — ræntur eign sinni, þar hann þá missir hana án nægrar heimildar. En auk ýmsra vitnisburða gamalla, einkum frá 1678, er meir eða minna lúta að því, að rekinn hafi sem oftast verið hirtur í hið minnsta þangað til frá Víkingavatni, hefur áfrýjandinn fram lagt sannað eftirrit af samningi frá 1558 millum páveranda prests í Garði og eiganda Víkingavatns um landamerki téðra jarða, eftir hverjum samningi rekinn beinlínis liggur undir Víkingavatn.

Eftir öllu fyrirtéðu verður því að dæma allan hinn umpráttaða reka undir jörðina Víkingavatn.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum ber eftir

kringumstæðunum að falla niður. En af þeirri ástæðu, sem upphaflega er getið í þessum dómi, kemur hér ekki til álita, hvernig lúka skuli kostnaði málsins við undirréttinn. Málsfærslulaun svaramanns hins stefnda í héraði samþykkjast, er, eins og málsfærslulaun svaramanns hans fyrir landsyfirréttnum, er ákvarðast til 15 rbd., borgist úr opinberum sjóði.

Að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál fyrir undir og yfirréttnum, vitnast, að rekstur og vörn þess í héraði hefur verið vítalaus, og vörn þess hér fyrir réttinum lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Allur hinn umþráttaði reki frá þeim stað fjörunnar, er Grásíðuklettur (að öðru nafni Þjófaborg hin vestari) ber í Íleifs eður Eilífsfjall, og austur þangað, sem Víkingavatns og Garðs lönd mætast hið neðra við sjó, á að liggja undir jörðina Víkingavatn.

Að öðru leyti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður. Svaramanni hins stefnda við landsyfirréttninn, candi-dat L. Hallgrímssyni, bera 15 rbd. reiðu silfurs í málsfærslulaun, er lúkist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, þann 3. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 24/1853: Réttvísín

g e g n

Guðmundi Guðmundarsyni úr Mýrasýslu.

Sök þessi er risin út af því, að vorið 1852 fundu tveir menn í tjaldi ákærða, er þá var í vinnu á Bústöðum í Gullbringusýslu hjá kaupmanni D. Thomsen, meðal annars smávegis, nokkuð af smjöri, 8 pör af skóm og ólarreipis stúf, er þeir hugðu, að hann mundi hafa stolið úr tjaldi ferðamanns nokkurs, er hafði átt að hafa misst þaðan samkynja muni. Fóru þeir með þetta til ákærða, báru á hann, að það mundi vera honum ófrjálst, og sögðu, að eina skóna vantaði, því maðurinn hefði átt að hafa misst 9 pör. Ákærði bað þá að færa þessa muni aftur eigandanum, án þess þó að játa eður neita, að hann hefði stolið þeim, og leysti um leið af sér nýja skó, samkynja hinum, og fékk þeim þá. Þetta allt hefur verið metið til samans á 3 rd. 20 sk.

Um sömu mundir hurfu tveir hestar, annar Guðmundi nokkrum Guðmundarsyni í Hafnarfirði, en hinn bóndanum Ólafi Halldórssyni á Bakka í Gullbringusýslu, og með því líkir hestar seinna fundust í vörzlum ákærða, lagðist sá grunur á, að hann og mundi hafa stolið þeim.

Út af hvoru tveggja þessu var nú þjófssök höfðuð á hendur ákærða, er lyktaði svo í héraði, að hann, er

áður, 1. marz 1851, hefur verið dæmdur fyrir þjófnað til 2 sinnum 5 daga vatns og brauðs hegningar, var nú, 8. nóv. fyrra árs, dæmdur af sýslumanninum í Gullbringusýslu sem valdur að hestaþjófnaðinum til 6 ára vinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi og til að borga allan af sökinni löglega leiðandi kostnað.

Hinn ákærði, sem skotið hefur dómi þessum fyrir landsyfirrættinn, hefur stöðuglega neitað því að hafa gert sig sekan í fyrirtéðum stuldum. Þannig hefur hann borið á móti því, er fundarmennirnir þó samhljóða hafa borið, og ekkert þótzt vita til um muni þá, er fundust í tjaldi hans og fyrr er getið. En þó fyrirtéð sögusögn fundarmannanna, er þeir hafa staðfest með eiði sínum, verði að álítast að vera með öllu sönn, og þó þannig séu fram komnar megnar líkur fyrir því, að fyrirtéðir munir hafi ákærða verið ófrjálsir, þá eru þó líkur þessar ekki svo sterkar, að nóg ástæða sé til að dæma hann sem þjóf eftir þeim, því, auk annars, er engin nægileg sönnun fram komin fyrir því, að munir þessir, er hjá ákærða fundust, hafi verið hinir sömu, er ferðamanninum áttu að hafa horfið.

Eins virðist og, hvað hestahvarfið snertir, sem ákærði ekki verði dæmdur sem sekur í því. Báða hesta þá, er hann hafði handa á millum, hefur hann einlægt undir rannsókninni þótzt hafa keypt af ferðamanni nokkrum úr Skaftafellssýslu, er þá hafi legið í tjaldi í Fossvogi hjá Reykjavík, en sem hann ekki hafi þekkt, og gefið fyrir þá báða til samans hér um 28 rbd. Að vísu hafði hann, áður en sökin var höfðuð

gegn honum, sagt nokkuð öðruvísi frá því, hvernig stóð á hestum þessum, eins og sögusögn hans um það, hvernig hann hafi eignast peninga þá, er hann þykist hafa borgað þá með, hefur í fleiru en einu tilliti reynzt ósönn. Líka hafa tvö vitni svarið, að annar hesturinn væri hinn sami, sem fyrrtéðum Ólafi Halldórssyni hvarf, og eitt vitni, að hinn hesturinn sé sá, er Guðmundur í Hafnarfirði missti, og loksins hafa þeir báðir Ólafur og Guðmundur svarið, að hestar sínir væru komnir frá sér móti vilja sínum og vitund. En hvað hest þann snertir, er Guðmundur á að hafa misst, þá hefur hann fyrst, er hann sagði sýslumanni frá hvarfinu, lýst honum svo, að hann ætti að hafa standfjöður framan bæði eyru, en hestur sá, er hjá ákærða fannst og fyrrtéðum Guðmundi var eignaður, þó ekki nema af einu vitni, hafði fjöður aftan bæði eyru. Og hvað hest þann snertir, er Ólafur missti, þá hefur að sönnu bæði bróðir hans og vinnumaður svarið, að það væri annar hesta þeirra, er ákærði hafði meðferðis. En það virðist sem vitni þessi ekki geti verið hér fullkomin heimildarvitni eftir N. L. 1–13–17, þar eð undantekning sú, sem þessi lagastaður tilgreinir, því síður virðist hér geta átt sér stað, sem Ólafur hafði átt hestinn í þrjú ár, og sem hestar eftir varðveizlu þeirri, sem hér á landi er höfð á þeim, með engu móti virðast geta heimfærzt undir þá muni, sem yfir höfuð að tala má búast við að ekki aðrir þekki en heimafolk.

Það virðast þannig ekki vera fram komnar fullnógar sannanir fyrir því, að hestar þeir, er ákærði hafði meðferðis, hafi verið stolnir. En úr því slíkar

sannanir brestur, verður hann ekki heldur dæmdur fyrir það, þó hann ekki geti vísað á sala sinn. Líkur þær, sem þó eru fram komnar gegn ákærða, eru samt svo sterkar, að hann verður aðeins að dæma sýknan fyrir sóknarans frekari ákærum.

Hvað lúkningu sakarkostnaðarins snertir, þá ber að lúka hann á þann hátt, sem segir í undirréttar-dóminum, og samþykkjast sakarfærslulaun þau, er svaramanni hins ákærða í héraði þar voru dæmd. Í sakarfærslulaun fyrir yfirréttinum á hinn ákærði að lúka til sóknarans 6 rbd. og svaramanns síns 5 rbd.

Rekstur og vörn málsins í héraði hefur verið víta-laus, sókn og vörn þess hér fyrir réttinum lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði, Guðmundur Guðmundarson, á í sök þessari sýkn að vera fyrir sóknarans frekari ákærum.

Að öðru leyti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Sóknara fyrir landsyfirréttinum, organista P. Guð-johnsen, bera í sakarfærslulaun 6 rbd. reiðu silfurs og svaramanni hins ákærða þar, candidat M. Gríms-syni, 5 rbd. reiðu silfurs, er lúkist af hinum ákærða.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 18. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1854: Réttvísín

g e g n

Kristínu Ragnheiði Bjartmarsdóttur.

Með dómi, gengnum að Friðriksgáfu í Hörgárdal 10. febr. af sýslumanninum í Vöðlapingi, E. Briem, og til teknum meðdómsmönnum, er fanginn Kristín Ragnheiður Bjartmarsdóttir dæmd fyrir barnsfæðingu í dul til 5 ára vinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi og til að lúka allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, en þessum dómi hefur hún skotið fyrir landsyfirrættinn.

Sök þessi er svo vaxin, að hin dómfellda, sem er ógift, 19 vetra gömul og aldrei áður hefur sætt hegningu né verið ákærð fyrir neitt lagabrot, hafði í vor, er var, farið framan úr Hrísey frá fósturforeldrum sínum í vinnumennsku að Þrastarhóli til prófasts Guðmundar Einarssonar Johnsens, en á áliðnu sumri lagðist sá grunur á, sökum þess mönnum virtist hún framsettari en hún verið hafði, er hún kom, að hún mundi vera ólétt. En þessu neitaði hún þá, þegar hún var spurð að því. Í janúarmánuði, sem næst leið, sýndist mönnum þykkt þessi horfin, og fann þá hús-bóndi hennar ástæðu til að skýra sýslumanninum frá þessu. En fáum dögum seinna, eða 22. s. m., fannst af heimilisfólkinu á Þrastarhóli í fatakistu hinnar dómfelldu barnslíkami bögglaður saman og sveipaður

innan í svuntugarm, og var henni vafið um andlit þess og höfuð. Við rannsókni þá, er strax var gerð út af þessu, játaði hin dómfellda, að hún hefði alið þetta barn aðfaranóttina hins 21. desember f. á., og hefði það gengið til á þann hátt, að hún fyrst um kvöldið hefði kennt lasleika, farið svo að hátt og sofnað, en vaknað aftur skömmu seinna og þá kennt jóðsóttar. Kveðst hún þá hafa farið á fætur, þó ekki nema í nærfötin, og brugðið skónum á bera fæturna á sér, í því skyni að ala barnið í einrúmi, gengið svo fram í stofu, tekið þar litla sæng eða dýnu og farið með hana inn í eldhús, lagzt þar á hana og fætt svo barnið þar á henni. Að því búnu hefði hún staðið upp aftur undir eins og hún hafði mátt til, við hvað naflastrengurinn hefði slitnað, tekið barnið upp, er hún fyrst eftir fæðinguna hefði heyrt „eitthvað snöltra í“, borið það upp við birtu, er lagði inn um eldhúsgluggann, og þar henni hefðu sýnt augun aftur lokuð á því og hún þá ekki hefði fundið nokkurt lífsmark með því, hefði hún tekið svuntugarm, er hún átti, og sem af hendingu lá þar, vafið henni utan um það, borið það svo fram í kistu sína, látið það þar niður í stokk, er það síðan fannst í, læst kistunni svo aftur og farið síðan inn, án þess að láta á nokkru bera, eins og hún síðan hafði ekki reynt til að koma barninu undan.

Héraðslæknirinn, er skoðað hefur líkið, hefur gefið svofelld álit um það, að barnið hafi verið fullburða, hafi andað og því lifað eftir fæðinguna, þó að líkindum stutta stund og verið líflítið, en mundi þó hafa getað lifað, hefði það mætt góðri aðhjúkrun. Það hafi dáið á þann hátt, að það hafi kafnað.

Að vísu hefur nú hin dómfellda, eftir fyrr téðri játningu hennar, farið í einrúm til að fæða þar og þannig gert sig seka í dularfæðingu. En hún hefur samt einlægt neitað því, að það hafi verið ásetningur sinn að fyrirfara barninu, ef það fæddist lifandi, heldur kveðst hún að vísu hafa ætlað sér að koma því undan, ef það fæddist andvana, og þessi sögusögn hennar virðist fremur að styrkjast af ýmsu, er fram er komið, og ekki sízt við það atriði, að hús það, er hún fór í til að fæða barnið, ekki var nema 3 álnir frá baðstofunni, svo hefði barnið fæðzt með fullu lífi, hefði grátur þess orðið að heyrast inn þangað, og þetta hlaut hún að sjá fyrir. Hér við bætist það, að í fjósið, sem hún ein hafði því nær alla umgöngu um, voru aðeins 20 faðmar frá bæjardyrnum, er því hefði verið hinn bezti tilhvarfsstaður fyrir hana, ef hún hefði viljað deyða barnið, hefði það fæðzt lifandi, eður koma því þá undan. Það getur ekki veikt þenna framburð hinnar dómfelldu, að hún ekki hafði verið sér úti um barnsföt, þar það er upplýst, að hún gat búizt við að fá þau hjá húsmóður sinni, ef hún hefði þurft á þeim að halda. Ekki heldur það, þó hún um meðgöngutímann beri á móti því bæði við húsmóður sína og nokkura aðra, að hún væri ólétt, því eftir sögu hennar vissi hún þá ekki, að hún var með þeim hætti, þegar húsmóðir hennar spurði hana að því, eins og hún þá og lofaði henni að fara höndum um sig. En hinir aðrir, er spurðu hana eftir þessu, voru menn, er hún enga grein þurfti að gera fyrir því, hvernig ástatt væri fyrir sér.

Þar eð nú þannig barnið hefur fundizt, og engir

áverkar sjást á því, en dauði þess er að kenna köfnun, er allt eins vel eftir áliti héraðslæknisins gat að borið í grasinu, á meðan það lá þar aðhlynningarlaust, án þess móðirin vísvitandi væri orðsök til þess, sem við það, þegar hún sveipaði svuntunni um höfuð þess. Og þar eð ennfremur talsverðar líkur virðast vera fram komnar til sönnunar þeim framburði hinnar dómfelldu, að hún aðeins hafi viljað koma barninu undan, ef það fæddist andvana, þá virðast þær kringumstæður engan veginn vera til staðar, að hana beri að straffa eftir N. L. 6–6–8. En með því þó dauði barnsins hlýtur að álítast orðsakaður við það, að það eftir fæðinguna ekki fékk neina aðhjúkrun, í hverju hún var orðsök með því að fara á afvikinn stað til að fæða það þar, og hún jafnframt hefur sýnt staklegt skeytingarleysi fyrir lífsafkvæmi sínu, með því að hún, án þess að leitast við að lífga það aftur, þótt hún hlyti að álíta, að barnið hefði fæðzt með lífsmarki, sveipar svuntu utan um vit þess, böggla því saman og leggur það svo í framhýsi um vetrardag og hún með slíkri aðferð gerði öll lífgunarmeðul ómöguleg, þó þeirra annars hefði verið auðið, getur hún ekki komizt hjá töluverðri hegningu. En þegar þó undirdómarinn álítur, að hegning hennar eigi að metast eftir 2. gr. í tilskipun 4. okt. 1833 í endanum, þá virðist þó slíkt ekki allskostar rétt, því það er auðsýnilega mikill munur á því, þegar *einhver vísvitandi gerir ólögmeðtt frumhlaup á annan* og verður við það honum óvart að bana, og því, að hin dómfellda fór á afvikinn stað til að fæða barnið, *án alls ásetnings að*

gera því þar við nokkurt mein, enda þótt dauði þess verði að álítast að hafa orðsakast við það. Það liggur miklu nær að heimfæra ákvörðunina í sömu tilskipunar 29. gr. í miðjunni, þegar einhver að óvörum verður öðrum að bana, og hætta sú, er af gerðinni gat risið, lá svo í augum uppi, að gerningsmanninum engin vorkunn var á að sjá hana og hann þess vegna með því samt að gera hana í aðgæzluleysi hefur sýnt framúrskarandi skeytingarleysi fyrir annarra lífi og velferð, hvar á móti það þó ekki verður séð, að seinasti kafli þessarar greinar geti hlýtt upp á þetta tilfelli, þó undirdómarinn hafi þá skoðun, því þar er talað um það tilfelli, þegar gerðin stríðir á móti einhverjum sérdeilis lagaboðum, sem hér á sér ekki stað.

Hegning sú, er hin dómfellda þannig hefur verðskuldað fyrir afbrot sitt, virðist einnig með hliðsjón af tilskipun 4. ágúst 1819 hæfilega metin til 16 mánaða betrunarhússvinnu, er eftir tilskipun frá 24. jan. 1838 4. gr. litr. a. afplánast með 2×27 vandarhöggum, og á hún þar að auki eftir téðrar tilskipunar 5. gr. að vera í 16 mánuði háð sérlegri gæzlu lögreglustjórnarinnar.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Þau svaramanni hinnar dómfelldu í héraði dæmdu sakarfærslulaun samþykkjast. Sakarfærslulaun sóknara við landsyfirréttninn ákvarðast til 5 rbd. og verjanda þar 4 rbd., er og borgist af hinni dómfelldu.

Rekstur og vörn sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg. Sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Fanginn Kristín Ragnheiður Bjartmarsdóttir á að hýðast 2×27 (tvisvar tuttugu og sjö) vandarhöggum og vera háð lögreglustjórnarinnar sérdeilis gæzlu í 16 mánuði. Að öðru leyti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara við landsyfirrétttinn, organista P. Guðjohnsen, bera í sakarfærslulaun 5 rbd., og verjanda þar, candidat M. Grímssyni, 4 rbd., er hin dómfellda einnig lúki.

Dóminum á að veita fullnustu undir aðför að lögum.
Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 26. júní

d ó m u r

í málinu nr. 2/1854: Kammerráð Magnús Stephensen
g e g n

bændunum Sigurði Péturssyni og Gísli Gíslasyni á Pétursey.

Í máli því, er hér er lagt fyrir landsyfirrétttinn og í héraði var höfðað af sýslumanni í Rangárvallasýslu, kammerráð M. Stephensen, um eignarréttindi til fjöru fyrir því 10 hundraða landi jarðarinnar Péturseyjar, sem bændurnir Sigurður Pétursson og Gísli Gíslason, sem nú búa á nefndri jörðu, eru eigendur að, er dómur ekki upp kveðinn með meðdómsmönnum, heldur af dómaranum einum. Og þar eð þetta ekki er samkvæmt N. L. 1-7-1, sbr. tilskipun 3. júní 1796 24. gr., þá hlýtur sá í málinu gengni dómur að dæmast ómerkur.

Að því leyti málsfærslumennirnir hér við réttinn hafa gert hvor um sig þá réttarkröfu, að ýms viðhöfð og tilgreind ummæli verði dæmd dauð og ósögð og látin sæta sektum, finnur landsyfirrætturinn ekki næga ástæðu til að taka þessar réttarkröfur til greina.

Málskostnaður fyrir báðum réttum virðist eftir kringumstæðum málsins eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins dómur á ómerkur að vera.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 10. júlí

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1854: Réttvísni

g e g n

Markúsi Ívarssyni úr Eyjafjarðarsýslu.

Með dómi, gengnum við Eyjafjarðar aukahéraðs-rétt þann 31. janúar seinastliðins, er Markús Ívarsson, vinnumaður á Merkigili innan Hrafnagilshrepps og téðrar sýslu, dæmdur til 40 vandarhagga refsingar sem sekur orðinn í stuld á veturgamalli kind frá bóndanum Sveini Ólafssyni á Salborgarhóli innan ofanefndrar sýslu. Svo er hann einnig dæmdur til að greiða sakarinnar kostnað. Þessum dómi hefur hlutaðeigandi amt skotið til landsyfirrættarins.

Sú í héraði tekna rannsókn ber með sér, að kind

sú, sem hér ræðir um, hafi þann 22. október í haust, sem leið, þegar hann var sendur eftir nokkrum sauð-kindum að Brakanda í Skriðuhrepp, komið að óvör-um saman við kindarekstur hans, þegar hann fór fram hjá Salborgarhóls fénu á heimleiðinni, og að hann hafi rekið hana heim til sín með kindunum, kindin síðan verið í vörzlum hans fáeina daga, og eigandinn síðan heimt hana aftur, meðfram eftir til-vísun ákærða, með óbreyttu og laukréttu marki sínu.

Ákærði hefur nú að vísu játað, að sér hafi dottið í hug að slá eign sinni á kindina eftir að hann varð hennar var í kindum sínum, en eins og þessi þanki hans hvergi er kominn fram í verkinu, þannig virðist játning ákærða, þegar hún er skoðuð eins og hún kemur fyrir, og jafnframt er litið til hins ákærða um-vitnuðu einfeldni, engan veginn er svo óyggjandi, að hún einsömul geti ráðið dómsáfelli, og það því síður sem þær upplýstu kringumstæður sakarinnar liggja að því, að sá þanki hjá ákærða að draga sér kindina að vísu hafi vaknað hjá honum í svip, en hann horfi-ð frá honum sjálfkrafa að stundu liðinni, og þá ásett sér að koma kindinni aftur til skila. Að þessu lýtur auðsjáanlega það atriði, að hann kom kindinni með laukréttu og óbreyttu marki eigandans fyrir á öðrum bæ með ummælum, sem ljóst votta þenna ásetning hans, eins og líka það, að hann strax og hann var innt-ur eftir kindinni sagði til hennar hreinskilnislega, en það atriði, að hann ekki strax kom orðum til eiganda kindarinnar um, að kindin væri hjá sér niður komin, getur, þegar litið er til árstímans og til stöðu hins

ákærða, að hann sem vinnumaður er öðrum háður, ekki orðið honum til áfellis, enda skiptir hér aðeins máli um fáa daga, og eigandi kindarinnar átti heima í öðrum hreppi.

Ákærði virðist því eftir þessum kringumstæðum eiga að dæmast sýkn af ákærum réttvísinnar, þó svo að hann borgi sakarinnar kostnað í héraði samkvæmt dómi undirréttarins, sem í þessu tilliti ber að staðfesta. Þau svaramanni í héraði tildæmdu laun samþykkjast. Hinum ákærða ber einnig að lúka þann af áfrýjun sakarinnar til landsyfirréttarins leidda kostnað, og þar á meðal til sóknara við landsyfirréttninn 4, en til verjanda þar 3 rbd. reiðu silfurs.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg, og við landsyfirréttninn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Markús Ívarsson á fyrir sóknarans ákærum í þessari sök sýkn að vera.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Til sóknara við landsyfirréttninn, organista P. Guðjohnsens, borgi ákærði 4 rbd. og til verjanda, candidat M. Grímssonar, 3 rbd.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 10. júlí

á l y k t u n

í sökinni nr. 4/1854: Réttvísín

g e g n

Jóni Ólafssyni á Giljum í Rangárþingi.

Þar eð hinn dómfelldi ekki hefur játað, að hann hafi stolið sauðkind þeirri, sem hann í undirréttar-dómnum er dæmdur fyrir sem þjófur, og eigandi kindarinnar, Magnús Guðlaugsson, ekki hefur verið látinn sverja, að kindin væri komin frá honum móti vilja hans og vitund, sem þó eftir svo vöxnu máli hefði átt að vera eftir boði tilskipunar 28. marz 1800, sbr. tilskipun 31. maí 1799 og 10. apríl 1833 5. gr., virðist það með öllu nauðsynlegt, áður en fullnaðar-dómur gengur í sökinni við landsyfirréttninn, að nefndur Magnús Guðlaugsson vinni fyrrsagðan eið.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að annast um, að Magnús Guðlaugsson á lögboðinn hátt vinni þann eið, að hin umrædda kind, er dómfelldi á að hafa stolið frá honum, sé komin úr eigu hans án vilja hans og vitundar.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 21. ágúst

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1854: Hið opinbera

g e g n

Ólafi Ólafssyni úr Borgarfjarðarsýslu.

Undirrót sakar þeirrar, er hér ræðir um, er sú, að í haust, er var, hinn 27. októbermánaðar, sagði verzlunarfulltrúi í Reykjavík O. Möller bæjarfógetanum frá því, að þá um morguninn hefði sézt tóbakstannbaukur hjá Jóni nokkrum Jónssyni í Grjóta, er sjóróðramaður Helgi Magnússon hefði í fyrra vor komið þangað til sölu og kosta hefði átt 14 mörk, en tannbaukur þessi hefði skömmu seinna horfið þaðan aftur burt úr sölubúðinni, og héldu menn, að honum hefði verið stolið þaðan. Við rannsókn þá, er gerð var af bæjarfógetanum út af þessu, skýrði téður Jón svo frá, að hann hefði fengið hinn umrædda bauk í baukaskiptum hjá Ólafi nokkrum Ólafssyni í Guðrúnarkoti í Borgarfjarðarsýslu. Hefur og áminnstur Ólafur játað, að það satt væri, en jafnframt skýrt svo frá, að hann á þann hátt væri kominn að oftnefndum tannbauk, að hann hefði keypt hann í fyrra vor af sér ókenndum manni suður í Reykjavík fyrir 1 rbd. í peningum. Hefði maðurinn sagt sér, að baukurinn kostaði 14 mörk, en sér lægi á peningum, og því vildi hann selja hann svo ódýrt móti þeim. Hann kveðst hafa látið til leiðast með að kaupa baukinn bæði fyrir þrábeiðni hins og líka af því, hann hefði

haft von um, að hann mundi geta selt hann aftur með meira verði, án þess sér hefði komið til hugar, hvort baukurinn mundi vera manningnum ófrjáls eða ekki. Við aukahéraðsrétt Borgarfjarðarsýslu hinn 29. maí, er seinast leið, er áðurnefndur Ólafur, er sökum þessa var settur undir lagaákæru, dæmdur eftir opnu bréfi 24. sept. 1841 í 10 rbd. sekt til fátækra og skyldaður til að lúka allan af sökinni löglega leiddan kostnað, og þar á meðal 2 rbd. svaramanni sínum í héraði í sakarfærslulaun, en dómi þessum hefur dómfelldi skotið til landsyfirrættarins.

Að vísu hafa nú undirmenn þeir við fyrrtéða verzlun, er voru þar þá um þær mundir, er baukurinn á að hafa horfið þaðan, borið, að hann væri horfinn úr sölubúðinni án vilja þeirra og vitundar, eins og þeir og hafa staðfest þann vitnisburð sinn með eiði sínum. En þar eð þó hvorki hinn ákærði sjálfur var við staddur, er vitni þessi voru tekin í eið, né heldur nokkur honum settur svaramaður, er þó hefði átt að vera eftir boðum tilskipunar 13. okt. 1819 1. gr., þá getur vitnaleiðsla þessi ekki komið hér til frekari greina. En úr því ekki verður haft tillit til hennar, vanta með öllu skýrslur fyrir því, að baukinum hafi verið stolið burtu úr búðinni, svo ákærði ekki verður dæmdur eftir áminnstu opnu bréfi sem sá, er á óvarlegan hátt hafi keypt stolna muni, og þar eð það í sjálfu sér ekki getur verið neitt saknæmt, þó hann keypti tóbakstannbæk af sér ókenndum manni á opinberum stað fyrir minna verð en hann síðar er metinn til, hlýtur ákærði, hverjum að öðru leyti ber-

ast góðir vitnisburðir og aldrei fyrr hefur ákærður verið og hvers framburður er opinskár og hreinskilinn, nú að dæmast sýkn fyrir ákærum sóknarans í sök þessari, eins og það og virðist réttast, að sakarkostnaðurinn fyrir báðum réttum eftir þessum mála-vöxtum lúkist úr opinberum sjóði, og þar á meðal sakarfærslulaun til hins skipaða sóknara, sem að vísu hefur upptekið hina áður umtöluðu vitnaleiðslu í sök þessari, og verjanda við landsyfirrættinn, er ákvarðast 4 rbd. til hins fyrrnefnda og 3 rbd. til hins síðarnefnda. Þau svaramanni í héraði dæmdu sakarfærslulaun samþykkjast.

Meðferð og vörn sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Hinn ákærði, Ólafur Ólafsson, á af sóknarans ákærum í sök þessari sýkn að vera.

Allan af sökinni fyrir báðum réttum löglega leiðandi kostnað ber að lúka úr opinberum sjóði, og þar á meðal 4 rbd. sóknara við landsyfirrættinn, landfógeta V. Finsen, og 3 rbd. verjanda þar, organista P. Guðjohnsen, í sakarfærslulaun.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 4. september

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1854: Landfógeti V. Finsen skipaður sóknari

g e g n

Gísla Jónssyni á Saurum.

Með dómi, gengnum við Dalasýslu aukahéraðsrétt 6. dag aprílmánaðar, er næst leið, var Gísli Jónsson á Saurum sem sekur í óhlýðni gegn boði háyfirvaldsins í því að láta ekki burtu frá Saurum barnsmóður sína Ingveldi Jóhannesdóttur, dæmdur til 15 vandarhagga refsingar, sem og sakarkostnaðar útláta, og hefur hinn dómfelldi skotið nefndum dómi til landsyfirréttarins.

Það er undir sökinni sannað og upplýst, að dómfelldi hafi með fyrrnefndri Ingveldi, sem er alsystir konu hans, átt þrjú börn í lausaleik, áður en hann giftist, og jafnframt er það upplýst, að Ingveldur, þrátt fyrir þessar barneignir hennar og ákærða, stöðugt hafi verið á sama heimili, eins eftir og áður, þangað til undirdómarinn í bréfi, dags. 31. júlímánaðar 1852, tjáði amtmanninum í vesturamtinu frá málavöxtum og beiddist hans úrskurðar, svo hneyksli það, sem sambúð téðra persóna orðsakaði, yrði fyrirbyggt. Úrskurðaði þá amtið hinn 10. september næst á eftir, að Ingveldur skyldi fara frá Saurum og barnsföður sínum í 5 mílna fjarlægð, og fól sýslumanni að setja dómfellda tiltekinn frest, innan hvers Ingveldur

ætti að vera vikin frá honum vistferlum, en sýslumaður einskorðaði frestinn við 14 daga frá úrskurðarins löglegri birtingu, sem ákærða var með bréfi undirdómarans birtur 14. desember sama ár. Ákærði ritaði sama dag vesturamtinu og tók fram, að þar eð hann ekki væri nema vinnumaður á Saurum, gæti hann sem slíkur ekki átt þátt að eður ráð á burtför Ingveldar þaðan. Þar að auki virtist honum úrskurður amtsins vera bundinn við venjulegan og lögskipaðan hjúaskildaga á vori, en¹⁾ sýslumaðurinn hefði einskorðað burtför Ingveldar frá Saurum við 14 daga og mundi þannig hafa stigið eitt fótímal fram yfir úrskurð amtsins, og vænist hann því, að Ingveldur fái að út enda venjulegt vinnuhjúa ár á Saurum, og óskar í þessu efni amtsins íhlutunar, því fremur sem það standi á harðasta tíma árs, og hann geti fullyrt, að sambúð hans og Ingveldar ekki hafi, síðan hann giftist, verið hneykslanleg. Amtið svaraði í bréfi til undirdómarans, dags. 19. febrúar næsta á eftir, að það væri átyllulaust, að amtið hafi ætlazt til, að burtför Ingveldar frá Saurum skyldi vera bundin við krossmessu eður hjúaskildaga, og staðfestir því þann af undirdómaranum tiltekna 14 daga frest, og eins það atriði, að dómfelldi, Gísli, skuli annast um burtför Ingveldar, þar sem það sé alkunnugt, að hann sé fyrir öllum ráðum á Saurum. Og loks lyktar bréf amtsins með því, að lögsókn skuli fara fram gegn Gísli fyrir óhlýðni þá, er hann hafi haft í frammi gegn úrskurði yfirvaldsins. Þessu samkvæmt hóf

1) Ógreinilega ritað er þetta orð.

sýslumaður lögsókn gegn dómfellda og kvað upp dóm í sökinni 5. apríl 1853. Þessum dómi var skotið til landsyfirréttarins sama ár, en með landsyfirréttdómi frá 27. júní næsta á eftir var sökinni frávísað, og kom sökin þar næst til landsyfirréttarins 17. september sama ár, og var þar með dómi frá 5. desember næsta á eftir dæmt á þá leið, að undirréttarins dómur skyldi vera ómerkur og sökin fara heim í hérað til nýrrar og löglegri meðferðar og dómsáleggingar, sem og þessu samkvæmt er farin fram í héraði hinn 6. apríl í vor, er leið, með sama úrsliti, hvað hegning og útlát snertir, sem öndverðlega hafði verið ákveðið og sem hér að framan er tilgreint.

Að því leyti dómfelldi hefur hreyft því, að sambúð hans og Ingveldar, eftir það hann giftist, ekki hafi verið hneykslanleg, og hann í þessu hefur viljað finna hans og Ingveldar samveru á Saurum og framhaldi hennar þar réttlætingu, getur slíkt hér ekki til greina komið við landsyfirréttin, þar sem það ekki ber undir dómstólana að dæma um það, hvort sú sambúð, sem yfirvaldið álitur hneykslanlega og því skipar að slíta, sé það í raun og veru eður ekki. En þar á móti virðist, að dómstólarnir hljóti að vera bærir að dæma um það, hvort þau skilyrði, sem framkvæmd aðskilnaðarins er bundin við, eigi sér stað eður ekki, og eins að meta þær ástæður, sem hlutaðeigendur bera fyrir sig og vitna í, að verið hafi því til fyrirstöðu, að þeir ekki hafi hlýtt, séu gildar eða ekki, þar sem óhlýðni gegn yfirvaldsins boði þá fyrst getur sagzt að eiga sér stað og að vera hegningarverð, þegar hlutaðeigendur eftir stöðu sinni geta fullnægt boðinu.

Samkvæmt þessari skoðun virðist þá eiga að koma hér til yfirvegunar og álits það atriði, að ákærði, eftir því sem þar um er fram komið og upplýst, ekki er nema hjú, vinnumaður eða verkstjóri, á Saurum, en ekki húsbóndi, því þessi staða hans leiðir beinlínis til þeirrar ályktunar, að hann sem slíkur ekki geti þó hafa átt ráð á því, að Ingveldur rækist burt af heimilinu, og boði amtsins þannig yrði hlýðni sýnd. Að vísu er það borið fram af vitnum þeim, sem undirdómarinn hefur yfirheyrt, að það fari það orð af ákærða, að hann ráði öllu á Saurum, eins og húsbóndi, en húsmóðir hans, ekkjan Sigríður, einungis matarskammti. En eins og vitnin ekki hafa borið þetta af eigin reynd eða þekkingu, nema vitnið Einar Gíslason, sem í framburði sínum, samanbornum við skýrslu þá, sem fram er komin undir sökinni frá Strandasýslu, ekki virðist fullkomlega óvilhallur, og vitnin Halldór Jónsson og Þorkatla Þórarinsdóttir, hverra vitnisburður ekki verður til greina tekinn, þar hinn ákærði, þvert á móti boðum tilskipunar frá 13. okt. 1819, hvorki sjálfur var viðstaddur, er þau voru tekin í eið, né neinn annar, er settur væri fyrir hans hönd. Þannig virðist það og liggja í hlutarins eðli og þeim upplýstu kringumstæðum, að ákærði sem verandi í brauði tengdamóður sinnar ekki hafi þau ráð á heimilinu, að hann ráði mestu eða öllu um hjúahöld og annað þar að lútandi, hvað engan veginn verkstjórar plaga að gera, og að hann þannig hér ekki hefði getað eingöngu ráðið veru og burtför Ingveldar barnsmóður sinnar, og að minnsta kosti virðist það í augum uppi, að það þurfi að vera fengin

fullkomnari vissa fyrir því en fengin er, að ákærði hafi haft og hafi þessi heimilis umráð, eigi hann með gildum ástæðum að geta dæmzt til hegningar fyrir það, að hann ekki hafi fullnægt boði amtsins og látið Ingveldi af heimilinu, því heldur sem það áður er sannað hér fyrir réttinum með vegabréfi, ákærða gefnu af undirdómaranum 27. okt. 1852, að ákærði þá var vinnumaður og fyrirvinna ekkjunnar Sigríðar Þorsteinsdóttur, hvað einnig sést af fleirum þá fyrir réttinn framlögðum skjölum. En þó ákærði, eins og fram virðist að vera komið, ekki hafi gerzt hvatamaður að burtför Ingveldar eða gengizt fyrir henni eins rækilega eins og í hans valdi kynni að hafa staðið, virðist honum ekki að geta reiknast slíkt til hegningar, hvers vegna hann hlýtur að dæmast sýkn af sóknarans ákærum, hvað óhlýðnina snertir. En þar sem þó í annan stað er upplýst og sannað upp á hann, að hann, þegar útsendarar sýslumannsins áttu að sækja Ingveldi að Saurum og hafa í burt með sér, hafi ekki einungis latt burtfararinnar, heldur og haft þau ummæli, sem votta, að hann hafi látið sér úrskurð amtsins liggja í léttu rúmi og verið ófús á, að því leyti hann gat að gert, að honum yrði fullnægt, þó ekki hafi hann í neinu verulegu sýnt það í verkinu, og af þessu hlýtur að hafa leitt kostnaðarauka, virðist ástæða til, að hann að nokkru leyti borgi þann kostnað, sem af lögsókninni er risinn, og virðist hlutfall það, eftir hverju honum þannig ber að greiða sakarinnar kostnað, hæfilega ákveðið þannig, að hann borgi hann að hálfu leyti, en hinn helfingurinn greiðist úr opinberum sjóði, og þar ámeðal laun til sókn-

ara og svaramanns við landsyfirrættinn, sem ákvarðast (respective) 6 og 5 rbd. í sama hlutfalli.

Að því leyti sóknarinn nú að nýju hefur á talið og krafizt, að nokkur ummæli, sem dómfelldi skyldi hafa viðhaft og skrifað upp á útskrift af undirrættarins dómi, yrðu annað hvort látin sæta ærumissi fyrir ákærða eða 100–200 rbd. fjárbótum, getur slík krafa undir þessari sök ekki til greina komið, þar sem hún ekki er komin til álita í héraði og liggur fyrir utan málsfærsluna hér við réttinn, hvers vegna kröfu þessari hlýtur að frávísast.

Sóknarans kröfu um það, að ýms ummæli, sem verjandinn hér við réttinn hafi viðhaft um undirdómarann og meðferð hans á sökinni, sem og um prestinn G. Bachmann, verði dæmd dauð og ósögð, og hann fyrir þau sektaður, finnst eftir kringumstæðunum ekki fullnæg ástæða til að taka til greina.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur ekki verið víta-verð, og hér við réttinn hefur sókn og vörn verið lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Gísli Jónsson á Saurum, á af sóknarans ákærum í sök þessari sýkn að vera. Þó borgi hann allan helfing af þeim kostnaði, sem af sökinni löglega leiðir, og þar á meðal helfing af launum sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, land- og bæjarfógeta Finsens, og organista P. Guðjohnsens, sem ákvarðast til 6 rd. til hins fyrrnefnda og 5 rd. til hins síðarnefnda, en annar helfingur sakarkostnaðarins greiðist úr opinberum sjóði.

Þau af sóknara átöldu meiðandi ummæli, sem ákærði á að hafa skrifað á útskrift af undirréttarins dómi í sökinni, frávísast.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför eftir lögum.
Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 18. september

d ó m u r

í sökinni nr. 4/1854: Organisti P. Guðjohnsen skipaður

g e g n

Jóni Ólafssyni á Giljum.

Í sök þessari er bóndinn Jón Ólafsson á Giljum ákærður fyrir að hafa markað sér annars manns lamb, og með aukaréttardómi, gengnum að Vatnsdal í Rangárþingi 28. marzmánaðar, er seinast leið, er hann sem sannur að þjófssök dæmdur til 15 vandarhagga refsingar og sömuleiðis skyldaður til að borga allan þann kostnað, er löglega leiðir af sökinni, en dómi þessum hefur hann skotið til landsyfirréttarins.

Það má nú álítast nægilega sannað, bæði af játningu hins ákærða sjálfs og líka framburði nokkurra manna, er vitnað hafa í sökinni, að hann haustið 1852 að eigandanum óvitandi og fornspurðum markað hafi heilrifu á vinstra eyrað á svarthálsóttu geldingslambi, er eignarmark bóndans Magnúsar Guðlaugssonar á Kálfsstöðum var á og greindur Magnús átti. Kom lambið við þessa markbreytingu til að bera

mark ákærða, nema hvað biti aftan vinstra varð umfram frá fyrra markinu. Þetta geldingslamb ól ákærði síðan veturinn eftir ásamt með öðrum lömbum sínum, en í fyrra haust, er fé kom af fjalli, þekktist lambið sem eign áðurteðs Magnúsar.

Ákærði hefur stöðugt borið á móti því, að hann hafi markað heilrifuna á lambið í þeirri veru að draga sér það eður stela því, heldur kveðst hann hafa gert það í ógáti, því hann hafi haldið, að hann ætti lambið, og heilrifan væri gróin saman á því, og hefði hann aðeins viljað skýra hana upp aftur, en eftir bitanum á vinstra eyranu, er umfram mark hans varð, hefði hann aldrei tekið. Með því að það nú getur átt sér stað, að heilrifa grói saman á kindareyrum og þar ekki finnst nóg ástæða til að hrinda þeirri sögusögn ákærða, að hann, þar mörkin voru svo lík, og ákærði sjálfur, eftir því sem ástæða er til að halda, átti tvö lömb, eins á lit og hið umrædda, í ógáti hafi haldið, að lambið væri sitt, þá virðist þessi afsökun hans hafa svo mikið við að styðjast, að ekki sé næg ástæða til að álíta, að hann í saknæmum tilgangi hafi markað heilrifuna á lambið, því þótt að vísu séu nokkrar líkur fram komnar fyrir því, að ákærði hafi viljað draga sér kind þessa eftir það, að hann varð þess var, að hann ekki gat átt hana, þá getur þetta atriði þó ekki fellt hann sem sannan að sök, og þar við bætist, að dómfelldi ekki er ákærður fyrir annað en mörkunina.

Ákærði hlýtur því eftir þessum tilgreindu mála-vöxtum að dæmast sýkn af ákærum sóknarans í sökinni, þó þannig að hann samkvæmt undirrættardómi

borgi allan þann kostnað, er löglega leiðir af sökinni, og þar á meðal sakarfærslulaun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, er ákvarðast 5 rd. til hins fyrrnefnda, en 4 rd. til hins síðarnefnda.

Landsyfirrætturinn finnur sér skylt að geta þess, að við þá eiðtöku í sökinni, sem eftir réttarins ályktun frá 10. júlí þ. á. átti að fram fara á lögboðinn hátt, ekki var fylgt boðum tilskipunar 13. okt. 1819 1. gr., annað hvort að láta ákærða sjálfan vera viðstaddan eiðvinninguna eða setja honum svaramann, meðan á henni stóð. Þó finnst þetta eftir kringumstæðunum ekki að geta bakað undirdómarann ansvar, og því vitnast, að rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hafi verið vítalaus. Sókn og vörn sakarinnar hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Hinn ákærði, Jón Ólafsson, á af sóknarans ákærum í sök þessari sýkn að vera. Að öðru leyti ber undirrættarins dómur óraskaður að standa. Í sakarfærslulaun ber hinum ákærða að greiða sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Gudjohnsen, 5 rd. og verjanda þar, candidat M. Grímssyni, 4 rd.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, 25. september

d ó m u r

í málinu nr. 1/1854: Grosserer P. C. Knutzon af
Kjöbenhavn

c o n t r a

Kjöbmand P. Duus af Keblavik.

Under nærværende sag paaanker appellant, grosserer P. C. Knutzon af Kjöbenhavn, en inden Guldbringe og Kjosesyssels ekstraret den 14. juni forrige aar afsagt dom, hvorved faktor H. Sivertsen af Keblavik i egenskab af fuldmægtig for appellant er under en daglig mulkt tilpligtet at overlevere til indstævnte her for retten, kjøbmand P. Duus, som ejer af jorden Keblavik, et paa bemeldte jords grund beliggende tunstykke, overensstemmende med en desangaaende under 16. juli 1825 mellem kjøbmand C. A. Jacobæus, som daværende ejer af jorden Keblavik, og handelsfaktor C. Sandholt, som daværende besidder af bemeldte tunstykke, oprettet kontrakt.

Appellant, som her for retten har fremlagt notarial-afskrift af et formeligt skjøde paa hans nu eiende handelsetablisement i Keblavik, hvorunder hint omtvistede tunstykke er indbefattet, hvilket skjøde er dateret 4. april 1848 og udstedt af handelshuset Birk & Matthiesen paa handelshuset Jensen & Schmidts vegne efter fuldmagt, har tillige i indlægge af 19. september og 10. desember f. a. nedlagt paastand om underrettens annullation, dels paa grund af, at hans

handelsfaktor paa Keblavik, den for underretten alene indstævnte, H. Sivertsen, ikke var den rette sagvolder, da han ikke havde haft nogen fuldmagt til at svare for de faste ejendomme, appellanten maatte have her i landet, dels paa grund af, at intet situationskort over den omtvistede græsmark er af citanten for underretten fremlagt, og endelig, da sagen er for tidlig anlagt, da den for underretten allerede er paabegyndt den 6. april f. a., uagtet tunstykkeket efter selve kontrakten af 16. juli 1825 ikke burde tilbagefordres af indstævnte för til fardag, eller begyndelsen af junimaaned s. a.

Da nu sagen efter det foranförte indeholder en ejendomsstrætte, som efter N. L. 1-7-1 og forord. 3. juni 1796 § 24. burde have været paakendt af meddomsmænd og disse ikke have været tilkaldte af underdommeren ved sagens behandling og paakendelse for underretten, saa skönner retten ikke bedre end at underrettens dom maa ex officio være at kende uefterrettelig, hvorved det vil være ufornödent at undersøge de övrige af appellanten for det samme resultat eller for sagens afvisning for underretten fremförte grunde.

Sagens omkostninger for begge retter hæves.

Thi kendes for ret:

Underretsdommen bör uefterrettelig at være.

Sagens omkostninger for begge retter hæves.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 23. október

d ó m u r

í málinu nr. 9/1854: Hreppstjóri Torfi Einarsson

g e g n

fyrrum hreppstjóra Gísla Sigurðarsyni, fjárhaldsmanni Kaldrananesskirkju.

Mál þetta er risið út af því, að fyrir nokkrum árum síðan, þegar jörðin Bólstaður í Kaldrananesskirkjusókn, sem kvað vera 8 hundruð að dýrleika, varð laus úr byggingu, byggði eigandi jarðarinnar, Torfi hreppstjóri Einarsson, hana ekki aftur, heldur tók til að hafa þar einskonar útibú frá aðalbýli sínu, Kleifum, þó þannig, eftir sögu hans hér fyrir réttinum, að hann aðeins hefur haldið þar nokkurn hluta búsmala síns á sumrum sem í öðru seli, en á veturna sem við beitarhús, og látið reita þar að fjárhúsunum heyskap þann, sem þar er að fá. Fjárhaldsmaður fyrrnefndrar Kaldrananesskirkju, fyrrum hreppstjóri Gísli Sigurðsson á Bæ, áleit nú, að greindum Torfa hreppstjóra beri að lúka áminnstri kirkju ljóstoll af þessu útibúi sínu, því svo nefnir hann það, auk ljóstolls þess, er hann sem ábúandi á Kleifum ætti að lúka henni, og er hreppstjórinn færðist undan að láta ljóstoll þenna, þar hann áleit, að sér ekki bæri að gjalda kirkjunni nema einn ljóstoll í allt á ári hverju, lét fyrrnefndur Gísli 14. dag júnímánaðar 1852 taka lögtaki hjá honum tvo ljóstolla, sem hann taldi þá kirkjunni vera fallna, til lúkningar af áminnstri

jörðu, Bólstað. Út af þessu höfðaði oftnefndur Torfi hreppstjóri mál í héraði gegn þráttnefndum Gísla og krafðist þar, auk annars, að áminnst fjárnámsgerð yrði dæmd ógild og ólögleg, og að sér yrði dæmt endurgjald þess við fjárnámið tekna með 9 rbd. 32 skildingum, en með dómi sýslumannsins í Strandasýslu, gengnum að Gautshamri 10. dag nóvember sama ár, var hinn stefndi dæmdur sýkn fyrir ákærum stefnandans í málinu, og málskostnaður látinn falla niður. Við þenna dóm hefur nú Torfi hreppstjóri ekki viljað una, heldur skotið honum fyrir landsyfirrétttinn, hvar hann hefur krafizt, eins og fyrr við undirrétttinn, að fjárnámið verði dæmt ómerkt og ógilt, og að hinn stefndi verði skyldaður til að skila aftur því, sem þá var tekið, með 9 rbd. 32 sk. og ennfremur til að lúka sér í málskostnað fyrir báðum réttum 100 rd. Þar á móti hefur sá fyrir Kaldrananesskirkju hér við réttinn skipaði svaramaður krafizt þess fyrst og fremst, að málinu verði frávísað, og hinum innstefnda dæmdir í kost og tæring af áfrýjandanum 50 rd., en til vara, að hin áminnsta fjárnámsgerð verði staðfest, og áfrýjandinn skyldaður til að svara Kaldrananesskirkju heilum ljóstolli á ári hverju af búi sínu á jörðinni Bólstað, auk þess ljóstolls, er hann svarar af heimabúinu á Kleifum, og sömuleiðis til að lúka innstefnda í málskostnað 50 rd.

Hvað nú aðalkröfu kirkjunnar skipaða svaramanns snertir, að málinu verði frávísað, þá finnst engin ástæða til að taka hana til greina, því hún byggist á því, að fjárnámsgerðin hafi ekki komið fram við undirrétttinn, en hefði slíkt verið nauðsynlegt til þess,

að réttlátur dómur yrði í héraði felldur um málið — hvað þó engan veginn verður álitíð, þar undir-dómarinn, án þess fjárnámsgerðin kæmi fram fyrir hann, vel gat dæmt um, hvort áfrýjandanum hefði verið gert rangt til eður ekki með að taka hjá honum ljóstollana lögtaki og hvort honum því bæru skaðabætur fyrir það eður ekki —, þá hefði þar af að vísu getað leitt undirréttardómsins ómerking, en ekki málsins frávísun frá yfirdóminum.

Hvað þá málefnið sjálft áhrærir, er þannig hér ber að taka undir dóm, þá hefur áfrýjandinn einlægt í málsfærslu sinni borið það fyrir sig, að hann ekkert reglulegt útibú hafi haft á jörðinni Bólstað, og viljað leiða út af þessu, að hann því ekki hafi getað verið skyldur til að lúka ljóstoll af henni, þó hann annars hefði kunnað að vera það, hefði hann haft þar reglulegan búnað. Þessu hefur mótparturinn, sem hefur viljað leiða skyldu áfrýjandans til að borga ljóstollinn út af því, að áfrýjandinn hafi haft þar reglulegt útibú, ekki getað hrundið hér við réttinn né getað sannað, að áfrýjandinn hafi haft meiri afnot jarðarinnar en hann sjálfur hefur frá skýrt og hér að framman er getið. En þetta atriði, að áfrýjandinn ekki hefur látið vera neinn reglulegan búnað eður reglulega byggð á jörðinni, og þannig lagt hana í eyði, þegar hún losnaði úr byggingu, án þess að leitast við að byggja hana aftur á lögboðinn og reglulegan hátt, getur þó engin lögleg ástæða verið fyrir því að losa hana frá því að gjalda hinn umþráttada ljóstoll til kirkjunnar, því það er með berum orðum boðið í Jónsbókarinnar landsleigubálki 41, að byggja aftur ból-

staði eður lögbýli, þegar þau losna, og sektir lagðar við, ef nokkur bólstaður er lagður í eyði, verði hann byggður aftur, en í framfærslubálki kap. 11 er kallað, að jörð standi í eyði, þó menn slái þar og sái, og þar eru hús á, er menn megi í vera, þegar þar þó er engin stöðug byggð eða reglulegur búnaður hafður. Og þar eð það væri með öllu gagnstætt anda löggjafarinnar, ef áfrýjandinn með þessari sinni sjálfráðu aðferð skyldi geta svipt kirkjuna rétti þeim, er henni eftir máldaga hennar, réttarvenju og gildandi lögum hefði borið til hinnar hér umþráttuðu ljóstollagreiðslu af ábúanda jarðarinnar, ef áfrýjandinn hefði haldið henni í lögskipaðri byggingu, hlýtur undirréttardómurinn að staðfestast í þessu tilliti, því hinn stefndi, er ekki hefur gagnstefnt undirréttardóminum, getur ekki fengið dóm hér við réttinn yfir áfrýjandanum eftir kröfu sinni. Og hvað málskostnaðinn snertir, þá virðist eftir kringumstæðunum, að hann fyrir báðum réttum eigi að falla niður. Málsfærslulaun þess fyrir Kaldrananess kirkju skipaða svaramanns hér við réttinn, er ákvarðast 15 rbd., ber að lúka úr opinberum sjóði.

Að því leyti vörnin hér við réttinn hefur verið skipuð, vitnast, að hún hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Málskostnaður fyrir landsyfírréttinum falli niður. Kaldrananess kirkju skipaða svaramanni, organista P. Gudjohnsen, bera í málsfærslulaun 15 rbd., er lúkest úr opinberum sjóði. Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1954, hinn 23. október

d ó m u r

í sökinni nr. 14/1854: Organisti P. Gudjohnsen skipaður sóknari

g e g n

kaupmanni D. Thomsen.

Með stefnunni til landsyfirrættarins í þessari sök er ákærði, kaupmaður Ditlev Thomsen, stefndur til straffs eftir laganna strangleika og það nefnilega eftir 6-4-18, fyrir meiðyrði þau, er hann á að hafa valið bæjarfógeta Finsen, þegar þessi var að framkvæma fjárnámssgerð hjá honum eftir dómi. Þessi stefna er útgefin af undirdómaranum, og henni samkvæmt hefur sá að dómsmálastjórnarherrans boði skipaði sóknari myndað réttarkröfu sína í innleggi af 14. júní, er seinast leið. En þar eð undirdómarinn eigi að síður, þvert á móti boðum D. L. 1-5-10, sbr. tilskipun 3. júní 1796 24. og 36. gr., einn saman hefur dæmt í sökinni, án þess að taka sér meðdómsmenn, þá hlýtur dómur sá, sem í henni genginn er, að dæmast ómerkur.

Hinum skipaða sóknara og svaramanni fyrir landsyfirrættinum bera í sakarfærslulaun 7 rd. hvorum fyrir sig, er greiðast þeim úr opinberum sjóði.

Sókn og vörn hér við réttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Extraréttarins dómur í þessari sök á ómerkur að vera.

Þeim skipaða sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Gudjohnsen, og hinum skipaða svaramanni þar, sýslumanni Lassen, bera 7 rd. hvorum fyrir sig í sakarfærslulaun, er greiðist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 23. október

d ó m u r

í sökinni nr. 15/1854: Landfógeti Finsen skipaður sóknari

g e g n

Gísli Jónssyni úr Múlasýslu.

Með dómi, gengnum við Norður-Múlasýslu auka-héraðsrétt hinn 27. júní seinastliðinn, er Gísli Jónsson, sem kominn er langt yfir sakamanna lögaldur og aldrei áður hefur sætt ákæru eður áfellis dómi fyrir nokkurt lagabrot, dæmdur til 20 vandarhagga refsingar og sakarkostnaðar, og er það, sem honum er gefið að sök og hann dómfelldur fyrir, þar í fölg-ið, að hann um vorið 1852, er hann var staddur á ferð á Akureyri, tók af Austurlandspóstinum við bréfi, sem, ásamt 16 specium, er bréfinu fylgdu og sem voru í forsigluðum umbúðum, áttu að fara til bóndans Jóhannesar Þorkelssonar á Dýrfinnastöð-

um í Skagafjarðarsýslu, en í stað þess að koma bréfinu til skila og peningunum tók hann til peninganna þegar á vesturleiðinni frá Akureyri og varði þeim til nauðsynja sinna. En ári seinna fannst bréfið með óbrotnu innsigli og umbúðirnar af peningunum, sömuleiðis með óbrotnu innsigli, því ákærði hafði smeygt umbúðunum utan af peningunum, í rúmi því, sem ákærði hafði sofið í á Gíslastöðum á Völlum í Múlasýslu, hvar ákærði hafði verið heimilismaður frá því um sumarið 1852 og til þess á jólaföstu sama ár, þá hann fór að Rangá innan sömu sýslu. Og þar sem þá var búið að kvisast, að bréfið ekki hefði komið fram né peningarnir, var bréfið og umbúðirnar fært Austurlands póstinum, sem bjó á næsta bæ, og sneri hann sér að sýslumanni, sem fyrir þessa óskilsemi ákærði og lagði þann dóm á málið, sem að framman er tilgreint og sem ákærði hefur skotið til þessa réttar.

Það er upplýst og sannað, bæði að ákærði ekki braut signetið frá peningaumbúðunum, heldur einungis smokkaði þeim utan af, sem og að hann hrein-skilnislega gekkst við því að hafa tekið við bréfinu og peningunum, undir eins og hann var þar um krafinn til sagnar, og ennfremur bera réttargerðirnar með sér það mikilvæga atriði, að ákærði löngu áður en dómur gekk í sökinni var búinn að endurgjalda peningana, og að búið var og að ráðstafa þeim til eigandans. En öll þessi atriði eru einmitt í tilskipuninni frá 11. apríl 1840 44. gr. tekin fram sem skilyrði fyrir því, að sá, sem tekur til peninga, sem hann hefur fengið frá öðrum til meðferðar og ráðstöfunar eða hon-

um hefur verið trúað fyrir, geti komizt hjá því straffi, sem í greinunum næst á undan er lagt við svikum og sviksamlegri meðferð á annars fé. Og þegar því undirdómarinn með tilvitnun til þessarar sömu greinar eigi að síður hefur fundið ástæðu til að fella ákærða í straff, virðist ekki betur, en að þetta vanti næga lagaheimild, þar sem engar þær kringumstæður eru samfara broti hins ákærða, sem virðast geta verið því til fyrirstöðu, að hann njóti góðs af þeirri undantekningu frá reglunni, sem hin tilvitnaða lagagrein gerir, eða að tilverknaði hans séu samfara nokkur þau atriði, að það opinbera hafi yfirgnæfandi hvatir til að hlutast til, að hann sæti lagarefsingu, og það því síður sem engin krafa er komin fram frá þeim, sem við bréfinu átti að taka, um það, að ákærði yrði dreginn fyrir dóm og hegnt fyrir tilverknað sinn. Ákærði hlýtur því að dæmast sýkn af ákærum sóknarans í þessari sök. Þó ber honum eftir kringumstæðunum að borga allan af lögsókninni löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal laun til svaramanns síns í héraði samkvæmt undirréttarins dómi og til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, sem hæfilega virðast ákveðin 4 rd. til hins fyrrnefnda og 3 rd. til hins síðarnefnda.

Meðferð sakarinnar við undirrættinn hefur eftir kringumstæðunum verið forsvaranleg, hér við réttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Gísli Jónsson, á af sóknarans ákærum í þessari sök sýkn að vera. Þó borgi hann allan af sök-

inni löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal í laun til sóknara við landsyfirrættinn, landfógeta Finsens, 4 rd. og til svaramanns síns, candidat M. Grímssonar, 3 rd.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.
Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 23. október

dom
i sagen nr. 12/1854: Skibsfører J. P. Birch
contra
postskibsfører Stilhoff.

Ved landsoverretsstævning af 18. juli d. a. paa-
anker appellanten, skibsfører J. P. Birch, en inden
Reykjavigs extra- og søret afsagt dom af 5. januar
næstforhen, hvorved appellanten er tilpligtet at be-
tale til den indstævnte, postskibsfører H. Stilhoff,
50 rd. samt procesomkostninger 5 rd. i anledning af
en postskibet Sölöven af appellanten førende skib,
skonnerten Caroline, den 27. maj f. a. tilføjet
skade. Men da den af indstævnte, som citant for
extra- og søretten, under 27. nov. f. a. udtagne stæv-
ning i indeværende sag er bleven forkyndt appellan-
ten i købmand C. F. Siemsens bopæl i Reykjavig, og
dette sted, selv om appellanten maatte have haft for-
retninger sammesteds, ikke kan anses lige med den
lovbefalede forkyndelse paa den paagældendes bopæl,
hvortil kommer, at appellanten allerede forud stæv-

ningens udfærdigelse efter et her i retten forevist søpasses paategning af byfogden var udklareret til udlandet, saa vil den appellant den 5. juni d. a. overgaaede söretsdom efter Lovens 1—4—1 og 2 i overensstemmelse med appellantens derom nedlagte paa-stand deshellere være at dömme uefterrettelig som appellant hverken selv mödte eller möde lod for söretten, og der dog foretoges, uden at nogen var tilstede paa appellantens vegne, flere for sagens udfald vigtige processuelle handlinger, som vidners afhörelse og edsfæstelse.

Sagens omkostninger for overretten ville efter omstændighederne være at ophæve.

Thi kendes for ret:

Sörettens dom bör uefterrettelig at være.

Sagens omkostninger for overretten ophæves.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 23. október

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1854: Björn, Hjörleifur og Kjartan prestur Jónssynir

g e g n

ómyndugum fyrri konu börnum Þorsteins Þorsteins-sonar í Úthlíð og kammerráði M. Stephensen.

Með landsyfirréttarstefnu frá 1. maí seinastliðna áfrýja þeir bræður Björn, Hjörleifur og Kjartan

prestur Jónssynir dómi, gengnum á aukabíngi að Vatnsdal í Rangárþingi 28. dag nóvembermánaðar árið, sem leið, með hverjum áfrýjendurnir undir 1 rd. daglega sekt eru skyldaðir til að telja fram til uppskriftar, virðingar og skipta af hlutaðeigandi skiptaráðanda jarðir allar hálfar og helfing alls lausafjár, sem í var búi þeirra Jóns Björnssonar og Þuríðar Guðmundsdóttur á Eystri-Skógum í fardögum 1831 (svo). Eru áfrýjendurnir með þessum dómi einnig skyldaðir til að staðfesta þessa framtölu sína með eiði og til að borga 20 rd. í málskostnað.

Áfrýjendurnir hafa hér við réttinn látið krefjast þess fyrst og fremst, að þessi dómur, ásamt tveimur undangengnum úrskurðum í málinu, dagsettum 19. okt. s. á., eins og líka öll meðferð málsins í héraði, verði dæmdur ómerkur og þeir innstefndu, undir-dómarinn, sem stefndur er til að standa til réttar, og Þorsteinn bóndi Þorsteinsson á Úthlíð, samt Sveinn bóndi Jónsson á Rauðafelli, vegna ómyndugra barna hins fyrrnefnda, borgi einn fyrir alla og allir fyrir einn 60 rd. í málskostnað fyrir báðum réttum. En *til vara* hafa þeir látið krefjast, að þeir verði frífundnir með sömu málskostnaðarkröfu frá mótpörtum sínum, og loks að öllu leyti til vara, að sú framtala, uppskrift og virðing, sem gerð er 3. okt. 1851, staðfestist sem full næg og gild, en málskostnaðarkrafa er gerð hin sama og áður.

Innstefndu skipaði svaramaður hér við réttinn hefur *fyrst og fremst* krafizt, að málinu verði frávísað, en *til vara* hefur hann krafizt, að undirréttarins dómur staðfestist, þó svo að áfrýjendurnir tilskyldist að

selja fram sameiginlegt bú Jóns Björnssonar og Þuríðar Guðmundsdóttur til skiptaráðanda í Rangárvallasýslu, eins og það var við lát Þuríðar 1846, en að þeir að öðru leyti beri allan kostnað málsins fyrir báðum réttum.

Það virðist sem báðir málspartarnir séu samþykkir í því, eins og líka er ljóst af skjali því, sem fram er komið við undirréttinn (akt. bls. 34–35), að fjórir synir og þrír dótturmenn Jóns heitins Björnssonar og Þuríðar Guðmundsdóttur, og meðal þeirra sá vegna barna sinna nú hér innstefndi Þorsteinn Þorsteinsson í Úthlíð í Árnessýslu, hafi hinn 28. sept. 1846, sem allir myndugir, skipt í millum sín dánarbúi þá nýdáinnar móður og tengdamóður sinnar, Þuríðar Guðmundsdóttur, og einungis ákveðið föður og tengdaföður sínum, Jóni Björnssyni, að líkindum með hans samþykki, sómasamlegt viðurværi til hans dauðadags, er, eftir sem næst verður komizt, fyrst að bar árið 1850. Það má einnig álítast viðurkennt af báðum málspörtum, að allir þessir sjö erfingjar, nefnilega áfrýjendurnir að sínu leyti, einn sonur og tveir tengdasynir í Skaftafellssýslu og einn tengdasonur í Árnessýslu, sá innstefndi Þorsteinn Þorsteinsson í Úthlíð, hafi hver um sig við þessi skipti til sín tekið það arfalóð, hvort heldur í föstu eður lausu fé, sem þeim hlotnaðist og bar eftir þá gildandi arfarétti milli sona og dætra. Þar á móti greinir málspartana á um það hér við réttinn, sem og hvergi finnst upplýst, hvort nefndur Þorsteinn Þorsteinsson tók systurlóðina eftir Þuríði heitina í eigin nafni vegna þá lifandi konu sinnar, Steinunnar Jónsdótt-

ur, eða sem fjárhaldsmaður barna sinna, en dótturbarna Jóns og Þuríðar, að konu sinni látinni, þar eð misdauði móðurinnar Þuríðar og dótturinnar Steinunnar hvergi finnst upplýstur né sannaður. Að vísu hafa nú eftir þessu sjö erfingjar tekið móti fé því, sem hér er aftur kallað undir skiptameðferð sýslumannsins í Rangárþingi, en einungis þrír þeirra eru með hinum áfrýjaða dómi skyldaðir til að skila aftur öllum helfingi þeirra af þeim öllum föstu og lausu fjármuna. En þetta getur þó ekki verið ástæða til að vísa málinu frá yfirdóminum, og ber það því hér að taka undir dóm.

Hvað þá ómerkingarkröfu áfrýjendanna því næst snertir, þá ber sú í málinu útgefna réttarstefna með sér, að dómariinn hefur gefið hana út í eigin nafni og að enginn annar kærandi málsins er tilgreindur. En eins og þetta stríðir gegn boðinu í D. L. 1–4–5 og málsins eigin eðli, þannig hafa og áfrýjendurnir undir eins í fyrsta varnarskjali sínu við undirréttinn borið fram mótmæli sín gegn þessari málsmeðferð og krafizt, að stefnunni af þessari ástæðu yrði frávísað, eins og þeir líka hafa krafizt, að undirdómarinn skyldi víkja úr dómarasæti. Og þar sem þeir í þessu tilliti virðast hafa haft gilda ástæðu, en dómariinn eigi að síður hefur setið réttinn og dæmt málið eftir það hann í felldum úrskurði hafði sagt sig þar til hæfan, verður eigi komizt hjá því að dæma þenna úrskurð, sem er áfrýjaður til landsyfirréttarins, og þann í málinu gengna dóm sem og alla meðferð þess ómerka, eins og málinu líka ber að vísa frá undirréttinum.

Eftir þessu úrsliti málsins finnst ekki þörf að gera hér að álitum þær aðrar réttarkröfur og ástæður, sem fram eru komnar hér við réttinn um málsins ómerkingu, svo sem að undirdómarinn hafi í dómi sínum gengið langt út fyrir stefnuna, og að ekki séu komin fram skilríki fyrir því við sættanefndina, að kærandi hafi haft umboð hlutaðeigenda á hendi til að kæra þar málið. En þar á móti finnur rétturinn sér skylt að geta þeirra formgalla hjá undirdómaranum, að tvö af málsins mest áríðandi skjölum ekki hafa verið lögð fram við undirréttinn, en er þó eigi að síður bætt aftan við undirréttardómsgerðirnar, og að uppskriftargerð hreppstjóranna í Eyjafjallahreppi á dánarbúi því, sem málið er risið út af, er fram lögð og orðrétt tekin inn í þann hér áfrýjaða úrskurð undirdómarans. Af þessum fyrirtéðum ástæðum verður ekki komizt hjá því að taka réttarkröfur áfrýjendanna, að dómarinn, sem stefnt er að standa til réttar, skuli hafa ábyrgð af dómi sínum og meðferð á málinu, til greina þannig, að hann að nokkrum hluta taki þátt í þeim málskostnaði, sem eftir hér greindum mála-vöxtum og orðnum málalyktum ber sækjendum málsins hér við réttinn, hver kostnaður þykir hæfilega ákveðinn til 30 rd., þannig að undirdómarinn borgi þar af helfing, en hinn helfingurinn borgist úr opinberum sjóði, þar málið er höfðað eftir skipun yfirvaldsins. Sá skipaði sækjandi hinna ómyndugu vegna í héraði, hvar málið frá hans síðu var gjafsóknarmál, hefur í innleggi sínu frá 11. október fyrra árs óskað borgunar fyrir fyrirhöfn sína, en þessa er ei að neinu getið í undirréttarins dómi, þvert á móti

boðum tilskipunar 3. júní 1796 42. gr. Nefndum sækjanda virðast hæfilega vera að tildæma 2 rd., en barnanna skipaða svaramanni hér við réttinn 8 rd. silfurmyntar í málsfærslulaun, hverir 10 rd. lúkist, eins og að ofan er ákveðið, að helfingi af undirdómaranum, en að helfingi úr opinberum sjóði.

Að því leyti gefins málssókn var veitt við undirrétttinn og málsvörnin hér við réttinn hefur verið skipuð, vitnast, að málið hafi enga ónauðsynlega tálmun liðið við undirrétttinn, og að málsvörnin hér við réttinn hafi verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Sá áfrýjaði úrskurður og dómur í þessu máli eiga ómerkir að vera og eins meðferð þess í héraði, en málinu frávísast undirrétttinum.

Áfrýjendunum bera 30 rd. reiðusilfurs í málskostnað fyrir báðum réttum, sem lúkist þeim að helfingi af undirdómaranum, kammerráði, sýslumanni M. Stephensen, en að helfingi úr opinberum sjóði. Skipuðum sækjanda við undirrétttinn, Sveini bónda Jónssyni á Rauðafelli, bera 2 rd. og skipuðum verjanda hér við réttinn, organista P. Gudjohnsen, 8 rd. í málsfærslulaun, sem lúkist þeim á sama hátt, að helfingi af undirdómaranum og að helfingi úr opinberum sjóði.

Dóminum að fullnægja undir aðför eftir lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 13. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1854: Réttvísín

g e g n

kaupmanni D. Thomsen.

Sök þessi er risin út af því, að bæjarfógetinn í Reykjavík skrifaði 8. marzmánaðar, er seinast leið, kaupmanni Ditlev Thomsen til bréf nokkurt þess efnis, að þar eð mykjuhaugur greinds kaupmanns, er lægi fyrir framan sölubúð hans hjá Hafnarstræti, væri til óprýðis fyrir bæinn, yrði hann að láta flytja hann í burtu þaðan og vera búinn að því innan 1. maí þá næstkomanda, og frá þeim tíma mætti hann enga mykju láta lengur þangað út bera, en geymdi sér í enda bréfsins rétt til að gera nauðsynlegar ráðstafanir í því tilliti, ef kaupmaður Thomsen ekki hlýddi þessu boði sínu. Kaupmaður Thomsen skrifaði aftur 16. s. m. bæjarfógetanum út af þessu bréf og gat þess þar í meðal annars, að sér yrði ómögulegt innan þessa tíma að vera búnum að flytja mykjuna burtu, þar hestar sökum megurðar ekki yrðu þá færir til að leggjast í slíka áreynslu, erfiðisfólk væri ekki heldur að fá á vertíðinni, og loksins mundi haugurinn þá varla verða orðinn svo þýður, að klaki yrði allur kominn úr honum. Sökum þessa lengdi nú bæjarfógetinn með bréfi sínu til áðurnefnds kaupmanns, dags. 23. marzmánaðar, frestinn til 20. maí næsta eftir, „þar haugurinn væri svo stór“. En er kaupmaður Thom-

sen ekki var enn þá búinn að flytja hauginn burtu við lok téðs mánaðar, skipaði amtmaðurinn að höfða sök á hendur honum fyrir þessa óhlýðni hans, og að sýslumaðurinn í Gullbringu- og Kjósarsýslum, Baumann, skyldi sem setudómari sýsla um hana og dæma í henni, og kvað téður sýslumaður 19. dag júlímánaðar, er seinast leið, á lögregluþingi í Reykjavík sýknuðóm yfir hinum kærða í sökinni og dæmdi, að allur sakarkostnaðurinn skyldi lúkast úr opinberum sjóði, þar eð hann áleit, að skipun lögreglustjórans ekki hefði verið gefin ákærða á lögboðinn hátt. Dómi þessum hefur nú hlutaðeigandi amtmaður skotið til landsyfirréttarins.

Það er nú að vísu svo, að farið hefur verið með sök þessa í héraði og hún dæmd þar eins og opinbert lögreglumál, en ekki sem sakamál, er þó hefði í raun rétttri átt að vera. En þar eð þó hinum ákærða var lofað þar að koma skriflegri vörn fyrir sig og hann engan svaramann vildi hafa sér þar settan, virðist, að sá munur, er annars er á meðferð sakamála og opinberra lögreglumála hér á landi eftir tilskipun 24. jan. 1838, ekki vera slíkur, að nauðsynlega þurfi af téðri ástæðu að dæma meðferð sakarinnar við undirréttinn og dóm þann, sem þar er felldur í henni, ómerka, hvers vegna málefnið sjálft hér ber undir dóm að taka.

Eins og það hlýtur þá á sína hlið að álitast sem víst og sannað af vitnisburðum ýmsra manna hér í bænum, er fram komið hafa við undirréttinn, að ákærða hafi verið ómögulegt að verða búnum að flytja mykjuna burtu innan 1. maí, er seinast leið,

af þeim ástæðum, er af honum voru tilgreindar í bréfi hans til bæjarfógetans frá 16. marz þessa árs og hér að framan er getið, og þannig að hlýðnast boði lögreglustjórans frá 8. sama mánaðar, þannig vantar á hinn bóginn gegn neitun hans sönnun fyrir því, að ákærði hafi fengið fyrrnefnt bréf bæjarfógetans frá 23. marzmánaðar, er lengdi frestínn til 20. maí. En þar af leiðir, að ákærða allareiðu af þessari ástæðu hlýtur að dæma sýknan fyrir sóknarans ákærum í sökinni, og því gerist ekki þörf að rannsaka hér, hvort skipun bæjarfógetans um burtflutningu haugsins hefði átt að gefast ákærða til prótokolls, eins og undirdómarinn hefur álitíð nauðsynlegt, né að taka til yfirvegunar þær frá ákærða hálfu framkomnu varnir, að hann hafi lagt hauginn á þann stað, sem þá verandi lögreglustjóri hafi leyft og fyrir sagt, og eins, að lögreglustjórinn að líkindum ekki hafi átt með að skipa sér að taka hauginn burtu, úr því hann hafi haft hann á sinni eigin lóð, af þeirri ástæðu, að hann væri til óprýðis, þar sem ekkert er fram komið um það né hér verið hreyft, að haugurinn, þar sem hann lægi, væri skaðlegur fyrir heilsu bæjarbúa.

Eftir þessum úrslitum sakarinnar hlýtur sakarkostnaðurinn fyrir báðum réttum að lúkast úr opinberum sjóði, og þar á meðal sakarfærslulaun til hins skipaða sóknara við landsyfirrættinn og hins skipaða svaramanns þar, sýslumanns Lassens, er ákvarðast til 6 rd. til hvors um sig, og sömuleiðis til candidat M. Grímssonar, er eftir boði stiftamtmannsins mætti

við landsyfirréttninn sem svaramaður ákærða fyrsta tökudag sakarinnar, 2 rd.

Sóknarinn hefur krafizt þess, að ákærði yrði sektaður fyrir það, að hann í varnarskjali sínu fyrir undirréttninum hefur ásakað bæjarfógetann fyrir það, að það hefði verið af „chicane“, að hann hefði skipað sér að flytja hinn umrædda haug burtu, og að þessi orð yrðu dæmd sem ósögð og marklaus. En þar þetta atriði ekki er komið til álita fyrir undirréttninum, og sóknarinn ekki heldur hefur sannað, að hann hafi fengið í umboð frá bæjarfógetanum að krefjast þessa hér við réttinn, verður þessi krafa hér ekki tekin til greina.

Rekstur sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus, sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, kaupmaður D. Thomsen, á fyrir ákærum sóknarans í sök þessari sýkn að vera.

Allan þann kostnað, er löglega leiðir af sökinni, ber að lúka úr opinberum sjóði, og þar á meðal í sakarfærslulaun sóknara við landsyfirréttninn, organista P. Gudjohnsen, og svaramanni hans þar, sýslumanni Lassen, hvorum fyrir sig 6 rd., og candidat M. Grímssyni, er eftir boði stiftamtmannsins mætti þar hinn fyrsta tökudag sakarinnar, fyrir hönd ákærða, 2 rd. reiðusilfurs.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 4. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 17/1854: Réttvísín

g e g n

Árna Eiríkssyni úr Suður-Múlasýslu.

Það er bæði með játningu hins ákærða og öðrum upplýsingum, sem við rannsókn sakarinnar eru komnar fram, nægilega sannað, að hann í fyrra haust í Búlandsnessrétt eður Teigarhorni dró eður tók við lambi, er ekki þekktist þar, en sem menn hugðu, að Oddur nokkur á Steinaborg í hans sveit ætti. Á heimleiðinni tók ákærði eftir, að téður bóndi eftir markinu ekki gat átt lambið, og lagði hann heim kominn eign sína á það með því bæði að leggja á það sitt eigið hornamark og að marka það eftir fengnu leyfi með eyrnamarki sambýlismanns síns, þar eð það ekki varð markað undir ákærða eigið eyrnamark. Fyrir þetta tiltæki sitt á lambinu, sem aftur er komið réttum eiganda til handa, er ákærði dæmdur við Suður-Múlasýslu aukahéraðsrétt til 40 vandarhagga refsingar, sem og til að bera allan af lögsókninni gegn honum leiddan kostnað. Og hefur dómfelldi áfrýjað þessum dómi til landsyfirréttarins.

Héraðsdómarinn hefur heimfært brot hins ákærða undir 6. gr. í tilskipun 11. apríl 1840. En þar sem þessi lagastaður einungis talar um stuld á fénaði út í högum, en brot það, sem hér ræðir um, er annars

eðlis og átti sér stað undir allt öðrum kringumstæðum, er lambið upphaflega var dregið eður við því tekið af ákærða í góðum og saklausum tilgangi í sauðaréttum í margmenni, virðist það auðsætt, að brot ákærða ekki beri undir nefndan lagastað. Auk þessa getur sú ástæða, sem liggur til grundvallar fyrir því straffi, sem lög leggja við fjárstuldi úti í haga, sú nefnilega, að eigandinn getur þar ekki haldið vörð á skepnum sínum og þarf þess vegna laganna sérdeililegu verndar við, með engu móti sagzt að eiga sér stað í sauðfjárréttum, hvar margmenni ætíð er saman komið, og opinbert eftirlit er haft með fjáðrætti hvers einstaks manns og yfir höfuð, og hvar eigandinn því bæði sjálfur og með liðsinni og eftirliti annarra viðstaddra getur haldið vörð á því, að aðrir ekki dragi sér fé hans, þar sem honum er lítt eða alls ekki mögulegt að sporna við því, að þjófar komist að fén-
aði hans úti í haga eða á afrétt uppi.

Þar eð nú lambið er, sem fyrr sagt, á ósagnæman hátt komið í vörzlur ákærða á opinberum stað, virðist brot hans, sem kominn er langt yfir sakamanna lögaldur og ekki er áður dæmdur eður ákærður fyrir lagabrot, ekki að bera undir 6., heldur 1. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, cfr. sömu tilskipun 41. og 43. gr., og að straffið eftir henni og tilskipun 24. jan. 1838 4. gr. b. hæfilega metið til 15 vandarhagga refsingar. Undirrættarins dómi er þannig í straffsins tilliti að breyta, en í sakarkostnaðarins tilliti að staðfesta.

Sóknara hér við réttinn bera 4 rd. og svaramanni þar 3 rd. í sakarfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður, lúkist af þeim ákærða.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg, sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Árni Eiríksson, á að líða 15 vandarhagga refsingu.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara við landsyfirréttinn, kancelliráði, land- og bæjarfógeta Finsen, bera 4 rd. og candidat M. Grímssyni 3 rd. í sakarfærslulaun, og lúkist það einnig af ákærða.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1854, hinn 4. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 18/1854: Réttvísín

g e g n

Jóni Gizurarsyni úr Árnessýslu.

Með eigin játningu og öðrum upplýstum og fram komnum kringumstæðum sakar þessarar er það sannað og upplýst, að ákærði, Jón Gizurarson, hafi á verferð sinni út í Grindavík í fyrra vetur, þá vinnu- maður á Torfastöðum í Biskupstungum, sjálfur ritað ávísun undir nafni húsbónda síns, Guðmundar Jóns- sonar, og undirskrifað nafn hans, án allrar heimildar af hans hendi. Eftir þessari fölsku ávísun átti ákærði að út taka í reikning nefnds húsbónda síns ýmislegt

smávegis við Eyrarbakka verzlun, hverju ákærði samkvæmt ávísuninni einnig veitti móttöku, að upphæð 55 sk. virði. Fyrir þetta er ákærði, sem aldrei fyrr hefur komið undir lagaákæru, en er kominn á lögaldur í sakamálum, við aukarétt Árnessýslu þann 24. Augusti, er seinastur leið, dæmdur til að líða 20 vandarhagga refsingu, bera kostnað sakar og svara aftur nefndum 55 sk. til Eyrarbakka verzlunar. Þessum dómi hefur ákærði skotið til landsyfirrættarins.

Landsyfirrætturinn álitur, að undirdómarinn réttilega hafi heimfært misbrot ákærða undir 60. gr. tilskipunar 11. apríl 1840, samanborna við sömu tilskipunar 62. gr. En það straff, sem undirdómarinn hefur valið ákærða, samsvarar vatns og brauðs straffi, hvert straff einungis náð getur til þeirra í miðparti 62. gr. nefndu tilfella, hvar á móti það er ljóst af nefndrar greinar seinasta hluta, að það misbrot, sem ákærði hefur gert sig sekan í, aldrei getur afplánast með öðru straffi en opinberu erfiði. Rétturinn finnur því með hliðsjón til þeirra í undirrættarins dómi tilgreindu, mildandi ástæða, að ákærða eigi að hegna með 27 vandarhöggum, sem eftir tilskipun 24. jan. 1838 4. gr. litr. a. samsvarar minnsta stigi opinbers erfiðis. Undirrættarins dóm, hvers ákvarðanir í sakarkostnaðar og endurgjalds tilliti samþykkjast, er því að staðfesta, þó þannig að straff ákærða herðist til 27 vandarhagga, og að hann í 8 mánuði standi undir pólitistjórnarinnar sérlegri tilsjón.

Sakarfærslulaun sóknara við landsyfirrættinn ákvarðast 5 rd. og svaramanns þar 4 rd., sem lúkist, eins og annar kostnaður sakarinnar, af ákærða.

Dráttur sá, sem orðið hefur á fyrstu fyrirtekt sakarinnar í héraði, finnst að vera réttlættur af undirdómaranum. Að öðru leyti hefur meðferð og rekstur sakarinnar í héraði, sem og sókn og vörn hér við réttinn, verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að ákærði, Jón Gizurarson, straffist með 27 vandarhöggum og sé undir pólitistjórnarinnar sérlegri tilsjón í 8 mánuði.

Sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Gudjohnsen, bera 5 rd. og svaramanni, examinatus theologiæ M. Grímssyni, 4 rd. í sakarfærslulaun, sem lúkist af ákærða.

Ídæmt endurgjald að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 8. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 16/1855: Réttvísinn

g e g n

Gísli Jónssyni á Saurum.

Sök þessi, sem við Dalasýslu pólitírætt er höfðuð gegn ákærða fyrir óskunda í orðum og verkum, er hann á að hafa haft í frammi við hlutaðeigandi hrepp-

stjóra í Seljaness sauðfjárrétt þann 12. september 1853, er í héraði tekin til meðferðar og því næst dæmd hinn 12. ágúst f. á. af þeim reglulega undirdómara, kammerráði Kr. Magnusen sýslumanni, í Dalasýslu. En þar eð undirdómarinn, eftir því sem fram er komið hér við réttinn, liggur í máli við ákærða út af meiðandi ummælum, sem þessi á að hafa viðhaft um dómaraverk hans og máli þessu, í hverju áfellisdómur gekk við undirréttinn, en frávísunardómur hér við réttinn, af undirdómaranum, að því leyti kunnugt er orðið, nú hefur verið skotið til hæstaréttar, og þar eð ákærði einnig bæði í tilliti til þessa máls og annars, sem milli hans og undirdómarans hefur farið og til er greint í undirréttagerðunum í skjalinu, sem markað er litr. F., útprykkilega hefur krafizt, að undirdómarinn víki úr dómarasæti, þar sem hann ekki þori að eiga úrslit sakarinnar undir honum, svo fær rétturinn ekki betur séð, en að það leiði beinlínis af laganna analogie og sér í lagi af grundvallarreglunni í D. L. 1–13–15, N. L. 16, að undirdómarinn eigi hafi haft heimild til að hafa afskipti af sökinni. Öll meðferð hennar í héraði og sá í henni þar gengni dómur hlýtur því ómerk að dæmast, án þess þó næg ástæða finnist til að láta það varða ábyrgð fyrir undirdómarann, þó hann með úrskurði sínum 4. ágúst f. á. óréttilega hafi álitid sig bæran um og skyldan til að meðhöndla og dæma sökina.

Þeim skipaða sóknara og svaramanni hér við réttinn bera hvorum fyrir sig 6 rd. í sakarfærslulaun, sem lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Að því leyti sóknarinn hefur gert þá réttarkröfu, að ýms af honum tilgreind ummæli, sem svaramaður ákærða hefur viðhaft um undirdómarann, verði dæmd dauð og ósögð, þá virðist með tilliti þess úrslits, sem sökin fær hér við réttinn, ekki öldungis næg ástæða til að taka þessa kröfu til greina, þar sem ummæli þessi yfir höfuð öll hníga að því, að undirdómarinn hafi misskilið stöðu sína í tilliti til ákærða og sakarinnar, og meðferð hans á sökinni þess vegna orðið miður en skyldi. Að öðru leyti vitnast, að sakarfærslan hér við réttinn hafi verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Meðferð sakar þessarar í héraði og sá í henni þar gengni dómur eiga ómerk að vera.

Sóknara og svaramanni fyrir landsyfirréttnum, kancelliráði, land- og bæjarfógeta Finsen og organista P. Gudjohnsen, bera hvorum fyrir sig 6 rd. reiðusilfurs í sakarfærslulaun, sem greiðist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 8. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 20/1854: Kammerráð og sýslumaður
Stephensen

g e g n

Gísla Gíslasyni og Sigurði Péturssyni, eigendum jarðarinnar Péturseyjar.

Kammerráð og sýslumaður M. Stephensen hefur til landsyfirréttarins áfrýjað gestaréttardómi, gengn-

um að Pétursey (Nikhól) 19. seinast liðins ágústmán-aðar af sýslumanninum í Skaftárþingi og tilteknum meðdómsmönnum í máli millum hans og bændanna Gísla Gíslasonar og Sigurðar Péturssonar, sem eigenda að nokkrum hluta téðrar jarðar, út af reka fyrir 10 hundruðum hennar, er áfrýjandinn meinar, að sér beri, en sem honum með þeim áfrýjaða dómi er frádæmdur. Í máli þessu hefur fyrr gengið gestaréttardómur í héraði, sem með þessa réttar dómi frá 25. júní f. á. er ónýttur, og færir áfrýjandinn nú mál sitt eftir konunglegu uppreisnarleyfisbréfi frá 19. sept. f. á., og hefur hann látið krefjast þess, að sú umþrætti rekaréttur verði sér tildæmdur, og að kostnaður málsins lúkist sér af innstefndu og undir dómaranum m. fl.

Hinir innstefndu hafa krafizt fyrst og fremst, að málinu verði vísað frá landsyfirréttnum, þar engar reglulegar undirréttdómsgerðir séu hér fram lagðar. En þótt þær síðari gestaréttardómsgerðir, sem fram eru komnar, ekki séu í almennilegu og venjulegu dómsgerða formi, virðast þó ekki vera þeir gallar á þeim, að fyrir þeirra skuld þurfi málinu að frávísa. Ennfremur hafa þeir krafizt til vara, að dómur gestaréttarins verði ómerkur dæmdur, bæði vegna þess, að þeir til kölluðu meðdómsmenn ekki hafi unnið meðdómsmanna eið, áður þeir tóku á dómi sínum, og líka þess vegna, að málið sé aldrei í seinna sinnið látið undir dóm af málsviðeigendunum né undir dóm tekið af dómendunum, og líka dæmt fyrir gestarétti, hvað ekki sé samkvæmt grundvallarreglum löggjafarinnar.

Hvað nú hina fyrstnefndu ónýtingarástæðu snertir, þá er það með berum orðum boðið í N. L. 1–7 (2, cfr.) 5, að meðdómsmenn skuli eið vinna sem dóm-arar, og er þessi grundvallarregla laganna hér lög-leidd með kongsbréfi 2. maí 1734. Það virðist og að horfa beint við, að alla tryggingu eigi að viðhafa af hálfu hins opinbera í tilliti til þeirra manna, sem kall-aðir eru til að dæma um líf, æru og helztu eignir meðborgara sinna. Rétturinn fær því eigi betur séð, en að þessi eina ástæða sé full nóg til að dæma gesta-réttardóminn ómerkan, og gerist því ekki þörf frem-ur að rannsaka þær tvær aðrar ónýtingarástæður, er innstefndu hafa tilgreint fyrir sama úrsliti máls-ins.

Málskostnaður fyrir yfirréttnum virðist eftir málavöxtum eiga að falla niður, þar ekki finnst að öllu leyti næg ástæða til að leggja hann á undirdóm-arann, er áfrýjandinn þó hefur stefnt til ábyrgðar á dóminum.

Því dæmist rétt að vera:

Gestaréttarins dómur á ómerkur að vera.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 12. febrúar

á l y k t u n

í málinu nr. 1/1855: Eigendur Illhugastaða

g e g n

Munka-Þverárklaustri.

Sú í máli þessu úttekna landsyfirréttarstefna frá 15. júlí seinastliðins segir, að sá áfrýjaði héraðsdómur frá 25. nóv. 1853 hafi verið birtur áfrýjandanum hinn 16. janúar næsta á eftir, og þannig er, eftir stefnunnar hljóðan, samkvæmt tilskipun 15. ágúst 1832 16. gr. dómi undirréttarins áfrýjað í tækan tíma. Þegar því innstefndi nú fer því fram, að stefnunni til landsyfirréttarins verði frávísað af þeirri ástæðu, að áfrýjunarfresturinn hafi verið útrunninn, þegar stefnt var í málinu, og í þessari hans réttarkröfu þannig felst mótsögn gegn því, að héraðsdómurinn hafi verið birtur eins og í stefnunni segir, virðist ekki betur en að innstefndi, sem, eins og áfrýjandinn hefur leitt rök að, hefur í höndum sönnun fyrir því, nær héraðsdómurinn hafi verið birtur, er hann vann málið í héraði og lét sem slíkur birta dóminn fyrir áfrýjandanum, eigi að færa sönnur á, að héraðsdómurinn hafi birtur verið fyrri en stefnunni segir og samkvæmt áfrýjandans áskorun leggi fram þá af honum tilvitnuðu afskrift af héraðsdóminum með birtingaruppáskrift stefnuvottanna, samkvæmt reglum þeim, er gilda um skjala framsölu (editio instrumentorum). En þar eð hann eftir áfrýjandans

áskorun ekki hefur gert þetta, leiðir þar af, að áfrýjandans sögusögn um, að héraðsdómurinn hafi verið birtur eins og í landsyfirréttarstefnunni segir, hlýtur að takast trúanlegt, og þannig getur réttarkrafa hins innstefnda um stefnunnar frávísun ekki tekizt til greina. En þar hann, ef svona færi, hefur áskilið sér rétt til að svara í málinu, getur dómur ekki gengið í því að þessu sinni, heldur verður honum að veitast frestur til að svara í því.

Krafa áfrýjandans um, að sér dæmist 10 rd. í ómakslaun hjá innstefnda, og að þessi þar að auki sæti útlátum fyrir þá hér gerðu réttarkröfu um stefnunnar frávísun, getur nú ekki gerzt að álitum, og ekki fyrri en við endilegan dóm í málinu.

Því ályktast:

Réttarkröfu hins stefnda, að landsyfirréttarstefnunni verði frávísað, getur ekki tekizt til greina. En málið á framgang að hafa.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 19. febrúar

dómur

í málinu nr. 19/1854: Guðlaugur Erlendsson á Oddhól gegn

Runólfi hreppstjóra Nikulássyni á Bergvaði og kammerráði M. Stephensen.

Áfrýjandinn, bóndinn Guðlaugur Erlendsson, sem með kröfu 10. júlí f. á. til innstefnda fógeta konungs

í Rangárvallasýslu, kammerráðs og sýslumanns M. Stephensens, hefur heimtað meðinnstefnda, hreppstjóra Runólf Nikulásson, rekinn frá ábúð á jörðinni Bergvaði, áfrýjar í þessu máli fógetaúrskurði, felldum á Bergvaði 15. næsta eftir, sem féll á þá leið, að útburðargerð ekki beri að fram fara yfir Runólfi hreppstjóra Nikulássyni af jörðinni Bergvaði, og hefur áfrýjandinn hér við réttinn látið krefjast þess, að þessi fógetaúrskurður verði ómerkur dæmdur, en innstefndi, Runólfur Nikulásson, skyldaður til tafarlaust að víkja frá jörðinni Bergvaði og til að svara áfrýjandanum fullum skaðabótum eftir óvilhallra manna mati, en að báðir þeir innstefndu sæti tilhlýðilegum lagasektum og svari málskostnaði fyrir báðum réttum með 50 rd. silfurs.

Þeir innstefndu hafa þar á móti í varnarskjali frá 23. nóvember f. á. látið krefjast þess, að fógetaúrskurðurinn frá 15. júlí f. á. verði staðfestur, en áfrýjandinn borgi þeim málskostnað fyrir landsyfirréttinum með einhverju nægilegu, og þeim innstefnda kammerráði M. Stephensen 15 rd. í ómakslaun. Með varnarskjali frá 27. desember næst eftir hafa þeir gert þetta að vararéttarkröfu, en *fyrst og fremst* krafizt, að málinu verði frávísað, en þeim tildæmdur kostur og tæring með einhverju nægilegu m. m.

Hvað þessa frumkröfu um málsins frávísun snertir, þá fær rétturinn ekki tekið hana til greina, því bæði er hún komin fram eftir að þeir innstefndu voru búnir að halda svörum uppi fyrir sig í aðalefni málsins, og líka getur rétturinn ekki séð, að áfrýjandinn hafi við áfrýjun fógetagerðarinnar haft tilefni til að

stefna öðrum fyrir þenna rétt en þeim, sem hann hafði fyrir sök í héraði, ásamt þeim, sem fógétagerðina framdi.

Sú af áfrýjandanum gerða réttarkrafa um, að ályktun fógetaréttarins verði ómerk dæmd, finnst ekki heldur byggt á neinum verulegum formbresti í málsins meðferð fyrir fógetaréttinum, heldur hlýtur rétturinn, bæði eftir stefnunnar hljóðan, sem og eftir málsfærslunni hér við réttinn, að álíta, að hér með sé aðeins krafizt, að málið fái gagnstæð úrslit þeim, sem það fékk við fógétans áfrýjaða úrskurð, og heyrir það þá til málsins aðalefnis, sem því hér ber að taka undir skoðun og dóm.

Það er viðurkennt af báðum málspörtum, að jörðin Bergvað, um hvernar ábúð þrætan er, sé eign bóndans Jóns Finnbogasonar á Mörk, og hefur nefndur eigandi jarðarinnar með vottanlegu byggingarbréfi frá 9. marz f. á., sem fram er komið fyrir fógetaréttinn í héraði, heimilað áfrýjandanum nefnda jörð til ábúðar frá fardögum 1854. Þar á móti hefur innstefndi Runólfur hreppstjóri Nikulásson, sem móti forboði áfrýjandans flutti sig að jörðinni vorið 1854, hvorki fyrir fógetaréttinum né hér fyrir réttinum með einu orði sannað, að hann hafi nokkurn rétt til ábúðar á jörðinni frá nefndu tímabili. Að vísu hefur hann bæði þar og hér skírskotað til þess, að hann hafi gengið inn í byggingarréttindi Árna nokkurs Erlendssonar, sem áður var á Bergvaði, af því hann hafi við hann haft jarðaskipti. En að því óskoðuðu, hvað ekki heldur er málinu viðkomandi, hvort Árni þessi hafi nokkurn eða engan ábúðarrétt á Bergvaði, hefur inn-

stefndi Runólfur hreppstjóri Nikulásson hvorki fyrr né síðar lagt fram nokkurt skírteini fyrir því, að Árni þessi hafi eftirlátið honum ábúðarrétt sinn á jörðinni, ef hann nokkurn hafði, og því síður skýlaust samþykki jarðeiganda til ábúendaskiptanna. Í seinastnefndu tilliti hefur innstefndi Runólfur hreppstjóri Nikulásson að sönnu skírskotað til jarðeigandans, Jóns Finnbogasonar, honum gefins skírteinis frá 14. apríl 1854, í hverju þessi gefur honum kost á að flytja að jörðinni í næstu fardögum, ef hann geti losað jörðina undan þeim, sem þá hafði ábúðarréttinn. En þegar þetta skírteini er borið saman við það af sama manni rúmum mánuði áður áfrýjandanum gefna byggingarbréf, hlýtur það því heldur að skiljast um áfrýjandann, en ekki um ofanefndan Árna, sem hvorki áfrýjandans né innstefnda Runólfs byggingaréttindi gátu byrjað eða áttu að byrja fyrr en frá fardögum 1854.

Eftir þessum kringumstæðum fær rétturinn eigi betur séð, en að sá áfrýjaði fógetaúrskurður hljóti ógildur að dæmast, en að innstefndi, Runólfur hreppstjóri Nikulásson, sé að til skylda að flytja sig og allt sitt frá jörðinni Bergvaði samkvæmt áfrýjandans réttarkröfu.

Hvað áhrærir þær af áfrýjandanum hjá innstefnda Runólfi Nikulássyni heimtuðu skaðabætur, þá ber þess að geta, að þetta liggur fyrir utan stefnuna til landsyfirréttarins. Og hér er heldur engin sönnun komin fram fyrir því, að áfrýjandinn hafi liðið nokkurt tjón eða búmissir (svo) við það, að hann ekki komst að jörðinni í seinastliðnum fardögum, og verð-

ur því hinn innstefndi Runólfur Nikulásson ekki dæmdur til þessa endurgjalds.

Að skoðuðum öðrum málsins kringumstæðum, finnst ekki full næg ástæða til að dæma þá innstefndu til sekta eftir kröfu áfrýjandans.

Eftir þessum úrslitum málsins hlýtur hinn innstefndi hreppstjóri Runólfur Nikulásson, ásamt með fógétanum, sýslumanni, kammerráði M. Stephensen, sem stefnt er til að ábyrgjast úrskurð sinn, að skyldast til annar fyrir báða og báðir fyrir annan að svara áfrýjandanum kostnaði málsins fyrir báðum réttum, og ákvarðast upphæð þessa kostnaðar til 25 rd. reiðusilfurs.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn áfrýjaði fógetaúrskurður á ógildur að vera, hvar á móti innstefndi hreppstjóri Runólfur Nikulásson á að flytja sig og allt sitt burt frá jörðinni Bergvaði innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir 2 rd. sekt fyrir hvern þann dag, sem hann óhlýðnast þessum dómi.

Kostnaði málsins fyrir báðum réttum lúki þeir innstefndu, kammerráð, sýslumaður M. Stephensen og hreppstjóri Runólfur Nikulásson, annar fyrir báða og báðir fyrir annan, til áfrýjandans, Guðlaugs Er-
lendssonar, með 25 rd. reiðusilfurs.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 26. febrúar

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1855: Hið opinbera

g e g n

Einari Jónssyni á Grjótlæk.

Að fyrirmælum og eftir kröfu verzlunarfulltrúa Th. G. Thorgrimsens á Eyrarbakka í Árnessýslu voru 4. desembermánaðar seinastliðins af sýslumanninum í téðri sýslu kyrrsettar ýmsar útlendar vörur, sem Einar Jónsson á Grjótlæk hafði á boðstólum, og því næst voru vörur þessar, sem fyrirfundust, með pólití-réttardómi í sökinni, er gekk 11. desembermánaðar næst á eftir, dæmdar upptækar að $\frac{2}{3}$ þörtum til ofanefnds verzlunarfulltrúa, en að $\frac{1}{3}$ parti til hlutaðeig-andi sveitarsjóðs, en að öðru leyti er hinn ákærði dæmdur sýkn af ákærum hins opinbera, en skyldaður til að borga allan af sökinni leiddan kostnað, og þar á meðal til síns setta svaramanns 1 rd. silfurmyntar. Þessum dómi hefur dómfelldi áfrýjað til landsyfir-réttarins.

Það er upplýst undir sökinni, að vörur þær, sem ákærði síðan á næstliðnu vori hefur haft á boðstól-um, yfir höfuð hafi verið nauðsynjavörur, eftir því sem hér hagar nú til, og að hann hefur selt þær við betra verði en þær almennt hafa fengizt í verzluninni á Eyrarbakka á þessu tímabili. Það er enn fremur með óhnekkum framburði hins dómfellda leitt í ljós, að hann hefur fengið vörur þær, er hann þannig

verzlaði með, út á fiskafla sinn í Hafnarfirði, er hann eigi gat fengið hann sér borgaðan í peningum, sem, eins og alkunnugt er, ekki fæst nema af skornum skammti hjá kaupmönnum hér á landi fyrir íslenzk-ar vörur, þar sem verzlunin yfir höfuð hér á landi hefur þá stefnu að skipta vörum fyrir vörur. En þar dómfelldi er og var búlaus maður, þurfti hann ekki sjálfur á vörunum að halda og varð hann því að selja þær aftur út frá sér, eins og hann hefur gert. En eins og slík smáverzlun þegjandi og yfir höfuð átölulaust við gengst hér á landi og verður trauðlega, eins og hér hagar til, fyrirbyggð, þannig virðist og að þesskonar verzlun ekki verði heimfærð undir löggjöfina um ok-ur og prang, sér í lagi ekki undir opið bréf 13. júní 1787, þar sem hlutaðeigandi bæði seldi vörurnar yfir höfuð með betra verði en þær voru seldar í verzl-uninni á Eyrarbakka og vörurnar voru nauðsynja-vörur, og verzlunin með þær, eftir því sem fram er komið, ber á sér þann blæ og er orðin til undir kring-umstæðum, sem virðast að lúta að því, að hlutaðeig-andi ekki hafi haft meðvitund um, að hann með slíkri verzlun gerði sig sekan í nokkru lagabroti.

Hinn ákærði virðist þannig eiga að vera algerlega sýkn af ákærum hins opinbera í þessari sök, þannig að vörunám það, sem dómur undirréttarins hljóðar um, falli burtu. Þó finnst ástæða til, að ákærði beri þann af sökinni leidda kostnað samkvæmt undirrétt-arins dómi, sem í því tilliti staðfestist, og þar á meðal til sóknara og svaramanns hér við réttinn, 4 rd. til hvors um sig.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur verið lögmæt,

og hér við réttinn hefur sókn og vörn hennar verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Einar Jónsson, á af ákærum hins opinbera sýkn að vera, og nám það, er gert er á vörum þeim, er hann hafði til sölu, að vera upp hafið.

Í sakarkostnaðarins tilliti á hinn áfrýjaði pólití-réttardómur óraskaður að standa. Til sóknara hér við réttinn, kancelliráðs, land- og bæjarfógeta Fin-sens, og til svaramanns, organista P. Gudjohnsens, borgi hinn ákærði 4 rd. reiðusilfurs til hvors um sig í sakarfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 5. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 4/1855: Organisti P. Gudjohnsen skip-aður sóknari

g e g n

kaupmanni D. Thomsen.

Þar eð Laganna 1-5-26 fyrirskipar, að þegar þeir dómendur, sem í réttinum sitja, ekki geta orðið á eitt sáttir, skuli atkvæðafjöldi ráða dómi, og þessi al-menna regla er með berum orðum einnig tekin fram í N. L. 1-7-1. Þegar svo stendur á, að undirdómar-inn dæmir með tilkvöddum meðdómsmönnum, leiðir

hér af, að sá af setudómaranum í sökinni, sýslumanni Baumann, þann 13. september (á vísit að vera 13. desember) f. á. uppkveðni dómur í þessari sök hlýtur að dæmast ómerkur, þar sem þrír af þeim fjórum mönnum, sem undirdómarinn samkvæmt Laganna 1–5–19 hafði tilkvatt til þess að dæma með sér dóminn sem meðdómsmenn, hafa verið allir samdóma og á öðru máli en hann, og sá eini af meðdómsmönnum, sem honum var samþykkur, og þannig atkvæðafjöldi verið fyrir öðru úrsliti sakarinnar, en undirdómarinn þó ekki að síður hefur látið sitt og þess eina meðdómsmanns atkvæði ráða dómi og ekki gefið gaum að álitu meiri hlutans, sem án þess að vera fært í dómsform einungis er borið fram sem ágreiningsatkvæði við uppáskrift á dóm minni hlutans. Af þessari ástæðu hlýtur sökin að heimvísast á undirdómarans kostnað til nýrrar og löglegri dómsáleggingar undirdómarans og meðdómsmannanna eftir atkvæðafjölda.

Hvað meðferð sakarinnar áhrærir, áskilur rétturinn sér á sínum tíma nákvæmar að ákveða, hvort hún sé slík, að af henni eigi að leiða ábyrgðarhluta fyrir hlutaðeigendur.

Því dæmist rétt að vera :

Sá af setudómaranum, sýslumanni Baumann, í þessari sök uppkveðni dómur á ómerkur að vera, hvar á móti sökinni heimvísast á nefnds setudómara kostnað til dómsáleggingar og uppsagnar samkvæmt atkvæðafjölda.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 5. marz

d ó m u r

í málinu nr. 8/1854: Presturinn til Ögursþinga
g e g n
eigendum Ögurskirkju.

Mál þetta, sem að boði kirkjuráðherrans og stiftsfirvaldanna höfðað er í héraði gegn eigendum kirkjunnar að Ögri í Ísafirði, Einari hreppstjóra Jónssyni og Ólafi hattara Ólafssyni, er risið út af því, að fyrrtæðir herrar hafa álitid, að af áminnstri kirkjueign ætti að lúka árlega prestinum til Ögursþinga 24 fjórðungum smjörs, eður hálfum leigum eftir 24 kúgildi, er nefnd kirkja á að eiga eftir máldagabókum biskupanna Vilkins og Gísla Jónssonar, en nefndir bændur hafa þar á móti haldið, að smjörgjald þetta aðeins ætti að vera 16 fjórðungar. Með dómi þeim, er gekk í héraði í málinu 28. aprílmánaðar 1853, að Ísafirði, var dæmt, að Ögurskirkja nú ætti aðeins 16 kúgildi, er þingapresturinn þar ætti að taka hálfar leigur eftir, eður 16 fjórðunga smjörs árlega, en eigendurnir ættu að greiða honum í hendur andvirði hinna 8 kúgildanna, er undirdómarinn áleit, að útdáin væri, og var þetta samkvæmt vararéttarkröfu hinna stefndu í héraði. Að öðru leyti var málskostnaður látinn falla niður.

Þessum dómi hefur nú presturinn eftir veittu uppreisnarleyfi skotið til landsyfirréttarins, hvar hann hefur fengið gefins málsfærslu, og krafizt þar presta-

kallsins vegna fyrst og fremst, að eigendurnir verði skyldaðir til að innsetja á hlutaðeigandi jarðir þau í dóminum umgetnu 8 kúgildi, en til vara, að þeir verði skyldaðir til að halda og viðhalda þeim, og — hvort af þessu, sem svo verði tekið til greina — til að greiða þingaprestinum á ári hverju hálfar leigur af nefndum 8 kúgildum með 8 fjórðungum smjörs, auk þeirra í dóminum umgetnu 16 fjórðunga, og loksins til að greiða allan málskostnað við yfir- og undirréttinn.

Hinir stefndu hafa einnig gagnstefnt dóminum, eftir að hafa öðlazzt uppreisn og gefins málsfærslu, með landsyfirréttarstefnu frá 9. marz f. á., og krafizt, að þeir verði dæmdir sýknir fyrir ákærum og kröfum aðaláfrýjandans í málinu, hvar við þeir þó aðeins hafa meint til, að þeir verði dæmdir sýknir fyrir að lúka hina umþráttuðu 8 fjórðunga eða meira en 16 fjórðunga smjörs árlega og að greiða prestinum andvirði hinna 8 útdauðu kúgilda, sem og að þeim verði dæmdur nægur málskostnaður.

Að vísu hefur nú aðaláfrýjandinn krafizt þess, að gagnstefnunni verði frávísað og sér dæmdur kostur og tæring, af því áfrýjunarfresturinn hafi verið útrunninn, er gagnstefnan var úttekin, en hið framlagða uppreisnarleyfi aðeins sé gefið öðrum áfrýjendanna, Einari hreppstjóra, en ekki Ólafi hattara, hvað þó hefði orðið að vera, ef gagnstefnan ætti að geta tekizt til greina, því vegna sameignar þeirra gætu þeir aðeins báðir í sameiningu sótt málið. En þar eð þó Einar við hið umrædda uppreisnarbréf hefur fengið leyfi til að mega gagnstefna málinu, er

hann engin not hefði af vegna sameignar sinnar við Ólaf, nema gagnstefna og hefði mátt málinu af þessa hálfu, og þar eð Einar fyrir hönd málsfærslumanns síns hefur tekið út gagnstefnuna ekki aðeins vegna sjálfs síns, heldur og vegna nefnds meðeiganda síns, Ólafs, hvar til hann eftir skýrslu þessa hafði fullt umboð hans, þá virðist ekki næg ástæða til að frávísa gagnstefnunni fyrir þessa sök, og ber hana því og undir dóm að taka.

Af sömu ástæðu virðist og, að sú Einari við landsyfirréttinn gefna málsfærsla einnig verði að ná til allrar málsfærslunnar af hans hendi, einnig sem umboðsmanns sameiganda hans, Ólafs hattara.

Hvað þar næst málefnið sjálft snertir, þá stendur með berum orðum í hinum framlögðu útskriftum úr máldagabókum biskupanna Vilkins og Gísla Jónssonar, að kirkjan að Ögri eigi 24 kúgildi. Þegar gagnstefnendurnir og undirdómarinn að nokkru leyti með þeim hafa haldið, að 8 af kúgildum þessum — ef þau annars nokkurn tíma hefðu verið 24 — yrðu nú að vera útdauð, svo að kirkjan nú aðeins ætti 16, þar fleiri kúgildi hvorki hafi fylgt eigninni langa lengi í kaupum og sölum né geti nú framfleytzt á kirkjuhlutanum, þá virðist þessi skoðun ekki hafa nægar ástæður til að styðjast við, því hvað fyrri ástæðuna snertir, þá hlýtur það að vera skylda hvers kirkju-eiganda að gæta þess, að kirkjunni fylgi allt það, sem henni ber, og sjálfur svara henni til þess, sem honum í því kann að yfirsjást, svo hún engan skaða bíði fyrir vangæzlu hans. Og hvað hina ástæðuna áhrærir, þá eru kirkjukúgildi engin jarðarkúgildi, eins og

aðaláfrýjandinn hefur fært rök að, og er ekkert ákveðið um, hvar þau skuli fóðrast, heldur er það með öllu á ábyrgð kirkjueigendanna að koma þeim fyrir og sjá um þau. Það getur og ekki heldur verið nein sönnun fyrir því, að Ögurskirkja aldrei hafi átt 24 kúgildi, eður af 8 af þeim skyldu seinna löglega vera gengin undan henni, þó prestinum ekki séu goldnir nema 16 fjórðungar smjörs af eigninni.

Þar eð nú máldagabók Vilkins biskups eftir erindisbréfi biskupanna 1. júlí 1746 16. gr. og Gísla biskups Jónssonar eftir kongsbréfi 5. apríl 1749 eiga að álitast sem áreiðanlegar og sannar máldagabækur eður heimildarskjöl fyrir eignum, og þar á meðal kúgildum kirknanna í Skálholtsbiskupsdæmi, en gagnstefnendurnir, eins og nú var sagt, ekki hafa komið fram með nein lögmæt skilríki fyrir því, að kirkjan aðeins eigi 16 kúgildi, hlýtur hún að álitast að eiga 24 kúgildi, sem máldagarnir heimila henni, og eigendurnir vera skyldir til að svara henni til þeirra.

Pegar ennfremur aðaláfrýjandinn gerir þá kröfu, að kirkjueigendurnir eigi árlega að greiða sóknarprestinum 24 fjórðunga smjörs, eður hálfar leigur eftir fyrrnefnd 24 kirkjukúgildi, þá byggir hann þessa kröfu sína á þeirri skoðun, að prestum upprunalega hafi borið allur arður eða fullar leigur eftir kúgildi bændakirknanna, sem eftir Jónsbókinni eru 2 fjórðungar smjörs eftir hvert kúgildi, og þessi regla hafi við haldizt allt fram yfir siðaskiptin, en við þau hafi kirkjueigendur farið að taka meira frelsi yfir gózi kirknanna en fyrr eður þeim með réttu bar, og farið að tregðast við að gjalda prestunum fullar leig-

ur eftir kirkjukúgildin. Hafi þá alþingið nokkuð ófyrirsynju með dómi sínum 1. júlí 1629 ákveðið, að prestarnir skyldu hafa 1 fjórðung smjörs, eður hálfar leigur, eftir hvert kúgildi. En þessi skoðun er með öllu röng, því eins lítið og lögin hér á landi nokkurn tíma heimiluðu prestum allan arð af fasteign bændakirknanna, og þessu hefur ekki heldur áfrýjandinn farið á flot, eins lítið heimiluðu þau þeim allan arðinn af kúgildum bændakirknanna, eður af öðrum arðgefandi hlutum, er þær kynnu eiga, því arður þessi, ásamt með öðrum tekjum bændakirknanna, rann inn til kirkjueigendanna, er sú skylda lá á herðum að viðhalda kirkjunni og prýða eftir þörfum og efnum og annast önnur útgjöld hennar. Að vísu áttu og kirkjueigendurnir að sjá um, að nógu oft væru sungnar helgar tíðir að kirkjum þeirra, en hve stór skylda hvíldi á þeim í því tilliti, var tiltekið í máldaga hverrar kirkju, er saminn var við stofnun hennar af þeim, er hana lét byggja. Þar var bæði nákvæmlega tilgreint, hvað kirkjan átti í löndum, kvikfénaði og öðru, og líka fastlega ákveðið, hve mikil kennimannleg ískyld skyldi vera þar í landi, hvort þar skyldi haldast einn eður fleiri prestar, er þá samt stóðu í þjónustu kirkjubóndans, og sem hann hélt með kost og fæði og galt ákveðið kaup, en uppbar aftur á móti tekjur þær, er lögin þó heimiluðu prestunum, svo sem preststíundina, eður, ef kirkjan ekki var nógu rík til þessa, hve oft þar þá skyldu kaupast messur af öðrum prestum. Og þó biskupar síðan, er veldi þeirra tók að vaxa, reyndu til að ná öllum kirknagózzunum til sín og undir geistlega frá leikmönnum, komst

það þó ekki öðruvísi á en svo, að þeir réðu þeim kirkjugózum, hvar kirkjan eftir máldögum hennar átti meira en hálf heimaland, því eftir sættargerð Eiríks konungs og Árna biskups í Skálholti 2. maí 1297 skyldu leikmenn halda allar aðrar kirkjur með þvílíkum kennimannaskyldum, sem sá fyrir skildi, sem gaf, og ekki lúka af framar. Og þessari reglu var fylgt allt fram yfir siðaskiptin (sbr. meðal annars Kristinnrétt biskupanna Þorláks og Ketils kap. 9, 10, 12, 13, 40 o. v., hina löggiltu kirknamáldaga fyrir Hóla- og Skálholtsbiskupsdæmi, sem eru og samsafn og ágrip af hinum eldri sérstöku kirknamáldögum). Það var þess vegna svo fjarri því, að prestar fyrir siðaskiptin uppbæru fullar leigur eftir kúgildi bændakirknanna, að það er með öllu rétt, er gagnstefnendurnir segja, að á dögum Vilkins biskups og Gísla biskups Jónssonar hafi engin föst regla verið komin á um það, hve mikið smjörgjald prestar ættu að hafa af bændakirkjum. Um presta á beneficiis skiptir hér ekki máli.

Eftir siðaskiptin, þegar staða prestanna breyttist svo, að þeir fengu leyfi til að gifta sig, tóku ýmsir þeirra ekki lengur að geta sætt því, er máldagarnir heimiluðu þeim, að vera í þjónustu hjá kirkjubændunum og fá hjá þeim bæði fæði og kaup, heldur urðu þeir að fara að eiga með sig sjálfir og sjálfir taka tekjur þær, er lögin höfðu lagt prestum, en kirkjubændurnir fyrr uppbórið. Vegna þessa og annars fleira kom nú vafi á og þrætur um það, hvort prestarnir, þar sem máldögunum ekki varð stranglega fylgt, skyldu hafa nokkuð af kirkjubændunum á parti

fyrir að embætta á kirkjum þeirra, og þá hvað mikið. Eftir að nokkrar árangurslausar ályktanir höfðu verið gerðar um þetta, segir að vísu í Finns biskups íslenzku kirkjusögu III. bls. 343 sequ, að dómur hafi gengið á alþingi 1. júlí 1629 um það efni, er ákveði, að prestar skyldu hafa 10 álnir af hverju kirkjukúgildi og þar að auki svo mikið af annarri hennar eign, að hann væri ánægjulega haldinn, ef kirkjunnar kúgildi ekki væru svo mörg, að þau þar til hrykkju. Alþingisdómur þessi, er ekki finnst í neinu réttinum kunnugu alþingisbóka safni og einungis ákveður einstakt tilfelli, lagði þannig gjaldið einungis á kvikfén-að kirkjunnar, en ekki fasteign hennar, og varð því að verða vinsælt meðal kirkjueigendanna, er nú og flestir tóku til að greiða prestunum hið ákveðna smjörgjald, en meira ekki, með hvað og prestarnir gerðu sig ánægða.

Þegar nú aðaláfrýjandinn álitur, að dómur þessi hljóti að vera almenn regla fyrir því, hvað prestum nú beri af bændakirkjueignum, og byggir þetta á því, að í Jónsbókarinnar Þingfararbálki kap. IV og IX hafi lögmönnum og lögréttumönnum verið gefið vald til að gefa lög eður samþykktir, er hafi gildi, „nema konungi virðist annað löglegra“, þá er þess meðal annars að geta, að þetta gekk eftir l. c. aðeins í þeim málum, „er lögbók ekki skar skilríklega úr“, því til að breyta konunglegum lögum, er samþykkt höfðu verið á alþingi, höfðu þeir ekkert veldi, og áminnstur alþingisdómur, þó hann hefði til verið, gat því engan veginn svipt sættina frá 1297 gildi eður lagt á nokkurn kirkjueiganda að gjalda meira af kirkju-

eign sinni til prestsins en sem samsvaraði því, er hann eftir kirkjunnar máldaga átti að gjalda honum, eður þunga þeim, er hann af prestinum hafði.

Hinum umrædda alþingisdómi hefur og ekki verið fylgt, nema hvað hið ákveðna smjörgjald snertir, og þó ekki heldur í þessu hvervetna gersamlega, hvað og er viðurkennt af aðaláfrýjandanum. Gagnstefnendurnir hafa og gert það mjög sennilegt, að af kirkjueign þeirra hafi engin föst regla verið að gjalda prestinum meira en 16 fjórðunga smjörs árlega.

Þó ýms seinni tíða lagaboð tali um smjörgjald presta af bændakirkjum, þá laga þau sig í því eftir tízkunni og ekki alþingisdóminum, nema að því leyti, ef hann væri grundvöllur fyrir tízkunni, en gefa hvergi neina reglu fyrir upphæðinni á gjaldi þessu. Að vísu hefur kancellíið í bréfi sínu frá 28. okt. 1775 álitit, að af Ögurseigninni ætti að greiða hálfar leigur af 24 kúgildum, eður 24 fjórðunga smjörs. En þetta álit stjórnarráðsins getur þó engin bindandi regla verið fyrir kirkjueigendurna, eins og þeir og ekki heldur geta álitit að hafa viðurkennt þetta sem skyldu sína, þó þeir fyrrum hafi sótt um til konungs, að kirkjukúgildunum væri fækkað, hvað þvert á móti lýsir óvilja þeirra í því að gjalda af öllum þeim 24 kúgildum, er máldagarnir eigna kirkjunni.

Þar eð það nú engan veginn verður sannað, að það hafi verið nokkur stöðug regla að gjalda af Ögurskirkju 24 fjórðunga smjörs til þingaprestsins þar, eður meira en 16 fjórðunga á ári, og þar eð það ekki heldur á nokkurn hátt er upplýst, að það ekki mundi leggja meiri þunga á kirkjueigendurna en sem stað-

ízt gæti með máldaga hennar, né heldur skýrt frá því, hvernig prestsískyldunni nú er skipt, síðan brauðið varð þingabrauð, millum kirknanna í þessu nú-orðna þingabrauði, verður landsyfirrætturinn að vera sömu meiningar sem undirdómarinn, hvað upphæðina á smjörgjaldinu snertir, svo og hvað lúkningu málskostnaðarins í héraði snertir, og virðist eftir kringumstæðunum, að málskostnaður fyrir landsyfirrættinum eigi líka að falla niður.

Laun málsviðeigendanna settu svaramanna hér við réttinn, er ákvarðast til 15 rd. til hvors þeirra fyrir sig, greiðist úr opinberum sjóði.

Málsfærslumaður áfrýjandans, kancelliráð Finsen, hefur krafizt sér dæmda úr opinberum sjóði 6 rd. 40 sk. fyrir mót sitt hér í réttinum m. m. hinn 5. desember 1853, er mál þetta átti að takast hér fyrst fyrir, en sem þá var hafið, þar hann enga stefnu fram lagði og enginn fyrir hönd mótpartsins mætti, en þar eð þessi krafa — eins og málið þá eigi heldur var beneficerað — er þessu máli nú með öllu óviðkomandi, verður henni að frávísast.

Að því leyti mál þetta hefur verið gjafsóknarmál bæði við undir- og yfirrættinn, vitnast, að rekstur og sókn þess við undirrættinn hefur verið vítalaus, og eins sókn og vörn þess hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ögurskirkja á 24 kúgildi, er eigendum kirkjunnar ber að viðhalda. Af eigninni ber á ári hverju að greiða þingaprestinum þar 16 fjórðunga smjörs.

Málskostnaður fyrir yfir- og undirrætti falli niður.

Málsviðeigendanna settu svaramönnum við landsyfírréttinn, kancelliráð V. Finsen og organista P. Guðjohnsen, bera í málsfærslulaun sínir 15 rd. hvorum, er lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Kröfu kancelliráðs Finsens til hins opinbera um 6 rd. 40 sk. frávísast.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 10. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1855: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Kristjáni Björnssyni í Hrafnhólum.

Sækjanda sakar þessarar við undirréttinn, Kristjáni bónda Björnssyni á Hrafnhólum, er með Gullbringu- og Kjósarsýslu aukaréttardómi frá 9. ágúst¹⁾ árið, sem leið, eftir réttarkröfu hans dæmdur fullkominn skilnaður frá konu hans, þeirri við undirréttinn innstefndu Ingibjörgu Guðlaugsdóttur á Rauðará, af þeirri ástæðu, að hún hafi frá manni sínum burt farið fyrir 4 árum og ekki á þeim tíma til hans aftur horfið, og er nefndum sækjanda með sama dómi tildæmdur réttur að gifta sig að nýju. Þessum dómi er nú frá hálfu hins opinbera áfrýjað

1) Blekklessa er yfir mánaðardagstölunni, svo að hún er lítt læsileg.

til landsyfirrættarins, en þar eð málið ekki hefur verið lagt til sátta, áður en það kom fyrir réttinn í héraði, og engin undantekning frá hinni lögboðnu sáttatilaun er heimiluð í þvílíkum skilnaðarmálum, þar sem bæði hjónin, eins og hér átti sér stað, voru til staðar, sjá tilsk. 20. jan. 1797 16. gr. (sbr. tilsk. 10. júlí 1795 25. gr.), þá hlýtur undirrættardómurinn og málsins meðferð öll við undirrættinn ex officio að dæmast ómerkt, án þess, eftir þessu úrsliti sakarinnar, þörf finnist á fremur að gera að álitum þær ástæður, er sóknarinn bæði í stefnunni og sóknarskjali sínu hér við réttinn hefur til fært í sama tilgangi um ónógar upplýsingar og það af innstefnda viðhafða skírteini frá óviðkomandi presti.

Sakarfærslulaun hins skipaða sóknara og verjanda hér við réttinn ákvarðast til 5 og 4 rd., sem greiðast úr opinberum sjóði.

Sakfærslan hér við réttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur og öll málsmeðferðin í héraði á ómerkt að vera.

Hinum skipaða sóknara hér við réttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rd., og hinum skipaða verjanda, kandidat M. Grímssyni, 4 rd. í málsfærslulaun, sem lúkist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 10. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1855: Presturinn á Svalbarða í Pistilfirði.

g e g n

átta sóknarbændum sínum.

Árið 1853 höfðaði presturinn á Svalbarða í Pistilfirði, Vigfús Sigurðarson, að boði stiftsyfirvaldanna mál gegn þrettán sóknarbændum sínum út af því, að þeir ekki höfðu viljað fóðra fyrir hann svonefnt Péturs eður kirkjulamb, er presturinn áleit, að hver þeirra um sig væri skyldur að gera. Voru fimm af bændum þessum með dómi þeim, er í héraði gekk í málinu 3. desembermánaðar s. á., dæmdir skyldir til þessa og til að gjalda skaðlaust málskostnað, en átta af þeim dæmdir sýknir af ákærum prestsins.

Þessum síðarnefndu, er svo heita: Sigurður Jóakimsson á Vatnsenda, Sigurður Sölvason á Kúðá, Jónas Ásmundsson á Borgum, Gunnar Gíslason áður á Brekknakoti, Jón Jónsson á Kárastöðum, Kristján Þorgrímsson á Bægisstöðum, Tómas Jónsson á Hermundarfellsseli og Jón Gíslason á Garðshorni eða Garðstanga, hafa nú stiftsyfirvöldin látið stefna fyrir landsyfirrættinn og krafizt þess, að áminnstum dómi verði svo breytt, að innstefndu verði skyldaðir til að fóðra hver um sig árlega fyrir prestinn áminnst lamb, meðan þeir búi á núverandi býlum sínum, eður

í sóknum hans, og sömuleiðis til að gjalda málskostnað fyrir báðum réttum, og þar á meðal hæfileg mál-færslulaun prestsins setta svaramanni hér við réttinn. Þar á móti hafa innstefndu látið krefjast undirréttardómsins staðfestingar að því leyti, honum áfrýjað er, og að þeim tildæmist 30 rd. sem endurgjald málsins kostnaðar.

Aðalástæða áfrýjendanna fyrir nefndum rétti kirkjunnar er sú, að í máldagabókum Péturs biskups frá 1394 og Ólafs biskups Rögnvaldssonar frá 1467 stendur svo, „að kirkjan á Svalbarða eigi lambseldi á hverjum bæ í þinginu“. En þessi orð hafa hinir stefndu, og með þeim undirdómarinn, aðeins viljað skilja um aðalbólin í sókninni, eður bæi þá, er þar hafa verið á dögum téðra biskupa, en ekki um ábýli hinna stefndu, er annað hvort séu hjáleigur frá aðalbólum þessum eður seinna upp tekin nýbýli, og hafa því álitnið, að kvöð þessi ekki ætti að hvíla á þeim.

Fyrir þessum áðurnefnda skilningi máldaganna tala orðin sjálf auðsjáanlega, því þegar menn setja sig inn í þá tíma, er þau voru rituð á, verða þau ekki skilin um aðra bæi en þá, er þar voru þá í þinginu. Og þegar menn þar að auki gæta að því á einn bóginn, að í tveim eldri máldögum kirkjunnar, Auðunar biskups frá 1318 og Jóns biskups Eiríkssonar frá 1360 — ekki meir en 34 árum áður en Péturs máldagi var gerður, sem auðsjáanlega er fyrirmynd máldagans frá 1467 — er sagt aðeins, að kirkjan eigi 14 lambseldi, og á hina hliðina að því, að á dögum Péturs biskups hafa auðsjáanlega verið ekki nema 12 bæir í sókninni, þar kirkjan þá eftir máldaga hans

ekki átt heytoll eður lýsistoll af fleiri bæjum, svo er það ljóst, að út af áminnstum orðum beggja yngri máldaganna verður ekki leiddur neinn réttur fyrir kirkjuna til fleiri lambselda en henni ber eftir eldri máldögunum, eður til lambselda af býlum hinna stefndu, sem eftir framlögðum útdrætti af jarðabókinni frá 1760 annað hvort eru hjáleigur eður seinna upp tekin nýbýli, því síður sem þessi réttindi eru sérstaklegs eðlis, og mega því ekki út þenjast frekar en réttum og nákvæmum skilningi máldaganna samsvarar.

Auk þess sem orð máldaganna, rétt aðgætt, þannig engan veginn geta skilizt um hvern þann bæ, er einhvern tíma kynni verða þar byggður í sókninni eður lagður til hennar — hvað þó áfrýjendurnir virðast að gera — og menn því af orðum máldaganna enga næga ástæðu hafa til að eigna kirkjunni rétt til lambselda af fleirum bæjum en voru í henni á þeirri tíð, er máldagarnir voru gerðir, svo er slíkur skilningur máldaganna þar að auki með öllu rangur, því væri hann réttur, þá ætti hver sá bær, er frá öðrum sóknum yrði á sínum tíma lagður til Svalbarðs kirkju, að verða við það háður nýjum tolli, er hann áður var laus við, en til þess útheimtist, að Pétur biskup og Ólafur biskup hefðu haft veldi til að leggja ískyldur í lönd manna án eigendanna leyfis, sem þeir þó engan veginn höfðu.

Þó nú erindisbréf biskupanna frá 1. júlí 1746 í 16. gr. segi, að nefndir máldagar skuli álítast sem áreiðanlegar og sannar máldagabækur, og að allar þrætur um eignir og hlunnindi kirknanna í Hólabiskups-

dæmi skuli dæmast og útkljást eftir þeim, og þó lögjafinn af skorti áreiðanlegra heimildarskjala fyrir eignum og réttindum kirknanna hafi þannig neyðzt til að gefa máldögum þessum þetta gildi, þá er samt engan veginn meiningin með því sú að vilja gefa kirkjunum tekjur þær, er þeim hvorki báru þær né gátu borið eftir máldögunum sjálfum, hvað einmitt hér á sér stað eftir því fyrrtéða.

Að vísu hafa áfrýjendurnir ennfremur tilgreint sem ástæðu fyrir rétti kirkjunnar til lambseldanna hjá hinum innstefndu, að á ábýlum þeirri hafi lömb verið fóðruð langa lengi fyrir kirkjuna. En þar eð þó fæstar af jörðum þessum eftir framlögðum útdráttum úr manntalsbókinni voru byggðar 1812, getur venja þessi ekki verið orðin mjög gömul, og enginn réttur fyrir kirkjuna til lambselda þar á henni byggzt.

Hinir stefndu hljóta þannig að dæmast sýknir fyrir ákærum áfrýjendanna, og verður því undirréttardómurinn, að því leyti honum hefur verið áfrýjað, að staðfestast í aðalefninu.

Hvað málskostnað fyrir undirréttinum snertir, þá er hann að öllu leyti dæmdur af þeim fimm bændum, fyrir hverra hönd undirréttarins dómi ekki er hingað skotið, og getur hann því hér ekki gerzt að álitum. En hér við réttinn virðist málskostnaðurinn því heldur eftir kringumstæðunum eiga að falla niður sem innstefndu með því um nokkurn tíma að svara þeim umþrættu Péturs eður kirkjulömbum til prestsins og seinna að neita því hafa gefið hlutaðeigendum ástæðu til að áfrýja undirréttarins dómi.

Málsfærslulaun hins setta svaramanns kirkjunni hér fyrir réttinum ákvarðast til 10 rd., er greiðist honum úr opinberum sjóði.

Að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál bæði við yfirréttinn og undirréttinn, vitnast, að sókn þess og rekstur í héraði, og eins sókn þess hér við réttinn, hafa verið lögleg.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur, að því leyti honum er áfrýjað, á óraskaður að standa.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttinum falli niður. Hinum setta svaramanni kirkjunnar hér við réttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 10 rd. reiðusilfurs í málsfærslulaun, er lúkist honum úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 10. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1855: Organaisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Guðrúnu (sic) Mikaelsdóttur úr Norður-Múlasýslu.

Með dómi, gengnum við Norður-Múlasýslu auka-rétt þann 30. septembermánaðar seinastliðna, er Guðný Mikaelsdóttir, vinnukona á Fremrihlíð innan Norður-Múlasýslu, sem sek orðin í barnfæðingu í dularmáli og að 5. legorði, sínu með hverjum, dæmd

til betrunarhússvinnu í þrjú ár og skyld til að borga allan kostnað sakarinnar, og þar á meðal til svara-manns síns í héraði 2 rd., og hefur hin ákærða skotið dómi þessum til landsyfirréttarins.

Kringumstæður sakarinnar, um hverjar ástæða er nú til frásagnar, þar sem aðrar upplýsingar ekki hafa verið fáanlegar, eru svo vaxnar, að ákærða í þriðju viku góu í fyrra vetur, þá hún sat við hlóð-irnar í eldhúsinu á Fremrihlíð, allt í einu kenndi sóttar og varð litlu á eftir léttari að barni, sem datt frá henni á gólfið ásamt fylgjgunni, svo ekki þurfti að skilja á milli. Þegar hún því næst tók barnið upp, sá hún, að það var stúlkubarn og andvana, og stóð hún þá upp með það, gekk út og ofan að á, sem rennur fyrir neðan túnið á Fremrihlíð, og kastaði því í ána, og hefur það, þrátt fyrir gerða eftirleit, ekki fundizt aftur.

Ákærða, sem skýrt hefur svo frá, að barnið ekki hafi verið fullburða, heldur að vantað hafi hér um 7—10 vikur upp á eðlilegan meðgöngutíma, og að hún ekki hafi fundið líf með því 3 eða 4 seinustu dagana, áður en hún ól það, en að vísu áður, og stöðugt borið fram, að það hafi komið andvana, hefur undir yfirheyrslunni allt af synjað fyrir það, að hún hafi haft þann ásetning að fæða í leyni eður að fyrir-fara barninu, ef það hefði fæðzt lifandi, og þessa skýrslu hennar sýnist því síður ástæða til að véfengja sem ekkert er það fram komið, sem hnekki henni, enda þótt hún á hinn bóginn sé sönn að því að hafa þrætt fyrir, að hún væri með barni, og hlaðið framan á sig fötum, því bæði er það, að þessi atriði eru í

sjálfu sér og ein sér lítilvæg, og svo hefur hin ákærða, hvað hið fyrrgreinda atriði snertir, tilgreint mjög sennilega ástæðu því til réttlætningar, og hvað hið síðara atriði snertir, þá var það fyrst eftir fæðinguna til að dylja hana, að hún hlóð framan á sig, og eftir hennar sögn með fram í því skyni að verjast kulda, hvað ekki heldur virðist fara fjarri sannindum.

Eftir þeim þannig tilgreindu kringumstæðum við fæðinguna getur hér ekki verið spursmál um að dæma hina ákærðu sem seka í dularfæðingu eftir 6-6-8, því þar til útheimtist, að hlutaðeigandi dragi sig úr manna félagi á afvikinn stað einmitt í því skyni að fæða þar í fjarvist manna, eður og að hún á annan hátt hafi leitazt við að dylja sjálfa fæðinguna. En hér er það upplýst, að ákærða ól barnið á þeim stað, hvar hún að öllum líkindum var stödd við skyldustörf sín, og að hún ekki fór þangað í þeirri veru að ala þar barnið. Hitt kynni þar á móti vera undirorpið meiri vafa, hvort hina ákærðu ekki beri að álíta seka í fósturmorði eftir þeim tilvitnaða lagastað, þar sem hún eftir að hafa alið barnið skaut því undan, svo það ekki hefur fundizt síðan. En heldur ekki þessa skoðun getur rétturinn aðhyllzt, því til þess að lagagrunur sá, sem nefndur lagastaður inniheldur, geti komizt að, útheimtist, að ekkert komi það fram, er veiki þenna lagagrun eða styrki sögusögn móðurinnar, að barnið hafi fæðzt andvana, en hér er þessum framburði hinnar ákærðu til styrkingar komið fram það mikilvæga atriði, að barnið hafi hvergi nærri því verið fullburða, en fæðzt á 7. mánuði meðgöngutímans, hvað einnig hér um bil kemur heim við

skýrslu barnsföðurins. Hér við bætist og það, að fæðinguna ber að hinni ákærðu í sitjandi stöðu, og að barnið allt í einu datt til jarðar, svo fylgjan losnaði um leið, hvert atriði, þó ekki væri annað, gat valdið dauða barnsins, enda þó það, sem þó engin sönnun er fyrir, hefði fæðzt með lífi.

En þó ákærða þannig hvorki geti orðið dæmd fyrir dularfæðingu né fyrir það, að hún hafi fyrirfarið barninu, er hún engu að síður orðin straffsek að því leyti, að hún kastaði barninu út í stað þess strax að leita því mögulegra lífgunarmeðala eða að minnsta kosti fá fullvissu um það, að barnið væri algerlega daupt, og að hún lét sér eingöngu nægja alit sitt í svo mikilvægu atriði. Og fyrir þessa breytni sína getur hún ekki komið hjá hegningu, sem hér hlýtur að metast eftir málavöxtum og hæfilega virðist ákveðin til tveggja ára betrunarhússvinnu, er eftir tilsk. 24. jan. 1838 4. gr. litr. a. samgildir 3×27 vandarhagga refsingu, og að hér einnig sé fólgin hegningin fyrir hið 5. legorðsbrot hinnar ákærðu, sitt með hverjum karlmanni, sem henni einnig er gefið að sök, og hún dæmd fyrir í héraði jafnframt því öðru afbroti hennar, við hvert þetta virðist að hafa staðið í orsakalegu sambandi. Þar að auki ber hinni ákærðu eftir tilsk. 24. jan. 1838 5. gr. að vera háð lögreglustjórnarinnar sérlegri gæzlu um 2 ár.

Undirréttarins dómi er þannig í straffsins tilliti að breyta, hvar á móti hann, hvað sakarkostnaðinn snertir, er að staðfesta.

Þau svaramanni hinnar ákærðu við undirréttinn dæmdu laun samþykkjast. Sóknara sakarinnar hér

við réttinn bera 5 rd. og svaramanni 4 rd. í sakarfærslulaun, og lúkist þetta, sem annar sakarinnar kostnaður, af ákærðu.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði og hin skipaða sakarfærsla fyrir báðum réttum hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærða, Guðný Mikaelsdóttir, á að hýðast 3×27 vandarhöggum og vera háð sérlegri gæzlu lögreglustjórnarinnar í 2 ár.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Til sóknara hér við réttinn, organista P. Guðjohnsens, og til svaramanns, kand. M. Grímssonar, borgi ákærða í sakarfærslulaun 5 rd. til hins fyrrnefnda, en 4 rd. til hins síðarnefnda.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 10. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 13/1854: Jón prestur Sigurðsson vegna Breiðabólstaðarkirkju í Vesturhópi

g e g n

R. M. Olsen, umboðsmanni Þingeyraklausturs.

Jón prestur Sigurðarson á Breiðabólstað í Vesturhópi hefur skotið til landsyfirréttarins dómi, gegnum 21. nóvembermánaðar 1853 að Ytrey af sýslumann-

inum í Húnavatnssýslu og tilteknum meðdómsmönnum, í máli millum hans og þingeyra eiganda, umboðsmanns R. M. Ólsens, út af reka á svonefndum Sigríðarstaðasandi, er nefndur prestur álitur, að Breiðabólstaðar kirkja eigi, en téður umboðsmaður þar á móti, að liggi undir Þingeyra (sic). Er hinn stefndi með áminnstum dómi dæmdur sýkn fyrir tilkalli prestsins fyrir hönd nefndrar kirkju til tveggja hluta í trjáviðar reka og til alls hvalreka frá Sigríðarstaðavatns ósi og til Brandslóns og Staurgígs, sem eru örnefni þar á sandinum, en málskostnaður látinn falla niður, og hinum skipaða málsfærslumanni stefnandans, er fengið hafi gefins málssókn, dæmdir 10 rd. í málsfærslulaun úr opinberum sjóði.

Hér fyrir réttinum hefur áfrýjandinn, sem einnig hér hefur fengið gefins málssókn, krafizt þess fyrst og fremst, að nefndri Breiðabólstaðar kirkju verði dæmdur allur reki viðar og hvala í téðu takmarki, og til vara þriðjungur af öllum hval þar, og seinna hefur hann komið fram með þá aðra vara réttarkröfu (er hann vill, að gangi á undan hinni), að kirkjunni verði dæmdir tveir hlutir viðreka og hvalreka á áminnstu svæði. Þar á móti hefur hinn stefndi, sem líka hefur fengið gefins málsfærslu fyrir landsyfirréttnum, fyrir hönd Þingeyrakirkju krafizt þess fyrst og fremst, að málinu verði frávísað m. m., og til vara, að undirréttarins dómur verði staðfestur.

Hvað nú áhærir þá aðalréttarkröfu hins stefnda, að málinu verði frávísað, þá er hún byggð á því, að dómur hafi gengið í málinu 1694, er dæmt hafi

þræturekann undir Þingeyra (sic), og þar eð dómur sá sé óáfrýjaður, geti nú ekki á ný gengið dómur í því. En þessi frávisunarkrafa getur hér ekki orðið tekin til greina, því til þess að varna því, að mál-efnið af þessari ástæðu kæmi undir dóm, hefði hann þurft að koma fram með slíka kröfu þegar í héraði, sem hann ekki hefur gert, og þar sem hann fyrir lands-yfirréttinum einungis er stefndur til þess að heyra dóminn „undirdæmdan“, getur hann án gagnstefnu þar að auki ekki hér farið öðru fram en dómsins staðfestingu. Auk þessa hlýtur það að álítast, að skjal það, er hinn stefndi álítur, að gert hafi enda á málinu 1694, ekki sé reglulegur dómur eður lögmannsúrskurður, því áður en Norsku Lög voru hér inn leidd in processalibus enduðu slíkir dómar ávallt með því, að dómsmennirnir kváðust dæma *með fullu dómsatkvæði* það, er þeir vildu, að dómur skyldi vera í málinu, hvar eftir að yfirdómarinn, eður valdsmaður sá, er dómendurnar hafði nefnt í dóminn, samþykkti dóminn (án þess að taka annan þátt í honum), er við það fékk fullt dómsafl. Og þegar lögmenn með úrskurðum sínum skáru úr málum manna, kváðust þeir gera það *með fullum lagaúrskurði*. En í áminnstu skjali segir lögmaðurinn, ásamt mönnum þeim, er hann hafði útnefnt, hver *skilningur* sinn og þeirra sé á skjölum þeim, er málsviðeigendurnir hafi sýnt þeim, og láta þeir þetta vera *úrlausn* þeirra í málinu, án þess að leggja á það nokkurn dóm og án þess að skera úr því með *lagaúrskurði*. Hér að auki mátti eftir hinum eldri lögum dómum umbreyta, hvað gamlir sem þeir voru, þegar þeir ekki þóttu vera skjallegir.

Hvað þessu næst málefnið sjálft snertir, er hér þannig ber undir dóm að taka, þá ber þess að geta, að málsviðeigendurnir urðu á það sáttir fyrir rétti í málinu 16. ágúst 1853, að svonefndur Ásbjarnarness reki, er liggur austast við svonefndan Hóps- eður Bjargaós og allt vestur að stefnulínunni úr Brandslóni og í Selsker, liggi undir Þingeyra, og væri fjórði partur úr öllum sandinum millum Sigríðarstaðavatns óss og Hópsóss. En hinir fjórðu partar sandsins þar fyrir vestan skyldu vera ágreiningsefnið í málinu, þannig að þriðjungur trjáreka á þessu svæði skuli álítast átölulaus eign Breiðabólstaðar kirkju, en þar á móti þrætan aðeins vera um allan hvalreka þar og tvo hluti viðreka.

Það, sem áfrýjandinn einkum hefur við að styðjast, er máldagabók Ólafs biskups Rögnvaldssonar frá 1461, hvar, eftir að búið er að segja frá því, hvað Breiðabólstaðar kirkja eigi af jörðum og frá hlunnindum þeim, er hún hafi af afrétt sinni — meðal jarðanna eru einnig taldir Sigríðarstaðir, er Einar prestur Hafliðason hafi gefið kirkjunni, er Jón biskup vígði hana — og þegar búið er að geta þess, hvað kirkjan hafi átt innan um sig, er farið að telja upp reka hennar, og er þá fyrst getið gjafar síra Einars Hafliðasonar, að hann hafi gefið *tvo hluti* í reka niðri á sandi austur að Brandslóni og í Staurgígi, en kirkjan hafi áður átt þriðjunginn, og síðan er getið þess, að kirkjan eigi allan reka átölulausan fyrir almenningi á Vatnsnesi. Um þetta er og farið sömu orðum í Sigurðarregistri — er samið var á fyrra

hluta 16. aldar — þar sem talað er um eignir Breiða-bólstaðar kirkju.

Að álíta nú með undirdómaranum, að gjöf Einars prests á rekanum ekki hafi, eftir áliti Ólafs biskups, grundvallað óbyggjandi eignarheimild kirkjunnar á honum, er án efa ekki næg ástæða til, því þó í mál-daganum sé sagt, að kirkjan eigi *átöhlulausan* reka fyrir almenningi, þá verður þar af engin véfenging leidd um heimild Einars prests til að gefa hinn rekann, því þar eð Ólafur biskup gat um heimild kirkjunnar fyrir honum, þurfti hann ekki geta þess um leið, að hún ætti hann *átöhlulaust*, en þessa þurfti hann, er hann talaði um reka hennar fyrir almenningi, þar sem hann ekki gat um heimildina og ekki virðist hafa haft við annað að styðjast en óátalda hirðingu rekans frá kirkjunnar hálfu.

Hinn stefndi hefur hér fyrir réttinum einnig hreyft því, að við orðið „reka“ mundi hér aðeins eiga að skiljast rekatré þau, er legið hafi á sandinum, þegar gjöfin var gerð. En þó svo kunni að vera, að málið leyfi slíka þýðingu orðsins, þá er þó engin ástæða fyrir það til að taka það hér í þessum skilningi, þar hér er auðsjáanlega verið að tala um hlunnindi eður réttindi kirkjunnar, og orðið þar að auki undir eins á eftir kemur fyrir í þeirri þýðingu um rekaréttindin sjálf, eins og það líka almennt í daglegu tali og hvervetna í máldögum kirkna og gömlum skjölum er haft í þessari þýðingu.

Í máldaganum sjálfum liggur þannig engin ástæða fyrir því að véfengja hann.

Ennfremur hefur undirdómaranum fundizt það

nokkuð ísýggilegt, að rekagjafarinnar skuli ekki vera getið í máldögum biskupanna, fyrr en í Ólafs biskups. En þetta er þó ekki ísýggilegt, þegar jafnframt athugast, að Einar prestur dó 1390, en í máldögunum er ekki getið um, hvenær hann gaf rekann fyrir andlát sitt, og allra sízt sagt, að það hafi verið um leið og hann gaf kirkjunni jörðina Sigríðarstaði, en enginn biskupa máldagi, sem yngri sé en frá 1390, hefur í málinu verið fram lagður, fyrr en Ólafs biskups frá 1461.

Hinn stefndi hefur nú og á sína síðu fram lagt sem heimildarskjöl Þingeyra fyrir rekanum eftirrit af próventubrési Árna nokkurs Bárðarsonar, sem á að vera frá árinu 1326, með hverju téður Árni gefur Þingeyrum jörð hálfa í Ásbjarnarnesi í Víðidal og þar með tvo hluti í jörðinni Melalandi, með öllum reka hvala og víða, sem hálfu Ness landi og tveim hlutum í Melalandi tilheyri. Í rekaskrá Þingeyraklausturs frá 1645 — sem er ágrip af eldri heimildarskjölum klaustursins — stendur, að staðurinn á Þingeyrum eigi frá Hópsósi til Sigríðarstaða óss allan hvalreka og tvo hluti viðreka, sem tilheyrir Melalandi, og í Sigurðarregistri þessu líkt, að St. — sem eftir sambandinu virðist vera Þingeyraklaustur — eigi frá Hópsósi og til Sigríðarstaða óss allan hvalreka, II hluti í viðreka, sem tilheyrir Melalandi.

Af þessu sýndist það nægilega ljóst, að Sigurðarregistur — og rekaskráin verður þá að skiljast eins — eignar hér Þingeyrum allan hvalreka frá Hópsósi og til Sigríðarstaða óss, og þá einnig á hinu umþrætta svæði. Þetta getur nú vel komið heim við það, þó Ólafs biskups máldagi og registrið, sem

fyrir var sagt, eignir þar Breiðabólstaðar kirkju reka, því þau eigna henni þar engan veginn *allan* reka, heldur er reki sá, sem henni þar er eignaður, með öllu *ótiltekinn*, svo með því er engan veginn tekið út fyrir það, að *engin viss grein af rekanum* eða *viss reki* kynni samt sem áður liggja undir aðrar jarðir, og þannig er eftir Ólafs biskups máldaga og Sigurðarregistri engin ástæða til að rengja það, að Þingeyrastaður eftir registrinu eigi *allan* hvalreka á hinu umpráttaða svæði.

Hvað þar á móti þá tvo hluti úr viðreka snertir, er rekaskráin og Sigurðarregistur segja, að tilheyri Melalandi, en eigna þó jafnframt Þingeyrastað, skortir eftir orðaskipuninni í registrinu næga ástæðu til að álíta, að þeir liggi á svæðinu frá Hópsósi til Sigríðarstaða óss, því registrið er hér að telja upp reka klaustursins, og það er auðsætt, að það er setning sér, að staðurinn eigi frá Hópsósi og að Sigríðarstaða ósi *allan* hvalreka, og önnur sú, að hann eigi tvo hluti í viðreka, er tilheyri Melalandi, svo hér út af verður engan veginn ályktað, að þessi viðarreki liggi á sama svæði og hvalrekinn. Að minnsta kosti geta menn ekki leitt hér út af með neinum gildum rökum, að viðrekinn, eftir registrinu, liggi á því svæði, hvar það eignar Breiðabólstaðar kirkju reka, eður á þrætusvæðinu frá Sigríðarstaða ósi austur að Brandslóni. Og samkvæmt þessu hlýtur og rekaskráin að skiljast.

Að vísu hefur nú hinn stefndi lagt fram eftirrit af nokkrum vitnisburðum um það, að Melaland hafi verið sama jörð og Melatún, er legið hafi í sandinum

í landnorður frá Sigríðarstöðum fyrir vestan Björgin. En auk þess að það er hvergi til hlítar upplýst, að þessi jörð Melatún hafi átt nokkurn reka niður á sandi, virðast skjöl þessi ekki svo áreiðanleg, að með fullri vissu verði nokkuð á þeim byggt að eingöngu.

Eftir því sem næst verður komizt af skjölum þeim, er málsviðeigendurnir hafa fram lagt — þar á meðal eru nokkrir frumritaðir vitnisburðir framlagðir af áfrýjandanum — virðist sem hinn umþrátaði reki, bæði víða og hvala, sem oftast hafi verið hirtur af Breiðabólstaðar prestinum, allt fram undir 1694, en úr því virðist þetta að hafa breytzt þannig, að tveir hlutir aðeins af hvala og víðarreka hafi verið notaðir frá Þingeyrum. En hvað þá sér í lagi hinn umþrátt-
aða víðreka snertir, og hvort Þingeyrar geti álitizt að hafa unnið hefð á honum með því að hafa fénýtt hann yfir 100 ár, kynni þetta í fljótu bragði að virðast sem leiða mætti út af 16. gr. í embættisbréfi biskupanna hér á landi frá 1. júlí 1746, er segir, að ef einhver komi með langvarandi hefð yfir 100 ár o. s. frv., þá skuli stiftamtmaður og hlutaðeigandi biskup með nokkrum skynsömum mönnum dæma um slíka hefð o. s. frv., áður en dómur megí ganga í málinu. En hvernig sem menn svo vilja skilja þenna lagastað, er engan veginn þar með sagt, að dómurinn skuli ávallt ganga kirkjunum á móti, en þeim í vil, sem notað hafa eitthvað yfir 100 ár af því, er kirkjan á, og þetta geta menn því síður álitið sem löggjafinn þá hefði gert kirkjunum í vissu tilliti lægra undir höfði en öðrum, því eftir Jónsbókarinnar Llb. kap. 26 geta menn ekki haldið reka eður öðrum landsnytjum,

þó þeir hafi haft þær 20 vetur eða lengur, ef hinn hefur lögleg vitni — eða þá óræk heimildarskjöl, er hljóta að vera eins gild — til þess, að hann á, ef hann skal óræntur vera.

Eftir þessum málavöxtum og þar eð nefnt embættisbréf biskupanna frá 1. júlí 1746 16. gr. gefur Ólafs biskups Rögnvaldssonar máldagabók og Sigurðarregistri sama gildi og óræk heimildarskjöl hafa, en þau hvoru tveggi eigna Breiðabólstaðar kirkju (tvo hluti) reka á sandinum austur að Brandslóni og Staurgíg, leiðir þar af, að hinn umþrátaði reki, sem eftir fyrrnefndu samkomulagi partanna liggur austur að stefnulínunni úr Brandslóni miðju og í svonefnt Selsker, hlýtur að dæmast Breiðabólstaðar kirkju eign. En hvað tilkall áfrýjandans til hvalreka á því umþrátta rekamarki þar á móti snertir, hlýtur hinn stefndi að dæmast sýkn af því, því auk þess sem Þingeyramenn hafa notið meiri hluta þessa reka um svo langan tíma, eru engin óræk skilríki fyrir honum komin fram frá Breiðabólstaðar kirkju hálfu, en eftir Sigurðarregistri, sem hlýtur að vera eins áreiðanlegt, hvað klaustra eignir snertir sem kirkna, liggur téður hvalreki undir Þingeyrastað, og verður því, hvað þetta atriði snertir, undirréttarins dómur að staðfestast, sem og hvað málskostnaðinn í héraði snertir.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttinum virðist og eftir kringumstæðunum eiga að falla niður.

Hinum settu svaramönnum við landsyfirréttinn málsviðeigendanna bera hvorum fyrir sig 30 rd. í málsfærslulaun, er borgist þeim úr opinberum sjóði.

Að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál fyrir undirréttinum og landsyfirréttnum, vitnast, að rekstur þess, meðferð og sókn í héraði hefur verið forsvaranlegt, og sókn og vörn þess hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Breiðabólstaðar kirkju í Vesturhópi bera hinir umbrættu tveir hlutir viðarreka frá Sigríðarstaðavatns ósi og austur þangað, er mið Selsker bera í mitt Brandslón. Að öðru leyti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður. Hinum settu málfærslumönnum við landsyfirréttninn, lögfræðingi Jóni Guðmundssyni og organista P. Guðjohnsen, bera í málsfærslulaun hvorum fyrir sig 30 rd., sem lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 15. maí

á l y k t u n

í sökinni nr. 8/ 1855: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

kaupmanni D. Thomsen.

Sá ákærði í sök þessari, kaupmaður D. Thomsen, hefur í skjali af gærdags dato fram komið með mót-báru móti því, að examinatus juris Jón Guðmundsson væri af stiftamtinu settur honum að svaramanni við

landsyfirrættinn í sök þeirri, er að justitsministerisins skipun af 28. apríl f. á. er af þess opinbera hálfu lögð ákærða ímóti fyrir meiðyrði gegn land og bæjarfógeta Finsen, og hefur ákærði einkum fært sem ástæðu fyrir þessari mótbáru, að sá nefndi skipaði svaramaður hafi áður flutt annað mál sér á móti fyrir rétti, þegar þeir áttust við kaupmaður Fr. Siemsen og ákærði, og hafi hann þá að réttarkröfu þessa sér nú skipaða svaramanns verið sektaður og dæmdur í málskostnað.

En þó nú þessu væri þannig varið, fær rétturinn ekki séð, að það, gert geti þenna hinn sama nú óhæfan til að verja sök þessa, sem er höfðuð í réttvísinnar nafni gegn ákærða, þar sem hann aldrei hefur áfrýjað þeim umtalaða áfellisdómi, er þar að auki var felldur í einkamáli, er ekki getur álitizt að standa í neinu beinlínis sambandi við þessa justitssök.

Og hvað þá aðra ástæðu snertir, sem ákærði hefur til fært fyrir mótbáru sinni, að hann hafi við stiftamtið mótmælt því, að sér væri settur svaramaður við landsyfirrættinn, þá getur hún því síður til greina tekizt sem stiftamtið með því að setja ákærða svaramann fullnægt hefur löggjafarinnar útprykkilega boði, hvar til, eins og hér stóð á, var því meiri ástæða sem ákærði, en þótt löglega stefndur, hvorki sjálfur mætti við sakarinnar fyrstu fyrirtekt þann 7. þ. m., eins og hann þó hafði sagzt sjálfur ætla að gera, og við hvert atriði það var bundið, að honum upphaflega enginn svaramaður var settur, og ekki heldur lét neinn mæta þar sinna vegna.

Því ályktast

Sú af ákærða, kaupmanni D. Thomsen, gegn examinatus juris Jóni Guðmundssyni sem svaramanni í þessari sök fram setta mótbáru verður ekki til greina tekin.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 21. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1855: Hið opinbera vegna ómyndugra barna Þorsteins Þorsteinssonar í Úthlíð innan Árnes-sýslu

g e g n

bændunum Guðmundi Jónssyni, Sigurði Péturssyni og Ólafi Högnasyni innan Skaftafellssýslu.

Með stefnu frá 29. desbr. seinastliðnum er að boði og eftir fyrirmælum hlutaðeigandi amtmanns stefnt fyrir þenna rétt eftir þar til veittri uppreisn til ónýtingar dómi, felldum við Skaftafellssýslu auka-héraðsrétt þann 24. febr. 1854, með hverjum dómi bændurnir Guðmundur Jónsson, á Stóru-Heiði, Sigurður Pétursson og Ólafur Högnason á Pétursey eru að sínu leyti skyldaðir til að framselja til meðferðar skiptaráðanda í Rangárfingi allt dánarbú Jóns heitins Björnssonar í Eystri-Skógum, eins og það var við lát hans 1850, eða, ef ekki verði staðin skil á munum búsins, þá fullt andvirði þess vantandi í

peningum, að viðlagðri 2 rd. sekt, sem þeir allir greiði að jöfnuði, fyrir dag hvern, sem þeir óhlýðnast dóminum, og að þeir skuli vinna eið að rétttri framtölu búsinna muna, hvenær sem þess verði krafizt af réttum hlutaðeiganda, og loks er þeim gert að borga, eins og væru þeir einn maður, allan kostnað málsins með 13 rd.

Hér við réttinn hafa þeir innstefndu látið krefjast þess, að málinu yrði frávísað, og þeim dæmdur kostur og tæring með 15 rd. Og er þessi réttarkrafa byggð á því, að þrætuefnið sé res judicata eða „lis sub judice“, þar eð hið opinbera þegar hafi látið höfða mál um sama efni gegn þremur Jóns heitins Björnssonar erfingjum í Rangárvallasýslu, hvert mál ekki enn sé með öllu útkljáð. En þessi frávísunarástæða verður hér þó ekki tekin til greina, þar eð úrslit málsins frá Rangárvallasýslu ekki getur orðið nein bindandi regla fyrir málspartana í þessu máli. Á hinn bóginn virðist það þó ljóst, að hið opinbera geti ekki með nægum rökum heimtað dóminn dæmdan ómerk-an, hvað þó sækjandinn gerir, af þeirri ástæðu, að málið ekki hafi í öndverðu verið höfðað í héraði gegn öllum erfingjum Jóns heitins Björnssonar, heldur aðeins gegn þeim, sem eru í Skaftafellssýslu, því slíkt er enginn formgalli við meðferð málsins í héraði, sízt hjá undirdómaranum eða mótpartinum. Að dæma hinn áfrýjaða undirréttardóm ómerkan einungis af því, að áfrýjandinn hafi krafizt þess, er ekki heldur lögum samkvæmt, því ómerkingardómar hljóta að byggjast á verulegum formgöllum, er verið hafa á undirbúningi eða meðferð málsins við undir-

réttinn. Og þar að auki er þessi krafa ósamkvæm þeirri, sem gerð er fyrir undirréttinum af hálfu hins opinbera.

Þar eð nú báðir málsviðeigendur verða að álítast að vera ánægðir með undirréttardóminn, hvað sjálft aðalefni málsins snertir, þar sem hvorugur þeirra hefur áfrýjað honum til breytingar í hinu sama, og engin ástæða eftir hinu áðursagða er til að dæma hann ómerkan að kröfu áfrýjandans, getur rétturinn ekki hjá því komizt ex officio að frávísa málinu og að tildæma þeim innstefndu kost og tæring úr opinberum sjóði með þeirri af þeim tilgreindu upphæð, 15 rd. Þeim skipaða málsfærslumanni bera 5 rd., sem greiðist honum úr opinberum sjóði.

Málsfærslan hefur, að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál við undir- og yfirrétt, verið forsvaranleg, eins og líka meðferð þess í héraði.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu frávísast.

Í kost og tæringu bera þeim innstefndu 15 rd. Þeim skipaða málsfærslumanni, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rd. s.-m. í málsfærslulaun, og greiðist hvort tveggja úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 11. júní.

d ó m u r

í málinu nr. 8/1855: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

kaupmanni D. Thomsen.

Þar eð dómur er genginn í þessari sök án þess þau eldri skjöl í henni hafi verið fram lögð við undirréttinn eða vissa sé fyrir því, að þau hafi verið í höndum dómsmannanna, þeim ákærða heldur ekki er stefnt til að færa fram vörn sína í sökinni, en einungis til að heyra dóm í henni upp kveðinn, eins og ákærði við sakarinnar fyrirtekt ekki er inntur eftir, hvort hann hefði nokkuð fram að færa frekar en komið var sér til málsbóta, né honum gefið tilefni til að láta í ljósi vilja sinn í þessu tilliti, og þar eð sökin að lyktum aldrei er lögð undir dóm og aldrei tekin upp til dóms, fær rétturinn, þar sem hér er um sakamál að gera, ekki komizt hjá að dæma þann þannig undirbúna og úr garði gerða dóm ómerkan.

Meðferð sakarinnar fyrir undirréttinum kemur að þessu sinni ekki frekar undir réttarins álit.

Því dæmist rétt að vera :

Sá í sök þessari af sýslumanni Baumann og meðdómsmönnum þann 30. marz seinastliðins uppkveðni dómur á ómerkur að vera.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 25. júní

d ó m u r

í málinu nr. 1/1855: Eigendur Illugastaða

g e g n

Munka-Þverárklostri.

Með stefnu af 15. júlí f. á. áfrýja eigendur jarðarinnar Illugastaða í Fnjóskadal innan Þingeyjarsýslu dómi, gengnum við nefndrar sýslu héraðsrétt af sýslumanni Schulesen og tilkvöddum meðdómsmönnum út af eignarrétti Munka-Þverárklosturs til afreittarplázins Bleiksmýrardals austan Fnjóskár, sem áfrýjendurnir ætla, að liggi undir og tilheyri eignarjörð þeirra Illugastöðum.

Með dómi héraðsréttarins er ofan nefnt afréttarland austan Fnjóskár frá Hamarslæk og allt suður í öræfi dæmd fullkomin og átölulaus eign Munka-Þverárklosturs, og áfrýjendurnir skyldaðir til að greiða sanngjarna borgun fyrir afnot þau og brúkun, sem þeir hafi haft af dalnum, síðan þeir voru ákærðir fyrir brúkun hans, eftir kunnugra og óvilhallra manna mati, en málskostnaður látinn falla niður.

Áfrýjendurnir hafa hér við réttinn gert þá aðalréttarkröfu, að þeim dæmist allur Bleiksmýrardalur austan Fnjóskár frá Valhamri og suður til öræfa sem fullkomin eign, en vararéttarkrafa þeirra lýtur að því, að þeim sem eigendum Illugastaða dæmist upprekstur fyrir geldfénað þeirra á dalinn austan Fnjósk-

ár, og að þeim í hvoru tveggja tilfelli dæmist málskostnaður af klaustursins hálfu með 70 rd. r. s.

Aðalkrafa áfrýjendanna er einkum byggð á því, að Munka-Þverárklaustur hafi eignazt hið umþrætta afréttarland ásamt með jörðunni Illugastöðum, en ekki með einstakri heimild, og þar af leiði, að þegar konungur árið 1675 seldi téða jörð undan klaustrinu, hafi nefnt afréttarland sem einn hluti úr eigninni horfið undan klaustrinu ásamt jörðunni. Þá skírskota þeir og til jarðabókar Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, en þar segir svo, að Illugastaðir eigi almenn-ing (alminding) á Bleiksmýrardal, sem og til þess atriðis, að Brúnagerði, jarðeignin, sem máldagarnir tala um, að klaustrið hafi átt, meðan það átti Illugastaði, „milli Sölvagils og Seyrunnar“, 10 hundr., bændaeign, sé þá orðin hjáleiga frá bændaeigninni Fjósa-tungu, sem sýni og sanni, að Bleiksmýrardalur, eins og jarðeignin milli Sölvagils og Seyru, sem hinir yngri máldagar eigna klaustrinu, hafi fylgt í kaupinu, þegar Illugastaðir voru seldir, því allir hljóti að álíta og hafi álitið, enda sjálfir umboðsmenn klaustursins, að þessi tvö ítök hafi verið seld ásamt Illugastöðum undan klaustrinu, er þau ekki með berum orðum hafi verið undan skilin, eins og það liggi beint við, að ef klaustrið hefði haft dalinn í eignarhaldi um aldamótin 1700, hefðu þeir commissari Páll Vídalín og Árni Magnússon aldrei leyft sér að eigna þau tvö nefnd ítök privat eigendum. En eins og áfrýjendurnir ekki hafa fært rök að því, að Munka-Þverárklaustur hafi eignazt Bleiksmýrardal ásamt jörðinni Illugastöðum, þannig hefur innstefndi

einnig mótmælt þessu atriði sem öldungis ósönnuðu, og sé litið á hlutarins eðli og sér í lagi það atriði, að það umþrætta afréttarland liggur öldungis aðskilið frá landareign Illugastaða, eru allar líkur fremur fyrir því, að klaustrið hafi eignast dalinn austan Fnjóskár með sérstakri heimild samkvæmt því, sem hér á landi var á þeim tímum altítt, að klaustrin eignuðust ítök í landi og reka á ýmsum stöðum með sérstakri heimild að gjöf, kaupi eður á ennan hátt, og hvað sem þessu líður, hljóta áfrýjendurnir, sem fara því fram, að jörðin Illugastaðir og það umþrætta afréttarland hafi með einni og sömu heimild orðið eign Munka-Þverárklosturs og gengið frá því aftur, að vera skyldir til að sanna, að þeir í þessu efni hafi rétt að mæla, og þar sem þeir ekki hafa komið þessari sönnun við, leiðir þar af, að á þessu atriði verður ekki byggð með nægum rökum nokkur eign Illugastaða til dalsins, sem í kaupbréfinu fyrir Illugastöðum, þegar þeir voru seldir undan klaustrinu, ekki heldur er tilgreindur sem fylgjandi jörðunni eður sem afsalaðir ásamt henni.

Í annan stað verður heldur engin sönnun leidd fyrir eign Illugastaða til dalsins austan Fnjóskár af þeim tilvitnuðu ummælum Árna Magnússonar og Páls Vídalíns í jarðabók þeirra, að Illugastaðir eigi almenning í dalnum, þar þessi ummæli votta ljóslega, að dalurinn, sem um er þrátt, austan Fnjóskár þá ekki var álitinn að heyra undir Illugastaði, heldur, að jörð þessi aðeins ætti þar upprekstur fyrir geldfé sitt á sumrin, og er þetta atriði því heldur merkilegt sem skýrslur þeirra áttu að vera byggðar á sögusögn

og framburði sjálfra þáverandi eiganda eður ábúanda jarðanna. Og geta því áfrýjendurnir enga sönnun leitt hér af aðalréttarkröfu sinni til styrkingar. Hér við bætist og það atriði, að það er full sönnun fyrir því, að umboðsmenn klaustursins ekki alllöngu eftir að jörðin var seld undan klaustrinu fóru að hafa afskipti af dalnum austan Fnjóskár sem eign klaustursins og létu lögfesta hann hvað eftir annað sem tilheyrandi því samkvæmt máldögum þess.

Enn síður virðast áfrýjendurnir að geta sannað kröfu sína með tilvitnun þeirra framkomu mál-daga, nefnilega Auðunar biskups frá 1318, Ólafs Rögnvaldssonar frá 1461 og Sigurðar registurs, skrásettu á fyrra hluta 16. aldar. Það segir nefnilega í Ólafs biskups máldaga, að Þverárstaður eigi í Fnjóskadal Illugastaði, Bleiksmýrardal allan fyrir austan á o. s. frv. Og líkum orðum fer Sigurðar registur. En Auðunarmáldagi nefnir hvorki Illugastaði né þrætulandið og sannar þannig hvorki með né móti í þessu máli. En hinir tveir tilvitnuðu máldagar sýna með ljósum og berum orðum, að Munka-Þverárklausur átti á 15. og 16. öld það umþætta afréttarland austan Fnjóskár, og það ekki sem eigandi Illugastaða, heldur ex titulo speciali, því Illugastaðir og Bleiksmýrardalur eru í Ólafs máldaga taldar sem aðskildar eignir og hvort út af fyrir sig, sem ljósast vottast af því, að aðgreiningsmerki er í þessum máldaga (eftir hinu framlagða, sannaða eftirliti) millum Illugastaða og Bleiksmýrardals, er ekki gat átt sér stað, ef hin síðartalda eign hefði verið einn kvótapartur eður integrerandi hluti úr jörðunni

Illugastöðum. Og þegar svona er ástatt, er eðlilegast að skilja orð máldagans, eins og þau liggja, þegar að öðru leyti ekki eru neinar þær ástæður fyrir hendi, sem leiða til þess að skilja orðin annað hvort í þrengra eða rýmra skilningi en næst liggur eftir þeim sjálfum eða orðaskipuninni. Samkvæmt Ólafs-máldaga verður það yngra Sigurðarregistur einnig að skiljast, hvað og er því auðveldara sem orð og orðaskipun er því nær hin sama.

Eftir þessu getur skilningur sá, sem áfrýjendurnir leggja í orð máldaganna, ekki komið að, því það eru engin atriði komin fram, sem leiði til þess að leggja í þau þann skilning, sem þeir leggja og sem víkur öldungis frá þeim, sem næst liggur eftir orðaskipuninni og orðunum sjálfum. En þegar áfrýjendurnir þannig ekki hafa getað fært sönnur á eign þeirra til þess umþrætta afréttarlands, og málsfærsla þeirra að öðru leyti um afnot Illugastaðajarðar eiganda af landinu ekki kemur heim við það, sem undir málinu er upplýst með þeirri teknu vitnaleiðslu, sem yfir höfuð ber með sér, að eigendur téðrar jarðar aldrei hafa notað sér það umþrætta land eða notað það að öðru leyti en fyrir geldfé sitt á sumrum, getur aðalréttarkrafa þeirra ekki tekizt til greina.

Hvað vararéttarkröfu þeirra þar á móti snertir, að þeim dæmist réttur til að reka á oftnefnt afréttarland geldfé sitt á sumrum, virðist þar á móti í þeim tilvitnuðu ummælum, samanbornum við þau bréf, sem undir málsfærslunni eru fram komin, ástæða til að taka hana til greina, þannig að þeim beri fyrir

sjálfa sig upprekstur á það umþrætta afréttarland, Bleiksmýrardal austan Fnjóskár, fyrir geldfénað sinn á sumrum. Í þessu tilliti er þannig undirrættarins dómi að breyta, en að öðru leyti að staðfesta.

Málskostnaður fyrir báðum réttum virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Sá í þessu máli gengni undirrættardómur á óraskaður að standa, að því leyti honum hefur verið áfrýjað, þó þannig, að Illugastaða menn eiga upprekstur á Bleiksmýrardal austan Fnjóskár fyrir geldfénað sinn á sumrum ókeypis.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 16. júlí

á l y k t u n

í sökinni nr. 9/1855: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sækjandi

g e g n

forstöðunefnd prentsmiðjunnar á Akureyri.

Hinir stefndu hafa krafizt þess, að máli þessu verði frávísað og sér dæmdir 20 rd. í kost og tæring vegna þess, að undirdómaranum hafi ekki verið stefnt, eður þó einkum af því, að engin sönnun væri fram komin fyrir því, að honum hafi verið birt yfirréttarstefnan, en þó hafa þeir jafnframt áskilið sér nægan frest til

að svara í aðalefni málsins, ef þessari kröfu þeirra ekki yrði framgengt.

Að vísu er það nú svo, að undirdómaranum, er stefnt hefur verið til að verja dóm sinn, ekki hefur verið birt yfirréttarstefnan af stefnuvottum, en þar eð hann þó undir nafni og embættisinnsigli sínu hefur ritað á fyrrtéða stefnu vottorð sitt um það, að þeir menn, er á hana þar fyrir framan hafa ritað viðurkenningu sína um það, að þeir álitu stefnuna sér löglega birta, væru hinir *stefndu*, forstöðumenn prentsmiðjunnar á Akureyri, þá virðist nægileg víska fram komin fyrir því, að undirdómaranum hafi verið fullkunnugt inntak stefnunnar og fyrirtekt málsins hér við réttinn, og getur því hin framkomna mótbára ekki tekizt til greina, hvar á móti hinum *stefndu* eftir beiðni þeirra veitist 14 daga frestur til að svara í aðalefni málsins.

Því ályktast:

Hin gegn stefnunni framkomna mótbára getur ekki til greina tekizt, en þar á móti veitist svara-manni hinna *stefndu*, lögfræðingi Jóni Guðmunds-syni, 14 daga frestur til að svara í aðalefni málsins.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 20. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 10/1855: Presturinn til Hoffells og Bjarnaness

g e g n

Hoffellseigendum.

Af því héraðsdómurinn í máli þessu hefur verið kveðinn upp af sýslumanninum og tilkvöddum meðdómsmönnum, en meðdómsmönnum þessum ekki hefur verið stefnt fyrir landsyfirrættinn, hafa hinir stefndu krafizt þess, að málinu yrði vísað frá yfirréttinum og sér dæmdir í kost og tæringu 15 rd.

Þessi krafa hefur áfrýjandinn krafizt, að ekki yrði tekin til greina, heldur að málið mætti hafa framgang, eður dómur falla um aðalefnið sjálft m. fl., því hann hefur álitid, að meðdómsmennirnir hafi hér ólöglega verið til kvaddir af sýslumanninum, þar eð málið sé þess eðlis, að sýslumaðurinn hefði einn átt að dæma í því, án meðdómsmanna. Megi því skoða sem málið hefði verið dæmt án meðdómsmanna, og þeir aðeins hafi verið þvingvottar, er því megi standa með öllu á sama, hvernig um dóminn fer. En hvort heldur sem meðdómsmennirnir hafa hér verið löglega teknir eða ekki, þá hafa þeir þó ásamt sýslumanninum verið með í að dæma dóminn, og verða því ekki skoðaðir sem þingvottar einir, eins og það og er óvíst, nema atkvæði þeirra hafi ráðið dómnum. Sökum þessa og þar eð N. L. 1-2-3 berlega

býður, að menn skuli og stefna dómaramum, hvers dómi þeir vilja áfrýja, þá verður ekki hjá því komizt að frávísa málinu og dæma hinum innstefndu í kost og tæring 3 rd., er þeim ber að lúka úr opinberum sjóði, þar málið hér við réttinn hefur verið gjaf-sóknarmál frá áfrýjandans hálfu.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu frávísast.

Í kost og tæringu bera hinum stefndu 3 rd., er lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 10. september

d ó m u r

í sökinni nr. 12/1855: Kancellíráð Finsen skipaður sóknari

g e g n

Markúsi Ívarssyni.

Það er með eigin játningu hins ákærða, Markúsar Ívarssonar, og öðru því, sem fram hefur komið í sök þessari, nægilega sannað og upplýst, að hann í vor, er var, hafi stolið úti á víðavangi fimm gemlingum frá jafn mörgum eigendum, og það í þremur atlögunum, í fyrstu ferðinni einum, síðar tveimur og seinast aftur tveimur, og selt þá alla öðrum út í frá. Einum þessara gemlinga stal hann frá þáverandi húsbónda sínum, og öðrum frá ekkju þess manns, hvers hjú

hann var árið næst á undan. Eru þeir allir gemlingarnir til samans virtir á 13 rd. r. m. og réttum eigendum aftur heimtir. Ennfremur hefur ákærði í vor, sem leið, á náttarþeli farið inn í bæinn á Espihóli, sem var ólokaður, og brotízt þar inn í læst innanbæjarbúr á þann hátt, að hann reif úr gættinni til þess þannig að geta náð í læsingarjárníð og lauk svo upp hurðinni til að komast í búrið, hvar hann úr tunnu eða tunnum, er stóðu á gólfinu, stal nokkrum hráum spaðbitum, er hann hafði á burt með sér, og lét síðar sjóða og neytti. Eru þeir virtir á 36 sk., og hefur eigandinn afsalað sér endurgjaldi fyrir þá. Fyrir hvoru tveggja þenna þjófnað er ákærði, sem kominn er langt yfir lögaldur í sakamálum, og aldrei fyrri hefur sætt hegningu fyrir misbrot, með Eyjafjarðarsýslu aukaréttar dómi frá 16. júní seinastliðna dæmdur til vinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi í 4 ár og til að lúka öllum sakarkostnaði, hvern dóm ákærði lét sér lynda, en hlutaðeigandi amtmaður hefur skotið til landsyfirrættarins. Þess er hér (einnig) fyrir fram að geta, að ákærði var í fyrra ákærður fyrir sauðabjófnað og dæmdur þá í héraði til 40 vandarhögga refsingar, en með þessa réttar dómi frá 10. júlí f. á. dæmdur sýkn sakar, en þó skyldaður til að svara öllum áföllnum kostnaði.

Það virðist nú eftir þessum sakarinnar kringumstæðum með öllu rétt, eins og undirdómarinn hefur gert, að heimfæra hið síðarnefnda misbrot ákærða undir 12. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, þar eð ákærði brautzt inn í lokað innanbæjarhús til þess að stela.

Og eins virðist það rétt, eftir því sem upplýst er, og sér í lagi því atriði, að búið er svo langt frá sjálfu íbúðarhúsinu eða baðstofunni, að undirdómarinn hefur heimfært brot ákærða undir fyrri liðinn í þeirri tilvitnuðu grein. Og sama gildir um það, að undirdómarinn hefur dæmt kindaþjófnað hins ákærða eftir 6. gr. í téðri tilskipun, þar sem tilskipun 24. jan. 1838 hlýtur, hvað straffið fyrir sauðþjófnað eftir 8. gr. hennar snertir, að vera numin úr lögum við það, að áminnst tilskipun frá 11. apríl 1840 hefur hér fengið lagagildi. Hvað upphæð straffsins snertir, kemur annars vegar til greina, að ákærði ekki stal úr búrinu á Espihóli nema lítilfjörlegum matvælum, að hann fúslega hefur játað brot sín, að kindur þær, er hann stal, ekki höfðu náð fullum þroska, og að hann þar að auki hefur fengið allgóða vitnisburði fyrir hegðun sína að undanfögnu, en á hinn bóginn, að hann hefur stolið fleirum sinnum, og það til samans ekki alllitlu og öldungis neyðarlaust, að hann stal frá húsbónda sínum, bæði þeim þáverandi og ekkju þess manns, hvers hjú hann var árið næst á undan, og að hann í sauðþjófnaðarsök hans í fyrra ekki var dæmdur sýkn frá sakarkostnaðar lúkningu. Að þessu á báðar síður yfirveguðu, virðist hegningin fyrir brot hans til samans samkvæmt tilsk. 11. apríl 1840, 12. og 6. gr. sbr. við 78. og 82. gr., hæfilega metin til 3 ára betrunarhússvinnu, og samkvæmt þessu er undirréttarins dómi í straffsins tilliti að breyta, en hvað sakarkostnaðinn snertir að staðfesta.

Þau ákærða svaramanni í héraði tildæmdu laun

samþykkjast. Í sakarfærslulaun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn ber ákærða að lúka 5 rd. til hins fyrrnefnda og 4 rd. til hins síðarnefnda.

Meðferð og vörn sakarinnar í héraði og sókn og vörn hennar hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að hið ídæmda straff lækki til þriggja ára betrunarhússvinnu.

Í sakarfærslulaun ber ákærða að lúka til sóknar við landsyfirrættinn, kancelliráðs V. Finsens, 5 rd. og svaramanns síns þar, organista P. Guðjohnsen, 4 rd., hvort tveggja ríkismynt.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 8. október

á l y k t u n

í sökinni nr. 13/1855: Kandidat A. B. Thorsteinsson skipaður sóknari

g e g n

Páli Pálssyni og Guðrúnu Gísladóttur.

Þar eð amtið hefur boðið í bréfi sínu 29. júní f. á. að setja hina ákærðu, Guðrúnu Gísladóttur, undir lögsókn bæði sökum óhlýðni hennar gegn úrskurði þess 31. marzmánaðar 1852 og líka fyrir þriðja lausaleiksbrot hennar, en svaramaður hinnar ákærðu

hér við réttinn hefur í varnarskjali sínu 8. þ. m. skýrt svo frá, að henni hafi með amtsúrskurði 2. apríl þ. á. — og því eftir að undirréttardómurinn féll í sökinni, sem var 15. marz næsta á undan — verið ákveðin 8 rd. sekt eða 8 vandarhögg fyrir áminnst lausleiksbrot, virðist ástæða til að taka sök-
ina aftur fyrir hér við réttinn, áður en fullnaðar-
dómur gengur í henni og bjóða svaramanni hinnar ákærðu að fram legja áminnstri sögu sinni til styrk-
ingar téðan amtsúrskurð.

Því ályktast:

Sökin ber aftur takast fyrir við landsyfirréttninn, og svaramaður hinnar ákærðu leggja fram þann í varnarskjali hans 8. þ. m. nefnda amtsúrskurð frá 2. apríl þ. á.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 29. október

d ó m u r

í málinu nr. 11/1855: Kammerráð M. Stephensen

g e g n

eigendum jarðarinnar Péturseyjar.

Með stefnu frá 14. okt. 1855 lögsækir kammerráð og sýslumaður í Rangárþingi M. Stephensen sjálfs-
eignarbændurna Sigurð Pétursson og Gísla Gíslason út af eignarrétti á reka fyrir 10 hundr. í jörðunni Pétursey, sem Gísli keypti á uppboðsþingi þann 6.

ágúst 1842, og var dómur felldur í málinu við Skaftafellssýslu gestarétt þann 12. nóv. sama ár og þeir innstefndu frikendir fyrir sækjandans tilkalli til fjörunnar og málskostnaður látinn falla niður. En þar þessi dómur vegna vantandi meðdómsmanna með dómi landsyfirréttarins frá 26. júní næst á eftir var dæmdur ómerkur, var málinu að nýju stefnt fyrir téðan gestarétt og dæmt þar með meðdómsmönnum þann 19. ágúst s. á. með sama dómsatkvæði og í fyrra skipti. En þar undirdómarinn enn ekki hafði, eins og lögboðið er, tekið meðdómsmennina í eið, fór á sömu leið og áður, að dómurinn var af landsyfirréttinum þann 8. jan. síðastliðins dæmdur ómerkur. Málið kom svo að nýju fyrir oftnefndan gestarétt þann 1. marz, sem næst leið, og var með eiðsvörnum meðdómsmönnum felldur dómur í því þann 28. s. m. með öllu hinu sama úrsliti og í hin fyrri skipti, og þessum dómi hefur sækjandi málsins skotið til landsyfirréttarins með stefnu til þessa réttar frá 12. júní þ. á.

Hér við réttinn hefur áfrýjandinn farið því fram, að sér yrði tildæmdur fullur eignarréttur til þeirrar umþrættu rekafjöru fyrir 10 hundruðum úr jörðinni Pétursey og 5 rd. árleg leiga af henni hjá innstefndu Sigurði Péturssyni og Gísla Gíslasyni frá því árið 1844 og til þess dómur falli og þaðan í frá annaðhvort rekinn sjálfur eða þá leiga af honum, sem hann áskilji, sem og að þeir innstefndu verði skyldaðir til að greiða málskostnað og hæfilegar bætur fyrir þrætugirni.

Þar á móti hafa þeir innstefndu fyrst og fremst

hreyft því, að ekki mundi verða komizt hjá því að dæma þann í málinu gengna dóm ómerkan, af því ekki hafi verið leitað sátta í málinu af sættanefndinni, heldur einungis við réttinn, þar sem málið þó hafi verið höfðað, sótt og varið og dæmt við auka-héraðsrétt, en þó hafa þeir ekki gert neina beinlínis réttarkröfu um dómsins ómerkingu af þessari ástæðu, en einungis vænzt hennar af réttinum, en krafizt, að sá í málinu gengni dómur yrði staðfestur og þeim stefndu dæmdur málskostnaður hjá áfrýjandanum með 60 rd. reiðusilfurs.

Að vísu bera réttargerðirnar með sér, að málinu upphaflega hefur verið stefnt fyrir auka-héraðsrétt, en það sést líka af réttargerðunum, að þegar stefnan féll í rétt, hefur sækjandinn krafizt þess, að málið, eins og að undanfögnu, yrði meðhöndlað og dæmt við gestarétt, og að dómariinn hefur tekið þessa kröfu hans til greina, og hinir innstefndu fallizt á, að svo vera skyldi. Í málinu hefur og, eins og einu sinni áður skeð er, þessu samkvæmt verið leitað sátta fyrir réttinum, og það meðhöndlað og dæmt sem gestaréttarmál. Og þar sem þetta er skeð eftir hlutaðeigenda réttarkröfu, og málsviðeigendunum var heimilt að koma sér saman um þessa meðferð málsins, virðast þeir hér við réttinn ekki geta gert þetta að ónýtingarástæðu, og að ekki geti orðið byggt neitt á því, þó undirdómariinn hafi þrátt fyrir það þó hann væri búinn að fallast á, að gestaréttarmeðferð skyldi viðhafa, hafi kallað réttinn auka-héraðsrétt, þar eð þetta hlýtur eftir kringumstæðunum að vera sprottið af ónákvæmni einni eða athugaleysi, og þannig virð-

ist þetta atriði ekki geta orðið dómi hans til hnekkis eða spursmál orðið um að dæma hann ex officio ómerkan, og það því síður sem verjandi, eins og að framan er tilgreint, ekki hefur gert um það neina beinlínis réttarkröfu.

Hvað þar næst aðdraganda og undirrót þessa máls snertir, má telja, að hún sé frá árinu 1820, þegar Sveinn nokkur Alexandersson í Sólheimum varð umboðsmaður Þykkvabæjarklausturs. Hann veðsetti þá nefnilega fyrir umboðsgjöldunum 30 hundrað úr jörðunni Pétursey konungssjóðnum. Átti hann 10 hundrað sjálfur í jörðunni, en þeir Sigurður Eyjólfsson í Eystri-Sólheimum og Þorsteinn Eyjólfsson á Vatnskarðshólum 20 hundruð. Árið 1834 selur Sigurður þessi Eyjólfsson áfrýjandanum, kammerráði M. Stephensen, þáveranda sýslumanni í Skaftafells-sýslu, hin veðsettu 10 hundruð úr Pétursey, og sýslumaður Stephensen makaskiptir þeim aftur árið 1838 við nefndan umboðsmann, Svein Alexandersson, fyrir 8 hundruð í jörðinni Skammadal í Mýrdal, þó þannig að hann undan skildi og áskildi sér eftir sem áður reka fyrir fjöru þeirra umgetnu 10 hundraða, sem umboðsmaður Sveinn þannig ekki eignaðist í makaskiptunum.

Nokkrum árum eftir, eða árið 1842, þegar Sveinn ekki gat staðið í skilum með umboðsgjöld sín, var veð það, 30 hundr. í Pétursey, hvers áður er getið, eftir fyrirmælum stiptamtmanns boðið upp og selt á opinberu uppboðsþingi, og við söluna á þeim 10 hundruðum, sem Sveinn var orðinn eigandi að eftir makaskiptunum, var fjaran eða reki þeirra undan-

skilinn sölunni, en hæstbjóðandi að þessum 10 hundruðum varð Gísli Gíslason, annar þeirra innstefndu, sem sama árið aftur seldi aftur 5 hundruð af þeim meðinnstefnda Sigurði Péturssyni. Lá svo allt kyrrt og svo búið, þangað til um haustið 1853, að sækjandinn sendi skrifara sinn til hinna innstefndu og krafðist af þeim rekans, sem borið hafði upp á fjöru þeirra oftnefndu ofangreindu 10 hundraða veturinn 1852—1853, auk árlegs eftirgjalds eftir fjöruna frá því árið 1844 og til þess þá var komið, án þess nokkurt vitanlegt bann um afnot þeirra innstefndu af rek anum eða samningur um afnot hans væri á undan gengin. En þegar þeir ekki vildu gegna þessari kröfu áfrýjandans og töldu sig þar að auki mundu eiga fjöruna með jörðunni, lagði sækjandi málið til dóms og laga, eins og nú var sagt.

Af því, sem að framan er tilgreint, mega virðast nægileg rök leidd að því, að áfrýjandinn sé eigandi hinnar umþrættu fjöru, því hún er með berum orðum honum áskilin í makaskiptabréfinu við Svein Alexandersson árið 1838 og einnig undan tekin við uppboðið þann 6. ágúst 1842, og ekkert heldur komið fram, er sanni, að sækjandinn síðan hafi látið rekarréttindi þessi af hendi. Það kemur ekki þessu máli við, hvort þessi aðskilnaður rekans frá jörðunni sem veðsettri til þriðja mann skorti veðið eður ekki, né heldur það, hvort aðskilnaðurinn er orðinn með vitund og leyfi veðhafanda, því hér er engin umkvörtun eða krafa komin fram frá honum út af því, að hann fyrir þessa skuld hafi nokkurs í misst, og þeir innstefndu geta því ekki leitt neina röksemd

með eða móti frá þessu atriði. Ekki heldur verður leidd nein sönnun fyrir málstað hinna innstefndu frá því atriði, að áfrýjandi sem þáverandi sýslumaður í Skaftafellssýslu ekki hefur gert neina áteiknun á afsalsbréf innstefnda Gísla Gíslasonar til Sigurðar Péturssonar fyrir þeim 5 hundruðum af þeim 10 hundruðum, sem hinn fyrrnefndi keypti á uppboðsþingi 6. ágúst 1842, um það, að rekinn væri skilinn frá, því það var búið árinu á undan að þinglýsa því, að rekinn væri orðinn annars eign, en jörðin og aðskilnaðurinn var þannig í lagaskilningi orðin alkunnur, enda hafði innstefdi Gísli Gíslason keypt þau oftnefndu 10 hundruð (af hverjum þau Sigurði Péturssyni seldu 5 hundruð voru einn hluti) fjörulaus, eins og útskriptin af uppboðsgerðinni frá 6. ágúst 1842 bar með sér, og það var því ekki nauðsynlegt að geta þessa í afsalsbréfinu frá Gísla til Sigurðar, þar eð þessi, eins og seljandinn, Gísli Gíslason, var vitandi um, að rekinn ekki hafði verið eign Sveins, og þannig ekki heldur gat verið seldur, eins og ekki heldur var, þegar þessi eign Sveins var seld árið 1842 til lúkningar vantandi umboðsgjöldum hans.

Eftir þessum málavöxtum hlýtur þannig krafa áfrýjandans, að honum dæmist fullur eignarréttur til þeirrar umþrættu fjöru, að takast til greina.

Hvað þar á móti snertir þá hans réttarkröfu, að þeir innstefndu skyldist til að borga honum 5 rd. árlega leigu af fjörunni síðan 1844, unz dómur falli, og upp frá því annað hvort svari því, sem rekur á fjöruna, eða leigu af henni, þeirri er hann áskilji, virðist það hér eigi að koma til greina, að áfrýjandinn

hefur algerlega forsómað bæði að semja um leigu og afnot rekans við hina innstefndu öll þessi ár, og ekki heldur gengið eftir honum eða fénýtt sér hann á nokkurn hátt, fyrri en hann um haustið 1853 kemur fram, eins og áður er tilgreint, með þessa kröfu. Þeir innstefndu virðast því að hafa haft ástæðu til að halda, að sækjandinn ekki ætlaði að skipta sér um rekann, og — eftir því sem út lítur — bona fide þannig fénýtt sér hann, hafi hann annars, sem ekki er upplýst, verið nokkurs virði, eða gefið nokkuð af sér, sem sækjandi gæti átt heimtingu á.

Eftir þessum málavöxtum virðast þeir innstefndu ekki með sanngirni að geta orðið skyldaðir til að borga leigu eða endurgjald fyrir rekann eða fjöruna, fyrr en þeir út af honum eru sóttir að lögum, en það skeði ekki, fyrr en um haustið 1853. Upp frá þeim tíma og til haustnóttanna í ár geta þeir innstefndu þar á móti ekki komizt hjá að borga sækjandanum sanngjarnt endurgjald fyrir afnot fjörunnar eftir óvilhallra manna mati.

Að því leyti málsfærslumaður áfrýjandans hefur krafizt þess, að innstefndu yrðu sektaðir fyrir nokkur um áfrýjandann viðhöfð meiðandi ummæli, og þessi dæmd dauð og ósögð, finnst eftir kringumstæðunum ekki næg ástæða til að taka þessa hans kröfu til greina.

Málkostnaður fyrir báðum réttum virðist eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjanda, kammerráði og sýslumanni M. Stephen-sen, ber fullur eignarréttur til þeirrar rekafjöru,

sem tilheyrir þeim 10 hundruðum úr jörðunni Péturs-ey, er hann eignaðist 1838 í makaskiptum móti 8 hundruðum úr Skammadal, og síðan voru seld 1842 og nú eru eign hinna innstefndu. Svo eiga og þeir innstefndu að greiða áfrýjandanum endurgjald fyrir afnot rekans, sem tilheyra þessum 10 hundruðum, frá því haustið 1853 og til haustnóttanna 1855 með þeirri upphæð, sem óvilhallir menn ákveða.

Málkostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 5. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 16/1855: Candidatus juris A. B. Thorsteinsson skipaður sóknari

g e g n

Péttri Þorsteinssyni úr Skagafjarðarsýslu.

Með dómi, felldum við Skagafjarðarsýslu auka-héraðsrétt þann 3. ágúst seinastliðins, er Pétur Þorsteinsson frá Þúfum í Skagafjarðarsýslu sem sekur í innbrotsþjófnaði dæmdur til 3×27 vandarhagga refsingar, sem og til að standa allan af lögsókninni gegn honum leiddan kostnað, og hefur hinn dómfelldi skotið dómi þessum til landsyfirréttarins.

Brot ákærða, sem er 18 vetra gamall og aldrei áður hefur sætt lagaákæru eða dómsáfelli fyrir nokkurt lagabrot, er þar í fólgið, að hann á næstliðnum vetri, þann 11. desember s. á., þá hann var á ferð upp í Kolbeinsdal, fór inn í læstan útikofa á

bænum Sviðningi, er kerling bjó í, en sem þá ekki var heima, með þeim hætti, að hann með broddinum á göngustaf sínum dró út kenginn á dyrastafnum, sem læsingarjárníð gekk í, fór svo inn í kofann, braut upp kistu, sem stóð í kofanum, og tók úr henni hefilgarm, virtan á 12 sk., og er heflinum aftur skilað. Svo beiglaði hann og læsingu á annarri kistu, en braut hana þó ekki upp, heldur hvarf frá við svo búið.

Auk þess er sannað upp á hinn ákærða, að hann hafi í annað sinn stolið magál úr ólæstu eldhúsi, sem virtur hefur verið á 20 sk., en eigandinn hefur fráfallið endurgjaldi fyrir hann, og snæri, 3 sk. virði, sem eiganda er aftur heimt. Til samans nemur þannig þjófnaður hans 35 sk. silfurmyntar.

Undirdómarinn hefur heimfært þjófnað ákærða úr kofanum undir 1. lið í 12. gr. tilsk. 11. apríl 1840 og látið hinn annan tilgreinda smáþjófnað hans koma til greina sem herðandi atriði. Þessa skoðun hlýtur landsyfirrætturinn að aðhyllast sem rétta, þar sem ákærði sprengdi upp húsið sem hann stal úr, með ofríki og gerði sig þannig sekan í virkilegu húsbroti. Það atriði, að læsingin fyrir húsinu var léleg, og að ekki þurfti að beita sérlegri áreynslu til að opna það, getur ekki komið honum til málsbóta eða þegið hann undan hegningu eftir hinum tilvitnaða lagastað, þar sem það er sannað, og ljóst af því, sem að ofan er talið, að hann hefur á ofríkisfullan hátt farið inn í húsið, og einmitt þetta kemur afbroti hann inn undir þann tilgreinda lagastað. Þar eð upphæð þeirrar hegningar, sem undirdómarinn hefur ákveðið í dómi

sínum, einnig virðist hæfileg og samboðin mála-vöxtum, ber dóminn, hvað hegninguna og sömuleiðis hvað sakarkostnaðinn og svaramanns laun í héraði snertir, að staðfesta.

Fyrir landsyfirréttnum bera sóknara 5 rd. og verjanda 4 rd., sem ákærða einnig ber að greiða.

Meðferð sakarinnar í héraði og málsfærslan við báða rétti hefur verið lögleg.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Þeim skipaða sóknara við landsyfirréttninn, cand. juris A. B. Thorsteinsson, bera 5 rd. og verjanda, organista P. Guðjohnsen, 4 rd. í málsfærslulaun, er lúkist af hinum ákærða.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 5. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 13/1855: Candidatus juris A. B. Thorsteinsson skipaður sóknari

g e g n

Páli Pálssyni og Guðrúnu Gísladóttur.

Með Gullbringu- og Kjósarsýslu aukaréttardómi frá 15. marz þ. á. eru þau Páll Pálsson og Guðrún Gísladóttir frá Grafarkoti fyrir hneykslanlega, en mótþróafulla, sambúð mót suðuramtsins þeim auglýsta

banni dæmd, hann til að líða 20, en hún til að líða 10 vandarhagga refsingu, og bæði til að bera allan sakarinnar kostnað, eins og líka þess, sem leiða mætti af straffsins áleggingu. Þessum dómi hefur suður-antið skotið til þessa réttar.

Sú af undirdómaranum strax við frumpróf sakarinnar þann 5. ágúst þ. á. útgefna dómstefna til þeirra ákærðu sést aldrei að vera þeim birt á nokkurn hátt, enda hefur hvorugt hinna ákærðu mætt eftir stefnunni, og ákærði Páll Pálsson síðar undir sökinni aðeins einu sinni sem fangi eftir sýslumannsins skipan, og bæði þau meðákærðu hafa aldrei mætt sameiginlega, svo að allur samanburður þeirra seku (konfrontatión) hefur þar að auki orðið ómögulegur, hvað þó til að finna réttan jöfnuð milli þeirra straffsekju var með öllu nauðsynlegt, m. fl.

Eftir þessum kringumstæðum fær rétturinn ekki hjá því komizt ex officio að dæma þann afsagða dóm undirréttarins ómerkan, sem felldan yfir óstefndum, sem ekki heldur hafa löglagt sig undir dóm, en þótt óstefnd væru.

Sóknara við landsyfirréttinn bera 5 rd. og svaramönnum þeirra ákærðu hvorum fyrir sig 4 rd., sem lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Sakarfærslumennirnir við landsyfirréttinn hafa í engu tálmað sakarinnar frama.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á ómerkur að vera.

Sóknara við landsyfirréttinn, cand. juris A. B. Thorsteinsson, bera 5 rd. r. m., en svaramönnum

hinna ákærðu, organista P. Guðjohnsen og kancellíráði V. Finsen, hvorum fyrir sig 4 rd. r. m., sem lúkist þeim öllum úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 5. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 9/1855: Stjórnendur prentsmiðju landsins

g e g n

forstöðunefnd prentsmiðjunnar á Akureyri.

Með stefnu frá 6. marz seinastliðins áfrýja stjórnendur landsins prentsmiðju í Reykjavík, stiftsyfirvöldin, eftir gjafsóknarleyfisbréfi dómi, gengnum við Eyjarfjarðarsýslu aukarétt þann 20. október f. á., því viðvíkjandi, að forstöðunefnd Akureyrarprentsmiðju, þeir Daníel prestur Halldórsson, Jón prestur Thorlacius, alþingismaður Jón Jónsson, hreppstjóri Björn Jónsson, járnsmiður Benedikt Þorsteinsson, stúdent Bjarni Gunnarsson og umboðsmaður Stefán Jónsson, hafði látið prenta og síðan selja Balles barnalærdómsbók í evangeliskum kristilegum trúarbrögðum, sem áfrýjendurnir meina, að stiftsprentsmiðjan í Reykjavík hafi haft einkaleyfi til að prenta og selja, en við ofann téðan dóm í málinu eru þeir stefndu dæmdir sýknir af ákærum áfrýjendanna, og málskostnaður látinn falla niður.

Fyrir landsyfirréttinum hafa áfrýjendurnir látið

krefjast þess, að allt upplag þeirra í Akureyrarprentsmiðju 1853—1854 útkomnu barnalærdómsbókar dæmist fyrirgert til stiftsprentsmiðjunnar í Reykjavík, og að forstöðunefnd fyrrnefndrar prentsmiðju, þeir stefndu, borgi 400 rd. í skaðabætur til stiftsprentsmiðjunnar í Reykjavík, og að þeir sektist fyrir tiltæki sitt, greiði áfrýjendunum málskostnað með einhverju nægilegu, samt skrifarapeninga og réttartekjur, eins og ef málið ekki hefði verið gjafsóknarmál, og málfæslulaun með 30 rd. Þeir innstefndu hafa þar á móti gert þá réttarkröfu, að undirréttarins dómur yrði staðfestur, og þar við hafa þeir síðan bætt þeirri kröfu, að nokkur tilgreind orðatiltæki, sem áfrýjendanna málflutningsmaður hefur viðhaft, yrðu dæmd dauð og ósögð. Og líkri kröfu hafa áfrýjendurnir einnig hreyft gegn málflutningsmanni hinna innstefndu.

Úrslit málsins er, eins og sýnilegt er, komið undir úrlausn þess spursmáls, hvort stiftsprentsmiðjan í Reykjavík hafi forlagsrétt til barnalærdómsbókarinnar eður ekki. Þeir innstefndu hafa neitað þessu og sér í lagi reynt til að véfengja, að konungsúrskurðurinn frá 25. sept. 1795, sem áfrýjendurnir einkum byggja rétt sinn á, hafi veitt Landsuppfæðingarfélaginu, hvers réttindi stiftsprentsmiðjan í Reykjavík eftir kongsúrskurðinum frá 28. sept. 1831 hefur öðlzt, forlagsrétt til bókarinnar. Og þar næst hafa þeir farið því fram, að á þeirri tíð, sem þeir létu prenta barnalærdómsbókina í Akureyrarprentsmiðjunni, hafi verið orðinn svo almennur skortur á henni norðanlands, að stiftsprentsmiðjan hafi með

því að láta almenning skorta bókina fyrirgert forlagsrétti sínum, þó hann, sem þeir neita, virkilega hefði átt sér stað, en frá leyfisbréfinu frá 14. apríl [1852] viðvíkjandi stofnun Akureyrarprentsmiðjunnar verði engin sönnun leidd eður tekin í þessu máli í hag áfrýjendunum, en þar sé einungis svo að orði kveðið, að prentsmiðjan á Akureyri sem privat stofnun standi í engu sambandi við prentverkið, sem áður hafi verið á Hólum, og geti því ekki vonast eftir að fá eða öðlast neitt af þess réttindum, en til þeirra réttinda hafi forlagsréttur til barnalærdómsbókarinnar aldrei heyrt, þar sem það sé öllum vitanlegt, að bókin hafi aldrei verið prentuð í Hólaprentverki eða hún þaðan á prent út gengið. Hér verði því ekki farið eftir öðru en þeim oftnefnda konungsúrskurði frá 1795, enda hafi áfrýjendurnir ekki annað en hann fyrir sig að bera, né heldur hafi þeir borið annað fyrir sig rétti sínum til sönnunar.

Það verður þannig hér eingöngu að fara eftir þeim tilvitnaða konungsúrskurði frá 25. sept. 1795 í sambandi við konungsúrskurð frá 28. sept. 1831, og hinn fyrrnefndi úrskurður segir þá svo fyrir, að barnalærdómsbókina, sem búið var þá að leggja út á íslenzku að tilhlutun stjórnarinnar og síðan að yfirfara og endurskoða af hlutaðeigandi biskupi Skálholtsstiftis, skuli prenta á Landsuppfæðingarfélagsins forlag, og samkvæmt þessum úrskurði var bókin prentuð í félagsins prentsmiðju, og síðan hvað eftir annað, eftir því sem við þurfti, hefur bókin stöðugt verið prentuð í stiftsprentsmiðjunni, sem eftir konungsúrskurðinum frá 28. sept. 1831, hvers að ofan

er getið, tók við og eignaðist öll þau forlagsréttindi, sem Landsuppfræðingafélagið hafði öðlazzt eða útvegað sér, meðan það var uppi.

Eins og orðin eru í þeim tilvitnaða konungsúrskurði frá 1795, virðist það ekki vera efa undirorpið, að stjórnin hafi veitt Landsuppfræðingarfélaginu forlagsrétt til lærdómsbókarinnar, þar sem það með berðum orðum segir, að bókinu skuli prenta á félagsins forlag, og þessi skilningur á orðum úrskurðarins styðst þar að auki við þau önnur atriði í honum, sem að prentun bókarinnar lúta, einkum þau, að stiftsyfirvöldin áttu nákvæmlega að annast um, hvernig bókin væri úr garði gerð, því þar af leiddi nauðsynlega, að þau ekki gátu, þó þau hefðu viljað, falið prentun bókarinnar annarri prentsmiðju en Landsuppfræðingarfélagsins, sem var í grennd við þau, enda hafði konungsúrskurðurinn ákveðið, hvar bókinu skyldi prenta, og þessu boði voru stiftsyfirvöldin skyldug að hlýðnast. Landsuppfræðingafélagið hafði þannig fengið forlagsrétt að bókinni, því það hafði fengið hann sér veittan af stjórninni undir umsjón þeirra, sem hún hafði veitt myndugleika að annast um prentun bókarinnar og allt þar að lútandi. Að réttur til að prenta bókinu hafi einungis verið veittur í það eina skipti, eins og farið hefur verið fram á af þeim innstefndu, stríðir bæði móti orðunum í úrskurðinum: „Að bókinu skuli prenta á Landsuppfræðingarfélagsins forlag“, og einnig á móti því atriði, að bókin stöðugt þar eftir var mótmælalaust prentuð í félagsins prentsmiðju, meðan félagið var uppi. Undirdómarinn hefur ekki heldur fallizt á þessa

skoðun, en þar á móti hefur hann tekið fram, að ekkert sé upplýst um, að prentsmiðja félagsins, þegar hún að því undir lok liðnu varð eign landsins og komst undir opinbera stjórn (þ. e. stiftsyfirvaldanna), hafi verið tilskilin einkaréttur til bókarinnar. En þetta gagnsannast við konungsúrskurðinn 28. sept. 1831 sem áskilur landsins prentsmiðju öll þau sömu réttindi sem Landsuppfræðingarfélags prentsmiðjan hafi haft eður eignast, og þannig einnig til lærdómsbókarinnar.

Þar eð nú Landsuppfræðingarfélagið, eftir því að framan tilgreinda, átti forlagsrétt bókarinnar, hlýtur stiftsprentsmiðjan eftir þeim tilgreinda konungsúrskurði frá 1831 að hafa eignast hann, enda er forlagsréttur hennar hvorki fyrr né síðar fenginn öðrum í hendur, en bókin þess eðlis, að enginn getur látið prenta hana, nema hann hafi þar til öðlazzt leyfi stjórnarinnar, en það er svo langt frá því, að Akureyrarprentsmiðja hafi öðlazzt þenna rétt, að það þvert á móti er skýrlega tekið fram í leyfisbréfinu fyrir stofnun hennar, að hún geti ekki átt von á að eignast þau forlagsréttindi, sem Hólaprentsmiðja hafi haft, og þá ekki heldur þau réttindi, sem stiftsprentsmiðjan nú hefur, eður með öðrum orðum: Akureyrarprentsmiðju er ekki af stjórninni veittur forlagsréttur til nokkurra bóka, sem aðrir áttu forlagsrétt til, og þannig hafði Akureyrarprentsmiðja enga heimild til að taka bók þessa til prentunar, auk þess að hún að öðru leyti vegna bókarinnar einstaklega eðlis, eins og að framan er tilgreint, þurfti til þess sérstaklega

heimild eða leyfi stjórnarinnar, sem hún aldrei hefur beðið um eða öðlazzt.

Hins gamla Hólaprentverks forlagsréttindi, sem einnig hefur verið vitnað til, koma þessu máli ekki cið, því Landsuppfræðingarfélagið eignaðist forlag lærdómsbókarinnar með sérstaklegri og annarri heimild en við samsteypingu Hólaprentverks við Landsuppfræðingarfélagsins eftir kongsbréfi frá 14. júní 1799. Og þótt Hólaprentverk hefði verið í fullum gangi, þegar konungsúrskurðurinn frá 1795 kom út, hefði Hólaprentverk þó ekki átt neina heimtingu á prentun lærdómsbókarinnar, því síður sem Hólabiskup, sem þá var, einnig meðtók nefndan konungsúrskurð. Eigi heldur verður neitt leitt út af því atriði til hnekkis fyrir stiftsprentsmiðjunnar rétt í því hér greinda tilfelli, þó stjórnin að undirlagi biskupsins yfir Íslandi einu sinni á stríðsárunum, þegar allir aðflutningar hingað til lands og þá einnig á því, sem þurfti til prentverksins nauðpurfta, voru tepptir, lét prenta bókina í prentsmiðju Munaðarleysingjahússins, og það því síður sem Munaðarleysingjahúsið eftir á sleppte 5000 exemplörum af upplaginu við landsuppfræðingarfélagið (sjá þann af innstefndu tilvitnaða stað í dr. P. Péturssonar kirkjusögu bls. 347).

Af öllu þessu leiðir þá, að forstöðunefnd Akureyrarprentsmiðju heimildarlaust hefur ráðizt í að prenta barnalærdómsbókina, og fær það ekki réttlætt hana í þessu tilliti, þó hún hafi skírskotað til þess, að þá hafi verið skortur mikill á bókinni í Norðurlandi,

Því bæði er það, að hlutaðeigandi prestar, sem vitnað hafa um skort á bókinni, hvorki fyrr né síðar höfðu borið sig upp undan þessum fyrirborna skorti við réttan hlutaðeiganda, biskupinn, nema einn einasti, og líka eru vitnisburðir prestanna, sem komnir eru fram í málinu, um skort bókarinnar, eins og dagsetning þeirra ber með sér, allir ritaðir eftir það algerlega var búið að prenta bókina, svo forstöðunefndin, þeir innstefndu, gátu, þegar prentunin var afstaðin, ekki vitað með neinni vissu, að almennur skortur væri á bókinni, því það sést ekki, að þeir, sem vitnisburðina hafa ritað, hafi í þessu efni snúið sér að forstöðunefndinni eða ritað henni, fyrri en nefndin skoraði á þá. En hér við bætist það atriði, að áfrýjendurnir hafa leitt rök að því sennileg, að þessi skortur í raun réttari ekki hafi verið slíkur sem vitnisburðir prestanna kynnu virðast að gefa til kynna, hvað og kemur heim við þann tíma, sem liðinn var frá því bókinn seinast var prentuð í prentsmiðju landsins, samanbornum við tölu fermingarbarna á því tímabili, hvert atriði áfrýjendurnir skýrlega hafa upplýst.

Eftir þessum málavöxtum hlýtur réttarkrafa áfrýjendanna að takast til greina, þannig að þeir innstefndu, einn fyrir alla og allir fyrir einn, verði skyldaðir til að borga þær heimtuðu skaðabætur með þeirri tilteknu upphæð, 400 rd. r. m. og þann af málssókninni leidda kostnað fyrir báðum réttum, sem ákvarðast til 60 rd., svo og skrifarapeninga og réttartekjur, eins og málið ekki hefði verið gjafsóknarmál frá áfrýjendanna hálfu, og að lyktum laun til áfrýj-

endanna skipuðu málsfærslumanna, fyrir undirréttinum 15 rd. og fyrir landsyfirréttnum 30 rd. Þar á móti finnst ekki ástæða til að láta þá innstefndu sæta útlátum að öðru leyti til hlutaðeigandi sveitar-sjóðs eftir áfrýjandanna kröfu.

Hvað þá réttarkröfu innstefndu snertir, að þau í sóknarskjali áfrýjandanna málsfærslumanns frá 27. ágúst þessa árs,¹⁾ að prestar þeir og prófastar, sem gefið hafa vitnisburði sína um skort lærdómsbókarinnar, hafi gert það einungis „til að styðja eigingirni privatmanna“, verði dæmd dauð og ósögð, finnst eftir kringumstæðunum og með sérlegri hliðsjón af þeim blæ og þeim anda, sem ýmsir af vitnisburðum þessum hafa, ekki ástæða til að taka þessa kröfu til greina. Og sama er að segja um kröfu sækjandans, er lýtur að hinu sama fyrir hans leyti.

Að því leyti málið er gjafsóknarmál, vitnast, að málsfærslan hefur verið lögmæt, eins og líka meðferð sakarinnar við undirréttinn.

Því dæmist rétt að vera :

Forstöðunefnd Akureyrarprentsmiðju, þeir innstefndu, prestur Daníel Halldórsson, prestur Jón Thorlacius, alþingismaður Jón Jónsson, hreppstjóri Björn Jónsson, járnsmiður Benedikt Þorsteinsson, stúdent Bjarni Gunnarsson og umboðsmaður Stefán Jónsson, eiga einn fyrir alla og allir fyrir einn að borga fjögur hundruð ríkisdali í skaðabætur til stífsprentsmiðjunnar í Reykjavík.

1) Hér virðist eitthvað vanta í textann, t. d. viðhöfðu ummæli.

Svo greiði þeir og sækjendum málsins fyrir hönd téðrar prentsmiðju í málskostnað sextíu ríkisdali í ríkismynt, samt skrifarapeninga og réttartekjur, eins og málið fyrir áfrýjandanna hönd ekki hefði verið gjafsóknarmál. Og loks greiði þeir þeim fyrir áfrýjendurna skipaða sækjanda við landsyfirrétinn, organista P. Guðjohnsen, 30 rd. r. m. í málsfærslulaun, og við undirrétinn sýslumanni S. Schulesen fimmtán rd. r. m.

Það dæmda að greiða innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 5. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 15/1855: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

kaupmanni D. Thomsen.

Sök sú, sem hér ræðir um, er höfðuð eftir boði dómsmálaráðherrans frá 28. apríl fyrra ár gegn bæjarfulltrúa Reykjavíkur, kaupmanni Ditlev Thomsen, fyrir meiðyrði, er hann á að hafa talað við kancelliráð og bæjarfógeta Vilhjálmm Finsen, þegar nefnt kancelliráð var sem fógeti að taka lögtaki hjá greindum kaupmanni sekt nokkra, er hann við lög-reglurétt hafði dæmt hann í 1. desembermánaðar 1852. Við undirréttdóm þann, er seinast gekk í

sökinni og sem var 17. ágústmánaðar seinastliðins, er hinn ákærði dæmdur sýkn fyrir ákærum sækjandans, og sakarkostnaðurinn dæmdur úr opinberum sjóði, en þessum dómi hefur amtið skotið fyrir landsyfirréttinn.

Að vísu eru enn þá töluverðir formgallar við meðferð sakarinnar við undirréttinn, en þeir virðast þó ekki að vera slíkir, að ekki sé óhætt að dæma sökina í aðalefninu, enda vildi það og eftir kringumstæðunum valda ákærða ópolandi biðar með að fá sökina útkljáða, ef hún enn á ný skyldi þurfa að koma fyrir undirréttinn, hvar hún þegar þrisvar sinnum er búin að vera undir dómara aðgerðum.

Hvað nú hin átöluðu meiðyrði snertir, þá eru þau eftir þeirri í réttinum framlögðu útskrift af fyrirtæðri fógetagerð í því fólgin, að ákærði hafi sagt, þegar bæjarfógetinn kom til hans þann 24. nóvember 1853 til að taka lögtaki áminnsta sekt og krafði hann borgunar, „að hann því síður gæti fengið af sér að greiða sektina sem hún með þessa fógeta vitund sem dómara styddist við þann ranga (falske), vilhalla (interesserede) vitnisburð kaupmanns S. Sivertsens, er hann hefði gefið 16. október 1852 og eiðfest 31. október 1852, hvers vegna hann yrði að geyma sér rétt gegn öllum hlutaðeigendum fyrir þetta áformaða, sig meiðandi fjárnám“.

Þess ber að geta, að þessi orð ákærða eru rituð á dönsku í fógetagerðinni, eins og hún er öll rituð í því máli. Eins ber og að geta þess, að það var ekki 31. október 1852, heldur 21. s. m., er kaupmaður Sivertsen sór í málinu, er ákærði var dæmdur í

sektina, og að hann þá vann eið að framburði þeim, er hann þann dag hafði gefið í málinu, en ekki að þeim bréflega vitnisburði, er hann áður, 16. október s. á. gaf frá sér undir eiðs tilboð.

Ákærði hefur nú skýrt svo frá, að það engan veginn hafi verið áform sitt að meiða bæjarfógetann við fjárnámið. Hann hafi aðeins viljað taka fram ástæðu sína fyrir því, hvers vegna hann áleti dóminn rangan, og hvers vegna hann áskildi sér rétt gegn hlutað-eigendum út af fjárnáminu, er á honum byggðist. Væru því orð þau, sem í útskriftinni af fjárnámsgerðinni standa, meiðandi fyrir bæjarfógetann, hefði hann aldrei talað þau, heldur hefðu þá orð sín hlotið að hafa fallið öðruvísi en þar stendur, því á útskriftinni megi ekki byggja, þar eð hún geti verið óáreiðanleg, sem fleiri útskriftir kancelliráðs Finsens séu, upp á hvað hann þykist hafa fundið mörg dæmi. Undirrætturinn hefur og álitið hin átöluðu orð ekki fullsönnuð, af því hinn ákærði ekki hafi samkvæmt tilskipun 15. ágúst 1832 10. gr. skrifað undir fjárnámið í fógetabókina. En eins og það virðist óeðlilegt að heimta, að þeir, sem fjárnám er gert hjá, skuli skrifa undir gerðina í fógetabókinni, svo verður og slíkt boð ekki heldur leitt út af áminnstum laga-stað, er aðeins talar um málspartanna og annarra, sem mætt hafa, undirskriftir í þingbókina í eiginlegum málaþrætum. Villur þær, er ákærði þykist hafa fundið í ýmsum útskriftum kancelliráðs Finsens, eru og flestar lítilfjörlegar ritvillur, og snerta fæstar útskrift þá, er hér ræðir um.

Það virðist þannig engin ástæða fram komin til

að rengja hina framlögðu útskrift af fjárnámsgerðinni eður til að efast um, að hinn ákærði hafi sagt það, sem þar stendur, og það því síður sem hann ekki hefur tilgreint, í hverju hafi verið rangt bókað eftir sér.

Hvað nú hin átöluðu orð sjálf snertir, þá má það álítast nóg samlega sannað, að í framburði kaupmanns Sivertsens, er hann vann eið að 21. október 1852, hafi verið nokkrar missagnir, og það er því ekki næg ástæða til að rengja ákærða, sem er ólög-lærður maður, er hann segist hafa kallað vitnisburðinn rangan (falskan) einungis vegna þeirra missagna, eða til að álíta, að hann skyldi hafa meint með því — móti hverju hann með öllu hefur borið — að kaupmaður Sivertsen hefði móti betri vitund svarið rangan eið og þannig gert sig sekan í meinsæri.

Það er og viðurkennt af kancellíráði Finsen, að ákærði hefur komið til hans og minnzt við hann á missögli í vitnisburði kaupmanns Sivertsens, svo það má álíta fyrir satt, að kancellíráð Finsen hafi vitað, áður en hann felldi dóm í málinu, að vitnisburðurinn ekki væri laus við missögli, eður ekki að öllu réttur.

Ennfremur kveðst ákærði hafa kallað vitnisburð Sivertsens vilhallan (interesseret), af því hann hafi álitnið greindan kaupmann vilhallt (interesseret) vitni í málinu, og til þessa virðist hann hafa haft nokkra ástæðu, þar eð vitnisburður Sivertsens að nokkru leyti laut að því að vitna um, hvort hann hefði selt kaupmanni Siensen svæði nokkurt, er ákærði þóttist vera eigandi að eða hafa nokkurs konar rétt yfir.

Það er nú að vísu svo, að oftnefndur dómur engan veginn eingöngu er byggður á þessum framburði Sivertsens, eins og það og getur verið vafasamt, hvort hann nokkuð styðjist við hann eða ekki, en ákærða virðist þó á hinn bóginn nokkuð vorkennanda, þó hann hafi hugsað, að vitnisburður Sivertsens muni hafa haft nokkur áhrif á úrslit málsins, og það sér til meins — og annað virðist ekki liggja í orðum hans — þar eð dómarinn eftir að báðir málpartarnir voru búnir að láta málið til dóms, og hann að taka það undir dóm, áleit skyldu sína að taka það fyrir aftur „til að fá það upplýst sem vera ber“ í sambandi við það, að það var ekki fyrri en eftir þetta var skeð, að vitnisburðar kaupmanns Sivertsens var leitað, eins og líka dómarinn við þessi tækifæri hefur getið þess, að úrslit málsins hlytu að vera mjög komin undir því, hver notað hefði og ætti fyrrtæða lóð (at spörgsmaalet om besiddelses og ejendomsrétten maatte anses at være ikke uden vigtighed i nærværende sag), og einmitt um þetta hljóðar vitnisburður Sivertsens, nefnilega um það, hver notað hafi lóðina og ætti hana.

Eftir þeim skilningi, sem ákærði hefur lagt í orð sín, virðist þannig ekki fullnæg ástæða til að álíta móti neitun hans, að hann hafi ætlað sér að meiða fógetann með hinum átöluðu orðum, og það virðist mega færa það til sanns vegar, að hann með þeim ekki hafi viljað segja annað, en að hann ekki vildi borga sektina, þar hann áleti dóminn, er hún byggðist á, rangan, af því að hann styddist við vitnisburð kaupmanns Sivertsens, er væri vilhallt vitni í málinu,

og á hvers vitnisburði því ekki yrði byggt, auk þess sem vitnisburðurinn sjálfur væri ekki laus við misögli, og þannig lýsti óáreiðanlegleika sínum. Að vísu þurfti ákærði ekki að áskilja sér neinn rétt gegn hlutaðeigendum út af því, þó fjárnámið fram færi, þar eð hann eins fyrir því gat áfrýjað því, ef hann áleit sér í nokkru misboðið með því, og því síður að fara að tilfæra ástæður fyrir því, hvers vegna hann gerði það, en það getur þar fyrir ekki orðið saknæmt, þó það í rauninni væri þýðingarleysa.

Ákærða verður þannig að dæma sýknan fyrir ákærum sækjandans í sökinni, hvar á móti honum ber að bera allan af henni löglega leiðandi kostnað, að svo miklu leyti sem þar um ekki áður hefur verið öðruvísi ákveðið með landsyfirréttdómum frá 23. okt. 1854 og 5. marz 1855, og þar á meðal til sóknara við landsyfirrétttinn 6 rd. í sakarfærslulaun. Laun svaramanna hins ákærða — er eftir áminnstum landsyfirréttdómi frá 5. marz 1855 eiga að lúkast af undirdómaranum, sýslumanni Baumann — lögfræðings Jóns Guðmundssonar við undir og yfirrétttinn ákvarðast til 5 rd. og kandidats A. B. Thorsteinssonar við yfirrétttinn 5 rd. r. s. Laun þess við undirréttinn að boði dómsmálaráðherrans setta sóknara, sem ákvarðast til 4 rd. r. s. virðast eftir kringumstæðunum og með hliðsjón af tilskipun frá 24. jan. 1838 15. gr. eiga að borgast úr opinberum sjóði.

Þó mikill dráttur hafi orðið á sökinni við undirréttinn og meðferð hennar þar farið nokkuð óhönduglega, virðist þó ekki næg ástæða til að láta það fremur en komið er varða undirdómarann ábyrgðar. Að öðru

leyti virðist sókn og vörn við undir- og yfirrættinn, þótt sumstaðar sé nokkuð freklega að orði kveðið, efir kringumstæðunum að hafa verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði, kaupmaður Ditlev Thomsen, á í sök þessari af sóknarans ákærum sýkn að vera, þó þannig að hann borgi allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, að svo miklu leyti sem þar um ekki öðruvísi er ákveðið í landsyfirrættardómum frá 23. okt. 1854 og 5. marz 1855, og þar á meðal til sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Guðjohnsens, 6 rd. í sakarfærslulaun. Laun svaramanna hins ákærða, lögfræðings Jóns Guðmundssonar við undir- og yfirrættinn og candidatus juris A. B. Thorsteinssonar við yfirrættinn, ákvarðast til 5 rd. til hvors þeirra fyrir sig. Laun þess við undirrættinn skipaða sóknara, organista P. Guðjohnsens, 4 rd., borgist úr opinberum sjóði.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.
Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1855, hinn 19. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 14/1855: Símon Bjarnason í Gröf

gegn

Jóni Bjarnasyni.

Bóndinn Símon Bjarnason á Gröf í Mosfellssveit hefur skotið til landsyfirrættarins pólitírættardómi, gengnum af sýslumanninum í Gullbringu- og Kjósar-

sýslu, Baumann, í máli millum hans og hins stefnda, Jóns Bjarnasonar, út af því, að áfrýjandinn hefði tekið kindur hans og rekið út úr nýbýlis síns Klapparholts landi, hvar téður Jón þóttist hafa rétt til að láta þær vera. Krafðist téður Jón við pólitíréttinn, að nefndur Símon yrði fyrir þetta tiltæki sektaður með ofríkisbótum o. s. frv. og sömuleiðis dæmdur eftir laganna strangleika fyrir það, að hann hefði kallað sig þjóf að landinu. Mundu orð þau nema því, að það bæri að dæma hann fyrir þau eftir 6–22–2, eður í hið minnsta eftir 6–21–4. En við áminnstan dóm pólitíréttarins var áfrýjandinn sektaður um 5 rd. til fátækra fyrir reksturinn á kindunum, en að öðru leyti dæmdur sýkn fyrir ákærum klagandans. Auk þessa var hann sektaður um 4 rd. til dómsmálasjóðsins fyrir það, að hann ekki hefði mætt sjálfur fyrsta daginn, er þingað var í málinu, en málskostnaður látinn falla niður.

Aðalréttarkrafa áfrýjandans hér fyrir réttinum er, að dómur þessi verði dæmdur ómerkur, þar eð málið ekki hafi verið fyrir sáttanefndinni, en hinn stefndi hafi þó við undirréttinn krafizt æruleysis dóms yfir sér.

Það leiðir nú beinlínis af boðum tilskipunar 20. jan. 1797 13. og 14. gr., sem hér á landi gildir, sjá meðal annars tilsk. 21. desbr. 1831 III, að mál þetta er þess eðlis, að ekki mátti ganga dómur í því, nema áður hefði verið í því leitað um sættir fyrir sáttanefndinni, hvað þó ekki hefur verið gert, sem og af boðum D. L. 1–5–19, sbr. tilsk. 3. júní 1796 24. og 36. gr., að sýslumaðurinn eftir þeirri við pólitíréttinn

gerðu réttarkröfu sækjandans þar ekki mátti einn dæma í málinu, heldur átti að taka sér meðdómsmenn til þess, og verður undirréttarins dómur í málinu þessara galla vegna að dæmast ómerkur.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á ómerkur að vera.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1856, hinn 7. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 20/1855: Candidatus A. B. Thorsteinsson skipaður sóknari

g e g n

Guðmundi Péturssyni og Magnúsi Einarssyni.

Með Reykjavíkurbæjar aukaréttardómi 15. nóvember næstliðins eru hinir ákærðu, húsmaður Guðmundur Pétursson og unglingspiltur Magnús Einarsson, dæmdir, hinn fyrirtaldi fyrir þjófnað og ólöglega meðferð á fundnu fé til að sæta 3×5 daga vatns og brauðs straffi og til að borga allan af sökinni leiðandi kostnað, að því leyti honum við kemur, hinn síðarnefndi þar á móti, sem ákærður hefur verið fyrir hluttekningu í ólöglegri meðferð á fundnum munum, sýkn fyrir ákærum réttvísinnar, en skyldaður, sem hinn, til að greiða sakarinnar kostnað, að því leyti honum við kemur. Þessum dómi hefur ákærði Guðmundur Pétursson skotið til landsyfirréttarins,

og eins suðuramtið vegna hins meðákærða Magnúsar Einarssonar.

Hvað nú hinn ákærða Guðmund Pétursson áhrærir, þá er það ljóst bæði af viðurkenningu sjálfs hans og líka öðrum atvikum, að hann hinn 12. októbermánaðar í haust, er var, hefur stolið malsekk, með nokkru af mör og haustull í frá ferðamanni hér í Reykjavík og í fyrra vetur kvenkraga og duggarapeysu, er allt til samans hefur verið virt á 2 rd. 1 sk. eða 2 rd. 8 sk. Er sumt af þessu aftur heimt eigendum sínum, en fyrir hitt hafa þeir fráfallið endurgjaldi. Auk þess var hann fyrir 4 árum síðan staðinn að lítilfjörlegum ullarþjófnaði, og í vetur reyndi hann að stela kistli frá ferðamanni með nokkru af matvælum í, en varð að hætta við það aftur, þar hann ekki treystist til að koma honum undan, svo ekki á bæri. Hefur áminnst ull verið virt á 8 sk., en kistillinn með því, sem í honum var, á 2 rd. Og loksins fann hann í fyrra vetur niðri á bryggju hér í bænum 5 eða 6 blauta og snjóuga saltfiska, er einhver ferðamaður virðist að hafa gleymt þar, og í sumar, er var, beizli með koparstöngum hér inni á mýrum, er þar hefur týnt. Hvorugu þessu lýsti hann á löglegan hátt, át fiskana, er virtir hafa verið á 24 eða 32 sk., en beizlið seldi hann hinum meðákærða Magnúsi Einarssyni fyrir 2 rd. 32 sk.

Pegar nú undirdómarinn hefur ákveðið hinum ákærða, sem kominn er á lögaldur í sakamálum, en aldrei áður hefur verið ákærður né dæmdur fyrir nokkurt lagabrot, 3×5 daga vatns og brauðs hegningu fyrir smástuldi þessa og afbrot hans, þá virðist hegning þessi hæfilega tiltekin, og ber því að stað-

festu undirréttardóminn í þessu tilliti. Hvað þar á móti hinn ákærða Magnús Einarsson snertir, þá er það að vísu svo, að hann með vitund og leyfi föður síns keypti áminnst beizli af oftnefndum Guðmundi Péturssyni og áskildi sér að fá verðið aftur, ef eigandi leiddi sig að beizlinu. En með því, auk annars, að það má álítast, að kaup þetta hafi fram farið einhvern tíma á tímabilinu frá 16. ágúst til 3. september í haust, er var, óvíst, hvenær, er engin vísu fram komin fyrir því, að ákærði hafi þá, er kaupið gerðist, verið kominn á lögaldur í sakamálum, þar eð hann fyrst varð 15 ára 26. ágúst 1855. En af þessu leiðir, að það ber að dæma hann — hvað undirdómarinn og virðist að hafa meint — sýknan fyrir ákærum sóknarans í sökinni, sem og frían við alla hluttekningu í lúkningu sakarkostnaðarins, er hinum ákærða Guðmundi Péturssyni ber að greiða tvo parta ($\frac{2}{3}$) af, en einn partinn ($\frac{1}{3}$) ber að lúka úr opinberum sjóði. Og þessu samkvæmt er undirréttarins dómi að breyta, en hann að öðru leyti að staðfesta.

Sakarfærslulaun þau, er svaramönnum hinna ákærðu við undirréttinn hafa verið dæmd, samþykkjast, en laun sóknara við landsyfirréttinn ákvarðast til 5 rd., en svaramanns hinna ákærðu þar til 4 rd., er lúkist sem annar kostnaður sakarinnar.

Rekstur, meðferð og vörn sakarinnar við undirréttinn og eins sókn og vörn hennar við landsyfirréttinn hefur allt verið lögmætt.

Því dæmist rétt að vera :

Magnús Einarsson á af sóknarans ákærum í sökinni sýkn að vera. Í straffsins tilliti á ákærða Guðmundi Péturssyni á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Ákærða Guðmundi Péturssyni ber að lúka tveim hlutum ($\frac{2}{3}$) sakarkostnaðarins, en einn hluti ($\frac{1}{3}$) hans lúkist úr opinberum sjóði. Sóknara við landsyfirréttinn, Candidatus juris A. B. Thorsteinsson, bera 5 rd., en svaramanni þar hinna ákærðu, organista P. Guðjohnsen, 4 rd. í sakarfærslulaun, er lúkist á sama hátt sem annar kostnaður sakarinnar.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.
Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1856, hinn 7. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 17/1855: Candidatus A. B. Thorsteinson skipaður sóknari

g e g n

fyrrum aðstoðarpresti M. H. Thorlaciusi.

Að tilhlutun norður og austuramtsins er aðstoðarprestur Magnús Thorlacius frá réttvísinnar hálfu ákærður fyrir það, að hann haft hafi á boðstólum meðal til að eyða barnspunga kvenna, sem og fyrir það, að hann hafi reynt til þess að koma öðrum til að brúka þessi meðöl.

Með dómi sýslumannsins í Eyjafjarðarsýslu er

ákærði hinn 5. október, er seinastur leið, dæmdur „sýkn af ákæru sakarinnar“, en þó skyldaður til að borga kostnað til hennar, og þar á meðal laun til svaramanns síns í héraði, 4 rd. ríkismyntar. En þessum dómi hefur ákærði skotið til landsyfirréttarins.

Að því leyti ákærði, eins og að ofan er á vikið, er dæmdur „sýkn af ákæru sakarinnar“, mætti það að vísu virðast, að hann ekki geti áfrýjað dóminum, þar sem hin ídæmdu sakarkostnaðar útlát ekki geta til greina komið sem objectum appellabile, hvar af þá aftur ætti að leiða sakarinnar frávísun frá landsyfirréttinum, en á hinn bóginn er það engan veginn af undirréttarins dómi ljóst, hverja þýðingu þau af undirdómaranum brúkuðu orðatiltæki „sýkn af ákæru sakarinnar“ („fri for sagens tiltale“) eigi að hafa, því síður sem ákærði í dómsins forsendum einungis er álitinn að eiga að dæmast „alsýkn fyrir hegningu.“ Og líka ber þess að gæta, að hinn ákærði er í embættisstöðu, og að honum sem þjóni hins opinbera er um varðandi, að engin blettur og allra sízt fyrir slíkan glæp, sem hér er umtalsefnið, hvíli á honum. En það atriði, að hann er skyldaður til að borga sakarinnar kostnað, getur eitt fyrir sig haft skaðleg áhrif á álit hans og lífsstöðu eftirleiðis. Það virðist því að verða að vera honum mikils varðandi, að sökin sé prófuð af æðra rétti. Alls þessa vegna, sem og með hliðsjón til grundvallarreglnanna í 1–6–18 in fine álízt yfirgnæfandi ástæða til þess ekki að frávísa sökinni, sem því ber hér undir dóm að taka.

Hvað sökina sjálfa því næst snertir, eru fyrstu

upptök hennar sprottin af framburði hins ákærða sjálfs í barnsfaðernislýsingarmáli Sigurðar nokkurs Jósefssonar, en í aðalefninu út af umkvörtun eða framburði Ingibjargar Magnúsdóttur á Akureyri við norðurantið, sem inniheldur, að hinn ákærði hafi haft fósturdrífandi meðöl á boðstólum við Indriða gullsmið Þorsteinsson á Akureyri og Magnús Jónsson, sem þá var á Grund í Eyjafirði, og ef til vildi einnig við bróður sinn Hallgrím járnsmið Thorlacius, hverir menn, eins og réttargerðirnar bera með sér, allir áttu þungaðar stúlkur. Með þeim í sökinni teknu prófum hefur þessi sakargift samt engan veginn getað sannazt upp á hinn ákærða, en miklu fremur leitt í ljós, að þessi sakargift í öllu verulegu er sprottin af drykkju og sveitarslaðri, því hvað framburð Indriða gullsmiðs snertir viðvíkjandi þeim ummælum, sem ákærði ætti að hafa haft við hann og lúta ættu að því, að hann hefði boðið honum fósturdrífandi meðöl, eru ummæli þessi bæði óljós í sjálfu sér, og líka hefur ákærði gefið orðum sínum allt annan skilning en Indriði vill hafa lagt í þau, og þó sá skilningur þeirra, sem ákærði segist hafa sagt þau í, eigi sé allskostar eðlilegur, eftir því sem hér stóð á, er þó ekki ástæða til, gegn neitun hans, að leggja annan skilning í þau en þann af ákærða tilgreinda.

Hvað vitnisburð Magnúsar Jónssonar þar næst snertir, hefur ákærði fastlega borið á móti því að hafa viðhaft þau orð, sem þetta einstaka vitni hefur tilgreint, og þau hljóta því að álítast sem öldungis ósönnuð, og það því heldur sem ekki var kostur á að

bera vitnið saman við hinn ákærða vegna fjarlægðar þeirra hvors frá öðrum.

Viðvíkjandi loks fleipri því, sem haft hefur verið eftir járnsmið Hallgrími Thorlacius um það, að sér hefði staðið til boða meðal eða eitthvað, sem hann ekki hefði viljað þiggja, og sem eftir sambandinu hefði átt að lúta að því að eyða þunga barnsmóður hans, er það athugandi, að Hallgrímur hefur gersamlega synjað fyrir það, að sér hafi nokkurn tíma verið boðin slík meðöl eða hann beðið um þau, eða nokkur stungið upp á því við sig að brúka þau, og allra sízt, að ákærði hafi átt þar nokkurn hlut að, enda er það vitnað, að Hallgrímur hafi, þegar hann skyldi hafa viðhaft fleipur það, sem hér er umtals-efnið, verið mjög drukinn. Og annað vitnið, sem segist hafa heyrt hann viðhafa þessi ummæli, segir, hann hafi verið svo drukinn, að vitnið skildi ekki helminginn af því, sem hann sagði. Það liggur þannig í augum uppi, að ekki verður hið allra minnsta byggt á þessum framburði í því hégreinda tilliti.

Að barnsmóðir Hallgríms, eins og réttargerðirnar bera með sér, fékk hjá ákærða, meðan hún var þunguð, eitthvað í afmæltum skömmtum til þess að drekka af, sem hún þó ekki gerði, getur ekki sannað neitt í þessu efni, því það er engin ástæða til að véfengja framburð ákærða, að þetta hafi verið blóðhreinsandi the (bitterthe), og ekkert er komið fram undir sökinni, sem lúti að því, að Hallgrímur hafi átt nokkurn þátt að þessari tilætluðu meðalabrukun.

Eftir því, sem þannig er tilgreint, getur það þannig ekki álitizt, að hér sé komin fram nokkur sönnun

fyrir því, að hinn ákærði hafi gert sig sekan í þeim misverknaði, sem hann er ákærður fyrir, þar sem hvorki er sannað upp á hann, að hann hafi haft fósturdrífandi meðöl á boðstólum, né heldur það allra minnsta upplýst um, að hann hafi látið þau úti við nokkurn mann, eða sjálfur brúkað þau við nokkurn óléttan kvenmann. Og þannig hlýtur landsyfirrétturinn að vera undirdómaranum samdóma í því, að ákærða beri að dæma sýknan af gefinni sök, og það þannig, að hann einnig eigi að vera frí fyrir að borga sakarinnar kostnað, sem réttilega ber að greiða úr opinberum sjóði, þar sem lögsóknin gegn ákærða eftir þeim upplýstu málavöxtum ekki hefur neitt það við að styðjast, sem til hlítar gæti réttlætt hana.

Hvað meðferð sakarinnar snertir, fær landsyfirrétturinn ekki leitt hjá sér að leiða undirdómarans athygli að því, að sú aðferð hans að láta þau yfirheyrdu vitni vinna eið, hvenær sem játurn hins ákærða vantaði, ekki er samkvæm laganna grundvallarreglu í því efni, þar sem það engan veginn flýtur af reglunni í 3. gr. í tilsk. 13. okt. 1819, að eiðtaka ætíð sé nauðsynleg, þegar játurn ákærða skortir, heldur er það miklu fremur ljóst, að þegar svo stendur á, að þeir framkomnu vitnisburðir, þó þeir séu eiðfestir, ekki geta sannað neitt upp á hinn ákærða, þá ber ekki að taka vitnin í eið, þegar að öðru leyti ekki eru líkur til, að eiðtakan leiði til þess, að ákærði játi brotið, sem honum er gefið að sök, upp á sig, þar sem það er auðsætt, að þessi ofbrúkun eiðsins rýrir kraft hans og helgi í augum almennings. En þó gildir þetta

sér í lagi um eiðtöku hins ákærða, sem fór fram þann 18. júlí, því þó rannsókninni þó einkum væri stefnt að Sigurði Jósefssyni, var þó eftir kringumstæðunum yfirgnæfandi ástæða til þó ekki að taka eið af ákærða, af því hann rétt á undan, eða þann 17. maí, var búinn að gefa skýrslu, sem að vísu hlaut að leiða dómarans athygli að því, að ákærði, eins og á stóð, kynni að verða bendlaður við Sigurðar sök öðruvísí en þá var komið fram, og eiðtakan verða rannsókn málsins til fyrirstöðu, ef hún snerist gegn ákærða.

Að öðru leyti hefur meðferð sakarinnar og vörn hennar í héraði verið forsvaranleg.

Þau svaramanni í héraði ákveðnu laun samþykkjast.

Þeim hér við réttinn skipuðu málsfærslumönnum bera 6 rd. hvorum fyrir sig, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar, borgist þeim úr opinberum sjóði.

Sókn og vörn við landsyfirréttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, aðstoðarprestur Magnús Thorlacius, á af sóknarans ákærum í sök þessari sýkn að vera.

Sá af lögsókninni löglega leiddi kostnaður, og þar á meðal laun til hins skipaða sóknara fyrir landsyfirréttinum, Cand. juris Árna Thorsteinssons, og svaramanns þar, organista P. Guðjohnsens, 6 rd. ríkismyntar til hvors um sig, borgist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1856, hinn 24. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 19/1855: Candidatus juris A. B. Thorsteinsson skipaður sóknari

g e g n

Guðmundi Snorrasyni úr Skaftafellssýslu.

Með Skaftafellssýslu aukaréttardómi frá 22. ágúst árið, sem leið, er ákærði, unglingspiltur Guðmundur Snorrason á Ketilsstöðum, 24 ára gamall, fyrir að hafa farið inn í læst skemmuhús sama staðar um kvöldtíma og stolið þaðan 24 skildinga virði í kjöti, dæmdur til 15 vandarhagga refsingar, samt til að lúka ígjaldi hins stolna og kostnaði öllum sakarinnar, þar á meðal 2 rd. launum til síns skipaða svaramanns í héraði. Dómi þessum hefur suðuramtið skotið til landsyfirrættarins atkvæða.

Við gegnumlestur undirréttargerðanna í sök þessari finnst engin dómstefna hafa í henni verið út gefin né ákærða verið birt við undirréttinn, hvert atriði báðir sakarfærslumennirnir hér við réttinn hafa til greina tekið og þess vegna krafizt ónýtingar bæði undirréttardómsins og sakarinnar meðferðar í héraði. Þetta er og gagnstætt bæði réttarvenju í sakamálum, sem og löggjöfinni um meðferð sakamála, þar sem tilsk. 3. júní 1796, 29. gr. bersýnilega ætlast til, að sóknarinn í sökinni ætíð gefi út stefnu til ákærða, og eftir tilsk. 24. jan. 1838 í 15. gr. eru þær skyldur, er sóknarinn áður hafði á hendi, auk annars, lagðar undirdómaranum á herðar. Að vísu hefur undirdómarinn í sök þessari, rétt í því sökin

var undir dóm tekin, látið ákærða fráfalla stefnu og birtingu hennar til að heyra dóm upp kveðinn í málinu, en eftir orðunum virðist þetta einungis að miða til fyrirkalls til að vera við dómsuppsögnina, en ekki til eiginlegrar ákæru og dómstefnu, sem átti að ganga á undan ákærunni. Og þó þetta stefnufráfall ákærða næði til hvort tveggja, fær landsyfirrætturinn ei séð, að þeir, sem lögsóttir eru fyrir misbrot gegn sakalögnum, hafi það vald yfir formlegri meðferð sakarinnar þeim á móti, að þeir geti frásagt sér því, sem löggjöfin að öðru leyti hefur fyrirskipað borgaralegum réttindum til tryggingar, eða það sæmi undirdómara að nota það vald, sem hann hefur yfir þeim ákærða, til að láta hann samþykkja formgalla á sakarinnar meðferð.

Þegar nú hér við bætist, að svaramaður þess ákærða, sem hér er sakfelldur, er ekki látinn leggja samþykki sitt á hans stefnufráfall, og að þessi svaramaður ekki sést að hafa verið viðstaddur próf þau, er fram fóru þann 7., 9. og 12. ágúst f. á, eftir að lögsóknin var hafin og frumprófum þeim var lokið, er svaramaðurinn hafði ein við að styðjast, fær rétturinn ei hjá því komizt að taka áðurnefnda frumkröfu beggja sakarfærslumannanna hér við réttinn til greina, og er því þann í sökinni dæmda undirrættardóm og sakarinnar meðferð við undirrættinn frá 7. ágúst f. á. ómerkt að dæma.

Sóknara hér við réttinn bera 5 rd. r. m. og svaramanni 4 rd. r. m., sem eftir kringumstæðunum, eins og annar kostnaður sakarinnar við landsyfirrættinn, eiga að borgast úr opinberum sjóði.

Frekar en áður er sagt, finnst sakarinnar meðferð við undirréttinn ekki hafa verið vítaverð, en sókn og vörn hér við réttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur í sökinni og hennar meðferð þar frá 7. ágúst f. á. á ómerkt að vera.

Sóknara við landsyfirréttinn, candidatus juris A. Thorsteinsson, bera 5 rd. r. m. og svaramanni, organista P. Guðjohnsen, 4 rd. r. m. í sakarfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar við landsyfirréttinn, lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1856, hinn 25. marz

d ó m u r

í málinu nr. 18/1855: Páll prestur Ingimundarson m. fl.

g e g n

verzlunarfulltrúa S. Benediktsen og skiptaráðandanum í þrotabúi Jóns gullsmiðs Bernharðssonar.

Aðstoðarprestur Páll Ingimundarson, bóndi Gísli Magnússon, Vigfús Bjarnason, Þórður Pálsson og Hannes Hannesson, sem allir eiga til skuldar að telja í þrotabúi Jóns gullsmiðs Bernharðssonar, hafa áfrýjað skiptaúrskurði bæjarfógetans í Reykjavík frá 11. maí seinastliðins, með hverjum hinum inn-

stefnda verzlunarfulltrúa S. Benediktsen eru úrskurðaðir 437 rd 78 sk. í skaðabætur úr téðu þrotabúi. Hafa áfrýjendurnir krafizt þess, að þessar úrskurðuðu skaðabætur verði dæmdar ástæðulausar, og til vara, að þær, ef þær verði látnar komast að, ekki fái hærri rétt en reikningskröfur (illikvide fordringer). Hinn innstefndi hefur þar á móti gert þá aðalréttarkröfu, að skiptaréttarins afsagði úrskurður verði staðfestur, en þó jafnframt seinasta réttardag í málinu heimtað, að því yrði frávísað af þeirri ástæðu, að útskriftin af skiptaréttargerðunum væri ófullkomin. En bæði þess vegna, að þessi réttarkrafa er komin of seint fram, og líka af því, að sá, sem einungis áfrýjar einu sérstöku atriði af skiptum, ekki þarf að leggja fram skiptaakt, er innihaldi allt það, er gerzt hefur á skiptunum, heldur nægir, að sá akt, er hann leggur fram, innihaldi það, sem farið er fram viðvíkjandi því atriði, sem þrætan rís út af, og þetta á sér stað með skiptagerning þann, sem hér er kominn fram, getur frávísunarkröfu hins innstefnda ekki orðið framkvæmt (sic).

Hvað þar næst málið sjálft áhrærir, er það þannig undir komið, að innstefndi verzlunarfulltrúi Benediktsen og Jón gullsmiður Bernharðsson gerðu þann 3. desember 1852 þann samning sín á milli, að hinn fyrrnefndi skyldi selja áminnstum Jóni Bernharðssyni timburhús, er hann átti hér í bænum, fyrir 1200 rd., er borgast skyldi á 6 árum með 200 rd. árlega. Þeir fyrstu 200 rd. áttu eftir samningnum að borgast 1. Augusti 1853, og innstefndi eða selj-

andi þá að flytja úr húsinu og fá það í hendur kaupanda. En áður en af þessu yrði selur Jón Bernharðsson þann 28. apríl 1853 fram bú sitt sem gjaldþrota í hendur hlutaðeigandi skiptaréttar. Var þá húsið við uppskrift á búinu ekki tekið inn í eða talið með protabúinu, því hvorki heimtaði seljandi það né heldur skiptaráðandi, og eigi greiddi þessi heldur úr búinu, þar sem þess af seljanda ekki var farið á leit, þá í samningnum áskildu fyrstu tvö hundruð ríkisdali hinn fyrsta Augusti 1853, heldur leið svona og beið þangað til þess, að hinn innstefndi þann 23. nóvember næst á eftir bað bæjarfógetann að bjóða húsið upp til sölu. En þar eð ekki fékkst hærra boð í húsið en 710 rd. og seljandi lét í ljósi, að húsið ekki gæti selzt fyrir þetta boð, var ekki gefið hamarshögg. En sama daginn og þessi uppboðstilraun fór fram sendi hinn innstefndi skiptaréttinum skaðabótakröfu upp á búið, miðaða við mismuninn milli þess umsamda söluverðs og þess verðs, sem á uppboðinu hafði verið boðið, og hvers þegar var getið, og var krafan að upphæð upphaflega 490 rd., en síðar lækkaði innstefndi hana niður í 437 rd. 78 sk., og með þessari upphæð er hún honum úrskurðuð af skiptaréttinum úr protabúinu.

Að því leyti skaðabótakrafan frá hins innstefnda hálfu er byggð á því, að í húsið, sem krafan rít út af, hafi við uppboðið, sem á því var þannig haldið, verið boðið þeim mun minna sem henni samsvarar, virðist það í augum uppi, að þetta uppboð ekki verði með nokkurri vissu gert að undirstöðu fyrir þeim

heimtuðu skaðabótum, þar sem uppboðið ekki leiddi til neins úrslits, er ekkert boð fékkst í húsið, sem seljanda þætti aðgengilegt. Einmitt þau ummæli, sem bókuð eru eftir þeim innstefnda, að húsið ekki gæti selzt fyrir þá 710 rd., sem í það var boðið, gefa og ljóslega til kynna, að honum þótti húsið vera meira virði, en þar af leiðir aftur, að hann ekki réttilega getur miðað skaðabótakröfu sína við mismuninn milli uppboðs og söluverðsins, þar sem hann hefur sjálfur viðurkennt með þeim tilvitnuðu orðum sínum, að þessi mismunur væri meiri en hann ætti að vera að réttu lagi.

Innstefndi hefur að vísu farið því fram, að krafan væri, eins og hann að orði kveður, „kontraktmæssig“ sönnuð, og aðferðin til að sanna hana fyrirfram samþykkt af Jóni Bernharðssyni í sjálfum samningnum, og að það hafi alls ekki komið búinu við að gefa neitt leyfi til hússölunnar, þar sem þetta hafi verið fyrir fram ákveðið og samþykkt. En rétturinn getur ekki orðið honum í þessu samdóma, því að vísu hafði Jón Bernharðsson undirgengizt, að húsið mætti án lög-sóknar seljast á uppboðsþingi, ef hann stæði ekki í skilum með borgunina, og það, sem á vantaði, takast af söluverðinu, en þetta hlýtur nauðsynlega að skiljast um virkilega uppboðsgerð, en sú uppboðsgerð, sem hér ræðir um, er í raun og veru engin uppboðsgerð, heldur einungis tilraun til slíkrar, þar sem ekkert varð af sölunni, og skilyrði það, sem Jón hafði undirgengizt, á sér þannig hér ekki stað, og heldur ekki sú sönnun, sem verjandi talar um, að hér sé fengin, því hún var bundin við reglulegt uppboð og sölu á húsinu.

Það getur heldur ekki verið rétt, að það hafi ekkert komið skiptaráðanda við um uppboðið á húsinu, þar sem innstefndi ætlaði að byggja á því kröfu gegn búinu, því þá liggur það í augum uppi, að hinir aðrir skuldheimtumenn búsins áttu heimtu á því að fá fyrir fram vitneskju um uppboðið, og að allt þar að lútandi færi fram á venjulegan hátt, og skiptaráðandi, sem á að halda vörð á því, að allir hlutaðeigendur geti orðið réttar síns aðnjótandi, gat einnig réttilega krafizt þess, að honum veittist kostur á að gegna þessari skyldu sinni.

Þar eð nú eftir því þannig tilgreinda ekki verður álitid, að hér sé komin slík sönnun fyrir kröfu hins innstefnda, að hún gegn neitun áfrýjendanna réttilega geti til greina tekizt með þeirri áskildu upphæð, og málsfærslan að öðru leyti ekki gefur tilefni eða heimild til að miðla málum eftir álitum, hlýtur þrotabú Jóns Bernharðssonar að fríkennast fyrir kröfu hins innstefnda, og verður þannig eftir þessu úrsliti málsins ekki þörf á því að taka til yfirvegunar þær aðrar ástæður, sem gegn henni eru komnar frá áfrýjendanna hálfu, t. a. m. þá, að húsið upphaflega hefði átt að takast inn í þrotabúið, og innstefndi að halda fullnustu kaupsamningsins upp á það eftir hans hljóðan, eða þá að kaupsamningurinn um húsið, þar sem hvorki hinn innstefndi né skiptaráðandi hafði gengið eftir því, að honum yrði fullnægt, þegjandi yrði að álítast úr gildi genginn.

Eftir kringumstæðunum virðist málskostnaður fyrir landsyfirréttnum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera:

Protabú Jóns Bernharðssonar á fyrir skaðabóta-
kröfu hins innstefnda, verzlunarfulltrúa Snæbjarnar
Benediktsens, sýknt að vera.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttinum falli niður.

Th. Jonassen,
settur.

Árið 1856, hinn 21. apríl

d ó m u r

Í sökinni nr. 2/1856: Candidatus juris A. Thor-
steinsson skipaður sóknari

g e g n

Jóni Skúlasyni úr Skagafjarðarsýslu.

Þar eð dómur sá, sem í þessari sök þann 26. júlí
f. á. er genginn við Skagafjarðarsýslu aukahéraðs-
rétt yfir bóndanum Jóni Skúlasyni á Illugastöðum
innan téðrar sýslu, er upp kveðinn án þess hinum
ákærða hafi verið stefnt til að þola dóm, og það
atriði, að hinn ákærði hefur óskað, að dómur gengi
yfir sér án stefnu, ekki getur bætt úr þessum bresti,
þar sem grundvallarregla laganna, einkum í til-
skipun 19. ágúst 1735 1. gr., 3. júní 1796 29. gr.,
sbr. tilskipun 24. jan. 1838 15. gr., ekki gefur heimild
til að álíta, að sá, sem lögsóttur er fyrir afbrot gegn
sakalögunum, eigi vald á því, að sleppt sé svo mikil-
vægri formreglu eins og hér ræðir um, leiðir þar af,
að sá í sökinni gengni dómur hlýtur að dæmast
ómerkur.

Kostnaður sá, sem leitt hefur af áfrýjun sakarinnar til landsyfirréttarins, og þar á meðal laun sóknara og svaramanns þar, sem ákvarðast til 5 rd. og 4 rd. ríkismyntar, virðist eftir kringumstæðunum eiga að greiðast úr opinberum sjóði.

Meðferð sakarinnar í héraði kemur að svo stöddu ekki til álita.

Hin skipaða málsfærsla við landsyfirréttninn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á ómerkur að vera :

Sóknara við landsyfirréttninn, cand. juris A. Thorsteinsson, bera 5 rd. og svaramanni þar, organista P. Guðjohnsen, 4 rd. ríkismyntar í málsfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar við landsyfirréttninn, greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jonassen,
settur.

Árið 1856, hinn 21. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1856: Stúdent Jón Árnason skipaður sóknari

g e g n

verzlunarfulltrúa Fischer og skipherra Wandahl.

Með eigin játningu og öðrum fengnum upplýsingum er það nægilega sannað, að skipherra Wandahl lét

annan dag jóla, sem næst leið, að boði hins með-ákærða, verzlunarfulltrúa Fischers í Reykjavík, flytja frá því kl. 2½ eftir miðjan dag og allt til kvölds saltfisk út í skip það, er hann réð fyrir og þá lá á Reykjavíkurhöfn, og eru þeir ákærðu fyrir þennan verknað sinn með dómi Reykjavíkur pólitréttar frá 8. febr. þ. á. samkvæmt tilskipuninni frá 28. marz f. á. dæmdir í fjársekt til Reykjavíkurbæjar fátækra sjóðs, hinn fyrrnefndi í 2 rd., en hinn síðarnefndi í 7 rd., og þar að auki skyldaðir sameiginlega til að borga sakarinnar kostnað, og hafa þeir skotið dómi þessum til landsyfirréttarins.

Þeir ákærðu hafa viljað réttlæta þennan verknað sinn einkum með því, að Reykjavíkurhöfn ekki verði skoðuð öðruvísi en sem „aaben plads“, það er að segja sem hafnarlega, en að hin tilvitnaða tilskipun um helgihald sunnudagsins leyfi að ferma og afferma skip á slíkum stöðum á helgidögum, þegar svo sé ástatt, að þetta verði ekki gert, nema í góðu veðri og með hagstæðum vindi. Hér hafi líka hagað svo til, að skipið, sem varmurinn var fluttur út í, hafi verið búið að liggja á höfninni frá því þann 15. til 26. desember, án þess að gefizt hefðu nema einir tveir góðir virkir dagar til að ferma skipið. Og enn fremur hafa þeir tekið fram sér til málsbóta, að farmurinn hafi verið saltfiskur, sem ekki verði skemmdarlaust borinn á skip, nema í þurru, góðu og kyrru veðri, en slíkt veður gefist hér, eins og nærri megi geta, mjög sjaldan á þeim tíma árs, sem hér sé um að ræða.

Þessa skoðun hinna ákærðu á Reykjavíkurhöfn

getur rétturinn ekki aðhyllzt, því þó það að vísu megi til sanns vegar færa, að téð höfn hvorki hafi til að bera alla þá tryggingu né heldur sumt hvað annað, sem aðrar hafnir hafa til að bera, getur hún þó ekki fyrir það kallast „aaben plads“, hvar, eftir orðanna hljóðan, hafalda gengur óbrotin á land, og ekkert hlýir úr, þar sem þó eyjar þær og land, er að höfninni liggja, taka úr á þrjár hliðar brimrót og sjávargang, og með þessum skilningi á orðunum „aaben plads“ í danska textanum, sem þeir ákærðu hafa vitnað til sem heimildar fyrir breytni sinni, hverfur sú heimild til að ferma skipið, sem tilskipun frá 28. marz f. á. gerir að skilyrði fyrir undantekningunni frá aðalreglunni í hennar 1. gr. En eðli farmsins og það atriði, að skipinu, sem farmurinn var fluttur út í, hafði legast nokkuð á höfninni, er, einstakt fyrir sig, ekki nægilegt til að réttlæta breytni hlutaðeigandi, sérlega þegar það jafnframt er tekið til greina, að hún fór fram eftir að búið var forgefins að leita til hennar leyfis hlutaðeigandi lögreglustjóra, og þannig í hans forboði.

Eftir þessum málavöxtum geta þeir ákærðu ekki komizt hjá ábyrgð af verknaði sínum, og þar sem hún finnst hæfilega metin af undirdómaranum, ber dóm hans í þessu tilliti, og eins hvað kostnað sakarinnar snertir, að staðfesta.

Svo hljóta þeir ákærðu einnig sameiginlega að standa þann af áfrýjun sakarinnar leidda kostnað, og þar á meðal laun til hins skipaða sóknara og svara-manns við landsyfirrættinn, sem ákveðast til 5 rd. til hins fyrrnefnda og til 4 rd. fyrir hinn síðarnefnda.

Meðferð sakarinnar við pólitíréttinn og sókn og vörn hennar við landsyfirréttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Hinn áfrýjaði pólitíréttardómur á óraskaður að standa.

Þeim skipaða sóknara, stúdent Jóni Árnasyni, bera 5 rd., og svaramanni, organista P. Guðjohnsen, 4 rd. í málsfærslulaun, sem greiðist af þeim ákærðu einum fyrir báða og báðum fyrir einn.

Þau dæmdu útlát greiðist innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen,
settur.

Árið 1856, hinn 13. maí

d ó m u r

í málinu nr. 4/1856: Gísli Gunnarsson í Bjarneyjum
g e g n

Önnu Guðmundsdóttur úr Dalasýslu.

Gísli bóndi Gunnarsson í Bjarneyjum hefur undir máli þessu áfrýjað lögregluréttarúrskurði Barðastrandarsýslu frá 25. júní f. á., sem ályktar, að áfrýjandinn eigi að vera sannur faðir að barni því, er hin innstefnda, Anna Guðmundsdóttir, fæddi í Bjarneyjum 13. ágúst 1854, að nafni Pétur, og hefur áfrýjandinn krafizt, að hann verði frikenndur fyrir faðernislýsingu hinnar innstefndu, eða sér dæmdur synjunareiður, en til vara, að úrskurður undirréttar-

ins verði dæmdur ómerkur og málinu heimvísað til útvegunar ýtarlegri upplýsinga.

Þar á móti hefur hin innstefnda krafizt, að úrskurður undirréttarins verði staðfestur.

Fyrirfram er þess að geta, hvað heimvísunarkröfu áfrýjandans snertir, að rétturinn eigi getur fallizt á hana, að því leyti hún er byggð á því, að undirdómarinn hafi synjað honum um frest til þess að leiða vitni nokkur, er sanna ættu, að hin innstefnda hafi haft afskipti af öðrum karlmönnum þann tíma, sem barnið gæti verið komið undir, því yfirrétturinn hlýtur að álíta, að eftir þeim upplýstu kringumstæðum séu engin líkindi til, að með því hefðu fengizt nokkrar þær upplýsingar, er hefðu getað haft áhrif á málið.

Hvað málið sjálft snertir, hefur hin innstefnda borið fram, að hún í fyrsta sinni hafi haft holdlegt samræði við Gísla í miðri viku fyrir jólaföstu árið 1853, eða 37 $\frac{5}{7}$ vikum áður en barnið fæddist, en jafnframt getið þess, að hún haldi, að barnið hafi fyrst komið undir, þegar þau í annað sinn höfðu mök saman, er hún segir, hafi verið í 2. viku jólaföstu, sem yrði milli 36 vikna og 1 dags og 35 vikna og 2 daga áður en barnið fæddist. Þar á móti hefur áfrýjandinn skýrt svo frá, að fyrstu samfarir þeirra hafi verið fullar 7 vikur af vetri 1853, sem yrði 35 vikum og 2 dögum áður barnið fæddist.

Að því leyti nú er spursmál um, hvort áfrýjandinn eftir skýrslum þessum geti verið faðir að því umrædda barni, þá flýtur það reyndar bæði af áliti héraðslæknisins, er undirdómarinn hefur útvegað, og

af kancellíbréfi 1. maí 1802 og bréfi heilbrigðisráðsins frá 22. ágúst 1840, að það með tilliti til þessa meðgöngutíma að vísu er mögulegt, að barnið sé komið undir á þeim tíma, er áfrýjandinn jatar að hafa átt fyrst samræði við hina innstefndu, eður hér um bil 35 vikum áður en barnið fæddist, en það leiðir jafnframt að því tilvitnaða bréfi heilbrigðisráðsins, að heimildin til að taka svo stuttan meðgöngutíma til greina getur fallið burtu, ef skýlaus sönnun kemur fram fyrir því, að barnið, þegar það fæddist, hafi verið svo þroskað, að það nauðsynlega hljóti að álítast að öllu fullburða, eða að vera fætt eftir fullan og eðlilegan meðgöngutíma.

Þar eð það nú samkvæmt þessu virðist að geta haft veruleg áhrif á málið, að hvað miklu leyti hið umrædda barn, þegar það fæddist, hafi getað álitizt fullburða eða ekki, hvað einkum yrði að upplýsast með skýrslu yfirsetukonunnar og eiði annarra, er þar um gætu borið, en undirdómarinn eigi hefur útvegað slíkt álit, þá verður samkvæmt fyrirmælum tilskipunar 8. marz 1799 og tilskipunar 15. ágúst 1832 10. gr. og eftir kröfu áfrýjandans þar að lútandi eigi hjá því komizt að vísa málinu heim til þess að upplýsing um hið umrædda atriði geti orðið útvegað. Jafnframt ber við fyrirtekt málsins að nýju fyrir undirréttnum að bera málspartana nákvæmlega saman um, hve nær þau hafi í fyrsta sinni haft samræði saman, eins og einnig nákvæmari skýrslu hinnar innstefndu ber að útvega um, hvers vegna hún, eins og réttargerðirnar bera með sér, haldi, að barnið eigi geti verið komið undir við fyrstu samfarir þeirra

Gísla í vikunni fyrir jólaföstu, heldur í 2. viku jólaföstu, þar ástæða sú, er hún í því tilliti hefur tilgreint, að hún nefnilega ekki hefði haft tíðir eftir síðastnefndan tíma, en hefði næst þar á undan haft þær í 2. eða 3. viku fyrir jólaföstu, ekki virðist að sanna þetta eingöngu.

Að öðru leyti ber undirdómaranum, þá hann dæmir málið að nýju, að viðhafa nafnið dóm, en ekki úrskurð, eins og hann hefur kallað dómsatkvæði það, er hann hefur upp kveðið í málinu 25. júní f. á.

Kostnaðurinn við fyrirtekt málsins að nýju við undirrættinn hlýtur samkvæmt kröfu áfrýjandans að greiðast af undirdómaranum, hverjum stefnt hefur verið að standa til réttar, hvar á móti laun sækjanda og verjanda hér við réttinn, hvar málið á báðar síður hefur verið gjafsóknarmál, eiga að greiðast úr opinberum sjóði, og virðast laun þessi hæfilega ákveðinn til 5 rd. til hins fyrrnefnda og til 4 rd. til hins síðarnefnda.

Málsfærslan hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins úrskurður í máli þessu á ómerkur að vera, hvar á móti málinu heimvísast til nýrrar og löglegrar fyrirtektar og dómsáleggingar á kostnað undirdómarans, eftir að hann hefur leitað þeirra upplýsinga, sem að framan eru tilgreindar.

Sækjanda hér við réttinn, organista P. Guðjohnsen, bera í málsfærslulaun 5 rd. og verjandanum, cand. juris Á. Thorsteinsson, 4 rd., sem greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 13. maí

d ó m u r

í málinu nr. 5/1856: Stúdent J. Fr. Thórarensen
g e g n

Jósafat Tómassyni á Stóru-Ásgeirsá.

Stúdent J. Fr. Thórarensen hefur, eftir fengna gjafsókn, til yfirréttarins áfrýjað dómi, gengnum við Húnavatnssýslu aukahéraðsrétt hinn 4. okt. f. á. í landaþrætumáli milli jarðarinnar Litlu-Ásgeirsár og eignarjarðar hans Víðidalstungu, með hverjum dómi hinni fyrrnefndu jörð er dæmt landið til slæгна og allra eignarumráða allt vestur í landamerkjalinuna, sem á afstöðumálverki því, er lagt hefur verið fram í málinu, byrjast hjá svonefndu Grænablettsvaði við bókstafinn *c*, beint norður af Vesturmóahorni, austan við bókstafinn *d*, og þaðan út í síkið við bókstafinn *f*, og svo vestur í hinn gamla farveg, skammt fyrir norðan *e*, þaðan norður eftir fyrrnefndum gamla farvegi út til bókstafsins *b*, og frá *b* eftir sem „farvegurinn“ eða „síkið“ ræður út til *g*.

Hefur áfrýjandinn krafizt, að dómur þessi verði dæmdur ómerkur, en til vara, að áfrýjandinn verði dæmdur sýkn fyrir kröfum hins stefnda, Jósafats Tómassonar á Stóru-Ásgeirsá, eða að þrætuplázið verði dæmt eign jarðarinnar Víðidalstungu, og hvort heldur sem verði, hinn stefndi skyldaður til að lúka í málskostnað 107 rd. 28 sk. m. fl.

Hinn stefndi, Jósafat Tómasson, hefur fyrir landsyfirréttnum látið leggja fram skjal, í hverju hann

skýrir frá, að hann hafi áður alveg afsalað tengdasyntu sínum Baldvin Helgasyni, ábúanda Litlu-Ásgeirsár, allt málið til hans eigin frjálsra umráða, bæði við sáttapróf og við lagasókn, svo að málið frá upphafi til enda hafi verið hans mál, en ekki sitt, og krefst hann því, að málið verði álitíð sér óviðkomandi og landsyfirréttarstefnu birtingin ógild, þar sem hér hefði átt að stefna Baldvin Helgasyni, en ekki sér. En þar téður Baldvin Helgason, er kært hefur málið fyrir sáttanefnd og sótt það í héraði, enga aðra heimild hefur til þess fram lagt en umboðsbréf frá 3. ágúst 1854, til hvers einnig er vísað í því nú framlagða skjali frá Jósafat Tómassyni, og í hverju umboðsbréfi Jósafat einungis gefur Baldvin fullmakt til sín vegna að kalla að lögum eftir engjaparti þeim, er eigandi Vöidalstungu væri að ásælast undan Litlu-Ásgeirsá, þá verður ekki annað álitíð, en að hinn stefndi sé sá eini og rétti sækjandi og aðili málsins, og að Baldvin við undirréttninn hafi sótt málið einungis í hans umboði, hvers vegna téður Jósafat Tómasson hlýtur að vera skyldur til að halda svörum uppi í málinu fyrir landsyfirréttninum sem réttilega þangað stefndur, og ber málið því svo vaxið að dæma eftir þeim framkomnu skjölum og skilríkjum.

Undirréttagerðirnar bera það með sér, og það er líka tekið fram af áfrýjandanum, að afstöðumálverk það, sem í réttinum er framlagt, er búið til án þess áfrýjandinn hafi verið þar við staddur, og án þess að honum fyrirfram hafi verið gefin vísbending um að vera þar við. Að vísu hefur nú áfrýjandinn fyrir undirréttninum tekið fram ýmsar athugasemdir

við afstöðumálverkið, eftir hverjum ef til vill hefði mátt leiðrétta það nokkuð, en þar slík leiðrétting ei hefur átt sér stað, og þar eð það með berum orðum er fyrirskipað í tilskipun 31. marz 1719 4. gr., sbr. tilskipun 11. júlí 1800 20. gr., að afstöðumálverk í landaþrætumálum skuli gera í allra málspartanna viðurvist, og heimild til að víkja frá þeirri skýlausu lagareglu því síður getur átt sér stað sem það virðist augljóst, að þær athugasemdir við afstöðumálverkið, sem eftir á koma fram, meðan á málsfærslunni stendur, engan veginn gegn mótmælum áfrýjandans geti jafngilt eða komið í staðinn fyrir þá umræddu og lögboðnu aðferð, að afstöðumálverkið upphaflega er búið til í viðurvist málspartanna, verður, þegar hér við bætist og það atriði, að þrætan milli málspartanna ekki getur álitizt útkljáð með dóminum svo ljóslega og endilega sem skyldi, þar sem allt er miðað við vissa punkta á afstöðumálverkinu, en að því leyti ráðið verður af réttargerðunum engin merki sett eða reist á sjálfu þrætusviðinu, þegar áriðin fór fram, til að tákna landamerki eftirleiðis, ekki komizt hjá því að dæma undirréttarins dóm ómerkan, og þarf eftir þessum úrslitum málsins ekki fremur að yfirvega þær aðrar ómerkingarástæður, sem fram eru komnar eða áfrýjandinn hefur tilgreint.

Málskostnað við landsyfirréttninn og undirréttinn ber hinum stefnda að greiða áfrýjandanum með 40 rd. silfurs. Svo borgar hann einnig til áfrýjandans skipaða málsfærslumanns við yfirréttinn 10 rd. í málsfærslulaun, og enn fremur dómsskrifarapeninga

og réttartekjur við landsyfirrættinn, eins og málið hefði ekki verið gjafsóknarmál.

Að því leyti málið við yfirrættinn hefur verið gjafsóknarmál vottast, að sókn þess þar hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins dómur á ómerkur að vera.

Í málskostnað við yfir- og undirrættinn ber hinum stefnda, Jósafat Tómassyni, að greiða áfrýjandanum, stúdent Jóni Fr. Thórarensen, 40 rd. og þar að auki í málsfærslulaun til áfrýjandans skipaða málsfærslumanns við landsyfirrættinn, lögfræðings J. Guðmundssonar, 10 rd. silfurmyntar. Svo greiðir hann og dómsskrifarapeninga og réttartekjur við landsyfirrættinn, eins og málið ekki hefði verið gjafsóknarmál.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 19. maí

d ó m u r

í málinu nr. 1/1856: Prestur til Bjarnaness B. Jónsson

g e g n

eigendum Hoffellskirkju.

Með landsyfirrættarstefnu frá 28. Augústi f. á. hefur prestur í Bjarnanessþingum Bergur Jónsson áfrýj-

að dómi, gengnum við Skaftafellssýslu aukahéraðs-rétt þann 12. okt. 1854, í máli því, er hann að fyrir-mælum Íslands stiftsyfirvalda hefur höfðað gegn eigendum Hoffellskirkju, Guðmundi Eiríkssyni, Eiríki Eiríkssyni, Magnúsi Guðmundssyni og Kolbeini Guð-mundssyni, út af prestsmötu eftir téðrar kirkju kú-gildi, er hann ætlar, að vera eigi 18 fjórðungar smjörs, eða hálfar leigur eftir þau 18 kúgildi, sem kirkjan eigi eftir máldögum hennar, eður og, ef eigi sé goldið í smjöri, andvirði þessa eftir hvers árs verð-lagsskrá, en með áminnstum dómi eru þeir stefndu, sem hafa skorazt undan að borga prestinum mótuna öðruvísi en áður hafi viðgengizt, eða með 10 rd. 64 sk., dæmdir sýknir fyrir kröfu sækjandans, og máls-kostnaður látinn falla niður.

Áfrýjandinn hefur einkum byggt kröfu sína á því, að máldagi Gísla biskups Jónssonar segi, að Hoffells-kirkja eigi 18 málnytukúgildi, og þar að auki hefur hann tekið fram, að Jón sýslumaður Helgason árið 1765 hafi keypt þrjá fjórðu parta úr Hoffellseigninni einungis móti því að svara til svo margra af kirkj-unnar kúgildum sem fylgja ættu þeirri keyptu eign að réttri tiltölu, og að ekkja Jóns sýslumanns og erf-ingjar hans hafi í bréfi til stiftsyfirvaldanna árið 1809 skýrt svo frá, að hann hafi til dauðadags borg-að hlutaðeigandi presti hálfar leigur af sínum hluta. Þeir 10 rd. 64 sk., sem prestinum hafa verið goldnir af eigninni, samsvari og að miklu leyti, eða þó ríf-lega, andvirði 18 fjórðunga smjörs eftir þeirri eldri löggjöf um gangverð peninga hér á landi, en eins og nú sé komið, hljóti prestmatan, ef eigi sé borgað í

smjöri, að greiðast eftir smjörverði í verðlagsskránni, eins og lög geri ráð fyrir um þesskonar afgreiðslur.

Hinir stefndu hafa þar á móti farið því fram, að af kirkjukúgildum þeim, sem Gísli biskups máldagi segi, að kirkjan á Hoffelli eigi, séu nokkur út dauð fyrir löngu síðan. Og því næst hafa þeir tekið það fram, að Hoffellseignin sé nú svo úr sér gengin, að hún ekki geti framfleytt slíkum kúgilda fjölda, nema því að eins, að hún verði eigendunum arðlaus og einskis virði. Það sé líka athugandi, að sýslumaður Jón Helgason hafi aðeins lofað að svara til þeirra þriggja fjórðu parta af þeim kúgildum kirkjunnar, sem hafi verið til, þegar kaupin gerðust frá hans hálfu, en þar á móti hafi hann hvorki lofað að svara til þriggja fjórðu parta af 18 kúgildum né skuldbundið sig til að gjalda presti leigur eftir svo mörg að tiltölu, en að þeir 10 rd. 64 sk., sem langa lengi hafi verið goldnir hlutaðeigandi sóknarpresti af Hoffelskirkju eign í peningum, verði með engu móti álitnir sem andvirði hálfra leigna eftir þau umræddu 18 kúgildi, sem máldaginn segi, að kirkjan hafi átt til forna, og allra sízt séu nokkur rök fyrir því, að prestinum í Bjarnarnessþingum hafi verið goldnar hálfar leigur eftir þau kúgildi kirkjunnar á Hoffelli, er fylgja þeim 1/4 úr eign hennar úr Hoffellinu, sem sýslumaður Jón ekki varð eigandi að, en sem nú er eign hinna innstefndu Magnúsar og Kolbeins Guðmundssonar, og þeir hafa því gert þá réttarkröfu, að undirréttarins dómur, sér í lagi hvað þann hér umrædda fjórða part mötunnar snertir, verði staðfestur.

Það hlýtur að álitast nægilega sannað af áfrýjand-

anum, að kirkjan á Hoffelli eigi 18 málnytukúgildi, þar sem hann þessu til sönnunar hefur lagt fram eftirrit frá biskupinum af máldaga biskups Gísla Jónssonar, sem með kongbr. frá 5. apríl 1749 er veitt gildi sem áreiðanlegu eignarskjali fyrir ítökum kirkjunnar, enda hafa þeir stefndu ekki leitt nokkrar sannanir að því, að þessari máldagans kúgildatölu síðan hafi á nokkurn löglegan hátt verið fækkað, og sönnun fyrir þessu atriði hlýtur þó að hvíla á þeim, að því leyti þeir bera fyrir, að nokkur af kúgildum kirkjunnar séu þegar fyrir löngu út dauð, og þeir af þessari ástæðu ekki skyldir til að borga mótuna eftir eins mörg kúgildi og kirkjan hafi upprunalega átt eftir máldagans hljóðan. En sú mótbára, að eignin sé svo úr sér gengin, að örðugt sé, eins og nú er komið, að framfleyta jafnmörgum kúgildum á henni, kemur ekki málinu við, og getur eftir eðli sínu ekki haft þá réttarverkun, að hlutaðeigandi eigendur fyrir þá skuld geti átt heimtu á því að mega greiða mótuna til prestsins með minni upphæð en upprunalega var lögð á eignina.

Nú er það að vísu aldrei útbrykkilega með lögum ákveðið, að prestar hér á landi eigi að hafa hálfar leigur af málnytukúgildum þeim, sem annexkirkjur þeirra eiga, en í annan stað er þetta þó orðið að almennt landsvenju frá því 1629, að dómur gekk á alþingi um þetta mál á þá leið, að prestur ætti að fá hálfar leigur eftir slík kirkjukúgildi í mötu, og í seinni tíma lögum kemur og allvíða fram þessi skoðun á prestmötunni af annexkirkjunum. Að því leyti afgreiðsla þessi þannig er orðin almenn regla hér á

landi, hljóta þeir stefndu til þess að geta verið undanþegnir aðalreglunni að leiða rök að því, að þessi hér umræddi gjaldmáti aldrei hafi komizt á eða viðgengizt af Hoffellskirkju eign, en þeir hafa eigi heldur fært sönnur á þetta atriði. Hitt er þar á móti óyggjandi, að afgreiðslur bænda hér á landi til presta sinna upphaflega voru ákveðnar á landsvísu, en ekki í peningum, eins og hinir gömlu kristinréttir og mál-dagar kirknanna auglýsnilega votta, en hin seinni tíma lög hafa engu breytt í þessu efni, heldur aðeins ákveðið í hverju hlutfalli afgreiðslur þessar, sem ávallt voru miðaðar við landaura, og einkum við smjör, beri að greiða í peningum, ef eigi sé goldið í áskildum skileyri.

Þeir innstefndu, sem hafa venjuna gegn sér, hvað gjaldmátann snertir, og enga sönnun hafa leitt að því, að hann hafi af Hoffellseigninni verið frábrugðinn þeim almenna, og afgreiðslan þess vegna hlýtur að álitast að hafa verið í þeim vanalega skileyri, smjöri, geta því ekki, enda þótt það væri sannað, að hún hefði um langa æfi verið borguð með þeirri upphæð, 10 rd. 64 sk., sem nú er goldin, átt heimtu á því að mega halda áfram þessum greiðslumáta, í stað þess að borga afgreiðsluna með þeim upprunalega skileyri, smjöri, því venjuleg hefð getur ekki náð hér til eða heimilað þeim rétt til slíkrar breytingar á hinni upprunalegu afgreiðslu, þegar hún að öðru leyti er ósönnuð, og það hlítur hún að álitast eftir máldagans hljóðan og gildandi landsvenju. Ómunahefð getur heldur ekki átt sér stað í þessu efni, því hún er ekki bundin við neitt víst tímabil,

hversu langt sem vera kynni, heldur einungis við það skilyrði, að ekkert verði upplýst um það, hvernig heimildinni upphaflega hafi verið háttað, sem ekki á sér stað í þessu máli, þar sem heimildin fyrir landauragjaldinu má álítast fólgin í máldaga kirkjunnar. Af þessari ástæðu gæti það því ekki orðið þeim innstefndu að liði, þó þeir gætu leitt sönnun að því, að prestmatan af Hoffellseigninni hefði upp í mannsaldra verið goldin með peningum, en ekki í þeim eftir máldagans hljóðan algenga skileyri, enda skortir, eins og þegar er búið að taka fram, þessa sönnun lengra upp eftir en til ársins 1809, en þangað til, og allt að árinu 1817, þegar verðlagsskrárnar komust á hér á landi, var eftir reglugerð frá 17. júlí 1782 lagaheimild fyrir því að leysa áskilið smjörgjald með $5\frac{1}{4}$ sk. hvert pund, eða með $52\frac{1}{2}$ sk. fyrir hvern fjórðung, ef smjör ekki var til, og þessu samsvavar og hér um bil sú prestinum til Bjarnaness hingað til greidda peningaborgun af Hoffellskirkju, hvernig að framan er getið. En þar í virðist aftur að felast sönnun fyrir kúgildanna tilveru og tölu eftir máldaganum, sem og fyrir því, að afgreiðslan til prestsins hefur verið við þau miðuð.

Þeir innstefndu hljóta þannig að vera skyldir til að borga áfrýjandanum þá umþrættu afgreiðslu af Hoffellskirkju eign samkvæmt hans réttarkröfu, annað hvort í smjöri, 18 fjórðunga, eða þeirra verði eftir hvers árs verðlagsskrá á smjöri, og sömu afgreiðslu ber að greiða árlega af Hoffellskirkju eign prestinum til Bjarnaness safnaða eftirleiðis.

Málskostnaður virðist eftir kringumstæðunum eiga

að falla niður fyrir báðum réttum, og laun til áfrýjandans skipaða málfærslumanns, sem ákvarðast til 15 rd., eiga að borgast úr opinberum sjóði.

Landsyfirrætturinn getur ekki leitt hjá sér að taka fram, að undirdómarinn hefur dæmt málið með óeiðsvörnum meðdómsmönnum þvert á móti N. L. 1-7-5, og tekið þá fyrst í eið rúmu hálfu ári seinna, enda þó þessi aðferð hans eftir kringumstæðunum ekki virðist eiga að baka honum ábyrgð.

Að öðru leyti vitnast, að málið, að því leyti það hefur verið gjafsóknarmál, bæði í héraði og við landsyfirrættinn hefur verið rekið og flutt forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Þeir innstefndu, eigendur Hoffelskirkju, eiga að borga prestinum í Bjarnanessþingum, Bergi Jónssyni, og eftirmönnum hans í kallinu árlega í prestmötu af téðrar kirkju eign úr Hoffelli 18 fjórðunga smjörs eða þeirra andvirði í peningum eftir hvers árs verðlagsskrá á smjöri.

Málkostnaður falli niður fyrir báðum réttum. Laun áfrýjandans skipaða málsfærslumanns við yfirréttinn, organista P. Guðjohnsens, sem ákvarðast til 15 rd., greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 23. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1856: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

dannebrogsmanni Eyjólfí Einarssyni og bónda Hafliða Eyjólfssyni úr Barðastrandarsýslu.

Að boði amtmannsins í Vesturamtinu er dannebrogsmaður Eyjólfur Einarsson á Svefneyjum og sonur hans Hafliði, bóndi sama staðar, báðir komnir yfir lögaldur sakamanna og aldrei fyrr ákærðir eða dæmdir fyrir nokkurt lagabrot, komnir undir lagaákæru fyrir það, að þeir ekki hafi veitt vinnumanni hins fyrrnefnda, Ólafi nokkrum Björnssyni, sem um morguninn þann 30. desbr. 1854 fannst af sjálfs völdum skorinn á háls allskammt frá bænum á Svefneyjum, hæfilega aðhjúkrun og aðhlynningu, og eru þeir ákærðu með dómi sýslumannsins í Barðastrandarsýslu, gengnum 29. nóv. árið, sem leið, dæmdir á þá leið, að dannebrogsmaður Eyjólfur Einarsson er felldur í 25 rd. útlát til Flateyjarhrepps fátækra-sjóðs og skyldaður til einn að borga allan kostnað sakarinnar, en Hafliði bóndi Eyjólfsson þar á móti dæmdur sýkn af réttvísinnar ákærum og laus frá öllum málskostnaði. Og hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið dómi þessum til landsyfírréttarins.

Það er bæði með skýrslum hinna ákærðu og vitnaleiðslu þeirri, sem fram er farin í sökinni, upplýst,

að téður Ólafur Björnsson, sem, eins og að framan er tilgreint, var vinnumaður ákærða Eyjólfssonar, fannst skorinn á háls um morguninn þann 30. desbr. í hitteðfyrri í svokallaðri Piltagjá í Svefneyjum, þannig aðframkominn, að hann var sem ör-endur og hrærði hvorki legg né lið, og ekki með öðru lífsmarki en því, að það snörlaði í honum, og að ylur var í líkama hans og hann ekki farinn að stirðna. Húsbóndi hans, nefndur Eyjólfur, sem saknað hafði fyrstur Ólafs og skipað að leita að honum, þar sem áður hafði borið á hugarsturlun hjá manningnum, var strax og Ólafur fannst til kallaður og bar hann Ólaf, þar sem hann lá, með mönnum sínum óðar heim til bæjar síns og lagði hann í skipsflak í smíðahúsi sínu rétt fyrir sunnan bæjardyrnar á Svefneyjum, og þá búið var að leggja hann þar, loka húsinu og kveikja ljós, var hann færður úr utanhafnarfötum sínum, svo hann var ekki eftir nema í nærfötunum, og sárið kannað, og sást þá, að barkinn var skorinn í sundur og vælindið skaðað, og þar sem Ólafur ekkert hreyfðist og ekkert annað lífsmark sást með honum en það, að það snörlaði í honum, var hann látinn liggja, þar sem hann var kominn, um daginn og brekán breitt ofan á hann og koddí látinn undir höfuð honum, ljós látið loga hjá honum, og vitjað svo um hann smátt og smátt til skiptis af þeim ákærðu, þangað til kominn var háttatími um kvöldið, en um nóttina lá hann aleinn í húsinu, og var ekki vakað yfir honum. En þegar ákærði Eyjólfur Einarsson vitjaði Ólafs morguninn eftir, var Ólafur raknaður við og risinn upp við dogg í flakinu, vissi af sér og gat mælt nokkuð.

Var hann þá jafnskjótt borinn til baðstofu, lagður þar í rúm, og sent í lítt færui leiði og veðri, því ekki var unnt að ná til lækni, eftir prófasti Ó. Sivertsen í Flatey sem líklegustum til að geta komið Ólafi að liði og geta borgið honum. En þó prófasturinn strax brygði við og færi út í Svefneyjar, kom það fyrir ekki, því Ólafur andaðist degi síðar og hafði, þegar hann lézt, fullt ráð og rænu.

Þetta eru eftir réttargerðunum málavextir, og bera þeir það með sér, að það sér í lagi og einungis eru tvö atriði í meðferðinni á Ólafi heitnum, sem hafa þann blæ á sér, að þeir mættu virðast að réttlæta lögsókn þá og áfellisdom, sem hér hefur átt sér stað. Hið fyrra atriði er það, að Ólafur ekki var borinn í baðstofu, en í stað þess, þótt hann væri aðframkominn og vetur dottinn á, lagður í framhýsi í nærfötum einum, og án þess um hann væri búið í rúmfötum, nema hvað brekán var lagt ofan á hann og koddi undir höfuð. Hið síðara atriði er í því fólgið, að ekki var vakað hjá honum um nóttina, sem hann lá í úthýsinu.

En hvað hið fyrrnefnda atriði snertir, hefur ákærði Eyjólfur Einarsson tilgreint, hvað því hafi valdið, að hann ekki lét bera Ólaf til baðstofu, það nefnilega, að hann hafi óttast fyrir því, að það mundi hafa skaðleg áhrif á ístöðulítið kvenfólk, sem þar var fyrir. Og að hann í þessu efni hafi haft rétt að mæla, virðist sannað með því atriði, að einni af stúlkunum í baðstofunni varð strax svo bilt við þenna atburð, að hún varð sem vitstola, svo það varð að halda henni. Og þannig virðist það ekki geta orðið reiknað ákærða

til áfellis, þó hann, þegar svona stóð á, ekki léti bera Ólaf í bæinn, heldur leggja í útihús, sem, eftir því sem upplýst er, bæði var hlýtt og vel um búið, enda virtist þeim ákærðu Ólafur vera svo langt leiddur, þar sem hann hvorki hreyfði legg né lið og ekkert annað lífsmark var með honum en það, en að það snörlaði í honum, að það virðist vel mega til sanns vegar færa, að sú hugsun hafi vakað fyrir þeim, að þar sem Ólafur heitinn ætti ekki annað eftir en að gefa upp öndina, væri lítið undir því komið, hvort hann væri lagður í hlýtt útihús eða í baðstofu. Og hvernig sem svo á þetta er lítið, felst í þessu atriði engin sönnun fyrir tilreiknanlegu skeytingar eða hirðuleysi fyrir lífi Ólafs og fyrir því, er honum gæti til bjargar komið.

Það atriði, að ekki var vakað yfir Ólafi um nóttina, sem hann lá í útihúsinu, og hann þannig, eftir skýrslu ákærða, látinn aleinn svo sem svaraði 2 eða 3 tímum um nóttina, er í sjálfu sér þýðingarlítið, þegar þetta ekki gat orðið nema einber yfirseta og engin læknismeðöl við höfð, en ráð og ræna fyrir manna sjónum gersamlega horfin hlutaðeiganda. Þetta atriði er og því síður takandi til greina ákærða til áfellis sem allar líkur ganga að því, að Ólafur heitinn hafi legið í dauðadái alla nóttina og einmitt verið nývaknaður við úr því, þegar hinn dómfelldi, Eyjólfur Einarsson, um morguninn kom að vitja hans, er fötin höfðu ekkert haggast á honum um nóttina, heldur voru með sömu ummerkjum og um kvöldið, þegar gengið var frá honum og um hann vitjað.

Yfir höfuð virðist, að á það beri að líta í þessari

sök, að dómfelldi virðist að hafa verið svo hrifinn af þeim hræðilega og óvenjulega atburði, að hann þess vegna ekki hafi getað neytt allrar þeirrar ráðdeildar, sem honum er gefin og hann ella mundi hafa lagt fram, ef hann hefði verið öldungis með sjálfum sér. Hans hreinskilni framburður undir prófinu mælir einnig fram með honum, því hann er þess ljós vottur, að hann ekki hefur viljað fegra málstað sinn í nokkru atriði, heldur hefur hann afdráttarlaust skýrt frá öllum atvikum bæði með honum og móti. Læknishjálpar leitaði hann og, að því er varð við komið, undir eins og veður leyfði, og lét áður bera Ólaf til baðstofu, þegar hann raknaði við, án þess þó að láta óttann fyrir áhrifum þeim þar af, hverra áður er getið, aftra sér frá því.

Eftir þessum málavöxtum virðist það einsætt, þegar á allt er litið, að ekki sé ástæða til að láta ákærða verða fyrir sekt eða útlátum út af meðferð hans á Ólafi heitnum, þar sem hún virðist að finna, ef ekki fulla réttlætingu, þá þó yfirgnæfandi afsökun í þeim sérstöku og tilgreindu kringumstæðum, sem hér áttu sér stað. Hlutaðeigandi amtmaður hefur og í bréfi sínu til dómarans um leið og hann skipar honum að lögsækja hina ákærðu lýst því yfir, að aðferð þeirra ekki votti neitt skeytingarleysi, heldur aðeins einfeldni og misskilning frá þeirra hálfu. En þar sem þó á hinn bóginn hið opinbera frá sínu sjónarmiði virðist eftir því fram komna að hafa haft ástæðu til að ganga í rannsókn og höfða lögsókn, getur ákærði ekki komizt hjá að borga þann af lögsókninni leidda kostnað í því hlutfalli, sem síðar segir.

Hvað þar næst viðvíkur þeim meðákærða, Hafliða Eyjólfsyni, verður honum eftir þeim upplýstu kringumstæðum augsýnilega ekki réttilega gefin nein sök á þeirri meðferð, sem höfð var á Ólafi heitnum, og sem að framan er tilgreind, þar sem faðir hans, eins og réttargerðirnar bera með sér, einn réð öllu og sagði fyrir um hana. En að hann ekki tók fram fyrir hendurnar á föður sínum, enda þótt honum, sem þó ekki er upplýst, hefði kunnað að sýnast, að sumu í meðferðinni á Ólafi heitnum væri betur hagað á annan veg, virðist öldungis í eðli sínu. Hann hlýtur því að dæmast algerlega sýkn af sóknarans ákærum.

Sá af lögsókninni leiddi kostnaður, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinn, sem ákvarðast til 6 rd. og 5 rd. r. m., virðist eftir kringumstæðunum eiga að borgast þannig, að ákærði, dannebrogismaður Eyjólfur Einarsson, borgi hann að helmingi, en að hinn helmingurinn greiðist úr opinberum sjóði.

Hvað meðferð sakarinnar í héraði snertir, vitnast, að hún, þótt einstakir formgallar séu á henni, og þar á meðal sá, að sökin aldrei er tekin undir dóm, hefur verið slík, að hún ekki getur bakað undirdóm-aranum ábyrgð. Við landsyfirréttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Þeir ákærðu, dannebrogismaður Eyjólfur Einarsson og Hafliði Eyjólfsson á Svefneyjum, eiga af sóknarans ákærum í sök þessari sýknir að vera. Þó borgi hinn fyrrnefndi, dannebrogismaður Eyjólfur

Einarsson, helming af sakarinnar kostnaði fyrir undir og yfirréttinum, og þar á meðal laun til sóknarans við yfirréttinn, organista P. Guðjohnsens, og til verjanda þar, lögfræðings J. Guðmundssonar, sem ákvarðast til 6 rd. og 5 rd. í sama hlutfalli, en hinn helmingur sakarkostnaðarins greiðist úr opinberum sjóði.

Dóminum ber, hvað þau ákærða Eyjólfí Einarssyni dæmdu útlát snertir, að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 14. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 7/1856: Sigurður Pétursson m. fl.

g e g n

Önnu Magnúsdóttur m. fl.

Þar eð bæði aðal- og gagnáfrýjunarstefnan í máli þessu er tekin út meira en 6 mánuðum eftir að hinn áfrýjaði Rangárvallasýslu skiptaúrskurður frá 12. sept. árið, sem leið, var upp kveðinn, og málspartarnir ekki hafa útvegað konunglegt leyfisbréf til þess að mega áfrýja téðum úrskurði til landsyfírréttarins, hlýtur bæði aðal- og gagnáfrýjunarstefnan samkvæmt N. L. 1-6-12 og kröfu sjálfra málspartanna að frávísast.

Málkostnaður fyrir landsyfírréttinum falli niður.

Því dæmist rétt að vera:

Aðal- og gagnáfrýjunarstefnunni í þessu máli frá-
vísast.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 11. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 8/1856: Einar Ólafsson

g e g n

Magnúsi og Úlfi K. Heidemann Runólfssonum í
Skaftafellssýslu.

Þar eð héraðsdómarinn í þessu máli, sem höfðað er gegn þeim innstefndu út af misþyrmingu þeirra á sækjandanum, ekki hefur látið sækjandanum í té þá leiðbeiningu, sem hann hafði beðið um og hann sem almúgamaður átti kröfu á frá dómarans hálfu samkvæmt laganna fyrirmælum í tilskipun frá 8. marz 1799 (sbr. tilskipun 3. júní 1796 kap. III. 13. gr. og tilskipun 15. ágúst 1832 10 gr.), og málið þannig hvergi nærri er orðið svo upplýst sem nauðsynlega hefði verið kostur á, ef dómarinn hefði haft þau afskipti af því, sem vera bar, verður ekki hjá því komizt að dæma þann í málinu uppkveðna dóm og málsins meðferð í héraði ómerka, eins og líka málinu ber á undirdómarans kostnað að heimvísa til nýrrar og löglegrar meðferðar og dómsáleggingar,

eftir að búið er á þann hátt, sem tilskipun 15. ágúst 1832 10. gr. áskilur að útvega þær skýrslur og upplýsingar í málinu, sem þörf krefur og málið gefur til efni til.

Því dæmist rétt að vera:

Pólitíréttarins dómur og sú í málinu viðhafða málsmeðferð á ómerk að vera, en málinu vísast heim í hérað til nýrrar og löglegri meðferðar og dómsáleggingar á undirdómarans, sýslumanns Árna Gíslasonar, kostnað.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 1. september

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1856: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Eyjólfi Eyjólfsyni úr Skaftafellssýslu.

Þar eð dómur sá, sem í þessari sök er genginn við Skaftafellssýslu aukahéraðsrétt yfir bóndanum Eyjólfi Eyjólfsyni á Ytri-Ásum í téðri sýslu þann 8. marz seinastliðna, er upp kveðinn án þess hinum ákærða hafi verið stefnt til að þola ákæru og dóm, og það atriði, að hinn ákærði rétt í því að sökin var undir dóm tekin hefur fallið frá stefnu og birtingu hennar, til að heyra dóm upp kveðinn, enda þó orðin

gætu álitizt að ná ekki eingöngu til fyrirkalls til þess að vera við dómsuppsöguna, heldur og til sjálfrar ákæru og dómsstefnunnar, ekki getur bætt úr þessum bresti þar sem grundvallarregla laganna, einkum í tilskipun 19. ágúst 1735 l. gr., 3. júní 1796 29. gr., sbr. tilskipun 24. jan. 1838 15. gr., ekki gefur heimild til að álíta, að sá, sem lögsóttur er fyrir afbrot gegn sakalögunum, eigi vald á því, að sleppt sé svo mikilvægri formreglu eins og hér ræðir um, leiðir þar af, að sá í sökinni gengni dómur hlýtur að dæmast ómerkur.

Kostnaður sá, sem leitt hefur af áfrýjun sakarinnar til landsyfirréttarins, og þar á meðal laun sóknara og svaramanns þar, sem ákvarðast til 5 rd. og 4 rd. silfurs, virðist eftir kringumstæðunum eiga að greiðast úr opinberum sjóði.

Meðferð sakarinnar í héraði kemur að svo stöddu ekki til álíta.

Hin skipaða málsfærsla við landsyfirréttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á ómerkur að vera.

Sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rd. og svaramanni þar, stúdent Jóni Árnasyni, 4 rd. silfurs í málsfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar, greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 1. september

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1856: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Guðmundi Snorrasyni úr Skaftafellssýslu.

Með Skaftafellssýslu aukahéraðsréttar dómi frá 25. apríl seinastl. er Guðmundur Snorrason, vinnumaður á Ketilsstöðum í Skaftafellssýslu, fyrir framinn þjófnað dæmdur til 15 vandarhagga refsingar og til að standa allan af lögsókninni gegn honum leiddan kostnað, auk ígjalds hins stolna, og hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið dómi þessum til landsyfirrættarins.

Þjófnaður hins ákærða, sem er 24 ára gamall og ekki hefur áður sætt lögsókn eða dómsáfelli, er þar í fölginn, að hann með lykli, sem hann hafði í vörzlum fyrir annan mann, fór um dagseturs bil, en þó fyrri háttatíma, inn í skemmu á Ketilsstöðum og tók þar úr tunnu, sem stóð í skemmuni, sauðar eða kindar síðu, sem hann síðar lagði sér til munns. Kjötið er metið á 24 sk.

Það kynni nú að vísu að virðast, að afbrot hins ákærða heyrði undir 1. lið í 12. gr. tilskipunar frá 11. apríl 1840, en það atriði, að hann fór í skemmuna með lykli, sem hann réttilega var kominn að og hann af tilviljun vissi, að gekk að læsingunni fyrir skemm-

unni, virðist ekki að geta tekizt til jafns við það, sem í þeim tilvitnaða lagastað er tekið fram sem skilyrði fyrir, að þjófnaðurinn geti sætt innbrotshegningu, að hann hafi verið framinn með fölsuðum eða hnupluðum lykli. Þjófnaður hins ákærða virðist þannig ekki réttilega geta orðið heimfærður undir greindan lagastað, og hlýtur hann því að dæmast einungis sekur í einföldum þjófnaði eftir nefndrar tilskipunar 1. gr. Við matið á upphæð hegningarinnar ber að taka til greina, að ákærði bæði eftir hans eigin og húsbónda hans framburði átti við mikinn sult og seyru að búa, þó hann ekki einmitt á þessum tíma, sem hann framdi þjófnaðinn, eftir því sem fram er komið og upplýst, væri svo aðþrengdur af sulti, að hér geti skipt máli um neyðarstuld í eiginlegum skilningi. Með sérdeilis hliðsjón af þessu atriði, sem og því, að hinum ákærða hafa gefizt góðir vitnisburðir, þrátt fyrir það þó uppheldi hans hafi verið vanrækt, að hann fúslega hefur játað afbrot sitt, og það stolna er lítils virði, virðist hegningin fyrir brot það, sem hér ræðir um, hæfilega metin til 15 vandarhagga refsingar, eins og honum ber að greiða ígjöld hins stolna samkvæmt undirréttarins dómi, sem og þann af málssókninni leidda kostnað, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn með 5 rd. til hins fyrrnefnda og 4 rd. til hins síðarnefnda.

Meðferð málsins fyrir undirréttinum hefur forsvaranleg verið og sókn og vörn þess við landsyfirrættinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Guðmundur Snorrason, á að hýðast 15 vandarhöggum. Hvað endurgjald hins stolna og málskostnað snertir, á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Guðjohnsen, borgar ákærði 5 rd. og verjanda þar, stúdent J. Árnasyni, 4 rd. r. s. í málfærslulaun.

Það ídæmda ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 16. september

ú r s k u r ð u r

í sökinni nr. 12/1856: Þórunn Snorradóttir

g e g n

lausakaupmanni Boysen.

Að vísu er það hvorki sannað né beinlínis viðurkennt, að Þórunn Snorradóttir, áfrýjandi þessa máls, sé ómyndug, og engu þar að lútandi finnst heldur að vera hreyft fyrir fógætaréttinum. En þó svo væri, gæti það ekki hnekkð þeirri hér framlögðu fullmakt til málsins áfrýjunar, þar sem hún, samanborin við þá fyrir fógætaréttinum framlögðu sáttagerð, er hún vitnar til, ber með sér, að áfrýjandinn hér sækir sök út af munum, sem hún ætlar sér hafi verið lagðir út upp í kaupgjald sitt, og þannig út af aflagózi sínu, sem Laganna 3-17-35 og 38, sbr. 3-17-34, vottar,

að enda ómyndugum er frjálst og sjálfrátt að sækja að lögum, án þess fjárhalds- eður lögráðamanns samþykki útheimtist til löggildis slíkrar málssóknar af hálfu hlutaðeiganda.

Krafan um frávísun stefnunnar frá innstefnda hálfu getur þannig ekki tekizt til greina, en þar sem hann í annan stað, ef svona færi, hefur óskað, að sér yrði veittur hæfilegur frestur til andsvara í málinu, kemur það að svo stöddu ekki til álita í aðalefninu (realiteten), hvar á móti hinum innstefnda ber að veita þann umbeðna frest til næsta réttardags, þess 22. þ. m.

Því úrskurðast:

Sú framkomna krafa um stefnunnar frávísun getur ekki til greina tekizt, en þar á móti veitist innstefnda frestur til að svara í málinu til þess 22. þessa mánaðar.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 29. september

d o m

i sagen nr. 14/1856: Handelsfuldmægtig Gustav Iversen

c o n t r a

bankdirektör H. P. Hansen og skifteforvalteren i kjøbmand Iversens bo.

Da nærværende sag, hvor under appellanten, handelsfuldmægtig Gustav Iversen, paaanker en af Kjøse og Guldbringesyssels skifteret under 22. December 1853 i kjøbmand J. Iversens dødsbo opgjort skifte-

repartition, ved landsoverretten ikke er faldet i rette paa den tægtedag, til hvilken sagen ved den udtagne appellationsstævning af 24. Mars f. a., var indstævnet, nemlig den 1. d. m., men derimod först den 15. d. m., paa hvilken dag, da sagen blev inkamineret og optaget til dom, den indstævnte bankdirektör H. P. Hansen i Köbenhavn ikke lod möde, og da bevis fra appellantens side ikke er fört for, at indstævnte ligeledes vilde have udeblevet paa den i stævningen angivne tægtedag, hvis sagen da var blevet foretaget, hvilket bevis nemlig ej kan anses tilvejebragt ved den af appellantens producerede attest fra overretsbudet, om hvem der i overretslokalet havde været tilstede den 1. d. m. kl. 10 fm., saa kan ifölge heraf nærværende sag ikke tages under paakjendelse, hvori- mod samme vil være at afvise.

Thi kjendes for ret:

Denne sag afvises.

Jón Pétursson

(i justitiarii Th. Jónassens forfald).

Árið 1856, hinn 27. október

d ó m u r

í sökinni nr. 15/1856: Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari

g e g n

Jóni Skúlasyni úr Skagafjarðarsýslu.

Kringumstæður sakar þessarar, í hverri Jón bóndi Skúlason, ákærður fyrir sauðapjófnað, er með dómi,

gengnum við aukarétt Skagafjarðarsýslu hinn 4. ágúst þ. á., dæmdur sýkn af frekari ákærum réttvísinnar, eru svo vaxnar, að vorið 1854 hvarf lambær, afbragðsvæn, með marki hamrað hægra, sýlt vinstra, hornbundin með ljósbláu bandi, ekkju Gísla Brandssonar á Akri í Skagafjarðarsýslu, Rannveigu Jóhannesdóttur, en téður Gísli hafði nokkru áður fengið á þessa vestan úr Húnavatnssýslu. Sagði Sveinn Jónsson á Hrafnagili Rannveigu Jóhannesdóttur frá, að hann hefði orðið var við þá umræddu kind í fé hins ákærða, Jóns Skúlasonar á Illugastöðum, og fór Rannveig því að áliðnu sumri 1854 þangað og beiddi hinn ákærða að lofa sér að skoða ærnar í kvíunum, sem hann og lét eftir henni, en vildi þó ekki sjálfur fara með henni á kvíarnar. Þóttist Rannveig strax, er hún kom á kvíarnar, þekkja þar ána, sem henni var horfin, en afmarkaða, og lýsti hana þá sína eign. Fór þá kona Jóns Skúlasonar heim til bæjar til þess að sækja mann sinn, en hann vildi hvergi fara. Og þegar Rannveig því næst átti tal við hann heima um ána, sagði hann henni, að þetta væri ær, er hann hefði keypt um vorið af Sveini Pálssyni í Hróarsdal. Tveimur dögum seinna kom Rannveig aftur, ásamt ofan nefndum Sveini Jónssyni og öðrum manni til, sem þekkti hina umræddu á, en þá var ærsú, sem Rannveig hafði séð og eignað sér í fyrra sinni, horfin og hefur ekki síðar komið fram. Vinnuhjú hins ákærða, Jón Sigurðsson og Steinunn Guðmundsdóttir, hafa borið, að ær sú í Illugastaða fénu, sem Rannveig Jóhannesdóttir lýsti sína eign, hafi um vorið 1854 komið í fé Jóns Skúlasonar, og að

ákærði eftir að ánni hafði verið stíað 3 eða 4 mál, hafi markað hana undir sitt mark og sagt, að hann hefði keypt hana af Sveini í Hróarsdal, en eftir komu Rannveigar í fyrra skiptið tók hinn ákærði sjálfur við smalamennskunni, og þá Rannveig kom í seinna sinni, vísaði hann á á, er hann kvað væri sú, er Rannveig hefði áður eignað sér, en sem bæði vitnin og Rannveig hafa sagt, að hafi verið allt önnur ær og ólík hinni. Markið á ánni, sem hinn ákærði afmarkaði, hefur vitnið Steinunn Guðmundsdóttir ekki getað munað, en Jón Sigurðsson hefur skýrt svo frá, að það hafi verið hamrað hægra, sýlt vinstra, eins og átti að vera á þeirri, sem Rannveig Jóhannesdóttir hafði misst. Loksins er þess að geta, að Sveinn Jónsson frá Hrafnagili, hvers áður er getið, hefur borið það fram, að hann rétt fyrir fráfærurnar hafi í fé hins ákærða séð og þekkt þá umræddu á Rannveigar og aftur seinna um sumarið séð og þekkt sömu ána í búfé Jóns Skúlasonar, og þá hafi, að því er honum virtist, verið búið að afmarka hana.

Að vísu eru nú með vitnisburðum þessum og atvikum sakarinnar fram komnar allmiklar líkur fyrir því, að hinn ákærði sé valdur að þjófnaði eða þjófshilmingu á þeirri umgetnu lambá, sem Rannveig Jóhannesdóttir hefur með eiði staðfest, að væri sér horfin án vilja síns og vitundar, en eins og líkur þessar eigi virðast vera slíkar, að sönnun samkvæmt tilskipun 8. sept. 1841 1. gr. með þeim geti álitizt fengin gegn hinum ákærða, þannig skortir hér og — enda þótt spursmál geti verið um að dæma hinn

ákærða fyrir þjófshilmingu, sem þó ekki getur átt sér stað, þar sem hann einungis er við undirréttinn ákærður fyrir þjófnað — þá lagasönnun, sem D. L. 6–17–10 og 11 ákveður, þar sem einungis eitt vitni (Sveinn Jónsson) hefur borið, að sú ær, sem Rannveig Jóhannesdóttir hafði misst, hafi verið í fé hins ákærða, og eignarsönnun þannig ekki er fram komin. Rétturinn hlýtur þessu samkvæmt að álíta, að hinn ákærði sé af undirdómaranum réttilega dæmdur sýkn fyrir frekari ákærum, og ber því undirréttarins dóm, bæði hvað úrslit sakarinnar og kostnað hennar snertir, að staðfesta, þó þannig, að hinn ákærði dæmist sýkn af sóknarans, en ekki, eins og í undirréttarins dómsályktun er að orði kveðið, fyrir réttvísinnar, frekari ákærum.

Laun sóknara og verjanda hér við réttinn ákveðast til 5 rd. og 4 rd.

Meðferð sakarinnar við undirréttinn hefur verið lögmæt og sókn og vörn hér við réttinn forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Jón bóndi Skúlason, á fyrir sóknarans frekari ákærum í sök þessari sýkn að vera. Hvað sakarkostnaðinn snertir, á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Málsfærslulaun fyrir landsyfirréttinum á ákærði að borga sóknara þar, examinatus juris J. Guðmundssyni, með 5 rd. og verjanda, organista P. Guðjohnsen, 4 rd. r. m.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 28. október.

k j e n d e l s e
i sagen nr. 14/1856: Kjöbmand S. Jacobæus

c o n t r a
kjöbmand E. Siensen m. fl.

Da den af instævnte begjerte anstand agtes benyttet til optagelse af et tingsvidne, hvorunder personer agtes førte som vidner, der efter hans forklaring vare fraværende om den tid, da sagen verserede for underretten, og tingsvidnet muligen kunde faa indflydelse paa sagens afgjørelse, vil den attraaede anstand være at bevilge.

T h i e r a g t e s :
Den begjerende anstand bevilges.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 3. nóvember

d ó m u r
í sökinni nr. 11/1856: Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari

g e g n
Gísli Jónssyni á Saurum í Dalasýslu.

Eins og réttargerðirnar í sök þessari bera með sér, hefur hinn ákærði, Gísli Jónsson á Saurum í

Dalasýslu, sem lögsóttur er fyrir þjófnað og misþyrming á saklausum manni, í skjali til réttarins, dagsettu 7. sept. f. á., krafizt þess, að sér yrði settur talsmaður, áður en dómur gengi í sökinni, og tilgreint í því skyni umboðsmann Þorvald Sivertsen í Hrappsey, og til kröfu þessarar hefur hinn ákærði við réttarhald 10. s. m., þegar dómarrinn innti hann eftir, hvort hann óskaði, sér yrði settur svaramaður, skírskotað. Þessu samkvæmt skipaði hlutaðeigandi sýslumaður þar næst hinn 13. febrúar þ. á. umboðsmann Th. Sívertsen í Hrappsey og spurði hann um, hvort hann vildi takast á hendur að halda svörum uppi fyrir hinn ákærða, en þótt hann synjaði þess, gekk þó dómur í sökinni hinn 16. júní þ. á., án þess að annar svaramaður væri settur eða nokkurri vörn væri haldið uppi fyrir hinn ákærða, og þar að auki fóru eftir það, að hinn ákærði hinn 10. sept. f. á. hafði gefið ofan nefnda skýrslu nokkur réttarhöld fram í sökinni, hvar meðal annars var fram lögð frumprófsútskrift frá Snæfellsnessýslu, sem og virðingargerð á ám þeim, er hinum ákærða er gefið að sök að hafa stolið, án þess hinn ákærði hafi verið látinn mæta við réttarhöld þessi eða honum gæfist kostur á að gefa skýrslu sína um það, sem gerðist.

Þar eð landsyfirrætturinn, eftir því sem beinast liggur við að skilja ofan nefnda ósk hins ákærða, hlýtur að álíta, að undirdómarrinn samkvæmt fyrirmælum tilskipunar frá 24. jan. 1838 15. gr. hefði átt að skipa hinum ákærða annan valinkunnan mann fyrir talsmann, þegar sá, sem hinn ákærði hafði tilgreint, gat eigi tekizt þá köllun á hendur, eða og að hann

hefði átt að útvega skýlausa játningu hins ákærða um það, að hann, úr því Sívertsen ekki gæti orðið talsmaður hans, væri hættur við að biðja um talsmann, getur sökin, þannig á sig komin, ekki komið undir dóm við yfirréttinn, heldur ber undirréttarins dóm ex officio að dæma ómerkan og sökinni að heimvísa til nýrrar og löglegri meðferðar í héraði og dómsáleggingar eftir að búið er að setja hinum ákærða talsmann, og honum hefur gefizt kostur á að flytja vörn í sökinni fyrir hinn ákærða.

Meðferð sakarinnar fyrir undirréttinum kemur að svo stöddu ekki til álita.

Því dæmist rétt að vera :

Sá í sök þessari hinn 16. júní þ. á. uppkveðni undirréttardómur á ómerkur að vera, hvar á móti sökinni heimvísast til nýrrar og löglegri meðferðar og dómsáleggingar í héraði eftir að búið er að setja hinum ákærða svaramenn.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 4. nóvember

k j e n d e l s e

i sagen nr. 14/1856: Kjöbmand S. Jacobæus

c o n t r a

kjöbmand E. Siemsen m. fl.

Da den af instævnte begjerte anstand af 14 dage i anledning af intenderet kontrastævning i sagen

maa anses stöttet paa tilstrækkelige grunde, vil samme være at bevilge.

Th i e r a g t e s :

Den begjærte anstand bevilges instævnte.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 10. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 12/1856: Þórunn Snorradóttir

g e g n

lausakaupmanni Boysen.

Í máli þessu krefst áfrýjandinn, Þórunn Snorradóttir, að fjárnám það, er gert var 20. Augusti þ. á. af bæjarfógetanum í Reykjavík til fullnustu gestaréttardómi, þar gengnum 20. maí í sumri, er var, sem skyldar tómt húsmann Pétur Skúlason í Holti til að lúka lausakaupmanni Boysen skuld, er þessi átti að heimta, að upphæð 84 rd. 44 sk., verði fellt úr gildi. En hinn stefndi hefur þar á móti fyrst og fremst krafizt þess, að málinu verði frávísað, þar áfrýjandinn, er væri ómyndugur kvenmaður, ekki gæti átt rétt á því að áfrýja téðu fjárnámi, en til vara, að áðurnefnd fjárnámssgerð verði staðfest. Auk þessa hefur hvor málspartanna fyrir sig krafizt málskostnaðar af hinum.

Hvað nú frávísunarkröfu hins stefnda áhrærir, getur hún því síður tekizt til greina sem lands-

yfirrétturinn er búinn undir málinu að fella þann úrskurð, að áfrýjandinn, þar sem hér aðeins skipti máli um aflafé hennar, geti sótt málið að lögum, og ber því málið í aðalefninu undir dóm að taka.

Munir þeir, er við fjárnámið voru teknir lögtaki, voru þessir:

1. Hlaðið hey norðan undir bænum.
2. Hey, slegið og óslegið á túnblettinum við bæinn.
3. Kál og jarðepli þar í kálgarðinum.
4. Mór norðan undir bænum í tveimur stórum og tveimur minni hlöðum.
5. Hálfur bátur.
6. Vagn.
7. Smiðja eður skemmuhús.
8. Mór í bæjardyrum.
9. Steðji og belgur og tangir í smiðjunni, og
10. Fjós, áfast við ofanefnt skemmuhús.

Að þessum munum þykist áfrýjandinn vera réttur eigandi, nema þeim, sem tilgreindir eru undir 5, 6 og 9, er aðrir eigi, og eins eigi hún af nr. 4 annan stærri hlaðann og líka annan þann minni. Þessu til sönnunar hefur áfrýjandinn lagt fram útskrift af sættargerð milli hennar og Péturs, er fór fram þann 8. apríl, er leið og þinglesin er 17. s. m. Með téðri sætt afhendir Pétur Þórunni upp í innistandandi 18 ára ráðskonukaup hennar og fyrir ýmsa muni, er hún hefði komið með til hans og inn hefðu runnið hjá honum, bæ þann, er hann átti og bjó í og Holt heitir. Þó áskildi hann sér að mega búa í bænum sína lífstíð, án annars eftirgjalds en viðhalds á bænum, en

Þórunn skyldi eignast bæinn með öllu múr- og nagl-föstu. Það, sem vantaði til skuldalúkningar, hét Pétur að borga henni af innbúi sínu, er til væri, eftir virðingarprís, og hefur Þórunn einnig lagt fram skjal nokkurt frá 30. s. m., sem vottar, að Pétur eftir áminnstri gerð hefur afhent Þórunni ýmsa lausa aura, sem þó ekki hrukku til skuldalúkningar, heldur stóðu enn þá eftir af skuldinni 65 rd. 92 sk.

Áfrýjandinn kveðst nú, þegar Pétur þannig var orðinn félaus og ófær til að halda bú, sjálf hafa farið að búa í bæ sínum og sem slík sjálf aflað bæði mósins og heysins, en af sáttinni fljóti beinlínis, að hún eigi fjósið, smiðjuna og kálgarðinn. Þetta þrennt síðastnefnda álitur hinn stefndi þar á móti, að ekki sé innibundið í sáttinni, og hljóti Pétur því að álitast að vera eigandi að þeim, eins og hann ekki heldur álitur það sannað af áfrýjandanum, að Pétur hafi hætt búskap, eður að hann ekki sjálfur hafi aflað heysins og mósins.

Hvað nú fyrst fjósið snertir, hlýtur það að álitast, að vera beinlínis afhent með sáttinni sem hvert annað bæjarhús, þar eð áfrýjandinn hefur skýrt svo frá, og hinn stefndi ekki hefur borið á móti því, að í fjósið sé innangengt úr bænum. Þar á móti virðist skemman eða smiðjan ekki vera bæjarhús, heldur útihús, þar eð ekki sést af skjölum málsins, að í hana sé innangengt, og getur þá sættin ekki náð til hennar. Hið sama kynni og að virðast eiga sér stað um kálgarðinn, að sættin ekki næði til hans. En eins og það ekki viðgengst á byggðum jörðum, að landið gangi sérskilt að kaupum og sölum og bærinn sér,

svo að sinn verði eigandi að hverju, eins er það og um bæi tómthúsanna, er lóðarblettir liggja til, að hvorutveggja, bæði húsin og lóðin, ganga að kaupum og sölum í einu lagi. Auk þessa skilja menn við orðið „bær“, þegar rætt er um bæi tómthúsanna sem eign, ekki aðeins byggingarnar, heldur og lóðabletti þá, er þeim fylgja, áþekkt því, að menn við orðið „jörð“ sem eign skilja ekki einungis jörðina sjálfa eður landið, heldur og bæ þann eður byggingar þær, er henni fylgja eiga. Og þó að orðið „bær“ í stöku tilfellum endranær aðeins tákni íbúðarhúsin, þá virðist þó, eftir því fyrrsagða, ekki ástæða til að álíta, að hlutaðeigendur við áminnsta sátt hafi þegjandi ætlazt til, þvert á móti því, sem viðgengst við sölu slíkra bæja, að skilja frá húsunum eða bænum bletti þeirra eður kálgarð, er þeim fylgir, og það því síður sem slíkt ekki verður beinlínis ráðið af orðatiltækjum sáttarinnar eftir því fyrrgreinda.

Þar eð nú þannig ekki verður álitid annað, en að áfrýjandinn sé ásamt bæjarhúsunum orðinn eigandi kálgarðsins, og þar eð ennfremur Pétri ekki getur borið annar réttur yfir bænum eður hlunnindum hans eftir fardaga 1856 en sem honum hefur verið veittur af eiganda bæjarins eða áfrýjandanum, og það er eftir sættinni aðeins réttur til að búa í bænum, meðan hann lifir, þá verður ekki heldur álitid, að Pétri beri réttur til þess, sem í garðinum hefur aflazt á næstliðnu sumri.

Að áfrýjandinn hafi leigt út allan bæ sinn til annarra þetta ár og ekki sjálf búið í honum síðan á næstliðnum fardögum, er ekki sannað með því atriði,

að Péttri sé í sættinni veittur réttur til að búa í honum sína lífstíð, því þar af flýtur ekki, að enginn annar mætti búa í bænum móti honum, auk þess að þetta leyfi virðist eftir kringumstæðunum hljóta að skiljast þannig, að Péttri sé aðeins veittur húsnæðisréttur í bænum, og það er engin sönnun komin fyrir því, að Þórunn hafi í fyrra orðið heima hjá Péttri, eður síðan á næstliðinni krossmessu verið hjú hans og unnið honum. En þar af leiðir aftur, að það skortir sönnun fyrir því, að hinn umræddi mór, er Þórunn eignar sér, en tekinn hefur verið lögtaki, hafi verið í vörzlu Péturs, eður að hann hafi aflað hans, þó mórinn sé í bænum eður hjá honum, enda er því ger-samlega neitað, að svo sé, af Þórunni.

Hvað heyið, sem tekið hefur verið lögtaki, því næst snertir, er heimild áfrýjandans til þess ekki innifalin í sættinni, heldur byggist á því, að hún hafi fengið túnblettina, sem heyið er af, til umráða og afnota í næstliðnum fardögum af Péttri, og að hún hafi sjálf unnið að því að slá og hirða þá. En þar sem innstefndi hefur véfengt bæði heimild Péturs til að selja öðrum yfirráð túnblettanna í hendur, og líka, að hann hafi gert það, og áfrýjandinn ekki hefur fyrir umráðum sínum yfir túnblettunum annað en sögusögn sína, að svo sé, og játningu Péturs, getur það ekki álitizt nægilega sannað, að áfrýjandinn hafi fengið umráð túnblettanna. Að vísu hefur nú áfrýjandinn farið því fram, að hún hafi unnið að heyinu handa sér sem húsráðandi á Holti, og að hún hefði heyið í eignarhaldi sínu, er þá ætti að leiða til þess, að hún ekki þyrfti að láta heyið af hendi, fyrr

en hún hefði fengið borgun fyrir vinnu sína og annan kostnað af því. En þar eð hinn stefndi hefur mót-mælt þessu, og þetta atriði um heyaflann ekki heldur undir málsfærslunni er sannað, getur henni ekki bor-ið áminnstur réttur.

Hvað loksins áhrærir muni þá, er teknir hafa verið lögtaki, en áfrýjandinn segir, að aðrir eigi, þá er það ekki hennar að átelja slíkt.

Þessu samkvæmt ber þá áfrýjuðu fógetagerð að nokkru leyti að staðfesta og að nokkru leyti að fella úr gildi.

Málskostnaður virðist eftir málavöxtum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera:

Hin áfrýjaða fógetagerð á að því leyti útlag er gert í fjósi, káli, jarðeplum og mó í bæjardyrum og 2 hlöðum, öðrum stærri og öðrum minni, sem tilgreindir eru í fógetagerðinni (undir nr. 4), að falla úr gildi, en að öðru leyti óröskuð að standa.

Málskostnaður falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 24. nóvember

á l y k t u n

í málinu nr. 16/1856: Magnús Magnússon

g e g n

Skúla Jónssyni á Hlíð í Rangárvallasýslu.

Að vísu hefur hinn innstefndi í þessu máli gert þá réttarkröfu, að málinu verði algerlega frávísað,

af því áfrýjandinn hefur ekki stefnt málinu, sem hæstiréttur með dómi frá 3. okt. 1854, birtum áfrýjandanum 6. okt. 1855, skipar landsyfirréttinum að dæma í aðalefninu (realiteten), fyrir en eftir fulla 9 mánuði frá birtingunni. En þar er slíku tilfelli sem því, er hér ræðir um, fatalia appellationis, sem yfir höfuð reiknast frá dómsuppsögu, ekki geta, en og hér hagar til, átt hér við, og þar er málinu áður hefur verið löglega stefnt til landsyfirréttarins, og hér einungis er spursmál um málsins re-assumption, getur réttarkrafa hins innstefnda um frávisun málsins ekki tekizt til greina. En þar er hann, ef svo færi, hefur áskilið sér að svara í aðalefninu, þar að veita honum 8 daga frest í þessu skýni.

Því ályktast:

Frávisunarkrafa hins innstefnda getur ekki tekizt til greina, hvar á móti honum veitist 8 daga frestur til að svara í aðalefninu.

Thó. Jónassen.

Árið 1856, hinn 8. desember

ályktun

í sökinni nr. 18/1856: Stúdent Jón Arnason skipaður sóknari

gegn

Guðlaugi Þórðarsyni úr Gullbringusýslu.

Í sök þessari er það upplýst, að hinn ákærði, Guðlaugur Þórðarson, hafi eitt kvöld í miðjum marz-

mánuði f. á., meðan hann var í vist og sjómaður hjá Stefáni bónda Sveinssyni á Kalmanstjörn í Gullbringusýslu, farið þar, þegar dimma tók, inn í baðstofu og tekið af hillu silfurbúinn bauk, sem virtur er á 8 rd. og tilheyrði téðum Stefáni Sveinssyni, hvar næst ákærði sama kvöldið fór algerlega í burt frá Kalmanstjörn og réði sig í annað skiprúm inni á Útskálum. Hinn ákærði hefur nú skýrt svo frá, að hann hafi ætlazt til að fá í kaup hjá Stefáni Sveinssyni, auk matar, húsnæðis og skinnklæða, annað hvort 30 rd. fyrir alla vetrarvertíðina eða 40 rd. af hverju stórhundraði, en þar Stefán ekki hafi viljað samþykkja þetta eða uppfylla samning þann um ofanefnt kaupgjald, sem ákærði álitur hafa átt sér stað milli þeirra, kveðst hann fyrir þá sök hafa ráðið það af að fara úr skiprúminu, sem hann og gerði, en af því hann þá aðeins hafi verið búinn að fá 10 rd. upp í kaup sitt, en ætlað sér bera meira en það, hafi sér dottið í hug til þess að vera bættur skaða síns að taka eitthvað Stefáni tilheyrandi, áður en hann færi í burt, sem því svaraði, er hann ætti eftir ógildið af kaupinu. Og þannig hafi það atvikazt, að hann tók þann umrædda bauk, sem sökin er risin út af.

Þar eð það nú virðist geta haft verkun á afdrif sakarinnar, ef það yrði upplýst, bæði að hinn ákærði í raun og veru hefði haft ástæðu til að ætla, að sér bæri meira í kaup frá Stefáni Sveinssyni en þessi hafði látið úti, og að hann, einkum á tímabilinu áður en það fór að kvisast, að hann hefði tekið baukinn, hafi brúkað hann opinberlega og sagt mönnum frá því, að Stefán ætti hann, eins og hann við frumprófið

hefur sjálfur sagt, að hann hafi gert, en upplýsingar þær, sem hér að lútandi eru komnar fram í undirréttargerðunum, ekki eru ljósar í þessu atriði, hlýtur yfirrétturinn að álíta nauðsynlegt, áður en sökin sé undir dóm tekin, að málið verði í héraði ýtarlegar rannsakað í þessu tilliti, þannig að Stefán Sveinsson í Kalmanstjörn og hinn ákærði verði röksamlega yfirheyrðir um það, hvernig kaupgjaldssamningurinn á milli þeirra hafi verið, og að leitað sé einkum með yfirheyrslu þeirra manna, sem hinn ákærði var samtíða á Útskálum eftir að hann kom frá Kalmanstjörn, upplýsinga um það, hvort hann hafi farið opinberlega með baukinn og hafi sagt mönnum, að Stefán ætti hann, svo og hvort að öðru leyti gangi líkur að því, að ákærði hafi frá upphafi ætlað sér að skila baukunum aftur.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að annast um útvegum þeirra áskildu upplýsinga.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 8. desember

d o m

í sagen nr. 13/1856: Den kongelige kasse

c o n t r a

jomfru A. Chr. Lassen m. fl.

Ved stævning af 25. januar f. a. og ifølge dertil meddelt alernaadigst oprejsningsbevilling har kan-

celliraad land og byfoged Finsen paa den kongelige kasses vegne paaanket en inden Öfjordsyssels skiftejurisdiktion under 30. dec. 1851 forfattet repartition i afgangne etatsraad, amtmand Gr. Johnsens bo, forsaavidt, bemeldte kasse ikke derved er givet udlæg for en i boet anmeldt fordring, til beløb 509 rd. 92 sk., idet hele boets beholdne formue, 1274 rd. 10. sk. er udlagt jomfruerne A. Chr. Lassen, M. K. Lassen, J. M. Lassen og C. Bruun, samt maler J. Bruun til fyldestgjørelse af en af den afdøde under 21. sept. 1836 med pant i hans ind- og udbo til dem udstedt og ved Middelfarts bytingsret den 30. nov. tinglyst obligation, stor til rest 2074 rd. 11 sk., med renter fra 11. juni 1849, til at tilsidesættes, underkjendes, og derhen forandres, at den kongelige kasses fordring kjendes, dels som privilegeret, berettiget til at nyde forlods udlæg af boet, og dels som kirograferisk (sic.) at konkurrere med hin fordring. Derimod have de af de indstævnte, der have ladet möde under sagen, nemlig ovennævnte jomfruer M. K. Lassen, J. M. Lassen og C. Bruun, som ved förnævnte jomfru A. Chr. Lassens dödelige afgang den 21. okt. 1853 uden skifte have tiltraadt boet eftir hende, nedlagt paa-stand om, at skifterepartitionen kjendes ved magt at stande. En af de indstævnte, nemlig enken Bruun, der hensidder i udskiftet bo efter sin under 2. marts 1854 ved döden afgangne mand, ovennævnte maler Bruun, har ikke mödet eller ladet möde under sagen, hvad der ogsaa gjælder om skifteforvalteren, der har været stævnet til at til — og forsvare sin skifterepartition. Men i denne anledning bliver at bemærke,

at efter den udtagne stævning skulde sagen være faldet i rette den 1. sept. d. a., men blev paa grund af indtrufne, parterne iøvrigt utilregnelige omstændigheder ikke foretaget paa denne tægtedag, hvorimod den efter overenskomst mellem citanten og de af de indstævnte, der lade møde, inkamineret den 14. f. m., men heraf følger, at de udeblevne ej kunne anses at være udeblevne efter en lovlig stævning, da stævningen ikke var udtagen til den tægtedag, da sagen, som ommeldt, faldt i rette, hvilket efter retens skjønnende maa bevirke, at sagen ikke kan tages under paakjendelse i realiteten, da dette vilde komme i strid med Lovens 1-2-3, hvorefter skifteforvalteren maa anses berettiget til at fordre, at hans skiftebehandling ej underkastes overdomstolenes prøvelse forinden der paa behørig maade er givet ham lejlighed til at forsvare den.

Vel kunde det synes, at, da skifteforvalteren in casu ikke har haft nogen retlig interesse at varetage under sagens behandling, eftersom ethvert spørgsmål om muligt ansvar for hans skiftebehandling er bortfaldet derved, at den frist, inden hvilken repartitionen efter loven kunde indankes, for længe siden var udlöben, da appellationsstævningen udtoges, har der ikke været anledning til at stævne ham. Men naar henses til, at dommeren af flere grunde kan have personlig interesse i, at der gives ham lejlighed til at forsvare de handlinger, han som dommer har foretaget, uagtet han er fritagen for alt juridisk ansvar af samme, maa det antages, at der i det foreliggende tilfælde ikke er tilstrækkelig

grund til formedelst den anførte omstændighed at afvige fra den ubetingede regel, som den citerede lovbestemmelse opstiller.

Efter det foranførte vil saaledes nærværende sag ex officio blive at afvise.

Thi kjendes for ret:

Nærværende sag afvises.

Th. Jónassen.

Árið 1856, hinn 22. desember

dom

i sagen nr. (14/1856): Kjöbmand S. Jacobæus

contra

kjöbmand E. Siemsen, konsul Bjerling m. fl.

Paa et möde, som den 10. nov. f. a. afholdtes af Reykjavíks handlede hos byens politimester, for efter hans forslag at tage under overvejelse, ved hvilke midler indtrædelsen af en i vinterens løb befrygtet kornmangel hensigtsmæssigst kunde forebygges, toge hovedcitanten, kjöbmand S. Jacobæus, og de instævnte, kjöbmændene, konsul M. W. Bjerling, E. Siemsen og M. Smith m. fl., den beslutning i forening at foranledige snarest muligt opsendt hertil frá Kjöbenhavn et skib med korn og andre nödvendighedsvarer, som her befandtes at være mangel paa, og blev udförelsen af dette foretagende overdraget

hovedcitanten, der dengang stod i begreb med at foretage en rejse til Danmark. I henhold til denne bemyndigelse fragtede hovedcitanten i Kjöbenhavn jagten „Candia“, drægtig 28½ kommercialast, og oprettede den 2. jan. d. a. med skibsföreren, F. Bugge, der tillige er skibets ejer, et certeparti, hvori fragten for rejsen fra Kjöbenhavn til Reykjavík stipuleredes til 1600 rd. með 5% kaplak, hvorhos alle klarerings omkostninger, lods og ringepenge skulde udredes af befragteren. I samme certeparti forpligtede forfragteren sig endvidere til for hovedcitantens regning at indtage i Reykjavík eftir udlosningen af de fra Köbenhavn medbragte varer en ladning fiskerogn og dermed at afrejse direkte til l'Orient i Frankrig og for den stipulerede fragt af 2292 frances, og saaledes at han selv paa samme rejse skulde klarere for skibet i alle havne. Ved jagtens ankomst hertil, i slutningen af vinteren, modtog kontracitanterne de til dem af deres respektive kommissionærer i Köbenhavn afladede varer og kvitterede for disses modtagelse paa de dem om varerne tilstillede konnossementer, uden at de dengang gjorde nogen indsigelse eller toge nogen reservation med hensyn til den beregnede fragt af 58 rd. pr. kommercialast, tilligemed 5% kaplak, hvorimod de under en notarialforretning af 7. april s. a. protesterede imod at svare en højere fragt end 44 rd. 3 sk. pr. kommercialast, med 5% kaplak, idet de forment, at fragten efter en billig fordeling tur og retur af den i certepartiet bestemte fragt ikke kunde for förstnævnte rejse ansættes højere. Den afkortning i betalingen af turfragten, som kontraci-

tanterne i overensstemmelse med den nedlagte protest har foretaget, med tillæg af de paa skibet her paa stedet faldende omkostninger, som ifølge certepartiet skulde afholdes af befragteren og som kontracitanterne ligeledes have undslaaet sig for at betale, udgjör efter fragtens og de nævnte omkostningers fordeling paa det af hver af dem efter de udfærdigede konossementer bestuvede lasterum, for konsul Bjerings vedkommende 90 rd. 94 sk. og for Kjöbmændene E. Siemens og Smiths vedkommende respektive 70 rd. 69 sk. og 53 rd. 9 sk., til sammen 223 rd. 75 sk., hvilket beløb hovedcitanten, der i certepartiet er optraadt som befragter, har betalt med en paa et handelshus i Kjöbenhavn trukken veksler. Da kontracitanterne have nægtet at opfylde hovedcitantens forlangende om hos dem at erholde refunderet disse 223 rd. 75 sk., samt de udgifter som den ommeldte veksler efter hans beregning har foraarsaget ham, har han derom rejst en sag for Reykjavik kjöbstads söret, og ere kontracitanterne ved bemeldte rets dom af 17. juli d. a. tilpligtede at betale hovedcitanten, kjöbmand Bjerling 78 rd. 94 sk., kjöbmand Siemsen 69 rd. 12 sk., kjöbmand Smith 5 rd. 76 sk., med 6% diskonto, ligesom ogsaa ackeption, inkassation, udbetaling og provision med $3\frac{1}{2}\%$ fra 7. april d. a., alt indtil betaling sker, da de ved söretsdommen ikkun ere ansete pligtige til at refundere hovedcitanten det dem affordrede fragtbetøb efter fradrag af, hvad fragten paa kommercelast, i forhold til hver af de indstuvendes bestuvning, udgjör, idet hovedcitanten har for-

klaret, at et saa stort lasterum har været skibets förer overladt til proviant, vand og brænde, og derfor ikke af ham medtaget i beregningen under fragtens fordeling paa skibets lasterum, og der derhos i det kontracitanten kjøbmand Smith affordrende fragtbeløb er afkortet 42 rd. 17 sk., hvilket beløb denne kontracitant har formenet sig at være beregnet for meget i fragt efter det lasterum, som de af ham bestuvede varer ifølge bestuvningsreglementet andrage.

Denne söretsdom har hovedcitanten derefter ved stævning af 22. sept. d. a. indanket her for retten og der paastaaet kontracitanterne tilpligede at betale ham ovenanførte resterende fragtbeløb uden nogen afkostning med 6% diskonto pro anno og akception, inkassation, udbetaling og provision med 3½% fra 7. april d. a. indtil betaling sker, samt processens omkostninger med 57 rd. 80 sk. Endvidere har hovedcitanten her for retten gjentaget den af ham for söretten gjorte paastand, at kontracitanterne for de af dem ved notarialforretningen af 7. april d. a. brugte udtryk: „Uden at tale om, i hvilken grad herr Jacobæus svigter den gode tiltro, som ham vistes af sine medborgere, blive tilpligtede til at udrede til ham 50 rd. i reparation. Derimod have kontracitanterne efter en under 1. nov. d. a. udtagen kontrastævning paastaaet sig frifundne for hovedcitantens tiltale, og ham tilpligtet at betale dem processens omkostninger med 65 rd., hvorhos kontracitanten kjøbmand Smith har paastaaet hovedcitanten tilpligtet at tilbagebetale sig 42 rd. 4 sk.,

som han formener, at hovedcitanten har beregnet ham og oppebaaret for meget i fragt. Denne paa-stand har hovedcitanten paastaaet afvist, og kontracitanterne tilpligtede at betale sig kost og tæring med 10 rd., samt til at udrede mulkt i overensstemmelse med forord 3. juni 1796 §10 for sagens unød-vendige ophold. Denne afvisningspaastand har hoved-citanten fornemmelig grundet derpaa, at det fra kontracitanternes side fremkomne spørgsmaal maatte antages at involvere et kontrasögsmaal, der ikke lovligen kunde tages under paakjendelse i forbin-delse med det af hovedcitanten anlagte sögsmaal, da dertil vilde udfordres, at det var gjort gjældende under sagens behandling i förste instans, men da kontracitanterne efter kontrastävningens udvisende kun have stævnet til underretsdomens underkjen-delse og forandring, indses, at her ikke er tale om kontrasögsmaal, men kun om kontrapaaankning af dommen, hvilken de indstævnte uden kontrastävning kun vilde have kunnet procedere til stadfæstelse, og fölgelig vil den nedlagte afvisningspaastand ikke kunne tages til fölge, hvorimod det under sagens paakjendelse i realiteten vil komme under over-vejelse, om og hvorvidt kontracitanternes paastand kan gives medhold.

Med hensyn til sagens realitet bliver först at be-mærke, at naar kontracitanterne til styrke for, at de omkvæstionerede fragtblöb retteligen ere blevne tilbagetalte, have anført, at fordelingen af fragten paa tur retur maa betragtes som en vilkaarlighed fra hovedcitantens side, da fragten efter den fore-

løbige aftale mellen ham og skibsføreren var bestemt pr. rus, og sidstnævnte først ved certepartiets underskrift blev bekjendt med denne fordeling, kan denne assumption, som forøvrigt kun er støttet paa skibsførerens til notarialprotokollen af 7. april d. a. afgivne forklaring, ikke tillægges nogen betydning, da det, selv om det var bevist, ikkun vilde godtgjøre, at den endelige bestemmelse om fordelingen af fragten er bleven udsat, ind til certepartiets oprettelse, men ikke, at den herhenhørende bestemmelse skyldes en af hovedcitanten i den omhandlede henseende brugt vilkaarlig fremgangsmaade, da det selvfølgeligen stod skibsføreren frit for at fremkomme med indsigelse herimod forinden han underskrev certepartiet, dersom han havde fundet nogen anledning dertil.

Naar kontracitanterne endvidere have anført, at fragten for tur er ubillig høgt ansat i forhold til fragten for retur, og have formenet, at en billig fordeling af disse fragter udkommer ved den af dem beregnede turfragt, samt søgt at godtgjøre dette ved et ifølge kongelig bevilling af 1. nov. d. a. under 29. okt d. a. optaget og fremlagt tingsvidne, samt en notarialdeklaration af 27. s. m., maa det bemærkes, hvad de optagne tingsvidner angaar, at tvende vidner, skibskaptajnerne Stilhoff og Lundt, have forklaret, at foruden jagten „Candia“ er i vinteren 1855—1856 kun eet skib, nemlig hovedcitantens, afgaaet fra Kjöbenhavn til Reykjavík, hvori- mod intet er blevet forklaret om, hvad fragten af dette skib har udgjort, ligesom det tredje afhørte

vidne, skibskaptajn S. Pedersen, vel har udtalt den formening, at fragten i det ommeldte tidsrum vilde have været fra 40 til 45 rd, med 5% kaplak, men ikke, at en saadan fragt i virkeligheden er bleven betalt af noget skib. Med hensyn til returfragten fremgaar det ogsaa af de nævnte vidners forklaringer, at fragten af tvende skibe, der i februar-maaned d. a. afgik herfra til Barcelona har været f B c 5% kaplak pr. skp. fisk, som efter bestuvnings-reglementet af 29. des. 1838 svarer til 1 tönde rogn, men hvor stor turfragten af disse skibe har været, derom meddeles ingen anden forklaring end den, som indeholdes i vidnet Stilhoffs bemærkning, at den har været „meget simpel“, som leder til den slutning, at returfragten af den grund har været ansat saa meget højere. Efter vidnet Lundts forklaring skal postskibet være det eneste skib, der om vinteren i aarene 1850—1854 er ankommet til Reykjavik fra Kjöbenhavn. Og angaaende returfragten i det nævnte tidsrum herfra til Frankrig forklarer samme vidne, at den har været 3 f Bc, med 5% kaplak., hvorimod de ovennævnte tvende andre vidner have erklæret sig ude af stand til herom at meddele nogen oplysning.

Vel indeholdes i den fremlagte, af skibskaptajn Duhn, under eds tilbud afgiven notarialdeklaration, en bestemtere forklaring om, hvad der i almindelighed har været i fragt pr. tur og retur paa de steder, hvorom der under nærværende sag er spørgsmaal, men retten kan dog ikke erkjende, at der ved denne deklaration, sammenholdt med de i tingsvidnet i

övrigt indeholdte forklaringer, ere tilvejebragte saadanne data, at en vis bestemt fragt for vinterfarten paa Island i det omhandlede tidsrum derefter kan opstilles som den almindelige eller normale, ligesom det ogsaa ligger i sagens natur, at fragten maa stige og falde efter de forhaandenværende konjunkturer.

Men hertil kommer endelig den væsenlige omstændighed, at hovedcitanten ikke havde paataget sig at skaffe skibet, som maatte blive fragtet herop, nogen bestemt returfragt, og endnu mindre en god returfragt, saaledes som kontracitanterne have paastaaet, idet han ifølge de efter kontracitanternes foranstaltning afhørte tvende enkelte vidners udsagn kun havde forpligtet sig til at „bestuue skibet retur“, eller at skaffe det en „antagelig fragt“ hvorfor det ikke med föje kan paastaas, at han ved at stipulere returfragten ikkun til 28 rd. pr. kommercelast har, navnlig naar returladningens ringe værdi i sammenligning med den hidbragtes tages i betragtning, har tilsidesat den varetagelse af hans kommittenters interesse, som han, som ovenanført havde paataget sig.

Da det endeligen ikke efter hvad der under sagen er oplyst kan anses godtgjort, at det har staaet i hovedcitantens magt paa den tid, da certepartiet oprettedes, at fragte et skib for billigere turfragt end den deri betingede, og ekspeditionen af det omhandlede skib hertil paa grund af sammes foranførte öjemed ikke var bleven gjort afhængig af eller limiteret til andre konjunkturer end de til den givne

tid forhaandenværende, være sig gunstig eller ugunstige, og ekspeditionen, selv i det sidste tilfælde, skulde udføres af hovedcitanten, skjønnes ikke rettere, end at kontracitanterne maa være forpligtede til at refundere hovedcitanten de af ham paa deres vegne udbetalte og paastaaede fragtbeløb tilligemed de omkostninger, som ham ere paaførte ved tilbageholdelsen af disse. Hvad der om kommercelast, som hovedcitanten under fragtsens fordeling paa skibets lasterum har udstedt af beregningen, angaar, er det en selvfølge, at en fragt af et skibs lasterum altid maa optages af skibsfolkenes fornødenheder for den tid, dette er i søen, som og, at hertil vil udfordres et desto større rum jo længere rejsen er, ligesom der ogsaa paa en rejse her til land i den strængeste vintertid, da det i regel ikke lader sig gjøre at lade vandtønder og sligt henligge paa dækket, vil behøves et betydeligt større rum end om sommeren.

Naar disse omstændigheder tages i betragtning og der tillige tages hensyn til, hvor stort et kvantum af forskellige slags varer, der efter bestuvningsreglementet af 29. des. 1838, som parterne have lagt til grunde, medgaar til at stuve et lasterum, finder retten ingen anledning til at betvivle, at et saa stort rum af jagten er blevet afbenyttet paa den maade, som hovedcitanten har forklaret, ligesom kontracitanterne heller ikke have udtrykkelig benægtet, at de ommeldte requisita have optaget et saa stort rum i skibet, men indskrænket sig til at bestride hovedcitantens ret til at forbruge samme ved fragtsens

fordeling paa lasterummet. Den omstændighed, at kontracitanterne forgjæves have opfordret hovedcitanten til at fremlægge sit konnossement til oplysning om, at han ikke har bestuvet et større lasterum end det af ham opgivne, kan saaledes efter rettens skjønnende ikke bevirke, at hovedcitantens anførte efter reglerne for editio instrumentorum skulde anses som modbevist, og det saa meget mindre som kontracitanterne ogsaa fra deres side have undladt at benytte det middel, der frembød sig til med letthed at oplyse det her omspurgte faktum, idet de ikke under notarialforretningen fra 7. april d. a. have afæsket skibets fører, som der var tilstede, nogen forklaring om dette punkt, uagtet kontracitanterne have netop i denne anledning forbeholdt sig ret imod hovedcitanten.

Eftir det anførte maa retten anse hovedcitanten for at have været berettiget til at forbruge den omhandlede kommercelast for det lasterum, hvorpaa fragten er fordelt.

Ifølge bestuvningsreglementet af 29. des. 1838 optog de af kontracitantens Smith bestuvede, paa de ham tilstillede konnossementer anførte varer, tillige med de to pakker linjer, som efter hans handelsfaktor, E. M. Waages, tilstaaelse under notarialforretningen af 7. april d. a. desforuden ere ham levered, 3,437 kommercelæster, hvor af fragten, beregnet med 58 rd. 16 sk. pr. kommercelæst, med tillæg af 5% kaplak deraf, udgjör 209 rd. 90 sk., hvorimod denne af hovedcitanten er beregnet til 213 rd. 13 sk.,

altsaa for meget med 3 rd. 19 sk. Det for denne kontracitants vedkommende resterende fragtbeløb an-
drager følgende 49 rd. 86 sk.

Forsaavidt hovedcitanten slutteligen har gjort paa-
stand paa reparation for ovenanførte af dem under
titnævnte notarialforretning mod ham brugte ytring,
som imidlertid er kontracitanten Smith uvedkom-
mende, da han ikke mødte personligen under samme,
kan denne paastand efter omstændighederne og
lovens bestemmelser om de retlige følger af for-
nærmelige ytringe ikke tages til følge.

Processens omkostninger ville efter omstændig-
hederne blive at ophæve.

Thi kjendes for ret:

Kontracitanterne, konsul Bjering, kjøbmand E.
Siemsen og kjøbmand M. Smith, bör til hovedcitanten,
kjøbmand S. Jakobæus, at betale respektive 90 rd.
94 sk., 79 rd. 69 sk. og 49 rd. 86 sk. alt med 6% dis-
konto p. a., samt akceptation, inkassation, udbetaling
og provision med $3\frac{1}{2}\%$ fra 7. april d. a. og indtil be-
taling sker.

Processens omkostninger ophæves.

At efterkommes inden 8 uger efter denne doms
lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 12. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 19/1856: Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari

g e g n

Jóni Guðmundssyni og Sigríði Eysteinsdóttur úr Gullbringusýslu.

Hjónin Jón Guðmundsson og Sigríður Eysteinsdóttir, nú til heimilis á Ytri-Ásláksstöðum á Vatnsleysuströnd í Gullbringusýslu, hafa skotið til landsyfirréttarins dómi, gengnum við Gullbringu og Kjósarsýslu aukahéraðsrétt hinn 23. okt. seinastliðinn, sem dæmir Jón Guðmundsson fyrir þjófnað og þjófnaðarhildingu í 15 vandarhagga, en Sigríði fyrir þjófnað í 12 vandarhagga refsingu, auk þess að hvort þeirra fyrir sig er skyldað til að endurgjalda það stolna og bæði í sameiningu til þess að lúka allan af lögsókninni gegn þeim leiddan kostnað.

Þar eð nú má álíta bæði með vitnaleiðslu þeirri, er gengið hefur í málinu, og með eigin játningu hins ákærða Jóns Guðmundssonar, nægilega sannað, að hann hafi stolið í fyrra vetur frá Jósafat Sigurðssyni á Auðnum hálfu færi, er virt hefur verið á 1 rd. 8 sk. Þar á móti virðast ekki nægar sannanir að vera komnar fyrir því, að hann hafi stolið róltóbakspundi frá Jakob Vigfússyni á Ásláksstöðum, sem hann og hefur verið ákærður fyrir, né heldur, að það geti talizt honum til áfellis, þó hann einungis hafi vitað

af stuldi þeim, er kona hans er völd að. Þar eð nú hinn ákærði, sem kominn er langt yfir lögaldur í sakamálum, hefur aldrei fyrr verið ákærður um nokkurt lagabrot, en fengið sæmilega vitnisburði fyrir hegðun sína að undanfögnu, virðist hegning sú, er hann hefur bakað sér, hæfilega metin eftir tilskipun 11. apríl 1840 1. gr. sbr. tilskipun 24. jan. 1838 4. gr, til 10 vandarhagga, eins og honum ber að borga ígjöld hins stolna með 1 rd. 8 sk.

Hvað þá meðákærðu, Sigríði Eysteinsdóttur snertir, bera réttargerðirnar að vísu með sér, að dómstefnan við undirrættinn hefur einungis verið birt henni af einum eiðsvörnum stefnuvotti, og að hún heldur ekki hefur mætt eftir stefnunni. En þar sem þó bæði maður hennar hefur mætt eftir stefnunni og borið fram, að stefnan hafi verið henni birt, eins og sér, en hún vegna sjúkleika ekki getað mætt, og hvorugt þeirra hefur meira fram að færa sér til varnar, og svaramaður hennar við undir og yfirrættinn engu hafa hreyft út af þessu atriði, né heldur ákærða sjálf á eftir, þegar undirrættardómurinn var henni birtur, látið neitt í ljósi um það, að réttur hennar hefði með þessu verið aflaga borinn, virðist ekki vera næg ástæða til að láta þetta atriði verða því til fyrirstöðu, að dómur gangi yfir henni nú þegar eftir stefnunni.

Hvað þar næst málefnið sjálft snertir, er það með játningu þeirrar ákærðu og öðrum framkomnum upplýsingum nægilega sannað, að hún hafi stolið 36 soðfiskum, af hverjum Halldór Jónsson í Hrauni átti 28, en faðir hinnar ákærðu, Eysteinn Jakobsson, 8,

og er þessi fiskur metinn á 3 rd. 38 sk. og 90 sk. Og enn fremur er það sannað og meðgengið af hinni ákærðu, að hún hafi stolið 15 saltfiskum frá föður sínum, sem hann þó eftir á gaf henni. Þenna hér-greinda þjófnað hefur hin ákærða framið, eins og hún að orði kveður, einungis af forvitni. Og það bera líka réttargerðirnar með sér, að hin ákærða er talin nokkuð breyzk í þessari grein. Hegning sú, sem undirdómarinn hefur ákveðið henni, virðist því hæfilega metin, og ber því dóm hans, hvað hegninguna snertir, að staðfesta.

Hvað endurgjald það, sem í undirréttdóminum er dæmt Halldóri Jónssyni og dánarbúi Eysteins Jakobssonar, snertir, ber þess að geta, að fiskurinn, sem endurgjaldið lýtur að, var afhentur undir eins og hann fannst Eysteini Jakobssyni og kom ekki aftur í vörzlur hinnar ákærðu, og leiðir þar af, að aðgangurinn, hvað endurgjald fyrir fiskinn snertir, að því leyti hann ekki er eigendunum aftur heimtur, ekki er að þeirri ákærðu.

Þann af lögsókninni leidda kostnað, og þar á meðal laun til verjanda í héraði, hverra upphæð samþykkið, sem og laun til sóknara og svaramanns við landsyfirrétttinn, sem ákveðast til 4 rd. og 3 rd., ber þeim ákærðu að borga öðru fyrir bæði og báðum fyrir annað.

Meðferð sakarinnar við undirrétttinn og málsfærslan fyrir báðum réttum hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á, hvað þá ídæmdu hegningu

snertir, óraskaður að standa, þó þannig að Jón Guðmundsson einungis sæti 10 vandarhagga refsingu.

Hvað sakarkostnaðinn og endurgjald hins stolna snertir, á undirréttarins dómur einnig óraskaður standa, þó þannig að endurgjald það, sem Halldóri Jónssyni og dánarbúi Eysteins Jakobssonar er dæmt hjá þeirri ákærðu, falli í burt.

Í málsfærslulaun við landsyfirréttinn bera sóknara, examinatus juris J. Guðmundssyni, 4 rd., en svaramanni þar, organista P. Guðjohnsen, 3 rd., sem greiðist af þeim ákærðu einum fyrir bæði og báðum fyrir eitt.

Það ídæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, og að öðru leyti ber dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 19. janúar

d o m

i sagen nr. 1/1857: Organist P. Guðjohnsen befalet aktor

c o n t r a

Gjæstgiver N. Jørgensen.

Ved Reykjavíks politirets dom af 16. f. m. er gjæstgiver og værtshusholder Niels Jørgensen her af byen for at have overtraadt det ham af vedkommende politimester givne tilhold, at ophøre med beværtning og udskænkning af drikkevarer i sit lokale hver aften

kl. 11, anset med en mulkt af 2 rd. til Reykjaviks fattigkasse, og endvidere en mulkt til samme kasse af 64 sk. for usømmelig skrivemaade. Denne dom har tiltalte appelleret til landsoverretten.

Af sagens akter fremgaar, at tiltalte under 29. marts sidstl. har erholdt amtets bevilling til at drive værtshushold og gjæstgiveri i det herværende be-
værningssted, kaldet Skandinavien, under den be-
tingelse, at han i et og alt skulde adlyde de om værts-
hushold og gjæstgiveri udgangne og udgaaende love
og anordninger, samt at han skulde efterkomme,
hvad ham af vedkommende övrighed maatte blive
foreskrevet i denne hans ommeldte stilling. Det er
fremdeles avanceret og oplyst, at vedkommende
politimester under 20. nov. sidstleden i embeds med-
för og i medför af ovennævnte bevilling har givet
tiltalte det tilhold, at han skulde ophöre með bevært-
ningen i sitt lokale hver aften kl. 11, og at tiltalte
derpaa i slutningen af samme maaned desuagtet har
beværtet indtil kl. 12 $\frac{1}{2}$, hvilket har givet anledning
til nærværende sag.

Tiltalte har nu sögt at retfærdiggjøre dette sit for-
hold ved at anföre, at han ikke har opvartet siddende
gjæster af byens indvaanere, da in casu een af de
hos ham logerende, der lige för kl. 11 havde ind-
budt de i beværtningsstuen tilstedeværende gjæster
til et spil Billiard a la guerre, havde forlangt og er-
holdet toddy til de övrige gjæster paa sin regning,
idet han formener, at han ikke blot er berettiget,
men ogsaa forpligtet, til at beværte de rejsende, hos
ham logerende gjæster til enhver tid, uden at være

bunden til den limitation i samme, som i politiets tilhold er opgivet, men heri kan retten ikke give ham medhold, da de logerende gjæster, naar de opholde sig i beværtningsstuen og ikke paa de dem anviste værelser, ganske maa sættes ved siden af de andre siddende og besøgende gjæster og følgelig ved deres rekvisitioner være uberettigede til at kontinuere i gæstestuen, beværtningen, udover den bestemte tid, ligesom værten, saafremt det antages at være ham tilladt at indlade sig paa saaledes at fortsætte beværtningen paa hans logerendes anmodning, øjensynligen vilde have det i sin magt at eludere de til ordens overholdelse forskrevne bestemmelser. Tiltalte kan saaledes ikke anses diskulperet ved det af ham saaledes, som anført, anbragte, og befindes derfor retteligen at være blevet ansat med en mulkt, og da dens størrelse findes passende, vil politirettens dom i saa henseende være at stadfæste.

Hvad den tiltalte idømte mulkt for usømmelig skrivemaade der næst angaar, maa her navnlig tages hensyn til, at tiltalte, som ovenanført, havde lovet at ville i eet og alt at efterkomme, hvad ham af vedkommende övrighed maatte blive foreskrevet i egen skab af værtshusholder og gæstgiver, og at tilholdet som sigtende til god ordens haandhævelse maatte i tiltaltes öjne af sig selv maattet (sic.) fremtræde som vel grundet og lovhemlet, og naar tiltalte derfor ytrer sig over tilholdet saaledes, at dette efter hans formening var ulovligt, indeholder en saadan ytring en utilbörlig daddel af övrighedens embedshandling, som hvad enten der henses til den alle-

gerede passus i bevillingen eller til den agtelse, man i almindelighed skylder sine foresatte, retteligen maa medføre ansvar, og underrettens dom vil derfor ogsaa i denne henseende være at stadfæste, ligesom tiltalte maa paalægges at udrede aktionens omkostninger, og derunder salarium til aktor og defensor ved landsoverretten med resp. 4 rd. og 3 rd. r. m.

Sagens behandling ved politiretten og sagførelsen her ved retten har været forsvarlig.

T h i k j e n d e s f o r r e t :

Politirettens dom bør ved magt at stande.

I salær til aktor og defensor ved overretten, organist P. Guðjohnsen og examinatus juris J. Guðmundsson, betaler tiltalte resp. 4 rd. og 3 rd.

At efterkommes inden 8 uger efter denne doms lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

Th. Jónassen.

Arið 1857, hinn 26. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 20/1856: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Jóni Einarssyni m. fl. úr Húnavatnssýslu.

Þar eð landsyfirréttarstefnan í sök þessari, er rituð er á undirréttar dómsgerðirnar, ekki er samkvæm því formi, sem lögboðið er fyrir áfrýjun sakamála

af yfirvaldsins hálfu, þar sem það er undan fellt að tilgreina í stefnunni, að sökinni sé stefnt fyrir landsyfirrættinn samkvæmt tilskipun frá 31. maí 1805, leiðir þar af, að sökinni hlýtur að frávísa til nýrrar stefnu fyrir landsyfirrættinn samkvæmt ofantéðri tilskipun.

Meðferð sakarinnar í héraði og flutningur hennar við landsyfirrættinn kemur þannig að svo stöddu ekki til yfirvegunar.

Því dæmist rétt að vera:

Þessari sök frávísast til nýrrar áfrýjunarstefnu til landsyfirrættarins.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 2. febrúar

d ó m u r

í málinu nr. 16/1856: Magnús Magnússon á Leirum

g e g n

Skúla Jónssyni á Hlíð.

Með stefnu frá 19. júlí seinastl. áfrýjar Magnús bóndi Magnússon á Leirum í Rangárvallasýslu til ómerkingar eður ógildingar fógetaúrskurði og þar á byggðri fjárnámssgerð kammerráðs, sýslumanns Stephsens frá 30. maí, sem næst leið, til fullnustu héraðsdómi, uppkveðnum af téðum sýslumanni þann 21. júní 1857 (sic), er skyldar áfrýjandanum, að viðlagðri daglegri sekt, til að fara með allt sitt burtu af

þeim 5 hundruðum úr jörðunni Leirum, er faðir hans, Magnús Sigurðsson, hefði byggt honum, og til að borga sækjanda málsins, Skúla Jónssyni, fyrir yrkingu á téðum jarðarparti á því þá liðna fardagaári 31. rd. og 6 rd. í málskostnað, og ennfremur til lög-gæzlusjóðsins 2 rd. fyrir óþarfa þrætu. En jafnframt áfrýjar appellantinn téðum héraðsdómi til ógildingar og breytingar á þá leið, að honum dæmist ábúðar-réttur á þeim umgetnu 5 hundruðum úr Leirum, og að hann verði fríkendur fyrir öllum þeim útlátum, sem honum með téðum dómi er gert að greiða, og loks, að sér verði dæmdur málskostnaður og skaðabætur með 80 rd. s. m. Hinn innstefndi hefur þar á móti gert þá réttarkröfu, að málinu verði frávísað, en til vara, að héraðsdómurinn, fógetaúrskurðurinn og fjárnámsgerðin frá 30. maí verði staðfest, og sér dæmdur hæfilegur málskostnaður.

Frávísunarkrafa hins innstefnda er byggð á því, að stefnan til landsyfirrættarins sé stíluð í nafni forseta og meðdómenda landsyfirrættarins, sem sé rangt, því forseti landsyfirrættarins, stiftamtmaðurinn, hafi ekki þá köllun á hendi, en stefnan til landsyfirrættarins eigi að stílast í nafni justitiarii og meðdómenda. En þar sem orðið „forseti“ í stefnunni (þó það sé óvenjulegt í þeirri þýðingu) auglýsilega er viðhaft um justitiarius, virðist, að ekki geti leitt af þessari ástæðu ógildi stefnunnar, einkum þar hinn stefndi er mættur eftir henni og hefur flutt vörn í málinu.

Fyrir fram er þess að geta, að í þessu máli er áður genginn dómur hér við réttinn, því með landsyfirrættardómi þann 24. maí 1851 er framangreindur

héraðsdómur, sér í lagi vegna þess, að sættatilaun sú er farin var fram í málinu, ekki þótti lögleg, dæmdur ómerkur, en eftir því, sem segir í þeirri útskrift af hæstaréttardómbók, sem finnst í fjárnámsgerðinni, er téður dómur landsyfirrættarins með hæstaréttardómi frá 3. okt. 1854 felldur úr gildi og réttinum skipað að dæma málið í aðalefninu (realiteten), og er þessi hæstaréttardóms útskrift eftir því, sem segir í fjárnámsgerðinni birt áfrýjandanum 5. okt. 1855, og þann 30. maí næst á eftir fór eftir kröfu þess innstefnda fram hjá áfrýjandanum sú fjárnámsgerð, sem hér er áfrýjað og að framan er tilgreind.

Hvað málið og sér í lagi fjárnámsgerðina því næst snertir, ber þess að geta, að þar sem í undirrættardóminn vantar það atriðisorð (*clausula poenalis*), með hverri fullnusturéttur dóma yfir höfuð er bundinn, gat honum af þessari ástæðu ekki orðið fullnægt, en auk þess er téður dómur, eins og að framan er tilgreint, undir áfrýjun og mátti þannig samkvæmt N. L. 1–22–56 ekki sem slíkum veitast fullnusta, þó ekki hefði verið því annað til fyrirstöðu, og leiðir því hér af, að hinn áfrýjaði fógetaúrskurður og fjárnámsgerð hlýtur að dæmast ómerk, eins og málið að öðru leyti, þar sem ekki er komin fram nema afskrift af hæstaréttar dómabók, í stað þess að með áfrýjun mála ber eftir löggjöfinni að leggja fram formlegan dómsakt, hlýtur að frávísast.

Í málskostnað og skaðabætur borgar hinn innstefndi áfrýjandanum 50 rd. r. m.

Því dæmist rétt að vera :

Sá áfrýjaði fógetaúrskurður og fjárnámsgerð eiga ómerk að vera. Að öðru leyti frávísast málinu.

Í skaðabætur og málskostnað við landsyfirréttinn ber þeim innstefnda, Skúla Jónssyni, að borga áfrýjandanum fimmtíu ríkisdali r. m., sem greiðist innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 9. febrúar

d ó m u r

í málinu nr. 21/1856: *Examinatus juris* J. Guðmundsson skipaður sóknari

g e g n

Tómasi Guðmundssyni úr Húnavatnssýslu.

Það er í sök þeirri, sem hér er áfrýjað til landsyfirréttarins og sem í héraði er dæmd við Húnavatnssýslu aukarétt hinn 27. ágúst seinastl., með eigin játningu og öðrum framkomnum upplýsingum sannað, að hinn ákærði, Tómas bóndi Guðmundsson á Melrakkadal í Húnavatnssýslu, sem tvisvar sinnum áður er dæmdur og straffaður við ofantéðrar sýslu héraðsrétt, í fyrra sinni þann 30. janúar 1836 fyrir smáhnupl, 75 sk. virði, í 12 vandarhagga pólitíaga, og í seinna sinni þann 25. marz 1844 fyrir þjófnað í fyrsta sinni á 2 sauðkindum í 3 sinnum 27 vandar-

hagga refsingu, hafi um vorið 1855 afmarkað undir sitt fjármark tvævetra á með lambi, eign Þorsteins bónda Bjarnasonar á Sporði, og ennfremur, að hann sama sumarið hafi afmarkað og að öðru leyti gert torkennilega þrevetra á, lamblausa, sem Jóhann bóndi Steinsson í Stóruhlíð var eigandi að. Ærnar og lambið, sem til samans eru virtar á 11 rd. 48 sk., og ekki eru komnar fram, komu eftir skýrslu ákærða saman við hans eigin kindur í hans búfjárhögum.

Þar eð nú þessi þjófnaður, eins og hann hefur atvikast, að því leyti ærnar komu sjálfar í fé hins ákærða, ekki virðist að geta orðið heimfærður undir 6. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, sem bindur sauðaþjófnað sem slíkan við það atriði, að þjófnaðurinn sé framinn úti í haga, sem ekki á sér stað, þegar kindin, sem stolið er, eins og sjálfkrafa kemur upp í hendur á hlutaðeiganda, hlýtur brot hins ákærða að heyra sem einfaldur þjófnaður undir 1. gr. tilskipunar frá 11. apríl 1840, og þar eð ekki er áður genginn þjófsdómur yfir ákærða nema einu sinni, ber hann nú að dæma eftir 1. gr. téðrar tilskipunar fyrir þjófnað í öðru sinni, og virðist hegning sú, sem honum ber eftir öllum málavöxtum og sér í lagi með hliðsjón af því atriði, að dómurinn frá 25. marz 1844 virðist að hafa verið í nokkuð harðara lagi í samanburði við afbrotið, hæfilega metin til tveggja ára betrunarhúsvinnu, sem samgildir hér á landi 3 sinnum 27 vandarhagga refsingu, og er undirréttarins dómi þannig, hvað straffið snertir, að breyta, en hvað það ídæmda endurgjald og málskostnað snertir, að staðfesta.

Þau svaramanni hins ákærða í héraði dæmdu máls-

færslulaun samþykkjast. Áfrýjunarkostnaðinn, og þar á meðal laun til sóknara og verjanda við landsyfirrættinn, sem ákvarðast til 5 rd. og 4 rd., borgar hinn ákærði.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lögmat.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Tómas Guðmundsson, á að hýðast 3 sinnum 27 vandarhöggum og vera háður lögreglustjórnarinnar sérdeilislegri gæzlu í 2 ár. Að öðru leyti á undirrættarins dómur óraskaður að standa.

Þann (sic.) af áfrýjun sakarinnar leiðandi kostnað, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, examinatus juris J. Guðmundssonar og organista P. Guðjohnsens, 5 rd. og 4 rd., greiðist af ákærða.

Dóminum ber, hvað það ídæmda endurgjald snertir, að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu og að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 9. marz

d ó m u r

í sókninni nr. 26/1857: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Geiri Þorgeirssyni úr Árnessýslu.

Með játningu hins ákærða og öðrum framkomnum upplýsingum er það löglega sannað, að ákærði, Geir

Þorgeirsson á Leðri í Árnessýslu, hafi á næstliðnu hausti á ferð sinni upp í Hreppa stolið úti á víðavangi austan til við Sogið hvítri lambgimbur, sem ekki er upplýst, hver átt hafi, og slátrað henni þar í haganum, og í sömu ferðinni, tálguhníf, virtum á 8—10 sk., frá prestinum síra P. Stephensen á Ólafsvöllum, og loks, einnig í sömu ferðinni, að kvöldi dags úti í haga nálægt Laugardæla ferjustað 2 lömbum, er hann einnig slátraði, þar sem hann var staddur, og hirti, eins og úr fyrsta lambinu, einungis kjötið, gærurnar og mörin. Hnífurinn og leifarnar af 2 seinni lömbunum, sem til samans eru virt á 2 rd. 32 sk., eru aftur heimtar eigandanum, og að öðru leyti hefur hann sleppt kröfu um skaðabætur.

Fyrir afbrot þessi er hinn ákærði, sem er rétt um tvítugs aldur, og eftir dómi frá 13. marz 1852, þá hann ekki var kominn til sakamanna lögaldurs, hefur sætt 10 vandarhagga refsingu fyrir þjófnað, hinn 27. nóv., er næst leið, dæmdur fyrir þjófnað í öðru sinni í 40 vandarhagga refsingu, og þessum dómi hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið til landsyfirrættarins.

Að því leyti ákærði nú er dæmdur sem sekur í þjófnaði í öðru sinni, getur landsyfirrætturinn ekki aðhyllzt þessa skoðun, því eins og það eftir tilskipun frá 20. febr. 1789 var álitid, að sá, sem áður en hann náði sakamanna lögaldri hafði verið dæmdur eftir téðrar tilskipunar 6. gr., ætti fyrir þann þjófnað, sem hann fullorðinn yrði uppvís að, að dæmast eftir sömu tilskipunar fyrstu grein, það er fyrir þjófnað í fyrsta sinni, þannig er það af fyrirmælum tilskip-

unar frá 11. apríl 1840 26.—29. gr. auðsætt, að hin sama grundvallarregla enn þá gildir í þessari grein, þegar sá, sem stal, meðan hann var á barnsaldri, aftur fullorðinn drýgir þann glæp.

Ákærða ber því einungis að dæma sekan í þjófnaði í fyrsta sinni eftir 2. lið í tilskipun 11. apríl 1840 6. gr. Hvað hegningu þá snertir, sem ákærði fyrir brot sín hefur unnið til, virðist hún, þegar á þá einu hlið er litið á hins ákærða undangengnu óvönduðu breytni, bítæfni hans í þjófnaðinum og frekjufullu lygi upp á stjúp föður sinn, að hann hefði skipað sér að stela, eins og hann gerði, en á hina hans ungi aldur og þekkingarskortur, sem og það atriði, að kindurnar, sem hann stal, voru lömb, er tekin til greina, hæfilega metin til 16 mánaða betrunarhússvinnu, eftir tilskipun frá 24. janúar 1838 samgildir 2 sinnum 27 vandarhagga refsingu, auk þess sem honum ber að standa allan af sökinni í héraði leiddan kostnað samkvæmt undirréttarins dómi, sem í því atriði ber að staðfesta. Svo greiðir hann og þann af áfrýjun sakarinnar leiðandi kostnað, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem ákvarðast til 5 og 4 rd. ríkismyntar.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera.

Ákærði, Geir Þorgeirsson, á að hýðast 2 sinnum 27 vandarhöggum og vera háður lögreglustjórnarinnar sérdeilis gæzlu í 16 mánuði.

Hvað málskostnað í héraði snertir, á undirréttar-

ins dómur óraskaður að standa. Sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rd., en verjanda, examinatus juris J. Guðmundssyni, 4 rd. r. m. í málsfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar, borgist af hinum ákærða.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1857, 16. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1857: Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari

g e g n

Eiríki Einarssyni og Halldóru Árnadóttur úr Skaftafellssýslu.

Þar eð undirdómarinn við áfrýjun þessa sakamáls ekki hefur farið að boðum tilskipunar frá 31. maí 1805, þar sem það er undan fellt að tilgreina í stefnunni, að sökinni sé stefnt fyrir landsyfirréttinn samkvæmt téðri tilskipun frá 1805, hvar á móti málinu aðeins er stefnt með tilvitnun í tilskipun frá 24. jan. 1838 15. gr., sem án þess að öðru leyti að breyta því með fyrrtéðri tilskipun lögboðna áfrýjunarformi í sakamálum aðeins býður hlutaðeigandi sýslumönnum, að þeir, þegar hinn dómfelldi ekki uni við þann yfir honum gengna áfellingisdóm, eða hegningin, sem hann er dæmdur í, varði æfilangri hegningarvinnu eða þyngra straffi, skuli annast um áfrýjun málsins

til landsyfírréttarins, leiðir hér af, að málið (sbr. 5. grein í konungabréfi 25. júlí 1808) ekki getur álit-
izt að vera löglega áfrýjað til landsyfírréttarins.
Málinu hlýtur því að frávísa til nýrrar áfrýjunar
samkvæmt fyrirmælum ofangreindrar tilskipunar frá
31. maí 1805.

Meðferð málsins í héraði og sókn og vörn hér við
réttinn kemur þannig að svo stöddu ekki til yfirveg-
unar.

Því dæmist rétt að vera.

Málinu frávísast til nýrrar áfrýjunar samkvæmt
boðum tilskipunar frá 31. maí 1805.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 23. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1857: Examinatus juris J. Guðmunds-
son skipaður sóknari

g e g n

Ólafi Ólafssyni úr Skaftafellssýslu.

Þar eð sök þessari ekki er af undirdómaranum
stefnt til landsyfírréttarins með tilvitnun til tilskip-
unar frá 31. maí 1905, en slík tilvitnun er með ber-
um orðum fyrirskipuð í tilskipuninni, þegar saka-
málum er stefnt fyrir landsyfírréttinn, og þar eð
tilskipun frá 24. jan. 1838 15. gr., er undirdómarinn
í stefnunni einungis hefur vitnað til, ekki getur álit-

izt að hafa breytt boði fyrirtéðrar tilskipunar, þar sem hin umgetna grein í tilskipun 24. jan. 1838 enga reglu gefur um sjálft stefnuformið, heldur aðeins um það, af hverju yfirvaldi stefnuáteiknunar, þegar dómfelldi ekki unir við þann yfir honum gengna áfellsdóm, eigi að gerast (sbr. einnig konungsbréf 25. júlí 1808 5. gr.), leiðir hér af, að sök þessari hlýtur að frávísa til nýrrar stefnuáteiknunar samkvæmt tilskipun 31. maí 1805.

Meðferð sakarinnar í héraði og málsfærsla í henni hér við réttinn kemur að svo stöddu ekki til álita.

Því dæmist rétt að vera.

Sök þessari frávísast til áfrýjunar samkvæmt tilskipun frá 31. maí 1805.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 14. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1857: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Sölva Sölvasyni úr Skagafjarðarsýslu.

Með játningu hins ákærða, Sölva bónda Sölvasonar á Illugastöðum í Skagafjarðarsýslu, og öðrum atvikum er það nægilega sannað, að hann haustið 1855 á heimferð með rekstur úr Skrapatungurétt hafi tekið í högum 2 golhöttubíldóttu geldinga, er urðu á vegi hans og Daníel Þorsteinssona á Trölleyrum átti og markaðir voru með hans marki, og gefið þeim, sem með honum voru, í skyn, að geldingar þessir væru

mjög líkir sínum geldingum, en síðar hefur hann játað, að hann ekkert lamb hafi átt með sama lit. Geldinga þessa, sem eigandinn hefur aftur fengið, markaði ákærði undir mark sitt og seldi þá síðan sama daginn yngismanni Sigurði Gunnarssyni á 7 mörk hvorn þeirra, og sama virðing var og seinna lögð á þá að réttarins tilhlutun.

Til afbötunar þjófnaði þessum hefur ákærði aðeins greint, að hann hafi verið nokkuð kenndur, en það er jafnframt sannað, að hann ekki hafi verið svo kenndur, að hann eigi hafi haft fullt ráð og rænu verka sinna. Fyrir þetta afbrot er hinn ákærði, er kominn er yfir lögaldur í sakamálum og eftir amtsúrskurði frá 1. júlí 1854 áður hefur sætt 5 rd. 12 sk. sekt fyrir tíundar undandrätt, dæmdur við aukarétt Skagafjarðarsýslu hinn 8. sept. f. á. í 30 vandarhagga refsingu og til að vera háður sérlegri gæzlu lögreglustjórnarinnar um 9 mánuði, svo og til að borga allan af sökinni löglega leiðandi kostnað.

Hvað því næst afbrot það snertir, er hinn ákærði þannig hefur gert sig sekan í, þá virðist auðsætt, að það beinlínis heyri undir sauðabjófnað á víðavangi eftir tilskipun frá 11. apríl 1840 6. gr. 2. lið, og virðist eftir málavöxtum hegning hins ákærða eftir téðum lagastað, samanbr. við tilskipun frá 24. jan. 1838 4. gr., hæfilega ákveðin til 40 vandarhagga refsingar, sem er hin vægasta hegning eftir nefndum lagastað fyrir slíkan þjófnað. Svo ber hinum ákærða einnig að vera undir lögreglustjórnarinnar sérdeilis gæzlu í eitt ár. Að öðru leyti ber undirréttarins dóm að staðfesta.

Laun sóknara og verjanda hér við réttinn ákvarðast til 4. rd. og 3 rd., sem, eins og annar kostnaður sakarinnar, greiðist af hinum ákærða.

Rekstur og meðferð sakarinnar við undirréttinn hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera.

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að hinn ákærði sæti 40 vandarhagga refsingu og sé háður sérdeilis gæzlu lögreglu stjórnarinnar í eitt ár.

Sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 4 rd. og verjanda, examinataus juris J. Guðmundssyni, 3 rd. í málsfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar, borgist af hinum ákærða.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 14. apríl

á l y k t u n

í sökinni nr. 6/1857: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Bjarna Halldórssyni úr Gullbringusýslu.

Þar eð Jón Jónsson, ásamt vitninu Þorkeli Jónssyni, svaf á móti rúmi þeirra Guðmundar heitins

Sigurðssonar og hins ákærða, Bjarna Halldórssonar, þá nótt, er ryskingar milli þeirra tveggja síðarnefndu áttu sér stað, ekki hafa verið yfirheyrðir, virðist nauðsynlegt áður en sökin er tekin undir dóm að yfirheyra ofanefndan Jón Jónsson sem vitni, og að öðru leyti að leita þeirra frekari upplýsinga í sökinni, er framburður vitnis þessa kynni að gefa til efni til.

Ennfremur virðist nauðsynlegt, að útveguð sé skýrsla frá eiganda hestsins, sem ákærði seldi að honum fornspurðum, um það, hvort hinn ákærði hafi, eins og hann hefur frá skýrt á eftir, og þá, hve nær, borgað honum hestinn fullu verði, svo og um það, hvort hann heimti ákærða lögsóttan út af sölunni.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að annast um útvegum þeirra áskyldu upplýsinga.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 20. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 5/1857: Margrét Jónsdóttir Jaðri

g e g n

Margréti Jónsdóttur í Brokey í Snæfellsnessýslu.

Þar eð yfirréttarstefnan í máli þessu ekki hefur verið birt hinni stefndu, Margréti Jónsdóttur í Brokey, sem eftir því sem ráða er af réttargerðunum,

er fjár síns ráðandi, og ekkert heldur er komið fram, er lúti að því, að hún hafi fallið frá stefnu, því slíkt verður ekki leitt út af því, þó hún hafi sótt um og fengið gefins málsfærslu fyrir yfirréttinum, né heldur af því atriði, þó stiftamtmaðurinn samkvæmt áminnstu leyfisbréfi sínu um gefins málsfærslu hafi fullgilt mann til að flytja málið fyrir hennar hönd hér við réttinn, leiðir hér af, að málinu samkvæmt N. L. 1—4—1 hlýtur að frávísa.

Réttarkrafa málsfærslumanns hinnar stefndu, að sér verði dæmdir 10 rd. af áfrýjandanum í kost og tæringu, ef málið fengi þessi úrslit, getur ekki tekizt til greina.

Því dæmist rétt að vera.

Málinu frávísast.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 20. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1857: Examinatus juris J. Guðmundsson skipaður sóknari

g e g n

Ólafi Jónssyni m. fl. úr Eyjafjarðarsýslu.

Með eigin játningu og öðrum í sök þessari framkomnum upplýsingum er það til hlítar sannað, að ákærði Ólafur Jónsson, bóndi á Neðri-Á í Kræklingahlíð í Eyjafjarðarsýslu, hafi aðfaranóttina þess 10.

októbers, sem næst leið, farið heiman að frá sér að bænum Ytra-Krossanesi, tekið með sér þá meðákærðu, bróðurson sinn, Hans Kristján Jónsson, og Sigurð Sigvaldason, svo og fósturson sinn, Jón Kristján Ólafsson, sem síðar er horfinn og álízt dáinn, og þegar komið var að téðum bæ, sem var eftir háttatíma, sprengt með hnénu upp skemmu þar á hlaðinu, og stolið þar og haft í burt með sér 3 pund af haustull, $4\frac{3}{4}$ pund af vorull, $14\frac{1}{2}$ pund af spaðkjöti upp úr íláti og pokagarm, sem hann með tilstyrk félaga sinna lét í það stolna, og enn fremur er það játað og sannað, að hann hafi skipað Jóhanni Kristjáni heitnum að taka ein hrosshársreipi, sem héngu í skemmunni, og eitt ýsuspyrðuband úr hjalli á hlaðinu, en tekið sjálfur annað, en að Sigurður hafi stolið tveimur lambsbelgjum af rá sunnan undir bænum. Þessir munir hafa til samans verið virtir á 4 rd 95 sk., og eru eigandanum, Hálfðani Hallgrímssyni, aftur heimtir, nema haustullin og nokkuð af spaðkjötinu, sem til samans er virt á 1 rd. 3 sk.

Enn fremur er téður Ólafur Jónsson orðinn uppvís að því, að hann hafi tekið ull af hrút, sem Hálfðan Hallgrímsson átti, og er sú ull virt á 48 sk. og ekki endurgoldin eigandanum, og loks er það sannað upp á hinn ákærða Ólaf Jónsson, að hann tvisvar sinnum á næstliðnu sumri hafi farið, ásamt þeim Hans og Jóhanni Kristjáni heitnum, í beitarhúsin frá Stóra-Eyjarlandi og stolið þar spítum úr húsunum, sem virtar eru á 1 rd. 72 sk., og eru eigendunum aftur heimtar.

Um Hans er það enn fremur orðið uppvíst, að hann,

ásamt Jóhanni Kristjáni heitnum, hafi tekið úr kistu, sem lykillinn stóð í og téður Ólafur Jónsson átti, 48 skildinga pening, sem þó síðan var skilað aftur. Og Sigurður Sigvaldason er, auk hluttöku þeirrar, er hann, eins og að framan er tilgreint, átti í þjófnaðinum á Krossanesi, borinn því, að hann hafi tekið ullarlagða, hér um bil 6 sk. virði, af kindum annarra manna úti í haga, og í félagi með þeim meðákærðu Markúsi Flóventssyni og Ólafi Ólafssyni, í annað sinn með þeim fyrrnefnda og í síðara sinn með þeim báðum, tekið á sama hátt ullarlagða af tveimur kindum, sem metin er til samans á 22 sk.

Loks er það meðgengið af þeim ákærðu Markúsi Flóventssyni og Ólafi Jónssyni, að þeir hafi fénytt ullarreytur af dauðri kind, sem þeir ekki vissu, hver átti, og fengið fyrir ullina 32 sk., auk þess að þeir hafa játað upp á sig að hafa verið í verki með Sigurði um ullartökuna, sem þegar var getið.

Hvað þar næst straffsekt hinna ákærðu, og þá fyrst Ólafs Jónssonar snertir, hefur undirdómarinn réttilega álitð hann sekan í innbrotsþjófnaði, þar sem hann með ofríki sprengdi upp skemmuna, er hann stal úr, því það getur ekki komið til greina, þó læsingin fyrir skemmunnni hafi verið léleg eða ótraust. Sömuleiðis er afbrot hans réttilega heimfært af undirdómaranum undir 1. lið 12. gr. tilskipunar 11. apríl 1840, og hvað upphæð hegningar þeirrar, sem Ólafur er dæmdur í, nefnilega 4 ára betrunarhúsvinna snertir, hlýtur landsyfirdómurinn einnig að vera undirdómaranum samdóma í því, að þar eð Ólafur hlýtur að álitast upphafs- og hvatamaður þjófna-

aðarins bæði á Krossanesi og úr beitarhúsunum frá Eyrarlandi, og hann ennfremur leiddi til þessa misverknaðar með sér óráðna talhlýðna unglinga, sem maklega má reiknast honum mikill ábyrgðarhluti, geti hann ekki komizt af með þá í téðum lagastað ákveðnu vægustu hegningu, og virðist þannig upp-hæð straffssins hæfilega metin af undirdómaranum, hvers dóm því, hvað Ólaf snertir, ber að staðfesta.

Um Hans Kristján Jónsson er það, eins og að fram-an er tilgreint, sannað, að hann, sem er 18 ára gamall og ekki hefur áður sætt lagaákæru, hafi tekið með Ólafi þátt í þjófnaðinum á Krossanesi og eins á spít-unum úr beitarhúsunum frá Stóra-Eyrarlandi, og hefur því undirdómarinn álitid hann, en að vísu á lægri tröppu en Ólaf, sekan í innbrotsþjófnaði. Þetta er einnig samkvæmt grundvallarreglunni í 21. gr. tilskipunar frá 11. apríl 1840, sbr. D. L. 6-17-3, því þessi lagastaður leyfir við ákvörðun straffsins að taka til greina bæði þann meiri eða minni þátt, sem hlutaðeigandi hefur átt í misverknaðinum, sem og aðrar þær kringumstæður, er lúta að og lýsa ákærða meiri eða minni hluttöku í þjófnaðinum, svo að unnt er að mæla hegninguna eftir hans eins tilverknaði, og hér virðist líka gild ástæða til að láta ákærða sæta talsvert vægari hegningu en Ólaf, einkum þegar jafnframt er höfð hliðsjón af því mikilvæga atriði, að hann má álítast að vera leiddur af Ólafi til misbrota sinna. Hegning sú, sem í undirréttardóminum er ákveðin, nefnilega 3 sinnum 27 vandarhagga refs-ing, virðist þannig eftir málavöxtum hæfilega ákveð-

in, og ber því héraðsdóminn í þessu tilliti einnig að staðfesta.

Ákærði Sigurður Sigvaldason, sem er á 14. ári og ófermdur, var, eins og réttargerðirnar votta, með Ólafi, þegar innbrotspjófnaðurinn fór fram á Krossanesi, og stal þar einnig af sjálfsdáðum 2 lambsbelgjum, auk þess að hann er orðinn uppvís að annarri hvinnsku. Að vísu finnur nú breytni hans mikla afsökun í hans æskualdri og þeirri þrekleysu gegn freistingum, sem slíkum aldri er eðlileg, sem og í því atriði, að Ólafur má virðast að hafa haft á hann öllu meiri áhrif en á hina stallbræður sína, en þrátt fyrir það virðist honum þó að bera alvarleg refsing, sér í lagi þar eð hann einnig er orðinn uppvís að annarri, þótt minni, óráðvendni, og þessa refsingu virðist héraðsdómarinn eftir 1. tölulið í 12. gr. tilskipunar 11. apríl 1840, sbr. 26. gr., hæfilega að hafa metið til 40 vandarhagga, og dóm hans ber því, hvað þenna ákærða snertir, sömuleiðis að staðfesta.

Hvað loks þá meðákærðu Markús Flóventsson og Ólaf Ólafsson snertir, sem báðir eru komnir yfir sakamanna lögaldur, því Markús er fæddur 1840, en Ólafur í árslokin 1837, er brot þeirra, eins og að framan er tilgreint, þar í fólgið, að þeir tíndu upp og hagnýttu ullarreyturnar af kindarræfli, sem þeir fundu úti á víðavangi, metnar 32 sk., og þar að auki í því, að þeir, ásamt með Sigurði Sigvaldasyni, tóku ullarhár af kind, sem metið hefur verið á 18 sk., eins og Markús og í annað skipti tók með Sigurði ullarlagð af annarri kind, er virtur hefur verið á 4 sk. En þar eð ullin ekki er komin til sýnis og enginn

heldur hefur kvartað yfir þessum ullarmissir, virðist með játningu þessara ákærðu ekki að vera fengin slík vissa fyrir því, að verknaður þeirra hafi verið þess eðlis, að hann, hvað verð ullarinnar snertir, geti eftir grundvallarreglunni í Laganna 6–17–30 og 31 (samanbr. 30. gr. í tilskipun frá 11. apríl 1840) sætt eiginlegu þjófnaðarstraffi, og af þessari ástæðu getur rétturinn ekki álitíð, að þvílíkt straff beri hér við að hafa, en þar á móti virðist ástæða til að láta verknað hinna ákærðu eftir greindri reglu í 30. gr. tilskipunar 11. apríl 1840 sæta lítilli fjársekt, sem eftir kringumstæðunum virðist hæfilega metin til 2 rd. af hvorum þeirra fyrir sig til hlutaðeigandi sveitarsjóðs.

Hvað málskostnað í héraði, endurgjald hins stolna og málsfærslulaun snertir, á héraðsdómurinn óraskaður að standa.

Kostnað þann, sem leiðir af áfrýjun sakarinnar, og þar á meðal málsfærslulaun til þeirra við landsyfirréttinn skipuðu málsfærslumanna, sem ákvarðast til 6 rd. fyrir sóknara, en til 5 rd. fyrir hvern verjanda fyrir sig, ber þeim ákærðu að greiða einum fyrir alla og öllum fyrir einn.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera.

Undirréttarins dómur á, hvað þá ákærðu Ólaf Jónsson, Hans Kristján Jónsson og Sigurð Sigvaldason snertir, óraskaður að standa.

Markús Flóventsson og Ólafur Ólafsson eiga hvor um sig að borga 2 ríkisdali til þess hrepps sveitar-sjóðs, hvar heimili þeirra liggur.

Hvað kostnað sakarinnar við undirréttinn, endurgjald hins stolna og málsfærslulaun snertir, á héraðsdómurinn óraskaður að standa. Sá af áfrýjun málsins leiðandi kostnaður, og þar á meðal málsfærslulaun til sóknarans hér við réttinn, examinatus juris J. Guðmundssonar, 6 rd. og til svaramanna, organista P. Guðjohnsens og stúdents Jóns Árnasonar, 5 rd. til hvors um sig, borgist af þeim ákærðu einum fyrir alla og öllum fyrir einn.

Það ídæmda endurgjald ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 18. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1857: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Jóni Einarssyni m. fl. úr Húnavatnssýslu.

Í sök þessari, sem í héraði hefur verið höfðuð gegn bóndanum Jóni Einarssyni á Skárastöðum í Húnavatnssýslu og sonum hans, Sveini, Einari, Sigurði og Guðmundi fyrir þjófnað og Jóhanni Frímanni Sigvaldasyni út af óhlýðni gegn boði sýslumannsins

að mæta fyrir rétti í téðri sök, er hinn fyrrnefndi Jón Einarsson, sem er 53 ára gamall og aldrei að undanfögnu hefur sætt lagaákæru eða dómsáfelli, ákærður fyrir, að hann haustið 1850 annað hvort hafi tekið til sín eða látið fjárffestast hjá sér svarthosótt óskilalamb án þess að lýsa því og markað það undir sitt mark á vinstra eyranu, en látið hitt eyrað, sem var með vafamarki eða því nær markleysu, vera óhaggð, og loks, þegar umtal hafi orðið um lambið, skírskotað til rangrar heimildar. Ennfremur er honum gefið að sök, að svarthosóttur sauður með leifum af undirmarki Jósefs Loftssonar á Galtarnesi, en yfirmarki hins ákærða, hafi fundizt og verið tekinn í fé hans í fyrra vor, sem hann hefur viðurkennt, að hann hafi brennimerkt með sínu hornamarki og látið síðan sem sína eign til dóttur sinnar, svo og gert sig sekan í missögli um það, hvernig á sauðnum stæði.

Fyrir þetta hvort tveggja er hinn ákærði með dómi frá 11. ágúst seinastliðna dæmdur í 2 sinnum 27 vandarhagga refsingu, auk hálfes málskostnaðar á móts við syni sína Svein og Einar.

Hvað sauðinn snertir, hafa að vísu nokkur vitni borið, að markleifarnar á honum eftir Húnavatns-sýslu markatöflu ómögulega geti verið af öðru marki en Jósefs á Galtarnesi, og eitt vitni hefur og þótt þekkja sauðinn fyrir þann sama, sem vorið 1854 hefði verið meðal fráfærulamba Jósefs, en ekki heimtist af fjalli um haustið. En auk þess, að þetta vitni er einstakt og ekki hefur verið tekið í eið, og eignarréttur Jósefs til sauðsins ekki getur byggzt á fram-

burði hinna vitnanna, einkum þar alkunnugt er, að af-réttarfé úr Húnavatnssýslu á samgengt við fé úr öðrum sýslum, þá vantar hér hinn lögboðna heimildar-eið til þess ákærði geti orðið felldur sem sannur að gefinni sök eftir Laganna 6–17–8, 10. sbr. tilskipun 8. sept. 1841 6. gr., og hlýtur hann því að dæmast alsýkn af saksóknarans ákærum, hvað þetta sakar-atríði snertir.

Viðvíkjandi lambinu hefur hinn ákærði skýrt svo frá, að það hafi haustið 1850 komið í fé sitt, og að hann þá hafi falað það sem óskilalamb til kaups af hlutaðeigandi hreppstjóra, sem hafi tekið því vel, og þess vegna hafi hann brugðið til marks á því undir sitt mark, og síðan, þegar kom fram á veturinn, sjálfkrafa borgað lambið hreppstjóránun venjulegu verði með 1 rd. Hins vegar er það vitnað, að ákærði hafi pagað yfir lambinu, þangað til það sást um veturinn í fé hans, sem og að hann þá hafi skotið til rangrar heimildar. En bæði er það, að hann ekki hefur kannazt við að hafa skotið til þeirrar heimildar, sem upp á hann er vitnað, þar sem það verður ekki séð af réttargerðunum, að honum hafi verið lesið upp eða af honum verið viðurkennt það, sem eftir honum finnst bókað í niðurlagi prófsins, sem fór fram þann 22. marz f. á. að Melstað, fyrr en við eiðtöku vitnanna þann 30. júlí næst á eftir. En þá bar hann *sér í lagi* á móti því að hafa sagt, að hann hefði fengið lambið hjá Erlendi á Þingeyrum, og þar að auki eru þau leiddu vitni ekki nema einstök, og þannig er fullkomin sönnun ekki komin fram fyrir því, að hann hafi skotið til rangrar heimildar. En þar sem þó tölu-

verður grunur er vakinn gegn hinum ákærða út af lambinu, sér í lagi vegna þess, að hann ekki strax lýsti því og lagði á það mark sitt, áður en hann borgaði það hlutaðeigandi hreppstjóra inn í sveitarsjóðinn, sem átti að fá andvirðið samkvæmt fátækra-reglugerð frá 8. janúar 1834 14. gr. nr. 7, getur hann aðeins orðið aðnjótandi sýknu frá sóknarans frekari ákærum.

Hvað Svein Jónsson þar næst snertir, er hann orðinn uppvís að því, að hann sumarið 1854, þá á 14. árinu, hafi, meðan hann sat að fé, uppmarkað svart-hosótt lamb undir mark föður síns, og aftur seinna sama sumarið veturgamla gimbur undir mark fóstru sinnar, Þóreyjar Magnúsdóttur á Barkarstöðum, og er hann fyrir þetta felldur í 25 vandarhagga refsingu.

Að vísu er þessi verknaður ákærða, sér í lagi með hliðsjón af því atriði, að hann átti áður 2 lömb með marki fóstru sinnar, þess eðlis, að hann mátti virðast að vekja grun um það, að afmörkun þessi hafi verið gerð af hinum ákærða í sviksamlegum tilgangi, en þar sem hann þó stöðugt hefur synjað þess og borið fram, að hann ekki hafi með þessum verknaði sínum haft neinn verulegan tilgang, en gert þetta í einskonar bráðræði, og verknaði hans ennfremur er svo farið, að það að vísu má álitast vafa bundið, hvort eða að hve miklu leyti hinn ákærði á sínum aldri hafi haft nægilega ljósa hugmynd um eðli verknaðar síns, eða hvað af honum kynni að leiða fyrir eigendur kindanna. Virðist ekki betur, en að hann eigi að dæmast sýkn af sóknarans ákærum, þó með þeirri hluttöku í sakarkostnaðinum sem síðar segir.

Einari Jónssyni er gefið að sök, að hann á næstliðnu hausti, þá á 18. árinu, hafi tekið og eignað sér í Aðalbólsrétt hvítt geldingslamb, er bóndinn Finnur Finnsson á Fitjum átti, og selt það sem sína eign. Og ennfremur er það sannað upp á hann, að hann í fyrra vor með yngri bræðrum sínum, þeim meðákærðu Sigurði og Guðmundi, uppi á heiði hafi tekið úr hornum á þremur sauðum, sem aðrir áttu, 3 koparbjöllur, sem til samans hefðu kostað 1 rd. 64 sk. Bæði bjöllurnar og lambið eru aftur heimtar réttum eigendum.

Fyrir þetta hvort tveggja er hinn ákærði dæmdur í 27 vandarhagga refsingu.

Hvað lambið snertir, er það upplýst, að markið á því hafi verið óglögg, þar sem það hafði mismarkazt í fyrstu og það undir mark hins ákærða Jóns Einarssonar, en var síðan markað upp aftur undir mark Finns bónda. Það er ennfremur sannað, að ákærði hafi rétt fyrir fráfærurnar sama vorið krullað við mark á hvítu geldingslambi undan á, sem hann eignaði sér í fé föður síns, og að þetta lamb hafi verið áþekkt hinu að lit og einkennum.

Pegar þetta er til greina tekið og jafnframt höfð hæfileg hliðsjón af þeirri fljótfærni, sem æskuárunum er eiginleg, virðist það fremur ganga nærri líkindum, að hér skipti aðeins máli um misgrip, heldur en að ákærði hafi með þessu tiltæki sínu ætlað að eignast sér það, sem hann vissi, að annar maður átti, og því fremur er þetta sennilegt sem ákærði hefur skýrt svo frá, að hann hafi spurt mann, sem var við staddur í réttinni og sem var vinnumaður föður

hans, um það, hvort lambið, sem hér ræðir um, mundi ekki vera hans lamb, og að hann hafi játað því. Og þótt maðurinn ekki hafi sagzt muna eftir þessu, hefur hann þó á hinn bóginn ekki treyst sér til að bera á móti því, að ákærði kynni í þessu atriði hafa rétt að mæla. Hér getur þannig ekki álitizt að vera komin fram sú vissa, sem í sakamálum útheimtist til dóms-áfallis.

Hvað tökuna á bjöllunum þar á móti snertir, virðist nokkuð öðru máli að gegna, því það getur ekki náð til ákærða, að hann hafi tekið bjöllurnar af barnæði, eður að hljómfegurðin í þeim hafi, eins og hann hefur borið fyrir, tælt hann til tökunnar. Ekki eru heldur nein sennileg líkindi fyrir því, að hann hafi ætlað sér að skila bjöllunum aftur, þegar búið væri að móta eftir þeim, og það því síður sem hann ekki vissi, þegar hann tók bjöllurnar úr sauðunum, skil á eigendum þeirra. En þrátt fyrir þessar kringumstæður virðist ekki næg ástæða til að láta þetta tiltæki hins ákærða sæta reglulegu þjófnaðarstraffi, heldur virðist það eftir eðli sínu að heyra undir grundvallarregluna í 30. gr. í tilskipun frá 11. apríl 1840, og að það þannig geti afplánazt með fjárbótum, sem eftir kringumstæðunum virðast hæfilega metnar til 5 rd. ríkismyntar til þess hrepps sveitarsjóðs, hvar ákærði er heimilisfastur, eins og honum ber að standa þann af lögsókninni gegn honum leidda kostnað í því hlutfalli, sem síðar segir.

Peir ákærðu Sigurður og Guðmundur, sem hvor um sig eru dæmdir í 10 vandarhagga refsingu undir tilsjón forráðamanna sinna, eru, eins og áður er til-

greint, orðnir uppvísir að því, að þeir, þá á 14. og 15. árinu, hafi verið í verki með bróður þeirra Einari í bjöllutökunni, og um Sigurð er ennfremur upplýst og af honum jatað, að hann hafi liðsinnt bróður sínum Sveini, þegar hann afmarkaði svarthosótta lambið, hvers áður er getið, undir mark föður síns.

Hvað hinu fyrra atriði viðvíkur, virðist, að þessi meðverknaður þeirra í bjöllutökunni ekki geti bakað þeim hegningu eða aðra ábyrgð, þar sem þessi meðverknaður þeirra, auk þess að hann má álítast eldra bróður þeirra, Einari, að kenna, eftir kringumstæðunum og þeirra eigin framburði mest og einkum virðist að hafa undirrót sína í gapa og barnaæði. Til sömu niðurstöðu kemst landsyfirrétturninn því heldur, hvað hið annað sakaratriði, hluttöku Sigurðar í afmörkun lambsins, snertir, sem hann þá var barn á 12. árinu, og eftir grundvallarreglunni í Laganna 1–24–9 virðist því ekki betur, en að báða þessa ákærðu beri að dæma sýkna frá sóknarans ákærum, þó með hluttöku í málskostnaði.

Hvað loks Jóhann Frímann Sigvaldason snertir, er honum gefið að sök, að hann tvívegis hafi, meðan á málinu stóð í héraði, óhlýðnast fyrirkalli héraðsdómarans að mæta sem vitni fyrir rannsóknarrétti Húnavatnssýslu, og er hann fyrir það dæmdur í 5 rd. sekt til hlutaðeigandi sveitarsjóðs og til málskostnaðarútláta að sínu leyti. En þar honum hvorki að boði tilskipunar frá 3. marz 1741 1. gr. hefur verið stefnt að viðlagðri fallsmálssekt né af fyrirkallinu verður ráðið, hvort hann, sem átti að mæta í miklum fjarska frá heimili sínu og í annarri þing-

sókn, hafi fengið þann frest, sem tilskipun frá 3. júní 1796 29. gr. ætlast til, að vitni fái, þegar þau eru í meiri fjarlægð frá þingstaðnum en svari 2 mílum, og loks, þar eð réttarhaldsdagurinn er í fyrirkallinu frá 17. maí f. á. ekki var einskorðaður við vissan dag, en í því síðara fyrir kalli frá 6. júní s. á. þingstaðurinn, þar sem hann átti að mæta, ekki tilgreindur, þótt slíkt í aukaréttarmálum, í hverjum réttarhaldið ekki er bundið við neinn vissan þingstað, sé nauðsynlegt, eins og það líka er lögboðið í D. L. 1–4–5 og tilskipun frá 15 ágúst 1852 5. gr., virðist ákærði ekki að geta haft nokkra lagalega ábyrgð af útivist sinni, og það því síður sem hann seinna góðviljuglega mætti og gaf þá eftiræskta skýrslu í málinu. Hann ber því að dæmast algerlega sýkn af sóknarans ákærum, og sá af lögsókninni gegn honum leiddi kostnaður að borgast úr opinberum sjóði.

Þann af lögsókninni í héraði og við landsyfirréttninn leidda kostnað, og þar á meðal laun til sækjanda og verjanda hér við réttinn, sem ákvarðast til 7 rd. fyrir hinn fyrsta, en 5 rd. fyrir hvern þeirra síðarnefndu, ber þeim ákærðu Jóni Einarssyni, Einari Jónssyni, Sveini Jónssyni, Sigurði Jónssyni og Guðmundi Jónssyni að borga einum fyrir alla og öllum fyrir einn að 5/6 pörtum, en sjöttungur hans greiðist úr opinberum sjóði.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera.

Ákærði Jón Einarsson á af sóknarans frekari ákærum, en Sveinn Jónsson, Sigurður Jónsson, Guðmundur Jónsson og Jóhann Frímann Sigvaldason af sóknarans ákærum sýknir að vera.

Einar Jónsson á að borga 5 rd. ríkismyntar til þess hrepps sveitarsjóðs, hvar hann er heimilisfastur.

Málkostnað í héraði og við landsyfirréttinn, og þar á meðal til sóknara hér við réttinn, organista P. Guðjohnsens, 7 rd. og til verjenda þar, examinatus juris Jóns Guðmundssonar og stúdents Jóns Árnasonar 5 rd. til hvors um sig, greiði þeir ákærðu Jón Einarsson, Einar Jónsson, Sveinn Jónsson, Sigurður Jónsson og Guðmundur Jónsson að 5/6 þörtum einn fyrir alla og allir fyrir einn, en einn sjöttungur greiðist úr opinberum sjóði.

Þau ídæmdu útlát ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1857, hinn 2. júní

d ó m u r

í málinu nr. 4/1857: Stúdent J. Fr. Thórarensen

g e g n

Helga Guðmundssyni á Gröf.

Stúdent Jón Friðriksson Thórarensen á Viðidals-
tungu hefur skotið til yfirréttarins dómi, gengnum

að Ytri-Ey í Húnavatnsþingi 6. sept. f. á. í máli, er hann höfðað hefur gegn bóndanum Helga Guðmunds-syni á Gröf í Þorkelshólshreppi út af því, að nefndur Helgi, sem vorið 1854 lét reka yfir 120 geldfjár á Víðidalstunguheiði, sem er eign áfrýjandans, ekki hefur viljað gjalda honum þar fyrir upprekstrar-toll, af þeirri ástæðu, að áfrýjandinn þá um vorið ekki lét kosta grenjavinnslu á heiðinni.

Áfrýjandinn krafðist nú við undirréttinn, að hinn stefndi yrði skyldaður til að greiða sér upprekstrar-tollinn eftir máldögum Víðidalstungukirkju með and-virði tveggja haustlamba, er eftir þá gildandi verð-lagsskrá gerðu 2 rd. 64 sk., en til vara, að hann yrði skyldaður til að greiða hann með 1 rd. 32 sk. eða andvirði 1 haustlambs, eins og hann að undanfögnu hefði goldið. En með téðum dómi var hinn stefndi dæmdur sýkn fyrir kröfum áfrýjandans, og áfrýj-andinn skyldaður til að greiða honum 15 rd. í máls-kostnað.

Hér við réttinn hefur áfrýjandinn gert sömu rétt-arkröfur sem í héraði og krafizt þar að auki, að hinn stefndi verði dæmdur til að lúka sér í málskostnað fyrir báðum réttum 103 rd. 74 sk. Þar á móti hefur hinn stefndi fyrst og fremst krafizt, að málinu verði frávísað, þar eð áfrýjandinn ekki geti með nokkrum rökum heimtað hærri upprekstrartoll en andvirði eins haustlambs, eða 1 rd. 32 sk., svo málið næmi því ekki að geta komið fyrir yfirréttinn, en til vara, að undir-réttardómurinn verði staðfestur.

Hvað nú áminnsta vararéttarkröfu (sic) hins stefnda snertir, þá getur hún ekki til greina tekizt,

þar málið eftir aðalkröfu áfrýjandans — hvort sem hún reynist á rökum byggð eða ekki — hljóðar um 2 rd. 64 sk., og því beinlínis nemur svo miklu, að því eftir tilskipun 11. júní (sic) 1800 10. gr. má skjóta fyrir yfirrættinn, og þar að auki eiga reglurnar um summa appellabilis ekki við, þegar málsúrslitin, eins og í þessu máli, geta haft varanleg áhrif á réttindi og skyldur hlutaðeiganda eftirleiðis, og ber því að fella hér dóm um málefnið sjálft.

Sem undirstöðu fyrir kröfu sinni hefur áfrýjandinn fram lagt eftirrit af máldögum Péturs biskups frá 1394 og Ólafs biskups Rögnvaldssonar frá 1461, í hverjum svo segir: „En fjárrekstur í Víðidalstungu jörð um allan hreppinn (nefnilega Þorkelshólshrepp út að Gljúfurá), og lúki lambi af rekstri til þess að eru sex tigur, og svo með sama upp þaðan, eftir því sem úrskurðarbréf Hrafns lögmanns og staðfestubréf Þorsteins lögmanns þar um gerst votta“. Þessari ákvörðun máldaganna hefur hinn stefndi í aðalefninu ekki mótmælt, hvar á móti hann hefur álitid, að áfrýjandinn ekki geti átt rétt á hinum umrædda upprekstrartolli, nema með því skilyrði, að hann ekki einungis, eins og áfrýjandinn hefur gert, láti gera forsvaranlega grenjaleit í upprekstrarlandinu, heldur einnig hreinsi það fyrir refum og útvegi og kosti skyttur til að vinna grenin, og þar eð nú áfrýjandinn í bréfi 9. maí 1854 til hreppstjórans í Þorkelshólshreppi hafi látið í ljósi, að hann ekki ætlaði framvegis, eins og hann að undanfögnu af góðsemd sinni hefði gert, að útvega skyttu til slíkrar grenjavinnslu í Víðidalstunguheiði, af hverju leiddi, að hreppstjór-

inn árið 1854 annaðist um grenjavinnslu á heiðinni. Hefur hinn stefndi álitíð, að áfrýjandinn sem sá, er eigi hafi uppfyllt skilyrðið fyrir upprekstrartollgreiðslunni, eigi geti átt heimtu á slíkum tolli það umrædda ár. Að öðru leyti er þess að geta, að téður hreppstjóri til þess að fá endurgoldinn kostnað við heiðarhreinsunina heimtaði af ýmsum hreppsbandum, að þeir greiddu til sín upprekstrartoll þann, er þeim eftir máldögunum bar að greiða áfrýjandanum, og greiddi hinn stefndi hreppstjóránunum meðal annarra toll í þessu skyni.

Að því leyti hinn stefndi nú hefur heimtað sig dæmdan sýknan af kæru áfrýjandans af þeirri ástæðu, að hann þegar hefði goldið upprekstrartollinn til hreppstjórans, þá getur þessi hans réttarkrafa ekki tekizt til greina, því enda þótt sú skylda yrði álitin að liggja á áfrýjandanum að endurgjalda kostnaðinn við grenjavinnsluna árið 1854, þá gat hreppstjórinn þó ekki, þar sem sérstakleg lagaboð heimiluðu ekki aðra aðferð, heimtað endurgjald þetta, nema með reglulegri lögsókn, og þar eð hreppstjórinn þannig engan rétt gat átt á því að heimta, að sér yrði greiddur hinn umræddi upprekstrartollur, leiðir þar af, að hinn stefndi ekki gat af þeirri ástæðu fríast við að greiða tollinn til áfrýjandans, þó hann þegar hafi goldið hann hreppstjóránunum, þar sem þetta eftir því áðursagða hlaut að vera viðskiptum áfrýjandans og hins stefnda óviðkomandi.

Hvað þar næst snertir aðalspursmálið í málinu, nefnilega, hvort grenjavinnsla á vorin af eiganda Viðidalstunguheiðar eigi að álitast skildagi fyrir

rétti hans til upprekstrartolla af heiðinni eftir mál-daganna hljóðan, þá hefur hinn stefndi leitast við að sanna, að skildagi þessi eigi sér stað að nokkru leyti eftir lögum þeim og ákvörðunum, er um efni þetta séu gildandi, og að nokkru leyti eftir venju þeirri, sem hafi átt að eiga sér stað. Hvað ofan nefndar ákvarðanir snertir, þá er hvorki í hinum almennu landslögum né síðar útgengnum konunglegum tilskipunum nokkrar ákvarðanir að finna lútandi að því umrædda atriði, enda hefur hinn stefndi aðeins tilgreint og borið fyrir sig í þessu tilliti ákvarðanir þær, sem finnast í 31. gr. hreppstórainstruxins frá 24. nóv. 1809, svo og í dýratolla reglugerð sýslumannsins í Húnavatnssýslu frá 29. nóv. 1833, og er í þeirri tilvitnuðu grein hreppstjórainsstruxins þannig að orði kveðið, að þegar afrétt tilheyri einstökum bæ, sem fyrir upprekstur þiggur lambatolla, þá skuli afréttarbóndinn vera skyldur að hreinsa afréttarlandið með duglegri grenjaleit og missa ella, ef hirðulaus þar í finnst, tilkall til lambatolla eftir ákæru, sem hreppsstjóri hér um skal honum á móti höfða, en dýratollarreglugerðin ákveður, þegar hún er búin að minnast á skyldu afréttarbændanna að láta leita að grenjum í afréttum þeirra, sekt fyrir afréttarbóndann, ef hann eigi útvegar skyttur á þau greni, sem eftir undangengna venjulega grenjaleit finnast í afréttarlandinu og hann hefur fengið vitneskju um. En eins og síður verður byggt á téðri ákvörðun dýratollarreglugerðarinnar sem hún er ein af þeim, er amtmaðurinn í athugasemdum sínum við reglugerðina hefur neitað að

samþykkja, þar sem slíkt væri að gefa ný lög, sem hvorki hreppsþúar né amtmaður hefði nokkurn myndugleika til að gefa út án samþykkis afréttarbænda eða beneficiariorum, þannig er, hvað hreppstjórainstruxið snertir, þess að geta að þó erindisbréf þetta væri að því leyti í því finnast ákvarðanir, er eigi beinlínis snerta skyldur og réttindi hreppstjóranna, að álíta sem konungleg lög, þá hlyti þá samt sem áður orðin í 31. gr. „hreinsa með grenjaleit“ eftir samhenginu að skiljast að eins um sjálfa grenjaleitina, sem áfrýjandinn ekki hefur skorazt undan að láta gera eftirleiðis, eins og hingað til, og að vísu er í sérstakri klausu þar á eftir því bætt við, að það skuli sömuleiðis vera skylda afréttarbóndans að standa kostnað allan til að vakta og vinna greni í afréttarlandinu, en aftur á móti er ekki tekið fram, hvað af því skuli leiða, ef afréttarbóndinn lætur þetta ógert, og virðist þá sú ályktun liggja næst við, að afleiðingar þessar skuli eigi vera hinar sömu og fyrir hirðuleysi í grenjaleitinni, eða með öðrum orðum, að hirðuleysi í grenjavinnslunni ekki skuli valda missir upprekstrartollanna, og þannig getur rétturinn ekki álitid, að af ákvörðunum þessum verði komizt til þeirrar niðurstöðu, að sækjandinn eigi að hafa misst rétt til upprekstrartollsins fyrir þá skuld, að hann eigi hefur kostað skyttu til að vinna grenin í upprekstrarlandinu.

Hvað þar næst sönnun þá snertir, er hinn stefndi hefur leitazt við að leiða fyrir venju þeirri, er í þessu efni hafi átt sér stað, þá hefur hann í þessu skyni fram lagt bæði eftirrit af pólití-réttarályktun sýslu-

mannsins í Húnavatnssýslu frá 13. júní 1818, sem telji það sjálfsagða skyldu þeirra, sem eiga eða hafa umráð yfir þremur þar tilgreindum afréttum í sýslunni, að „hreinsa“ þær, en hvert eftirrit sem óstaðfest ekki getur tekizt til greina, og líka borið fyrir bréflega vitnisburði frá ýmsum merkjum mönnum í Húnavatnssýslu um það, hvað í þessu efni er venja við nokkrar afréttir í sýslunni, eins og hann loksins hefur leitt vitni um, hvað þar að lútandi hafi viðgengizt um Víðidalstunguheiði. En eins og nefndir bréflægir vitnisburðir eigi geta haft aðra þýðingu en sem óstaðfest utanréttarvottorð, auk þess að hin leiddu vitni öll eru meðal þeirra, sem reka geldfé sitt á Víðidalstunguheiði, og þess vegna ekki geta álitizt öldungis óvilhöll, sbr. N. L. 1–13–16. Þannig virðist, þótt þessir gallar eigi væru á sönnunar-meðulum þessum eigi með þeim vera neitt það komið fram, er geti leitt til sýknu hins stefnda, því hvað ofanefnd bréflæg vottorð snertir, sem lúta að því, að á ýmsum heiðum eða afréttarlöndum í Húnavatnssýslu sé grenjavinnsla álitin skildagi fyrir upprekstrartollinum, þá vantar þar við í öllu falli sönnun fyrir því, að ekki standi öðruvísi á í þessum upprekstrarlöndum en í því afréttarlandi, sem hér ræðir um, sem og fyrir því, hvort þau ekki ef til vill séu bundin öðrum skyldum og skilyrðum en Víðidalstungu upprekstrarland, fyrir hverju kominn er fram máldagi, sem heimilar eigandanum upprekstrartollinn, án þess að binda hann við nokkurt skilyrði. Og hvað hina fyrrgreindu vitnaleiðslu snertir um, hvað venja hafi verið um grenjavinnslu á Víðidalstunguheiði,

þá gæti í mesta lagi með henni álitizt sannað, að Víðidalstungumaður hafi í núlifandi manna minni kostað grenjavinnsluna á heiðinni, hvað áfrýjandinn einnig hefur játað, að um sína tíð hafi átt sér stað á nokkrum hluta heiðarinnar, en þar á móti er með henni ekki fengin sönnun fyrir þeirri ómunatíðar venju, sem í þeim málum, sem áhræra skyldur (onera realia) þess eðlis, sem hér ræðir um, einungis virðist geta til greina komið.

Þar eð nú loksins eigi heldur virðist verða dregin nokkur áreiðanleg ályktun frá hlutarins eigin eðli um það, hvað réttast sé í því hér umrædda efni, hlýtur rétturinn að komast til þeirrar niðurstöðu, að hinn stefndi eigi geti fríast frá að greiða þann umþrætta upprekstrartoll og verður samkvæmt þessu úrsliti málsins ekki þörf á að yfirvega hinar ýmsu röksemdir, sem að öðru leyti eru komnar fram frá áfrýjandans hálfu fyrir réttarkröfu hans, og þar á meðal það, að Víðidalstunguheiði ekki geti kallazt afrétt í laganna skilningi.

Hvað þar næst snertir upphæð upprekstrartolls þess, er hinum stefnda ber að greiða, þá hefur áfrýjandinn álitit, að tollur þessi ætti eftir fjárfjölda þeim, er hinn stefndi rak á heiðina, að vera tvö haustlömb eða andvirði þeirra eftir verðlagsskránni 2 rd. 64 sk., samkvæmt ofanefndum orðum í máldögum Péturs biskups og Ólafs biskups Rögnvaldssonar: „lúka lamb af rekstri til þess eru sex tigur, og svo með sama upp þaðan, eftir því sem úrskurðarbréf Hrafns lögmanns og staðfestubréf Þorsteins lögmanns þar um ger votta“. En hinn stefndi hefur þar

á móti haldið, að sér ekki yrði gert að greiða hærri upprekstrartoll en eitt haustlamb, eða 1 rd. 32 sk., því á máldögunum yrði ekkert byggt um upphæð tollsins, þar eð þau þarnefndu lögmannabréf nú væru tínd, og venjan yrði því hér ein að ráða, er hér væri sú, að enginn gyldi hærri upprekstrartoll, hvað margt sem hann ræki. En þegar það er aðgætt, að aðaltilgangur kirknamáldaganna eftir kristinrétti var sá að tilgreina eignir og réttindi kirknanna, svo þar sæist, hvað kirkjan ætti, skortir heimild fyrir því að leggja, meðan hjá verður komizt, þá þýðingu í orð þeirra, sem gagnstæð sé þessum þeirra tilgangi, en það yrði þó niðurstaðan, ef menn, eins og hinn stefndi gerir, færu því fram, að þeir hér umræddu máldagar ekki skildust af sjálfum sér og ekki nema með styrk hinna þarnefndu bréfa. Menn verða því að álíta, að allt efnið úr þessum lögmannabréfum hafi verið tekið inn í sjálfa máldagana, og að orðin „eftir því, sem úrskurðarbréf Hrafns lögmanns og staðfestubréf Þorsteins lögmanns þar um ger votta“ lúti að allri greininni á undan, svo að þar sé vitnað til áminnstra bréfa aðeins sem heimildarskjala fyrir tollinum.

Að vísu hafa ennfremur við ofan nefnda vitnaleiðslu nokkrir gamlir menn, sem hafa verið nokkuð lengi í hreppnum eða í grennd þar við, borið, að þeir ekki viti til, að nokkrir hafi goldið hærri upprekstrartolla en eitt haustlamb, nema hvað einn þeirra hefur þó sagzt vita til þess, að tveir hinir fjárríkustu hefðu seinustu árin goldið eitthvað meira. En með því máldagar Péturs biskups og Ólafs biskups Rögnvalds-

sonar eiga eftir biskupsinnstruxinu 1. júlí 1746 að álitast sem óræk heimildarskjöl fyrir eignum og réttindum kirknanna í Hólabiskupsdæmi, geta slíkir vitnisburðir ekki tekizt til greina gegn máldögunum, og það því síður sem við þá ekki er nein vissá fengin fyrir því, að það hafi verið stöðug venja að borga ekki hærri upprekstrartoll, eins og heldur ekki verður af þeim ráðið, hvað mörg ár þeir ná upp eftir.

Þessu samkvæmt hlýtur upphæð tollsins, er hinum stefnda ber að greiða, að ákveðast eftir kröfu áfrýjandans til 2 rd. 32 sk. (sic.) r. m.

Málskostnaður fyrir báðum réttum virðist eftir málavöxtum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera.

Hinn stefndi, Helgi Guðmundsson, á að greiða áfrýjandanum, stúdent Jóni Friðrikssyni Thórarensen 2 rd. 64 sk. r. s. í upprekstrartoll á Víðidals-tunguheiði fyrir geldfé sitt árið 1854.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Hæstaréttardómar í islenzkum málum.

1852.

11. maí.

Réttvísinn
gegn
Jóni Þórðarsyni.

D ó m u r :

Jón Þórðarson á að sæta 27 vandarhagga refsingu og vera 8 mánuði undir sérlegri tilsjón lögreglustjórnarinnar. Um ígjöld og málskostnað á dómur yfirréttarins, að því leyti sem honum er áfrýjað, óraskaður að standa.

Í málsfærslulaun fyrir hæstarétti greiði ákærði Salicath etazráði og Liebe málaflutningsmanni 20 rd. til hvors um sig. (Ný Fél. rit XIX. 139. Landsyfírréttardómur VI. 352).

1854.

28. apríl.

Réttvísinn
gegn

Vigfúsi Runólfssyni og Guðmundi Þorsteinssyni.

Vigfús Runólfsson og Guðmundur Þorsteinsson eiga af ákæru sækjanda í sök þessari sýknir að vera,

þó svo að einn fyrir báða og báðir fyrir einn gjaldi allan kostnað, er af málssókn þessari leiðir og þar á meðal sakarflutningslaun eftir því sem landsyfirrætturinn hefir ákveðið, svo og málflutningslaun fyrir hæstarétti til advokats Brocks 20 rd. og til jústizráðs Liebenbergs og etazráðs Salicaths 10 rd. til hvors (Ný Fél. rit. XIX. 141, landsyfirrættardómur að framan bls. 38).

4. maí.

Réttvísín
gegn
Þóroddi Sigmundssyni.

D ó m u r :

Þóroddur Sigmundsson skal vinna í betrunarhúsi um 4 ár. En um skaðabætur og málskostnað skal dómur landsyfirrættarins óraskaður standa. En hvor-um þeirra justizráði Benzon og málaflutningsmanni Liebe borgi hinn ákærði 10 rd. í málaflutningslaun í hæstarétti (Ný Fél. rit. XIX. 134—144, landsyfirrættardómur að framan bls. 23).

11. júlí.

Réttvísín
gegn
Guðrúnu Guðmundsdóttur Hakonsen.

D ó m u r :

Guðrún Guðmundsdóttir Hakonsen skal sýkn af ákærum sækjanda í þessu máli. Jústizráð Liebenberg

og málaflutningsmaður Brock fá í málaflutningslaun í hæstarétti 10 rd. hvor, er ásamt málaflutningslaununum, er landsyfirrætturinn hefur til tekið, skulu greiddir úr opinberum sjóði (Ný Félagsrit XIX. 145, landsyfirrættardómur að framan bls. 49).

18. maí.

Réttvísín

gegn

Skafta Sæmundssyni.

D ó m u r :

Skafti Sæmundsson skal sýkn vera af lagasóknum sækjandans í máli þessu. En um málskostnað skal dómur landsyfirrættarins óraskaður standa. Málaflutningsmanni Rottwitt og etazráði Salicath greiði hinn ákærði 10 rd. hvorum um sig í málaflutningskaup í hæstarétti (Ný Félagsrit XIX. 147, landsyfirrættardómur að framan bls. 32).

29. nóv.

Réttvísín

gegn

Kristínu Ragnheiði Bjartmarsdóttur.

D ó m u r :

Kristín Ragnheiður Bjartmarsdóttir skal sæta tvennum 27 vandarhöggum og vera háð sérlegri tilsjón lögreglustjórnarinnar um 16 mánuði. En um málskostnað skal dómur landsyfirrættarins óraskaður standa. Justizráði Liebenberg og málaflutnings-

manni Brock í hæstarétti greiði hin ákærða 20 rd. hvorum þeirra í málaflutningskaup (Ný Félagsrit XIX. 149, landsyfirréttardómur að framan bls. 127).

11. des.

Réttvísín

gegn

Guðmundi Guðmundssyni.

D ó m u r :

Guðmundur Guðmundsson skal sæta 27 vandarhöggum og vera háður sérlegri tilsjón lögreglunnar um 8 mánuði. En um málskostnað skal dómur landsyfirréttarins óraskaður standa. Málaflutningsmönnunum Brock og Rottwitt í hæstarétti skal hann greiða sína 20 rd. hvörum þeirra í málaflutningskaup (Ný Félagsrit XIX. 151, landsyfirréttardómur að framan bls. 123).

1855.

13. apríl.

Hið opinbera

gegn

D. Thomsen.

D ó m u r :

Máli þessu er frávísað.

Jústizráð Rottwitt og etazráð Salicath fá 10 rd. hvor í málfutningskaup í hæstarétti, er greiðist úr

almennum sjóði (Ný Félagsrit XIX. 152, landsyfírréttardómur að framan bls. 166).

24. ágúst.

Réttvísín

gegn

Jónasi Sigfússyni.

D ó m u r :

Dómur landsyfírréttarins skal óraskaður standa. Þeim etazráði Salicath og jústizráði Liebenberg í hæstarétti skal hinn ákærði greiða sína 10 rd. hvor-um í málaflutningskaup (Ný félagsrit XIX. 153, landsyfírréttardómur að framan bls. 67).

30. maí.

Réttvísín

gegn

Þorláki Hallgrímssyni.

D ó m u r :

Þorlákur Hallgrímsson skal vera sýkn af frekari ákærum sækjanda í þessu máli. En um málskostnað skal dómur landsyfírréttarins óraskaður standa. — Jústizráði Bentzen og málaflutningsmanni Brock í hæstarétti skal hinn ákærði borga sína 20 rd. hvor-um í málaflutningskaup (Ný Félagsrit XIX 155—156, landsyfírréttardómur að framan bls. 62).

12. okt.

Hið opinbera
 gegn
 Gísla Jónssyni á Saurum.

D ó m u r :

Gísli Jónsson skal sýkn vera af ákærum sækjanda í máli þessu. Etazráð Salicath og justizráð Rotwitt fái hvor um sig 10 rd. í málaflutningskaup í hæstarétti, er greiðist ásamt málaflutningskaupi því, er tiltekið er í dómi landsyfirréttarins, úr almennum sjóð (Ný Félagsrit XIX. 157, landsyfirréttdómur að framan bls. 140).

20. okt.

Réttvísín
 gegn
 Gísla Jónssyni.

D ó m u r :

Gísli Jónsson skal hýddur 20 vandarhöggum. En um málskostnað skal dómur landsyfirréttarins óraskaður standa. Etazráði Salicath og jústizráði Rottwitt í hæstarétti borgi hinn ákærði sína 10 rd. hvorum í málaflutningskaup (Ný Félagsrit XIX. 159, landsyfirréttdómur að framan bls. 156).

1856.

2. maí.

Réttvísinn
 gegn
 Gísla Jónssyni á Saurum.

D ó m u r :

Meðferð málsins og dómur þess í Dalasýslu skal vera ómerkur.

P. Guðjohnsen skal fyrir ósæmileg orð sín um kammerráð sýslumann Kr. Magnússen greiða 10 rd. sekt til sveitarsjóðs og annað eins til dómsmálasjóðsins. Etazráð Salicath og málaflutningsmaður Liebe í hæstarétti fái 20 rd. hvor í málaflutningskaup, er ásamt málaflutningskaupi því, er til var tekið í dómi landsyfirréttarins, greiðist úr almennum sjóði (Ný Félagsrit XIX. 160, landsyfirréttdómur að framan bls. 314).

24. desember.

Kristján Jónsson
 gegn
 Birni Þorvaldssyni.

D ó m u r :

Stefnandi skal greiða hinum stefnda 220 rd. 36 sk. með lögleigu 4 af hundraði frá 16. júlí 1852, þar til skuld er lokið, en að öðru skal hann vera sýkn af ákærum hans í þessu máli.

Niður skal falla málskostnaður við alla dóma. Hvortveggja málsaðilinn borgi 5 rd. í dómsmálasjóð

(Ný Félagsrit XIX. 163, landsyfirréttardómur að framan bls. 96).

1857.

27. maí.

Réttvísinn

gegn

Guðmundi Snorrasyni.

D ó m u r :

Þar eð lásinn fyrir úthýsi því eður geymsluhúsi, þar sem þjófnaður sá, er mál þetta er risið út af, var framinn, var skemmdur að því er sá, er frá var stolið, hefur fram borið, og það þess vegna ekki verður álitid, að lás þessi hafi verið tilhlýðileg læsing fyrir húsið, um hvers ásigkomulag réttargerðirnar annars ekki gefa neina nákvæma upplýsingu, þykir ekki tilskipun 11. apríl 1840 12. gr. verða heimfærð upp á mál þetta, heldur verður að dæma ákærða eftir 1. gr. í tilskipun þessari, sbr. tilskipun 24. janúar 1838, 4. gr. og ákveða hegninguna til 15 vandarhagga.

Um endurgjald hins stolna og málskostnað fellst hæstiréttur á yfirréttardóminn.

Því dæmist rétt að vera:

Guðmundur Snorrason á að hýðast 15 vandarhöggum. Um endurgjald hins stolna og málskostnað á dómur landsyfirréttarins óraskaður að standa. Hinn ákærði greiði 10 rd. hvorum þeirra Liebe málaflutningsmanni og Buntzen jústizráði í málaflutningskaup

í hæstarétti (HRT. 1857. 199, Ný Félagsrit XX 206—207, landsyfirréttardómur að framan bls. 306).

29. júlí.

Börn síra Sigurðar sál. Árnasonar
af fyrra hjónabandi
gegn

H. Thorlacius presti vegna konu sinnar Guðrúnar Magnúsdóttur, Jafet Diðrikssyni vegna konu sinnar Ingibjargar Magnúsdóttur, fjórðungslækni Eggert Johnsen vegna skjólstæðings síns Ingigerðar Jósefsdóttur.

D ó m u r :

Með því svo er ákveðið í erfðaskránni eða svonefndri bekkjargjafaskrá, er sóknarprestur Sigurður heitinn Árnason gerði 29. sept. 1827 og staðfest var af konungi 18. apríl 1855, að ef svo færi, sem raun varð á, að kona hans Valgerður heitin Magnúsdóttir, dæi á undan honum án lífserfingja, skyldu erfingjar hennar eiga von á að erfa eftir hana það, sem hún flutti inn í bú hans, þá er þau giftust, en hversu mikið það var, sést af uppskrift nokkurri, sem gerð var 1. okt. 1827 og hún átti þátt í, en faðir hennar og Sigurður heitinn Árnason höfðu undirskrifað; með því ennfremur hinn svonefndi skiptagerningur 27. okt. 1827 með viðbæti 18. maí 1848, er ákveður um erfðirnar, ef svo færi, sem ekki varð raun á, að konan lifði mann sinn, ekki afturkallar eða breytir á nokkurn hátt nefndri ákvörðun í erfðaskránni 29. sept. 1827 um það, hverjar reglur

gilda skyldu, ef konan dæi á undan manni sínum; og með því hún að síðustu í er fðaskrá þeirri, er hún gerði 6. júlí 1849 og staðfest var af konungi 17. nóv. s. á., hefur ráðstafað öllu því, sem hún var bær að ráða yfir, þá geta þeir ekki gagnstefnandi fjárhaldsmaður Ingibjargar Jósefsdóttur, Eggert fjórðungslæknir Johnsen, sem nú er látinn, og hinir stefndu tekið arf í dánarbúi Sigurðar heitins Árnasonar, heldur ber að dæma aðalsækjendur sýkna af ákærum þeirra.

Málskostnaður verður, eftir því sem á stendur, að falla niður, og eftir málalokum verður eigi málaflutningsmönnum þeim, er skipaðir voru í landsyfirréttingum og í hæstarétti, dæmt neitt málaflutningskaup.

Því dæmist rétt að vera:

Aðalsækjendur eiga að vera sýknir af ákærum gagnsækjenda og hinna stefndu í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Gagnsækjandi og hinir stefndu greiði 5 rd. til dómsmálasjóðsins (HRT. 1857, 357—359, Ný Félagsrit XXI. 209, landsyfírréttardómur VI. 335).

19. október.

Réttvísinn

gegn

Magnúsi Thorlacius.

Dómur:

Þar eð máli þessu, sem fékk þau úrslit í héraði, að hinn ákærði var dæmdur sýkn, en skyldi þó greiða málskostnað, ekki var skotið til yfírréttarins af hálfu

hins opinbera, heldur eftir ósk hins ákærða, en yfirrétturinn einnig dæmdi hann sýknan sakar, en ákvað jafnframt, að málskostnaðinn skyldi greiða úr opinberum sjóði, þá getur áfrýjunarefni málsins til hæstaréttar frá réttvísinnar hálfu ekki verið annað en greiðsla málskostnaðarins. En þetta atriði út af fyrir sig virðist ekki geta komið undir úrskurð hæstaréttar. Og verður því að vísa málinu frá þessum dómstóli.

Því dæmist rétt að vera:

Máli þessu frávísast. Peim Brock málaflutningsmanni og Salicath etazráði ber í málaflutningskaup fyrir hæstarétti 20 rd. hvorum um sig, er greiða skal úr opinberum sjóði (HRT. 1857. 105, Ný Félagsrit XXI. 211, landsyfirréttardómur að framan bls. 265).

1858.

6. okt.

Réttvísinn
gegn

Jóni Einarssyni, Einari Jónssyni, Sveini Jónssyni,
Sigurði Jónssyni, Guðmundi Jónssyni og Jóhanni
Frímanni Sigvaldasyni.

Dómur:

Þess skal getið um ákærða Jóhann Frímann Sigvaldason, sem er gefið það að sök, að hann hafi óhlýðnast boði yfirvaldsins að mæta fyrir réttinum 6. júní 1856, en var dæmdur sýkn sakar við dóm

landsyfirrættarins, sem er áfrýjað af hálfu hins opinbera, að þar eð athæfi hans í engu falli gæti sætt svo miklum sektum, er skotið yrði til dóms hæstaréttar, verður að frávísa málinu að því hann snertir.

Að því leyti hinum ákærða Einari Jónssyni er gefið það að sök, að hann hafi tekið 3 koparbjöllur, virtar 1 rd. 64 sk., af 3 sauðum, sem aðrir áttu, virðist ekki eftir þeim upplýsingum, sem fyrir hendi eru næg ástæða til að rengja þann framburð hans, sem hann hefur verið fastur á undir prófunum og ýms atvik eru til styrkingar, að hann hafi ætlað sér að skila þeim aftur, þegar hann hefði verið búinn að láta föður sinn móta eftir þeim, og hegningu þá, er hann hefur til unnið með þessu athæfi sínu, ber því að ákveða eftir tilskipan 11. apríl 1840 40. gr., sbr. tilsk. 24. janúar 1838 3. gr., og þykir, eftir því sem á statt er, mega ákveða hana til fjársekta, er séu 3 rd. til hlutaðeiganda hrepps fátækra sjóðs.

Með því hæstiréttur þannig dæmir þenna ákærða í sömu hegningu og honum er ákveðin í landsyfirrættardómnum og að öðru leyti fellst á, og að mestu leyti af þeim ástæðum, sem þar eru tilgreindar, hvernig landsyfirrætturinn hefur dæmt þá Jón Einarsson, Svein Jónsson, Sigurð Jónsson og Guðmund Jónsson, ber að staðfesta dóminn um þessa 5 ákærðu, þó svo að fimm sjöttungar af málskostnaðinum, sem þeir eru skyldaðir til að lúka, sem tveir hinir síðastnefndu ekki virðast eiga að taka þátt í, séu þannig greiddir, að Jón Einarsson og Einar Jónsson borgi hvor um sig tvo sjöttunga og Sveinn Jónsson einn sjöttung.

Því dæmist rétt að vera:

Hvað Jóhann Frímann Sigvaldason snertir, er málinu frávísað. Um Jón Einarsson, Einar Jónsson, Svein Jónsson, Sigurð Jónsson og Guðmund Jónsson standi landsyfirréttarins dómur óraskaður, þó svo að þeir fimm sjöttungar, sem þeir ákærðu eru skyldaðir til að lúka, séu þannig greiddir, að Jón Einarsson og Einar Jónsson borgi tvo sjöttunga hvor og Sveinn Jónsson einn sjöttung. Í málaflutningslaun við hæstarétt veitist þeim 30 rd. hverjum fyrir sig Liebe málaflutningsmanni, Liebenberg etazráði og Buntzen jústizráði. Þar af greiði þeir 3 ákærðu, er síðast voru nefndir, fimm sjöttunga eftir hlutfalli því, sem áður er um getið, en einn sjöttungur greiðist úr almennum sjóði (HRT. 1858, 357—358, Ný Félagsrit XXI, 158—159, landsyfirtardómur að framan bls. 366) .

24. nóv.

Stjórnarnefnd prentsmiðjunnar á Akureyri
 gegn
 forstöðunefnd landsprentsmiðjunnar
 í Reykjavík

D ó m u r :

Þess er getið, að sækjendurnir við hina undanfarna dómstóla ekki hafa fram komið með nein mótmæli gegn þeim 400 rd. skaðabótum, sem hinir stefndu hafa heimtað, svo framarlega sem út selt væri upplag það af lærdómsbók Balles, sem sækjendurnir komu á prent, ef slík útgáfa yrði talin heimildarlaus. Með þessari athugasemd og að öðru leyti af þeim

ástæðum, sem fram eru teknar í landsyfirréttardóminum, sem hæstiréttur finnur ekki neitt verulegt að athuga við, ber að staðfesta dóm þenna, þó svo að málskostnaður í héraði og við yfirréttinn virðist eiga að falla niður eftir málavöxtum, en þar af leiðir, að málsflutningskaup það, sem ákveðið er í yfirréttardómnum og hæfilegt þykir, ber að greiða úr opinberum sjóði. Málskostnaður við hæstarétt virðist og eiga að falla niður, og á Buntzen jústizráð að fá í málaflutningskaup 80 rd. úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera:

Landsyfirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó svo að málskostnaður í héraði og við yfirréttinn falli niður. Málskostnaður við hæstarétt falli einnig niður. Buntzen jústizráð á að fá 80 rd. í málsflutningskaup við hæstarétt, sem ásamt málsflutningskaupi því, sem ákveðið er í yfirréttardóminum, ber að greiða úr opinberum sjóði (HRT. 1858. 498—499, Ný Félagsrit XXI. 164—165, landsyfirréttardómur að framan bls. 246).

2. des.

Réttvísín

gegn

Ólafi Jónssyni, Hans Kristjáni Jónssyni
og Sigurði Sigvaldasyni.

Með því að Sigurður Sigvaldason var eigi búinn að ná lögaldri sakamanna, þegar hann átti þátt í þjófnaðinum á Ytra-Krossanesi, þeim er umræðir í máli

þessu, þá getur hann af þessari ástæðu eigi sætt hegningu fyrir brot þetta eftir tilskipun 1. apríl 1840 12. gr., heldur eftir eðli brotsins eftir 1. lið 26. gr. í tilskipun þessari, og virðist hegningin eftir lagastað þessum, sbr. við tilskipun 24. jan. 1838 6. gr. og 4. gr. C, eiga að vera 10 vandarhögg.

Viðvíkjandi Ólafi Jónssyni og Hans Kristjáni Jónssyni þykir þar á móti rétt eftir ástæðum þeim, sem til eru greindar í dómi landsyfirrættarins, að þeir eru álitnir sekir eftir tilskipun 11. apríl 1840 12. gr. 1. lið. Þó virðist mega lækka straffið fyrir hinn fyrrnefnda til 3 ára betrunarhússvinnu.

Um endurgjald það, sem hinir ákærðu eru dæmdir til að lúka, og um málskostnaðinn ber að staðfesta yfirrættardóminn.

Því dæmist rétt að vera :

Sigurður Sigvaldason á að sæta 10 vandarhagga refsingu. Ólafur Jónsson á að sæta 3 ára betrunarhússvinnu. Um hegningu þá, sem Hans Kristján Jónsson er dæmdur til að þola og endurgjald hins stolna og málskostnaðinn á landsyfirrættarins dómur, að því leyti honum er áfrýjað, óraskaður að standa. Í málsflutningslaun við hæstarétt greiði hinir ákærðu einn fyrir alla og allir fyrir einn 20 rd. hverjum þeirra Liebenberg etazráði og Brock og Liebe málaflutningsmönnum (HRT. 1858. 525, Ný Félagsrit XXI. 168—169, landsyfirrættardómur að framan bls. 360).

1859.

11. febrúar.

Magnús Þórðarson prestur í Ögurþingum
 gegn
 eigendum Ögurkirkju, Einari Jónssyni
 og Ólafi Ólafssyni.

D ó m u r :

Gagnsækjendurnir hafa viðurkennt, að þeir sem eigendur Ögurkirkju séu skyldir að svara prestinum til Ögurþinga 160 pundum af smjöri á ári hverju, en þetta er afgjald af kúgildum kirkjunnar og er eftir því sem gagnsækjendurnir hafa sjálfir skýrt frá við rekstur málsins í héraði, helmingur hinna svonefndu smjörleigna eftir 16 kúgildi, samkvæmt þeirri reglu um hvað mikið prestar eigi að fá af smjörleigum kirkjujarða — 10 álnir (pund) af hverju kúgildi — sem sett er í alþingisdómi 1. júlí 1629, og má ætla, að gagnsækjendurnir hafi skírskotað til þess dóms með grein þeirri, er þeir hafa til vísað. Þar á móti hafa þeir í máli þessu neitað, að presturinn ætti að réttu helming af hálfum smjörleigum eftir 8 kúgildi, sem hann einnig hefur krafizt afgjald af eftir sömu tiltölu, en það yrði 80 pund af smjöri á ári. Hafa þeir borið fyrir sig bæði það, að þó kúgildi Ögurkirkju kunni í fyrstu að hafa verið 24, svo presturinn ætti að fá af þeim 240 pund á ári í hálfar smjörleigur, þá hafi þau samt um ómuna tíð ekki verið fleiri en 16, svo og það, að prestinum um langan aldur aðeins hafi verið svarað 160 pundum á

ári. En þó svo kynni verið hafa, sem þó ekki er nákvæmlega upplýst, að hinni upphaflegu tölu kúgildanna, þá er þau voru 24, eigi hafi verið við haldið um mörg ár, þá verður samt í úrskurði þessa máls að byggja á því, að Ögurkirkja eins og einnig er álitið í landsyfirréttdóminum, sé eigandi að 24 kúgildum, því þessi tala á kúgildunum átti að haldast eftir ákvörðunum þeim, sem til er vísað í dóm-inum, og eigi hafa gagnsækjendurnir sannað, að á þessu sé orðin nein löggild breyting. Með því nú enn fremur allar upplýsingar, sem fyrir hendi eru, gera það vafalaust, sem eigi var heldur neinn ágreiningur um í héraði, að sá hluti af smjörleigunum, sem prestinum ber, eigi að reiknast af hverju kúgildi á þann hátt, sem að ofan er greint, eins og því einnig fer svo fjarri, að fyrr meir hafi að eins verið svarað í þessu skyni 160 pundum á ári, að upplýsingar þær, sem fram eru komnar í málinu, þvert á móti benda til þess, að einmitt á þeim tíma, er þau 8 kúgildi, sem hér er um rætt, ekki eiga að hafa verið til in natura, hafi prestinum verið svarað fullu endurgjaldi í peningum fyrir afgjaldið af þeim, reiknað svo sem áður er sagt, þá virðist eiga að fallast á þá kröfu, er aðalsækjandi hefur gert fyrir prestakallsins hönd, að honum dæmist hjá gagnsækjendunum 80 pund af smjöri á ári, auk þeirra 160 punda, sem enginn ágreiningur er um. Þar á móti getur ekki orðið spurning um, þó ekki væri annars vegna, þá samt eftir sáttagerðinni og réttarkröfum aðalsækjenda í hæstarétti samkvæmt henni, í þessu máli, að skylda

gagnsækjendurnar til að koma á fót eða við halda kúgildum þessum.

Eftir atvikum málsins á málskostnaður í öllum réttum að falla niður, og fái Finsen kancellíráð 15 rd. í málflutningskaup í yfirréttinum og Brock málaflutningsmaður 60 rd. í málsflutningskaup í hæstarétti. Greiðist gjöld þessi úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera:

Gagnsækjendurnir eiga sem eigendur Ögurkirkju að borga prestinum í Ögurprestakalli á ári hverju smjörleigur eftir 24 kúgildi með 240 pundum af smjöri. Málskostnaður í öllum réttum falli niður. Gagnsækjendurnir greiði 1 rd. til dómsmálasjóðsins.

Í málflutningskaup fái Finsen kancellíráð 15 rd., en Brock málaflutningsmaður 60 rd., sem greiðist úr opinberum sjóði (HRT. 1858. 734—736, Ný Félagsrit XXI. 169—171, landsyfirréttardómur að framan bls. 189).

16. febrúar.

Kammeradvokatinn í embættisnafni
gegn
Birni Pálssyni.

D ó m u r :

Krafa sú, sem aðalsækjandinn, fjármálaflutningsmaðurinn, hefur í embættisnafni gert í máli þessu, að gagnsækjandinn, Björn Pálsson, verði skyldaður

til þess í fardögum 1851 og þaðan af að greiða svo-
nefnda konungstíund af jörð sinni Bakka, er fyrrum
hefur heyrt til gózi Hóla biskupsstóls, en varð bændaeign árið 1805, er byggð á því, að hin svonefnda Gizurarstatúta frá 1096, er innleiddi tíund á Íslandi, leggur gjald þetta á allt góz og tekur að eins undan það fé, sem áður var til guðs þakka lagt, þá virðist og jörðin Bakki eftir hinum almennu lögum um tíundargjald vera skyld að greiða tíund eftir að jörðin 1805 er orðin bændaeign og þannig horfin sú ástæða, er áður veitti henni tíundarfrelsi, án þess það geti gert nokkra breytingu á málinu, að það er inconfesso, að tíundarinnar hefur aldrei verið krafizt síðan 1805, se maðalsækjandi álítur, að sé að eins að kenna hirðuleysi gjaldheimtuþjónanna, þeirra er hlut eiga að máli. Til frekari styrkingar sínu máli hefur aðalsækjandinn þar að auki vitnað til þess, að í skilmálunum við jarðarsöluna árið 1805 hafi ekki verið nein ákvörðun um tíundarfrelsi jarðanna eftirleidis, svo sem verið hafi í uppboðsskilmálunum 1785, um sölu Skálholts biskupsstóls jarða, svo og að í 5. gr. séu sumir tilteknir kaupendur fyrst um sinn undanþegnir að gjalda skatt, og álítur hann, að með skatti sé átt við tíund, þar eð annar skattur, eftir því sem hann segir frá, ekki hafi á þeim tíma verið greiddur af jörðum á Íslandi, og leiðir hann af þessu, að aðrir kaupendur ekki hafi átt tíundarfrelsi, og að það aðeins hafi verið veitt um stundarsakir.

En eins og orðið skattur eftir málsvenjunni ekki innbindur í sér tíund, eins má það og virðast upplýst, að verð jarðanna og var tekið til greina, þá er ákveð-

inn var skattur og gjaftollur. Þess ber og að geta, að skattfrelsi það, sem heitið var, einnig gat átt við nýjar skattaálögur eftir að búið væri að lúka jarðamati, er þá var fyrir hendi. Ekki getur heldur það atvik, að um þetta atriði vantar beina ákvörðun, verið því til sönnunar, að Hólastóls jarðir eigi í þessu efni að sæta öðrum kjörum en Skálholts jarðir, og það því síður sem á tímabilinu milli þess, að jarðir beggja biskupsstólanna voru seldar, var selt annað opinbert jarðagóz, sem ekki er goldin konungstíund af. Og því fer svo fjarri, að skýrsla rentukammersins til konungs um sölu Hólastóls jarðanna bendi til þess, að ríkissjóðurinn hafi, auk söluverðsins, átt að eignast nýjar tekjur, sem ekki hafi áður verið goldnar, að þar er því farið fram með berum orðum, að skilmálarnir skyldu vera hér um bil hinir sömu og þeir, er settir voru um sölu Skálholts jarða, að eins með nokkrum undantekningum, er til greindar voru og eigi snerta tíundarskyldu jarðanna.

Hvað snertir aðalástæðu aðalsækjanda, er hann vitnar í Gizurarstatutu, þá ber þess að gæta, að þó hún yrði skilinn á þann veg, að hún heimilaði, að jarðir, sem einu sinni voru búnar að ná tíundarfrelsi, af því þær hefðu verið til guðspakka lagðar, ættu aftur að missa gjaldfrelsi þetta, ef þær kæmust í eign einstakra manna, þá hafa bæði konungleg boð, dómur og venjur gert breytingar á ákvörðunum statútunnar á hinum mörgu öldum, er liðið hafa síðan hún kom út, því að bæði er það, að jarðir, sem eftir statútunni áttu að svara öllum 4 tíundunum, gjalda annað hvort alls enga tíund eða þá aðeins einstaka tíundir,

og svo hafa aftur á hinn bóginn jarðir, sem statútan veitti tíundarfrelsi, greitt fleiri eður færri tíundir. Þetta á t. a. m. við einmitt um Hólastóls jarðir, því það er in confesso, að af þeim var svarað prests-tíund og fátækratíund, meðan þær lágu undir stólinn, eins og líka tíundir þessar hafa verið greiddar, síðan jarðirnar voru seldar. Konungsbréf 8. maí 1793 staðfestir einnig þá skoðun, að Gizurarstatúta ekki verði álitin að vera í fullu gildi óbreytt, heldur beri að hafa tillit til venju þeirrar, er komizt hafi á, eftir því sem stundir liðu, þegar skera skuli úr því, hvort einhver jörð sé tíundarskyld eða ekki, því eftir að búið var að fá skýrslu um það, að tíund í Grindavíkur sókn væri svarað á sama hátt sem þar hafði tíðkast um mjög langan aldur, var bæn prestsins um nýja ákvörðun um tíundargjald synjað áherzlu í konungsbréfi þessu og síðan við bætt:

„Og er það að öðru leyti vor allramildilegasti vilji að upp frá þessu sé á Íslandi farið um tíundargjald eftir því, sem venja er til“. En skuli þannig siðvenja ráða um tíundarskyldu jarðar, virðist eiga að dæma gagnsækjandann, eins og hann hefur krafizt, sýknan frá því að greiða konungs tíund, þar sem tíund þessari ekki einungis ekki hefur verið svarað af jörð hans um nokkurar aldir, meðan Hólabiskupsstóll átti hana, en ekki heldur um nálega 50 ár, síðan hún varð einstaks manns eign.

Málskostnaður í öllum réttum falli niður eftir málavöxtum, og ber að greiða úr opinberum sjóði málflutningskaup það, er hinir skipuðu málsflutn-

ingsmenn gagnsækjanda eiga að fá samkvæmt tilskipun 3 júní 1796, 42 gr.

Því dæmist rétt að vera :

Gagnsækjandinn á að vera sýkn af ákærum aðalsækjandans í máli þessu.

Málskostnaður í öllum réttum falli niður.

Í málflutningskaup fáir hinir skipuðu málsflutningsmenn gagnsækjanda, Briem sýslumaður í héraði, Guðjohnsen organisti við yfirréttinn og Salicath etazráð við hæstarétt, hinn fyrsti 15 rd., hinn annar 20 rd. og hinn þriðji 80 rd., er greiðist úr opinberum sjóði (HRT. 1858. 760—762. Ný Félagsrit XXI. 172—175, landsyfirréttardómur VI. 364).

30. maí.

Eigendur Hoffellskirkju Guðmundur Eiríksson, Eiríkur Eiríksson, Magnús Guðmundsson og Kolbeinn Guðmundsson.

gegn

Bergi Jónssyni presti í Bjarnarnessþingum.

D ó m u r :

Í máldagabók Gísla biskups Jónssonar eru kirkjunni á Hoffelli eignuð 18 kúgildi í kúm og sauðum, og hafa sækjendur málsins við hæstarétt fallizt á, að þessari kúgildatölu beri að við halda. Eftir að Jón sýslumaður Helgason árið 1765 hafði keypt $\frac{3}{4}$ hluta af jörðum kirkjunnar og þar með tekið að sér

að svara til kúgilda kirkjunnar að þeirri tiltölu, sem til þessa svaraði, er kannast við það í bréfi nokkru frá ekkju hans og erfingjum til stiftsyfirvaldanna, dags. 16. okt. 1809, að hlutaðeigandi presti væru goldnar í mötu, „hálfar leigur“ af þessum $\frac{3}{4}$ hlutum. Þar að auki verður að álíta, að sækjendurnir hafi fallizt á, að hálfar smjörleigur „jafngildi 1 fjórðungi“ smjörs eftir kúgildið, og er það samkvæmt því sem ákveðið er í alþingisdómi 1. júlí 1629 viðvíkjandi málefni því, sem þar er um rætt, hvað gjalda skuli af kirkjukúgildum.

Nú hefur reglugerð 17. júlí 1782, um tekjur presta og kirkna á Íslandi, skipað svo fyrir í 11. gr., að „smjörleigur skuli goldnar í skileyri bæði upp til sveita og við sjávarsíðuna, en vanti skileyri, skal borga hvern smjörfjórðung með 52½ skildingi eftir hinn nýju verðskrá“, þ. e. verðlagsskrá sú, er sett var 30. maí 1776. Sést það af ákvörðun þessari, að venjulega átti að greiða gjald þetta í skileyri og að einungis var leyft að greiða það í peningum með svo mikilli upphæð, sem eftir verðlagi á þeim tímum mátti álíta sæmilegt endurgjald, þegar ómögulegt var að greiða það í skileyri, þegar þannig er litið á, að ekki varð haldið þeirri kúgildatölu, sem að ofan er getið, á kirkjujörðum, þegar fram í sótti, þá verður það skiljanlegt af þessu, sem álíta má, að sé sannað, að um mörg ár hafi verið svarað 10 rd. 64 sk. í peningum í staðinn fyrir smjör. Og þar sem sækjendurnir hafa farið því fram, að þetta fé yrði að vera fast ákveðið árgjald, og hafa leitt út af því,

að það samsvarar ekki öldungis nákvæmlega andvirði 18 fjórðunga af smjöri eftir verðlagsskrá þeirri, sem áður er getið. Virðist þetta eigi geta verið rétt, með því að hugsast geta ýmsar ástæður til þessa mismunar, sem annars er ekki mikill.

Sé þess nú gætt, að sú er sett aðalreglan, að goldið skuli í skileyri, og að það er einungis leyft að borga með peningum í þess stað, þegar svo er á statt, að eigi verður borgað í skileyri, þá leiðir af þessu beina leið bæði það, að eigi verður unnin hefð á þessum hinum síðarnefnda gjaldmáttanum eður hann komizt á fyrir ómuna tíðar venju, og einnig það, að sækjendurnir verða að svara þessu lausnargjaldi samkvæmt tilskipun 20. marz 1815 21. gr. með 18 fjórðungum smjörs eða þeirra virði eftir verðlagsskrá hvers árs, meðan þeir eigi heldur á annan hátt hafa leitt rök að því, að þeir hafi öðlzt rétt til að greiða gjald þetta með fastri peningaupphæð. Og skal þess um leið getið, að ekkert er það fram komið í máli þessu, er sé ástæða til að setja aðra reglu um þann fjórða hlutann af kirkjujörðunum, sem þeir eiga tveir af sækjendum málsins, Kolbeinn og Magnús Guðmundssynir, svo sem farið hefur verið fram í varakröfu þeirra.

Með því hæstiréttur þannig kemst að sömu niðurstöðu og landsyfirrétturinn, og fellst á það, sem hann hefur ákveðið um málskostnaðinn og málsfærslulaun Guðjohnsens organista, ber að staðfesta dóm þenna. Málskostnaður á að falla niður eftir málavöxtum, og skal greiða úr almennum sjóði málsfærslulaun þau,

er bera Brock málaflutningsmanni, er skipaður var til að flytja málið fyrir hinn stefnda við hæstarétt, en málsfærslulaun þessi skulu ákveðin til 60 rd.

Því dæmist rétt að vera :

Dómur landsyfirréttarins á óraskaður að standa. Málskostnaður fyrir hæstarétti falli niður. Sækjendur greiði til dómsmálasjóðsins 5 rd. Brock málaflutningsmanni veitast í málsfærslulaun við hæstarétt 60 rd., er skulu greiddir úr almennum sjóði (HRT. 1859. 211—212, Ný Félagsrit XXII. 170—172, landsyfirréttardómur að framan bls. 289).

1860.

18. maí.

Skiptaráðandi í dánarbúi Jósafats Tómassonar
gegn
stúdent Jóni Fr. Thorarensen.

D ó m u r :

Af flutningi þessa máls í héraði er ljóst, að Baldvin Helgason fyrir sína eigin hönd hefur kært þann órétt, sem hann álitur, að hinn stefndi hafi gert sér með því að slá og heyja á engjaparti nokkrum, er hann álitur heyra undir jörðina Litlu-Ásgeirsá, þar sem hann sem ábúandi hennar eigi rétt á að hafa afnot af öllu því landi, sem til hennar liggi. Og eins og ekkert það er í fullmaktinni frá 3. ágúst 1854, er gefi ástæðu til að halda, að hann hafi einungis höfðað

málið sem fullmektugur Jósafats Tómassonar, þannig sýnir og bréf Jósafast, er lagt var fram í yfirréttinum 7. apríl 1856, að tilgangurinn hefur verið sá, að Baldvin Helgason skyldi höfða málið og halda því áfram móti hinum stefnda sem sínu eigin máli.

Þar eð nú málinu hefur verið áfrýjað til yfirréttarins einungis með stefnu Jósafats Tómassonar og málið hefur þar verið dæmt, þar sem þó hefði átt að frávísa stefnu þessari ex officio fyrir þá sök, að Baldvin Helgasyni, sem var réttur málspartur, ekki hafði verði stefnt og eigi heldur mætti. Þá verður að dæma ómerkan dóm yfirréttarins, en með þeim dómi hafði áður undirréttardómurinn verið ómerkur dæmdur.

Málskostnaður á eftir málavöxtum að falla niður.

Því dæmist rétt að vera:

Dómur landsyfírrettarins á ómerkur að vera. Málskostnaður við hæstarétt falli niður (HRT. 1860. 194, Ný Félagsrit XXIV. 189—190, landsyfírrettardómur að framan bls. 286).

19. júní.

Þorsteinn kaupmaður Þorsteinsson
gegn

Eyjólfi dannebrogsmanni Einarssyni

Með því hæstarétti finnst ekkert verulegt að athuga við dóm landsyfírrettarins, en getur þess, að flutningur málsins við hina undanfarandi dómstóla

að minnsta kosti verður að gera það að verkum, að varaatriði sækjanda við hæstarétt ekki getur komið til dómsúrlausnar í máli þessu, en atriði þetta snertir 76 rd. 93 sk., er eiga að hafa verið lagðir út úr þrotabúi Benedikts Benediktssens og eiga að hafa verið fólgnir í þeirri upphæð, sem gefið var út ábyrgðarbréf fyrir 24. des. 1842, er fram hefur verið lagt í máli þessu. Þá ber að staðfesta þenna dóm af ástæðum þeim, sem í honum eru til greindar, þó svo að málsfærslulaun þau, sem í honum eru ákveðin, falli burt, með því heimild vantaði til að veita þau. Málskostnaður við hæstarétt á eftir málavöxtum að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Dómur landsyfirréttarins á óraskaður að standa, þó svo að málsfærslulaun þau, sem í honum eru ákveðin, falli burt.

Málskostnaður við hæstarétt falli niður. Sækjandinn borgi 1 rd. til dómsmálasjóðsins (HRT. 1860. 299—300, Ný Félagsrit XXIV. 192—193, landsyfirréttardómur VI. 383).

1861.

31. janúar.

Helgi Guðmundsson

gegn

stúdent Jóni Fr. Thorarensen.

D ó m u r :

Með þeirri athugasemd, að sækjandi hefur 24. jan. þ. á. fengið leyfisbréf fyrir því, að hæstiréttur megi

leggja dóm á mál þetta, þó svo yrði álitíð, að þrætu-efnið ei sé svo mikils vert, að það nemi summa appellabilis, ber að staðfesta dóm landsyfirréttarins af ástæðum þeim, sem í honum eru til greindar og ekkert verulegt þykir athugavert við, en málskostnaður við hæstarétt á eftir málavöxtum að falla niður.

Því dæmist rétt að vera:

Dómur landsyfirréttarins á óraskaður að standa. Málakostnaður við hæstarétt fellur niður. Sækjandinn borgi 5 rd. til dómsmálasjóðsins (HRT. 1861 845, Ný Félagsrit XXIV. 204, landsyfirréttdómur að framan bls. 374).

Sögurit XIV.

Landsyfirréttardómar

og

hæstaréttardómar

í íslenskum málum

1802—1873

VII. 2

Sögufélagið gaf út

REYKJAVÍK 1952 – ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA

Sögurit XIV.

Landsyfirréttardómar

og

hæstaréttardómar

í íslenskum málum

1802—1873

VII. 3

Sögufélagið gaf út

Sögurit XIV.

Landsyfirréttardómar

og

hæstaréttardómar

í íslenskum málum

1802—1873

VII. 4

Sögufélagið gaf út

Sögurit XIV.

Landsyfirréttardómar

og

hæstaréttardómar

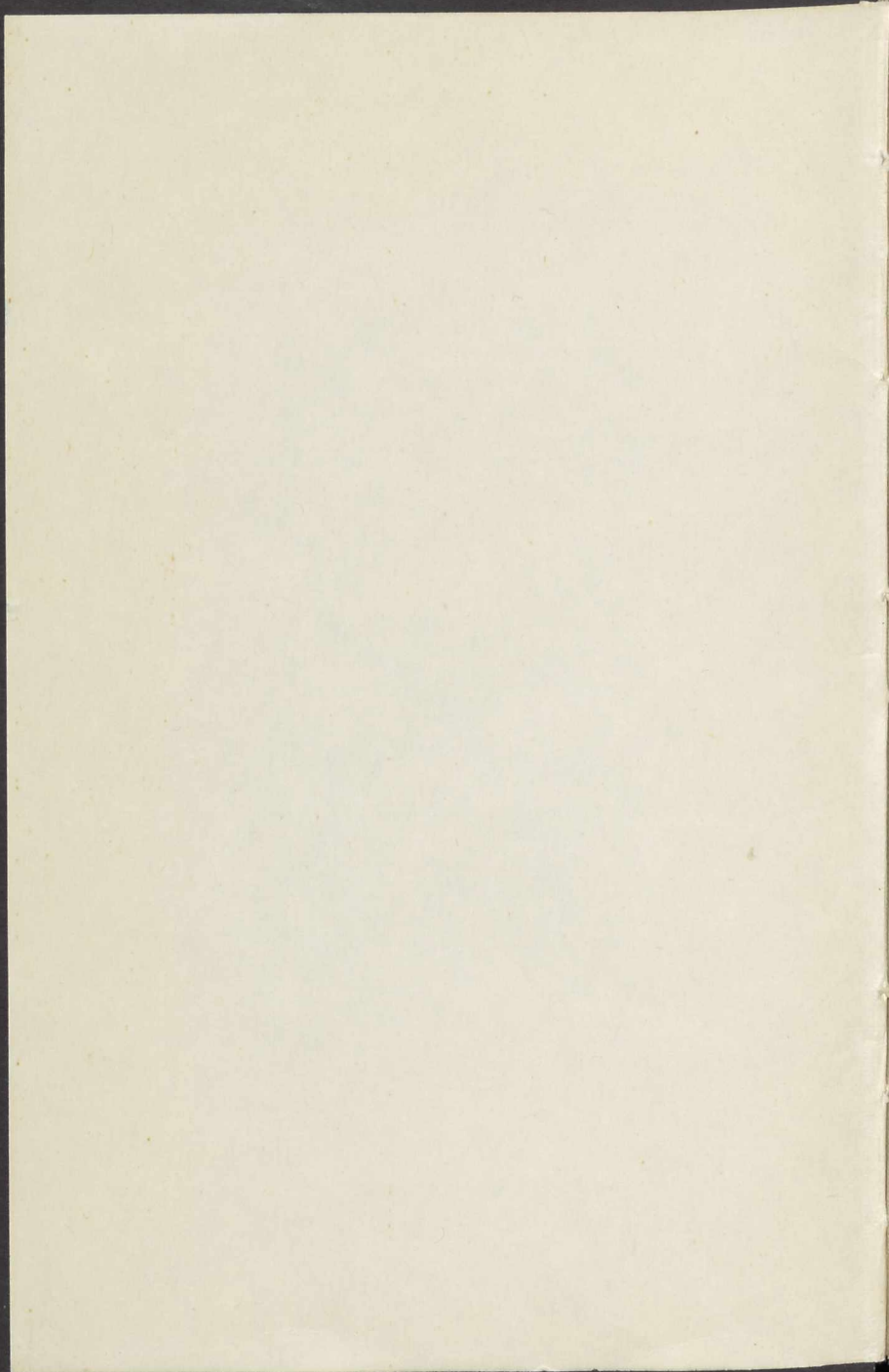
í íslenskum málum

1802—1873

VII. 5

Sögufélagið gaf út

REYKJAVÍK 1955 — ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA

Lbs - Íslandssafn

100349234 - 5

